

TYCHY ✓ DOBRE MIEJSCE

UŻYWANIE ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH PRZEZ MŁODZIEŻ SZKOLNĄ W MIEŚCIE TYCHY

Raport z przeprowadzonego badania ilościowego realizowanego na
zlecenie Urzędu Miasta w Tychach

INSTYTUT BADAWCZY IPC SP. Z O.O. UL. ALEKSANDRA OSTROWSKIEGO 30 53-238 WROCŁAW

TYCHY 2015

Spis treści

1	STRESZCZENIE.....	2
1.1	SAMOOCENA I STOSUNKI Z RODZICAMI.....	2
1.2	SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO.....	3
1.3	FREKWENCJA W SZKOLE.....	3
1.4	UDZIAŁ W NEGATYWNYCH ZDARZENIACH.....	3
1.5	PALENIE PAPIEROSÓW.....	4
1.6	SPOŻYWANIE ALKOHOLU.....	5
1.7	ZAŻYWANIE ŚRODKÓW USPOKAJAJĄCYCH.....	8
1.8	STOSOWANIE MARIHUANY LUB HASZYSZU.....	8
1.9	ZAŻYWANIE NARKOTYKÓW INNYCH NIŻ MARIHUANA I HASZYSZ.....	8
1.10	ŚRODKI PRZEZNACZANE NA PAPIEROSY, ALKOHOL I NARKOTYKI.....	9
1.11	STOSOWANIE UŻYWEK W OTOCZENIU UCZNIĄ.....	9
1.12	ZACHOWANIA AGRESYWNE I AUTOAGRESYWNE.....	10
1.13	GRY HAZARDOWE.....	11
2	WPROWADZENIE.....	12
3	CELE BADANIA.....	13
4	METODOLOGIA.....	14
5	WYNIKI BADANIA.....	16
5.1	CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY.....	16
5.1.1.	DANE METRYCZKOWE.....	16
5.2	SAMOOCENA I STOSUNKI Z RODZICAMI.....	20
5.3	SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO.....	34
5.4	FREKWENCJA W SZKOLE.....	40
5.5	UDZIAŁ W NEGATYWNYCH ZDARZENIACH.....	42
5.6	PALENIE PAPIEROSÓW.....	52
5.7	SPOŻYWANIE ALKOHOLU.....	59
5.8	ZAŻYWANIE ŚRODKÓW USPOKAJAJĄCYCH.....	117
5.9	STOSOWANIE MARIHUANY LUB HASZYSZU.....	120
5.10	ZAŻYWANIE NARKOTYKÓW INNYCH NIŻ MARIHUANA I HASZYSZ.....	126
5.11	ŚRODKI PRZEZNACZANE NA PAPIEROSY, ALKOHOL I NARKOTYKI.....	144
5.12	STOSOWANIE UŻYWEK W OTOCZENIU UCZNIÓW.....	149
5.13	ZACHOWANIA AGRESYWNE I AUTOAGRESYWNE.....	158
5.14	GRY HAZARDOWE.....	163
6	REKOMENDACJE.....	166
7	SPIS TABEL I WYKRESÓW.....	171
8	NARZĘDZIA BADAWCZE.....	176
8.1	KWESTIONARIUSZ ANKIETY.....	176

1 STRESZCZENIE

Głównym celem badania było scharakteryzowanie stosowania przez nastoletnich mieszkańców Tychów substancji psychoaktywnych i wpływających z tych zachowań zagrożeń. Badanie zrealizowane zostało zgodnie z procedurą ESPAD techniką ankiety audytoryjnej, przez zespół doświadczonych w pracy z młodzieżą ankieterów, po odpowiednim szkoleniu. Próba badawcza wyniosła 1320 uczniów, z których nieco ponad 1/3 badanych stanowili uczniowie w wieku 16 lat.

1.1 SAMOOCENA I STOSUNKI Z RODZICAMI

Najwyższy odsetek zadowolenia z kontaktów odnotowano w przypadku przyjaciół oraz matki. Niemal połowa badanych, niezależnie od płci i rodzaju szkoły, relacje z matką oceniała jako bardzo dobre. Oceny negatywne, najczęściej wskazywano określając relacje z ojcem oraz dziadkiem. Najwyższy odsetek ocen negatywnych określających stosunki z matką i ojcem, odnotowano wśród dziewcząt w wieku gimnazjalnym. Relacje z babcią i dziadkiem lepiej oceniali chłopcy niż dziewczęta, a w odniesieniu do relacji z przyjaciółmi, dominowały oceny najwyższe. Więcej odpowiedzi negatywnych odnotowano w przypadku uczniów gimnazjów.

Biorąca udział w badaniu młodzież jest ogólnie zadowolona z siebie. Rzadziej twierdzą tak dziewczęta, które również dużo częściej niż chłopcy mają poczucie bycia „do niczego”. Chłopcy częściej uważają, że są w stanie sprostać różnym zadaniom i robić podobne rzeczy jak inni. Na brak powodów do dumy najczęściej wskazywały starsze dziewczęta oraz młodszy chłopcy, a do poczucia bycia bezużytecznym przyznała się ponad połowa badanych dziewcząt, przy czym częściej były to uczennice szkół ponadgimnazjalnych. O wyższej samoocenie chłopców świadczy również to, że częściej niż dziewczęta twierdzili, że są tak samo wartościowymi osobami jak inni oraz to, że ponad połowa gimnazjalistek oraz 50,14% uczennic szkół ponadgimnazjalnych nie ma do siebie wystarczająco dużo szacunku. Pomimo negatywnych odczuć towarzyszących częściej dziewczętom, ponad połowa z nich ma pozytywny stosunek do swojej osoby.

1.2 SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO

Najczęstszą aktywnością pozaszkolną wśród badanych nastolatków jest niewątpliwie korzystanie z Internetu. Zdecydowana większość z nich przyznaje, że spędza w ten sposób czas praktycznie każdego dnia. W drugiej kolejności wskazywano na grę w gry komputerowe (wzrosła liczba grających w gry komputerowe przynajmniej raz w tygodniu), a następnie zajęcia sportowe – 22,00% uczniów uczęszcza na nie codziennie, a 38,50% przynajmniej raz w tygodniu. Co dziesiąty każdego dnia spędza czas na czytaniu książek, a 7,00% codziennie odwiedza centra handlowe czy parki. Zdecydowana większość uczestniczących w badaniu uczniów nigdy nie gra na automatach, a co czwarty nie odwiedza w godzinach wieczornych dyskotek czy kawiarni. Najczęściej wskazywanymi innymi formami spędzania czasu wolnego, były: muzyka, gra na instrumencie, rysowanie/malowanie, piłka nożna, taniec, jazda na rowerze, śpiew.

1.3 FREKWENCJA W SZKOLE

W ciągu 30 dni poprzedzających badanie, z przyczyn zdrowotnych częściej zdarzało się opuszczać lekcje dziewczętom. W przypadku gimnazjalistek najczęściej był to jeden dzień lub 3-4 dni, a uczennice szkół ponadgimnazjalnych, opuszczały zajęcia z powodu choroby w sumie przez 3-4 dni, podobnie jak gimnazjaliści. Starsi chłopcy chorowali częściej bo 7 lub więcej dni.

Do wagarowania przyznali się głównie chłopcy uczęszczający do szkół ponadgimnazjalnych, gimnazjalistki były grupą, która wagarowała najrzadziej. Na inne powody nieobecności w szkole wskazało w sumie 274 uczniów, częściej były to dziewczęta niż chłopcy.

1.4 UDZIAŁ W NEGATYWNYCH ZDARZENIACH

Na udział w bójce wskazało w sumie 346 respondentów, w większości miało to miejsce 1-2 razy. Na notoryczne wdawanie się w bójki wskazują w szczególności odpowiedzi chłopców uczących się w gimnazjach. Dwukrotnie więcej uczniów uczestniczyło w wypadku lub zostało zranione (741 osób), i tak jak w przypadku bójki, w większości miało to miejsce 1-2 razy. Wśród gimnazjalistów, wypadkowi lub zranieniu częściej

ulegały dziewczęta, zaś wśród starszych uczestników badania chłopcy. Jednocześnie, w stosunku do lat poprzednich, zwiększyła się liczba dziewcząt, które choć raz uległy wypadkowi lub zostały zranione, natomiast zmniejszeniu uległa liczba chłopców uczestniczących w takich zdarzeniach. Na problemy i nieporozumienia z rodzicami i przyjaciółmi częściej wskazywały dziewczęta, przy czym problem ten był większy wśród gimnazjalistek. Grupą, która najrzadziej popadała w konflikt z przyjaciółmi, byli uczący się w gimnazjum chłopcy. Jeżeli deklarowali, że zdarzenie takie wystąpiło, to najczęściej miało to miejsce 1-2 razy. Odsetek uczniów twierdzących, że nigdy nie zdarzyło się im przyjść na zajęcia nieprzygotowanym, w żadnej z grup nie przekroczył 17,3%, a do sporadycznego nieprzygotowania (1-5 razy) częściej przyznawały się uczennice. Ofiarą kradzieży lub napadu stało się w sumie 142 uczniów i uczennic (niemal 11% całej próby). W przypadku uczennic gimnazjów miało to miejsce maksymalnie 5 razy w ciągu ostatniego roku, natomiast przedstawiciele pozostałych grup wskazywali na wystąpienie takiego zdarzenia nawet więcej niż 20 razy (najwyższy odsetek wśród chłopców uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych – 7,50%). Częściej ofiarami padali chłopcy. Do problemów z policją przyznało się 212 uczniów (16% próby). Sytuacje te miały miejsce na ogół 1-2 razy, natomiast z danych wynika również, że w konflikt z prawem najczęściej wchodził uczniowie gimnazjów. Do pobytu w szpitalu lub sytuacji, w której konieczne było wezwanie karetki przyznało się 289 uczniów, z czego większość tych zdarzeń miała miejsce 1-2 razy, niezależnie od płci i rodzaju szkoły badanego. Zdecydowana większość badanych nie uprawiała ani razu seksu bez prezerwatywy, jednak różnice pomiędzy chłopcami a dziewczętami w poszczególnych kategoriach wiekowych (określonych rodzajem szkoły), wynoszą po 10 punktów procentowych. Na pojawienie się wyrzutów sumienia będących efektem odbycia stosunku seksualnego wskazało 93 ze wszystkich badanych uczniów - liczniej chłopcy.

1.5 PALENIE PAPIEROSÓW

Zdaniem większości badanych uczniów zdobycie papierosów byłoby łatwe lub bardzo łatwe. Zaledwie 4,90% uważa, że byłoby to trudne, a 4,70%, że niemożliwe. Postrzeganie łatwości zdobycia papierosów nie jest zależne od płci, natomiast starsza młodzież niemal dwa razy częściej jest zdania, że zdobycie papierosów nie stanowiłoby żadnego problemu. Połowa respondentów nigdy nie paliła papierosów bądź paliła 1-2 razy. Jednak aż 28,60% respondentów paliło co najmniej 40 razy, można więc uznać, że

odsetek ten stanowią nałogowi palacze. Również wyniki badania przeprowadzonego w roku 2011 wskazują, że wśród uczniów wyróżniają się dwie zasadnicze grupy – osoby, które nigdy nie paliły oraz te, które paliły w całym swoim życiu co najmniej 40 razy. Wyższy odsetek palących, w tym nałogowych palaczy, odnotowano wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, nieco częściej były to dziewczęta. Najmniej liczną grupę wśród badanych stanowią osoby palące więcej niż 20 papierosów dziennie. Większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych, niezależnie od płci, pierwszego papierosa zapaliła mając co najmniej 16 lat. Taki sam wniosek płynie z badań przeprowadzonych w roku 2011, jednak jak wynika z badań wcześniejszych, późniejsze roczniki wcześniej zaczynały palić i popadać w nałóg tytoniowy. Dziewczęta uczące się w gimnazjach, jako wiek inicjacji tytoniowej najliczniej wskazywały 14 oraz 15 lat, zaś chłopcy 15 oraz 13 lat. Pierwszego papierosa zapalili zatem wcześniej. Do regularnego palenia papierosów przyznaje się w sumie 354 uczniów (prawie 27% badanej próby, o 3 p.p. mniej niż w roku 2011). Zdecydowana większość młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, niezależnie od płci, palić regularnie zaczęła mając co najmniej 16 lat. Dziewczęta uczące się w gimnazjach, tak jak w przypadku wieku inicjacji palenia twierdzą, że regularnie palą od 14. oraz 15. roku życia. Chłopcy również wskazują na 14. oraz 15. rok życia.

1.6 SPOŻYWANIE ALKOHOLU

Większość badanych uczniów jest zdania, że łatwo lub bardzo łatwo byłoby im zdobyć alkohol niezależnie od rodzaju, przy czym za najbardziej dostępne uznają piwo. W ciągu tygodnia poprzedzającego badanie, alkohol spożywało 42,30% uczniów, a 16,60% nigdy nie piło. W badaniu przeprowadzonym w roku 2011, wyniki te wyniosły odpowiednio 50% oraz 12%. Brak doświadczeń z alkoholem częściej deklarują chłopcy, niezależnie od rodzaju szkoły, do której uczęszczają. Pośród tych, którzy pili już w swoim życiu alkohol, najliczniejsze grono stanowią osoby, które spożywały go w ciągu tygodnia poprzedzającego badanie, przy czym widoczna jest niemal dwukrotna różnica wielkości tego wskaźnika pomiędzy gimnazjalistami a uczniami szkół ponadgimnazjalnych. Młodszy uczestnicy badania częściej pili alkohol w okresie od 1 miesiąca do roku oraz dawniej niż 1 rok, zaś starsi w ciągu 8-14 dni przed wypełnieniem kwestionariusza ankiety. Niezmiennie najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo, zaś na drugim miejscu wódka. Dziewczęta częściej wybierają wino i drinki, a chłopcy wódkę. Gdy pod uwagę weźmiemy wyniki badania z roku 2011 to zauważymy, że preferencje co do rodzaju alkoholu wśród

chłopców i dziewcząt pozostały takie same. Ok. 1/3 uczniów (tak samo jak w roku 2011) nie spożywało piwa w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili je w tym czasie dominowała młodzież, która wypła do 0,5 litra. Ok. 2/3 uczniów (tak samo jak w roku 2011) nie spożywało wina w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili je w tym czasie dominowała młodzież, która wypła do 0,2 litra. Niewiele ponad połowa uczniów nie spożywała wódki w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili ją w tym czasie dominowała młodzież, która wypła powyżej 0,25 litra tego trunku. Ponad 3/5 uczniów nie spożywało drinków w ciągu 30 dni poprzedzających badanie (w roku 2011 było to 70%). Wśród tych, którzy pili je w tym czasie dominowała młodzież, która wypła do 0,5 litra.

Uczniowie zostali poproszeni o ocenę stopnia odczuwania skutków picia alkoholu, co miało służyć oszacowaniu wielkości zjawiska upijania się wśród młodzieży. Oceny dokonywali w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznaczało, że nie odczuwali żadnych skutków. Na taką odpowiedź wskazało 22,70% badanych, a zatem najwięcej. W drugiej kolejności najczęściej wskazywaną oceną było 2 (10,80%), a w trzeciej 3 oraz 5 (po 9,50%).

Zarówno w roku 2015, 2011 jak i 2007, uczniowie najczęściej kupowali piwo dla własnych potrzeb 1-2 razy, przy czym zdecydowanie częściej byli to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Ponad 94% gimnazjalistów oraz ponad 80% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało wina w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Spośród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy, podobnie jak w latach poprzednich. Ponad 83% gimnazjalistów oraz ponad 62% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało wódki w ciągu 30 dni poprzedzających badanie (odpowiedzi te są bardzo zbliżone do wyników otrzymanych w roku 2011). Spośród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy. Biorąc pod uwagę wiek, to wśród gimnazjalistów częstotliwość zakupu wódki była największa. Ponad 90% gimnazjalistów oraz ponad 77% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało drinków w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, a wśród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy.

Większość badanych uczniów nie piła alkoholu w lokalu w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie.

Spośród badanej młodzieży tylko ponad połowa badanych gimnazjalistów (62,30% dziewcząt i 62,54% chłopców) nigdy nie odczuła fizycznych skutków nadużycia alkoholu, a odpowiednio 20,66% dziewcząt i 16,62% chłopców odczuło tego typu objawy 1-2 razy.

W przypadku każdego rodzaju alkoholu (poza piwem) najczęstszym wiekiem inicjacji było 16 lat. Chłopcy w wieku gimnazjalnym najczęściej pierwszy raz próbowali piwa mając 15 lat, dziewczęta natomiast rok wcześniej.

Wśród młodzieży starszej, zarówno chłopcy jak i dziewczęta, pierwsze wino wypili mając (podobnie jak w roku 2011) 16 lat i więcej. Uczniowie gimnazjów najczęściej pierwszy raz próbowali wódki mając 15 lat, a ich starsi koledzy co najmniej 16 lat. Chłopcy w wieku gimnazjalnym, w roku 2015 i 2011, najczęściej pierwszy raz próbowali drinków mając 14 lat, dziewczęta natomiast rok później. Wśród młodzieży starszej, zarówno chłopcy jak i dziewczęta pierwszego drinka wypili mając 16 lat i więcej.

Badania pokazują, że tak samo jak w roku 2011, najczęstszym miejscem spożywania alkoholu jest miejsce zamieszkania – obecnie co czwarty badany uczeń ostatni raz alkohol pił we własnym, natomiast co piąty w cudzym domu. Dziewczęta częściej niż chłopcy, spożywały alkohol w domu (niezależnie czy własnym czy cudzym) oraz pubie lub barze, natomiast chłopcy liczniej wybierali ogólnodostępne miejsca.

Zdecydowanie częściej pod wpływem alkoholu była starsza młodzież, tylko 11,05% dziewcząt oraz 15,55% chłopców z tej grupy nie piło w ciągu ostatnich 30 dni. W grupie gimnazjalistów było to 51,99% i 53,61%. Wśród tych którzy pili, dominowały osoby, którym zdarzyło się być pod wpływem alkoholu 1 lub 2 razy. Co czwarty badany pierwszy raz upił się mając co najmniej 16 lat, natomiast 42,10% nigdy nie było w stanie upojenia alkoholowego.

Dziewczęta częściej były zdania, że po wypiciu alkoholu czują się zrelaksowane, szczęśliwe, bardziej otwarte oraz, że mogą zapomnieć o problemach. Częściej też były świadome, że pijąc szkodzą sobie na zdrowiu i będą czuły się chore. Chłopcy natomiast, częściej obawiali się, że po wypiciu alkoholu mogą mieć problemy z policją, że trudno będzie im przestać pić oraz, że mogą zrobić coś, czego będą później żałowali.

Najczęściej wskazywane przez respondentów negatywne doświadczenia po spożyciu alkoholu pokrywają się z odpowiedziami uzyskanymi w badaniu przeprowadzonym w roku 2011. Są to: poważne problemy z rodzicami, zaniedbywanie obowiązków szkolnych oraz

problemy z przyjaciółmi. W sytuacji takiej znalazło się choć raz odpowiednio 16,20%, 14,50% i 12,40% wszystkich badanych uczniów.

1.7 ZAŻYWANIE ŚRODKÓW USPOKAJAJĄCYCH

Zdecydowana większość badanych uczniów nigdy nie zażywała środków uspokajających. Do ich przyjmowania przyznało się w sumie 9,50% respondentów (podobnie jak w roku 2011), z których część zażywała je dłużej niż 3 tygodnie. Środki częściej przyjmowały dziewczęta. Co czwarty gimnazjalista uważa, że zdobycie środków uspokajających jest niemożliwe, podczas gdy takiego zdania jest 12,70% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

1.8 STOSOWANIE MARIHUANY LUB HASZYSZU

Zdaniem niemal połowy badanych zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby łatwe lub bardzo łatwe. Co czwarty gimnazjalista nie był w stanie określić dostępności marihuany i haszyszu, natomiast to w tej grupie odnotowano najwyższy odsetek wskazań odpowiedzi świadczących o tym, że zdobycie tych narkotyków było niemożliwe. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie, narkotyk paliło ok. 13% uczniów. Niespełna 27% paliło w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a nieco ponad 1/3 badanych (dokładnie 36,20%) kiedykolwiek w życiu. Marihuanę lub haszysz znacznie częściej palą chłopcy. Pomimo, że większość badanych twierdzi, że nigdy nie próbowała ani marihuany ani haszyszu, to niepokojący jest fakt, że wśród tych którzy mają takie doświadczenie za sobą, dominują nastolatki, które paliły którąś z substancji co najmniej 8 razy. Wśród uczniów, którzy nigdy nie palili marihuany ani haszyszu, dominują gimnazjaliści.

1.9 ZAŻYWANIE NARKOTYKÓW INNYCH NIŻ MARIHUANA I HASZYSZ

Co trzeci gimnazjalista uważa, że zdobycie amfetaminy i ecstasy jest niemożliwe, podczas gdy takiego zdania jest co piaty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej. Uczniowie najczęściej wchodzili w posiadanie narkotyków dzięki znajomym. Tak samo jak w roku 2011, większość uczniów przyznających się do tego, że próbowała narkotyków, zrobiła to z ciekawości.

Zdecydowana większość uczniów nigdy nie zażywała amfetaminy, cracku, kokainy, heroiny, sterydów anabolicznych i LSD (częściej zażywali je chłopcy). Narkotyki przyjmowane z użyciem strzykawki, zaraz po pigułce gwałtu, były najrzadziej wskazywanym narkotykiem z tych, z którymi styczność mieli uczniowie. Częściej do ich używania przyznawali się chłopcy. Do mieszania leków z alkoholem przyznało się najwięcej badanych uczniów – ok. 12% (tyle samo co w roku 2011), częściej miało to miejsce w szkołach ponadgimnazjalnych. Odsetek uczniów, którzy pierwszy raz zażyli narkotyki mając mniej niż 14 lat nie przekraczał 1%. Alkoholu z lekami i amfetaminy najczęściej próbowano w wieku co najmniej 16 lat, środków uspokajających w wieku 14 lat i mniej, natomiast ecstasy w wieku co najmniej 16 lat i poniżej 15. Wiek inicjacji dla wszystkich wyróżnionych w badaniu narkotyków, w roku 2011 przesunął się w stosunku do 2007 roku w górę – nie pojawiły się deklaracje respondentów związane z zażywaniem narkotyków przed 14 rokiem życia.

1.10 ŚRODKI PRZEZNACZANE NA PAPIEROSY, ALKOHOL I NARKOTYKI

Wśród uczniów wydających pieniądze na papierosy, największą grupę stanowili przeznaczający na tę używkę powyżej 40 zł. Co czwarty uczeń w ciągu ostatniego miesiąca wydał na papierosy do 10 zł, a co piąty do 20 zł. Wśród uczniów wydających pieniądze na alkohol, największą grupę, tak jak w roku 2011, stanowili przeznaczający na tę używkę do 10 zł. Co piąty uczeń, w ciągu ostatniego miesiąca wydał w tym celu do 20 zł lub powyżej 40 zł.

Wśród uczniów wydających pieniądze na narkotyki, połowę stanowili przeznaczający na nie do 10 zł. Niemal co czwarty uczeń, w ciągu ostatniego miesiąca wydał w tym celu powyżej 40 zł.

1.11 STOSOWANIE UŻYWEK W OTOCZENIU UCZNIA

Zaledwie ok. 5,5% badanych nie ma znajomych, którzy paliliby papierosy. Co czwarty ze starszych nastolatków oraz 35,31% młodszych badanych jest zdania, że pali do 10 osób z jego otoczenia. Również co czwarty badany deklaruje, że papierosy pali do 20, a w ok. 30% przypadków nawet do 30 znajomych. Nałóg ten jest najbardziej

rozpowszechniony (pałą wszyscy) w otoczeniu ok. 7% ogółu badanych. Ok. 5% badanych twierdzi, że nikt z ich znajomych nie pije alkoholu. Jednak używki te zdają się być jeszcze bardziej popularne wśród młodzieży niż palenie papierosów, ponieważ co czwarty badany uczeń jest zdania, że wszyscy jego znajomi z nich korzystają. Z opinii młodzieży wynika, że pomimo popularności picia alkoholu, mniej nastolatków się nim upija – ok. 16% badanych twierdzi, że w ich otoczeniu sytuacje takie nie mają miejsca, a jeśli już, to najczęściej dotyczą nie więcej niż 10 osób. Co dziesiąty reprezentant starszej młodzieży uważa, że wszyscy jego znajomi się upijają, a opinię tę podziela 7,95% gimnazjalistów.

Mniej popularne jest palenie marihuany lub haszyszu – niemal 30% ogółu badanych uważa, że żaden z ich znajomych nie zażywa tych substancji, a ok. 3,5%, że problem ten dotyczy wszystkich jego kolegów i koleżanek.

Bardziej pozytywne wyniki dotyczą zażywania środków uspokajających – ok. 3/4 badanych twierdzi, że nikt z ich znajomych ich nie stosuje, natomiast co piąty, że zażywa je do 10 osób spośród ich koleżanek i kolegów.

Zarówno w przypadku ekstazy jak i substancji wziewnych, ok. 80% badanych deklaruje, że nikt z ich znajomych nie stosuje tych używek.

Co czwarty badany uczeń w roku 2015 i 30% w roku 2011 twierdzi, że jego siostra/brat pali papierosy. Niemal połowa uczniów w roku 2015 i 57% w roku 2011 twierdzi, że jego siostra/brat pije alkohol, a 13,99% (a 20% w roku 2011), że się nim upija.

Zdecydowana większość badanych uważa, że ich rodzeństwo nie pali marihuany i haszyszu, natomiast 7,38% było przeciwnego zdania (11% w roku 2011).

Również większość uczniów twierdzi, że ich rodzeństwo nie stosuje leków uspokajających bez zgody lekarza (1,95% było przeciwnego zdania) i nie zażywa ekstazy (1,42% było przeciwnego zdania).

1.12 ZACHOWANIA AGRESYWNE I AUTOAGRESYWNE

Niemal połowa badanych uczniów nigdy nie brała udziału w jakimkolwiek zdarzeniu opisanym w kafeterii pytania kwestionariusza. Tym samym oznacza to, że pozostała część z nich ma za sobą takie doświadczenia. Najczęściej były one związane z udziałem w

bójce oraz przywłaszczeniu cudzej własności i tak jak w pozostałych przypadkach, miały miejsce jeden raz (przy czym w przypadku udziału w bójce odnotowano największą liczbę wskazań odpowiedzi „5 razy i więcej”). Do ataku na nauczyciela przyznało się 3,20% badanych, a do ataku na rodzica 6%. Dużo częściej młodzież wdawała się w bójki, a niemal 12% badanych, w ciągu ostatnich 12 miesięcy zraniło kogoś tak, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarki. Cudzą własność przywłaszczył sobie niemal co czwarty badany. 146 uczniów (tj. odsetek zbliżony do wartości z roku 2011 – ok. 11%), chociaż jeden raz ukradło coś, zaś do podpalenia rzeczy należącej do innej osoby przyznały się 73 osoby (tj. odsetek zbliżony do wartości z roku 2011 – ok. 6%). Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku zniszczenia mienia szkoły z tym, że ogólna liczba uczniów, którzy wyładowali w ten sposób swoją agresję, była większa - 16%. Taki sam odsetek miał problemy z policją.

Najczęstszą formą autoagresji wśród badanych uczniów są myśli samobójcze – 1/3 z nich doświadczyła ich przynajmniej raz, przy czym niepokojące jest, że aż w przypadku 11,70% nastolatków, myśli te powracają. Co czwarty uczeń próbował samookaleczenia, a 8,60% robiła to co najmniej 5 razy. Dziewczęta częściej uciekały z domu, miały myśli samobójcze i przyznawały się do dokonywania samookaleczenia.

1.13 GRY HAZARDOWE

Niemal 3/4 uczniów nie grało na automatach. Gdy pod uwagę weźmiemy płeć wyraźnie widać, że tą formą spędzania czasu dużo bardziej zainteresowani są chłopcy. 88,40% badanych uczniów nie znalazła się w sytuacji, w której miała potrzebę stawiać coraz więcej pieniędzy.

2 WPROWADZENIE

W pierwszych tygodniach czerwca 2011 roku na zlecenie Urzędu Miasta w Tychach zrealizowane zostało badanie dotyczące zagrożeń związanych ze stosowaniem środków psychoaktywnych wśród uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na terenie miasta.

Badanie zrealizowane zostało zgodnie z metodologią ESPAD, a zastosowane standaryzowane narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety audytoryjnej – pozwoliło na porównanie zebranych danych z wynikami uzyskanymi w poprzedniej fali badania w 2007 oraz 2011 roku.

Istotą zrealizowanego projektu badawczego było z jednej strony scharakteryzowanie nasilenia zachowań patologicznych wśród tyskich nastolatków w obszarze wykorzystania substancji psychoaktywnych i stosowania przemocy, z drugiej zaś określenie efektywności stosowanej dotychczas profilaktyki poprzez charakterystykę intensyfikacji badanych zjawisk na przestrzeni ostatnich czterech lat.

3 CELE BADANIA

Głównym celem badania było scharakteryzowanie stosowania przez nastoletnich mieszkańców Tychów substancji psychoaktywnych i wpływających z tych zachowań zagrożeń. Realizacja celu głównego umożliwi aktualizację i efektywne wdrożenie programów profilaktycznych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Wśród celów szczegółowych wymienić można:

- określenie łatwości dostępu do poszczególnych substancji psychoaktywnych,
- oszacowanie skali stosowania przez młodych ludzi używek,
- wskazanie grup szczególnie zagrożonych kontaktem z różnego rodzaju substancjami odurzającymi,
- określenie wieku inicjacji alkoholowej, tytoniowej i narkotykowej w poszczególnych grupach,
- wyłączenie czynników ryzyka stosowania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży,
- wskazanie kierunku zmian w stosowaniu poszczególnych objętych badaniem środków przez uczniów.

4 METODOLOGIA

Badanie zrealizowane zostało zgodnie z procedurą ESPAD techniką ankiety audytoryjnej przez zespół doświadczonych w pracy z młodzieżą ankieterów po odpowiednim szkoleniu.

Czas trwania wywiadu dla grupy wyniósł 45 minut. Kwestionariusz badawczy zawierał 47 pytań zamkniętych. W czterech pytaniach zastosowano kafeterię półotwartą, pozwalającą respondentowi na uzupełnienie listy proponowanych odpowiedzi o najbardziej adekwatną dla jego sytuacji.

Pytania kwestionariusza pogrupowane zostały w kilka bloków tematycznych, oscylujących wokół najważniejszych zagadnień: spożycia alkoholu i upijania się, palenia papierosów, zażywania narkotyków pochodzenia roślinnego (marihuana i haszysz), zażywania narkotyków syntetycznych, stosowania przemocy oraz otoczenia społecznego respondentów.

W badaniu udział wzięli uczniowie 12 tyskich gimnazjów oraz 15 szkół ponadgimnazjalnych (cztery licea ogólnokształcące, jedno liceum profilowane, sześć techników zawodowych oraz cztery zespoły szkół zawodowych) – objęło ono wszystkie publiczne placówki edukacyjne dla młodzieży. W poszczególnych szkołach na podstawie liczebności oddziałów dokonano losowania klas do badania. Procedura losowania pozwoliła na uniknięcie ważenia zebranych danych – struktura wieku i płci badanych uczniów odpowiada strukturze populacji.

Dla zapewnienia poprawności wprowadzonych danych zastosowano procedury kontroli nieterenowej, poprzez weryfikację liczby braków danych oraz spójności logicznej zebranych informacji w pojedynczych rekordach. Aby uniknąć błędów systematycznych podczas wprowadzania danych do systemu komputerowego, osoby odpowiedzialne za kodowanie wywiadów przekazywały do systemu konkretne dane dotyczące poszczególnych zmiennych ze wszystkich wywiadów, nie zaś – pojedyncze rekordy w całości.

Dodatkowo weryfikacji poddana została wiarygodność respondentów poprzez kontrolę spójności danych zgodnie z metodologią ESPAD oraz pytania testowe i filtrujące. Ostatecznie analizie statystycznej poddanych zostało 1320 przypadków - 671 wywiadów

w gimnazjach oraz 640 wywiady w szkołach ponadgimnazjalnych (w 9 przypadkach wystąpił brak danych). Łącznie 67 przypadków (4,47% zebranych) zostało wykluczonych z analizy ze względu na brak spójności logicznej lub wiarygodności.

W przeprowadzonym badaniu wzięło zatem udział 1320 uczniów gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych.

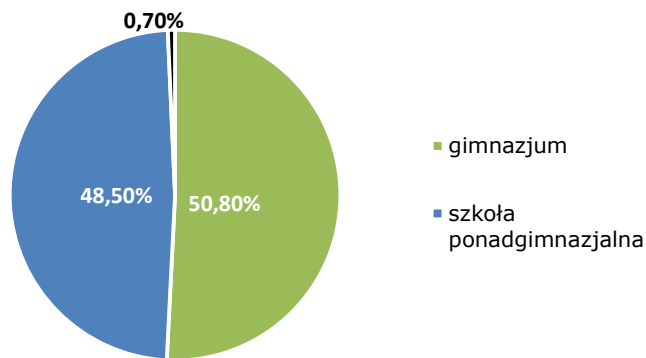
5 WYNIKI BADANIA

5.1 CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY

5.1.1. DANE METRYCZKOWE

W badaniu udział wzięło 1320 uczniów, z czego nieco więcej stanowili uczniowie gimnazjów (50,80%).

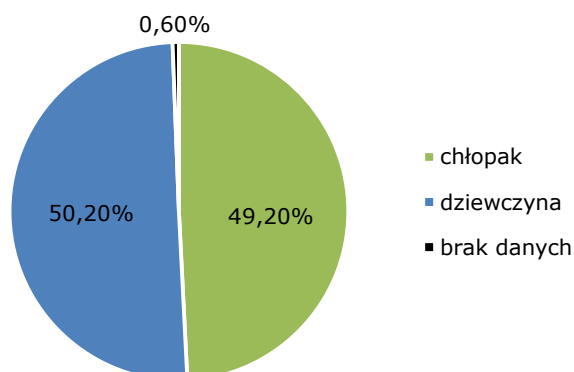
Wykres 1. Badani uczniowie według rodzaju szkoły N=1320

Źródło: opracowanie własne

Rozkład płci w badanej grupie był niemal równy – chłopcy stanowili 49,20%, zaś dziewczęta 50,20%. Odpowiedzi na to pytanie kwestionariusza nie udzieliło 0,60% respondentów.

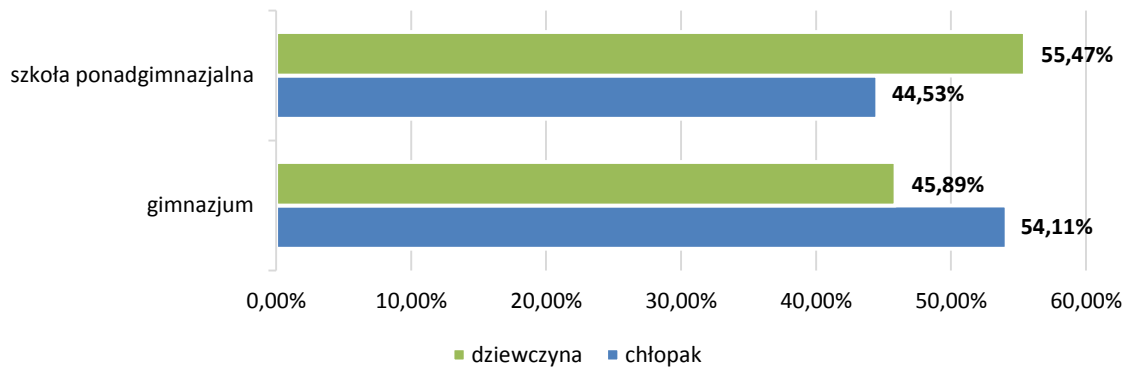
Wykres 2. Badani uczniowie według płci N=1320

Źródło: opracowanie własne

Gdy pod uwagę weźmiemy obie zmienne (rodzaj szkoły i płeć) zauważymy, że wśród badanych uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dominowały dziewczęta (55,47%), zaś w gimnazjach chłopcy (54,11%).

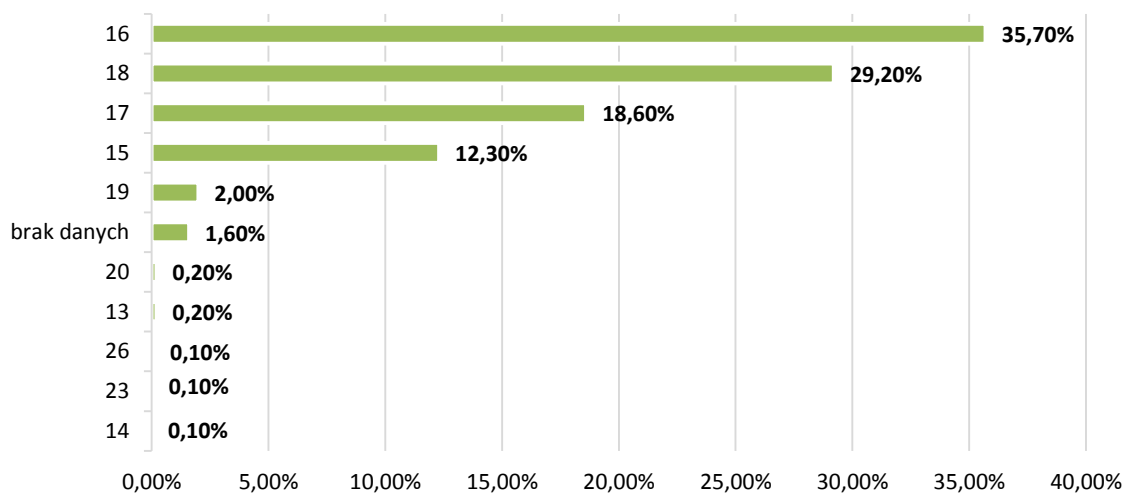
Wykres 3. Badani uczniowie według rodzaju szkoły i płci N=1309

Źródło: opracowanie własne

Najwięcej, bo nieco ponad 1/3 badanych, stanowili uczniowie w wieku 16 lat. W drugiej kolejności pod względem liczebności, odnotowano 18-latków (29,20%), zaś w trzeciej 17-latków (18,60%).

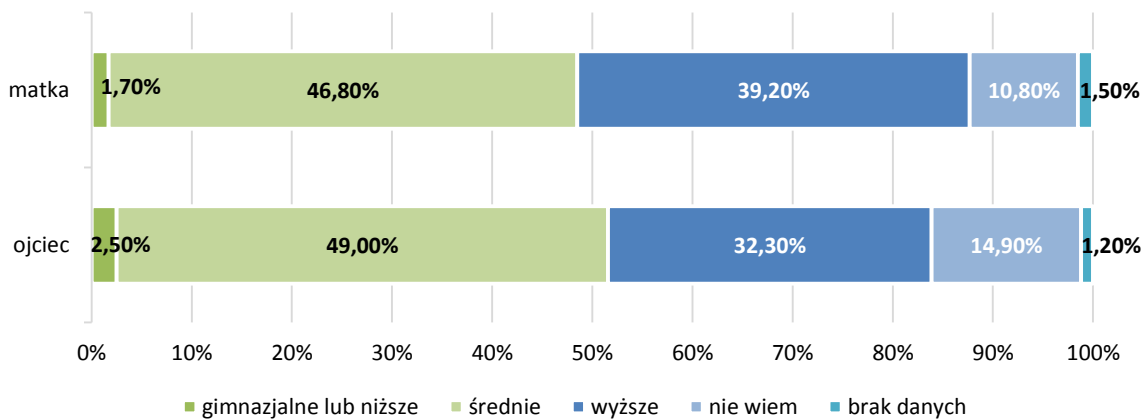
Wykres 4. Wiek uczniów N=1320

Źródło: opracowanie własne

Zapytani o wykształcenie rodziców, zarówno w przypadku matki jak i ojca, uczniowie najczęściej wskazywali wykształcenie średnie (odpowiednio 46,80 i 49,00%) oraz wyższe (odpowiednio 39,20 i 32,30%). Rozkład wykształcenia rodziców wśród uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w badanej próbie nie wykazał istotnych różnic pomiędzy typami szkół. Należy jednak zwrócić uwagę na relatywnie wysoki odsetek wskazań odpowiedzi „nie wiem” - w obu przypadkach (ojca – 14,90%, matki – 10,80%), część uczniów nie posiadała wiedzy na temat wykształcenia rodziców, co świadczyć może o małym zainteresowaniu dzieci kwestiami związanymi z edukacją i tym, że raczej nie stawiają sobie rodziców za wzorzec w tym zakresie.

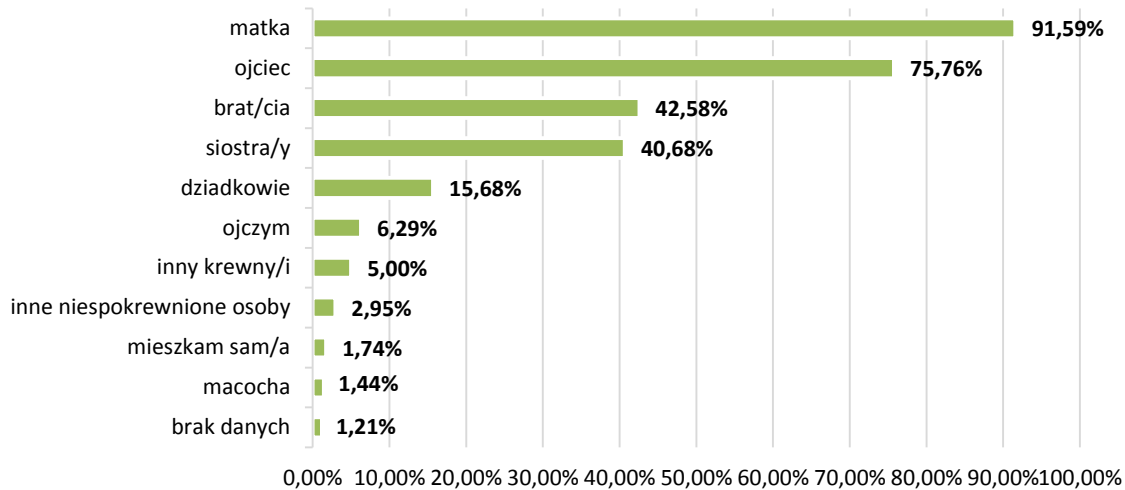
Wykres 5. Wykształcenie rodziców N=1320

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość badanych mieszka z rodzicami i rodzeństwem. W przypadku 15,68% wskazano również na dziadków. Dużo rzadziej uczniowie zamieszkiwali z ojczymem czy macochą, innymi krewnymi lub osobami niespokrewnionymi. Niespełna 2% badanych stwierdziło, że mieszka samo.

Wykres 6. Osoby z którymi mieszkają uczniowie N=1320¹

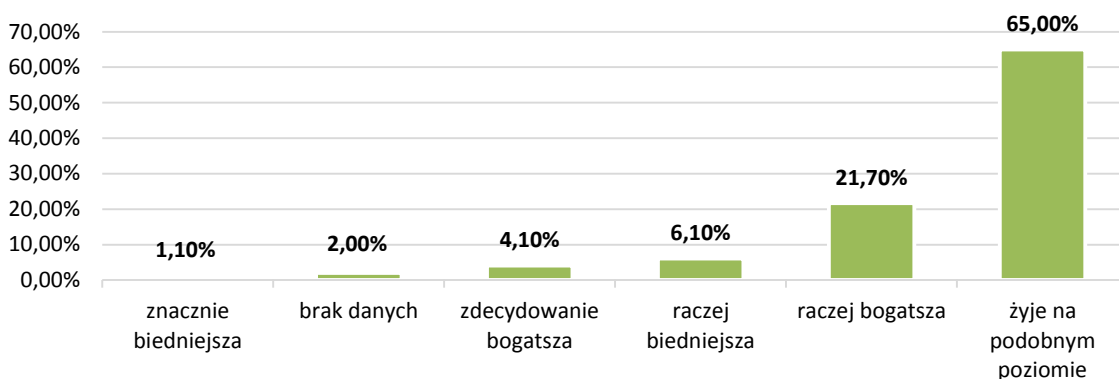
Źródło: opracowanie własne

Poproszeni o ocenę sytuacji w jakiej znajduje się ich rodzina na tle innych w Polsce, uczniowie w większości twierdzili, że żyją na podobnym poziomie. Wynika to z jednej strony ze spłaszczenia struktury społecznej, z drugiej zaś z tendencji do spędzania czasu w otoczeniu rówieśników wywodzących się z rodzin o podobnym statusie materialnym (sposób spędzania czasu wolnego często uwarunkowany jest możliwościami finansowymi rodziców). W związku z tym różnice w poszczególnych grupach respondentów nie mogą być znaczne, ponieważ uczniowie mają największe szanse obserwowania statusu materialnego osób o statusie zbliżonym. Wskazują na to również relatywnie niskie odsetki wskazań odpowiedzi „zdecydowanie bogatsza” (4,10%) oraz „znacznie biedniejsza” (1,10%). Subiektywna ocena sytuacji rodziny nie zmieniła się w stosunku do analogicznych badań przeprowadzonych w roku 2011. Wówczas 69% badanych twierdziło, że ich rodzina żyje na podobnym poziomie co inne, 1%, że jest znacznie biedniejsza, a 3%, że znacznie bogatsza. Uwagę należy zwrócić również na fakt, że jak wskazuje Główny Urząd Statystyczny, istotnym czynnikiem zwiększającym ryzyko popadnięcia w ubóstwo, jest wykształcenie (w tym wypadku rodzica). Z badań GUS wynika, że w gospodarstwach domowych, w których osoba odniesienia posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym kształtował się na poziomie ok. 16%. Wykształcenie wyższe natomiast, praktycznie

¹ Odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

całkowicie odsuwa zagrożenie ubóstwem skrajnym.² Z niniejszego badania wynika, że uczniowie, których ojciec ma wykształcenie wyższe, częściej niż pozostali twierdzili, że ich rodzina jest raczej bądź zdecydowanie bogatsza niż inne. Z kolei dzieci ojca mającego wykształcenie średnie, częściej deklarowały, że żyją na podobnym poziomie co inne polskie rodziny.

Wykres 7. Subiektywna ocena statusu materialnego rodziny N=1320

Źródło: opracowanie własne

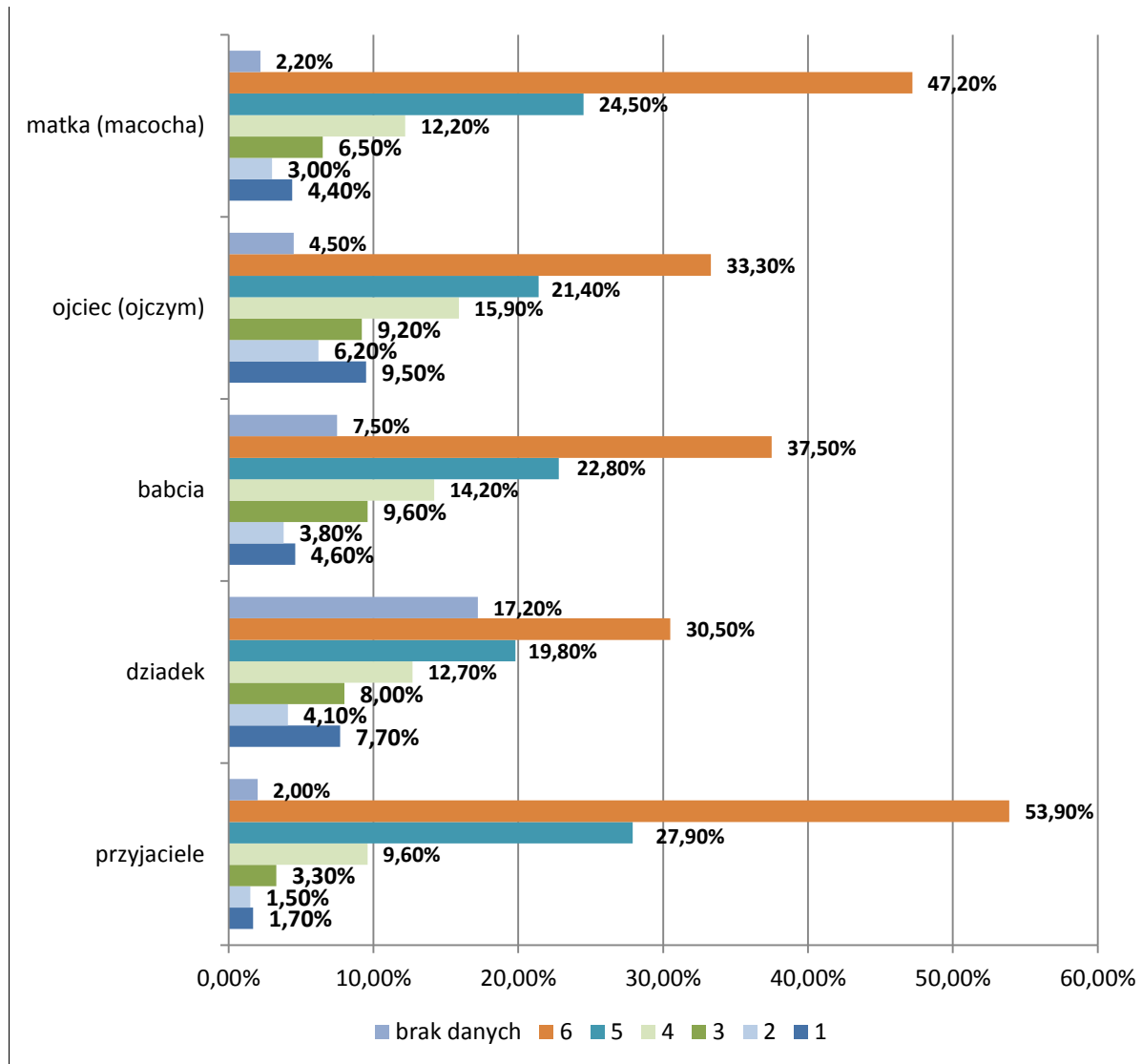
5.2 SAMOOCENA I STOSUNKI Z RODZICAMI

Uczniowie zostali poproszeni o ocenę swojego zadowolenia z kontaktów z poszczególnymi członkami rodziny (matką, ojcem, babcią, dziadkiem) oraz przyjaciółmi. Oceny dokonywali w skali od 1 do 6, gdzie 1 było oceną najniższą. Na wykresie 8. przedstawiono zbiorczo wszystkie odpowiedzi udzielone na to pytanie, natomiast na wykresach kolejnych, uwzględniono również płeć oraz rodzaj szkoły, do której uczęszcza uczeń.

W odniesieniu do wszystkich członków rodziny oraz przyjaciół, dominowały oceny najwyższe, zaś najwyższy odsetek zadowolenia z kontaktów odnotowano w przypadku przyjaciół oraz matki, gdzie na oceny 5 i 6 łącznie wskazało odpowiednio 81,80 i 71,70% uczniów. Natomiast oceny negatywne (1 i 2), najczęściej wskazywano określając relacje z ojcem (w sumie 15,70% tych ocen) oraz dziadkiem (11,80%).

² „Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2013 r.

Wykres 8. Zadowolenie z kontaktów z rodziną i przyjaciółmi N=1320

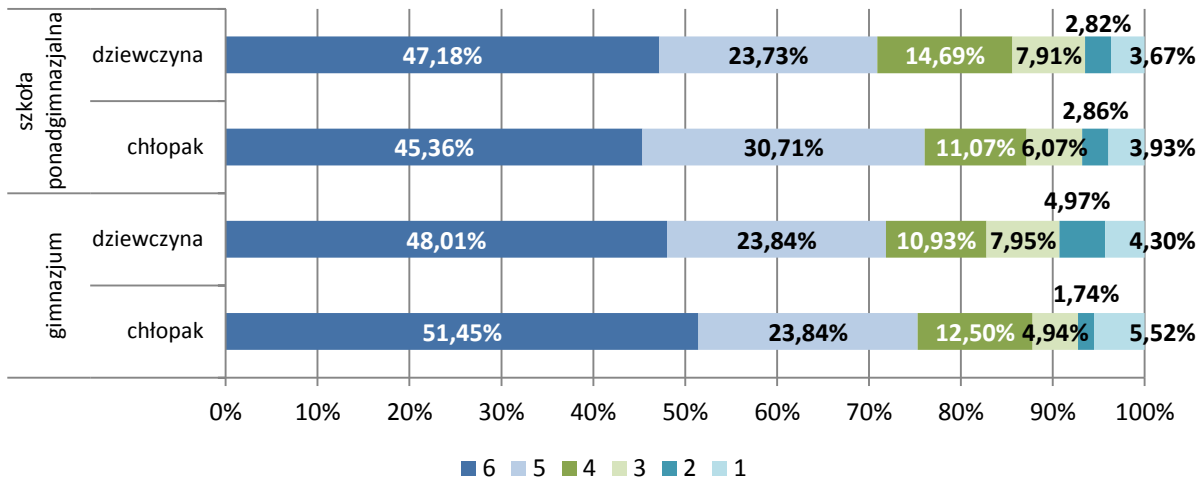

Źródło: opracowanie własne

Niemal połowa badanych, niezależnie od płci i rodzaju szkoły, relacje z matką oceniała jako bardzo dobre (ocena 6), przy czym nieco częściej odpowiedź taką wskazywali chłopcy uczący się w gimnazjum. Co ciekawe, również w tej grupie odnotowano najwyższy odsetek wskazań oceny najniższej (1 – 5,52%), jednak w odniesieniu do wskazań ocen pozytywnych, był on bardzo niski. Chłopcy starsi, częściej niż pozostali, wskazywali ocenę 5 (30,71%), zaś starsze dziewczęta ocenę 4 (14,69%). Najwyższy

odsetek ocen negatywnych określających stosunki z matką, odnotowano wśród dziewcząt w wieku gimnazjalnym – w sumie 9,27% wskazań oceny 1 i 2.

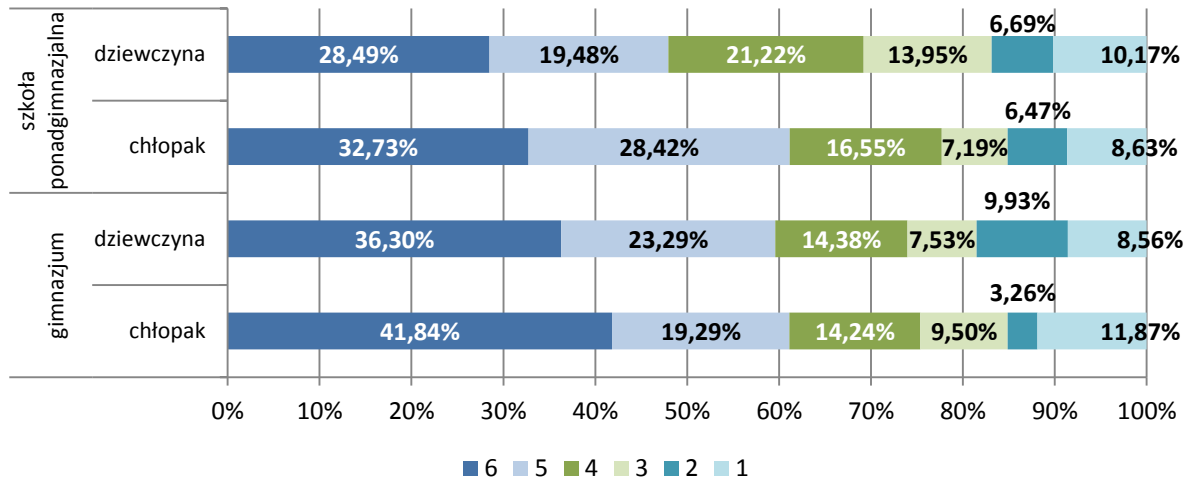
Wykres 9. Zadowolenie z kontaktów z matką (macochą) N=1280

Źródło: opracowanie własne

W przypadku oceny relacji z ojcem, widoczne jest większe zróżnicowanie, jednak tak jak w przypadku kontaktów z matką, większość badanych oceniała je jako bardzo dobre (ocena 6, przy czym częściej odpowiedź taką wskazywali ponownie chłopcy uczący się w gimnazjum, i również oni najczęściej oceniali relacje z ojcem jako bardzo złe – 11,87% wskazań oceny 1) lub bardzo dobre (ocena 4 i 5). Starsze dziewczęta, częściej niż pozostali, wskazywały ocenę 4 (21,22%), zaś najwyższy odsetek ocen negatywnych określających stosunki z ojcem, odnotowano wśród dziewcząt w wieku gimnazjalnym (tak jak w przypadku relacji z matką) – w sumie 18,49% wskazań oceny 1 i 2.

Wykres 10. Zadowolenie z kontaktów z ojcem (ojczymem) N=1251

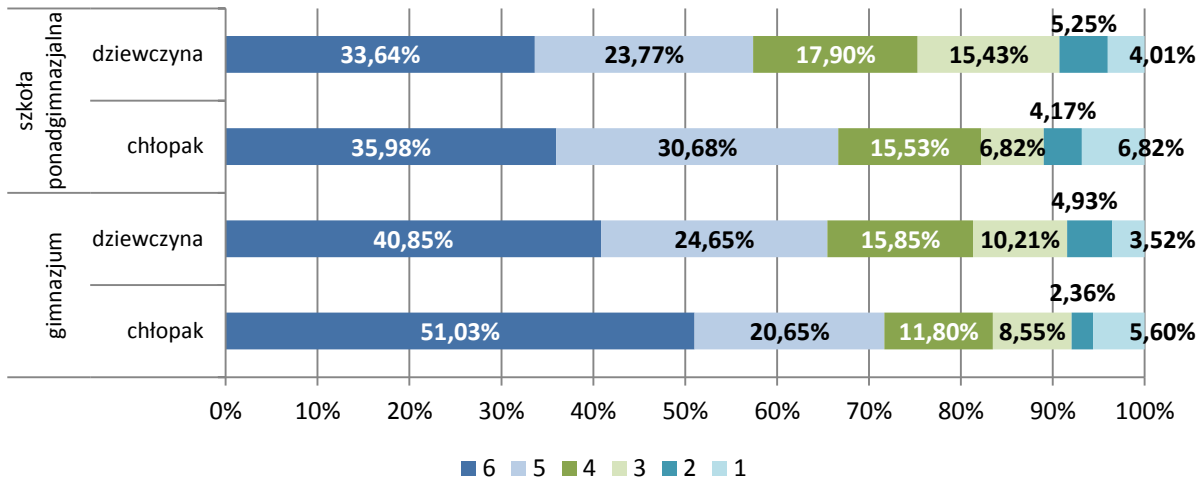

Źródło: opracowanie własne

Relacje z babcią lepiej oceniali chłopcy niż dziewczęta. Wśród pierwszych częściej wskazywano na oceny 6 i 5 (w ramach rodzaju szkoły, a zatem i pewnej kategorii wiekowej), zaś wśród drugich na 4, 3 i 2. Należy zaznaczyć, że jest to kategoria, w której zadowolenie z relacji ze starszymi członkami rodziny innej płci jest większe niż z własną płcią. Może to wynikać z odnoszenia oczekiwań starszych osób wobec wnucząt do tradycyjnego modelu rodziny i tradycyjnego modelu dziewczęcych zachowań, podczas gdy dziewczęta coraz bardziej dążą do stylu życia właściwego raczej chłopcom. Z tego względu babcie wykazują większą dezaprobatę wobec ich działań niż wobec wnuków.³

³ „Raport z badania nt. używania środków psychoaktywnych przez młodzież szkolną w mieście Tychy”, Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o., Tychy, 2011 r.

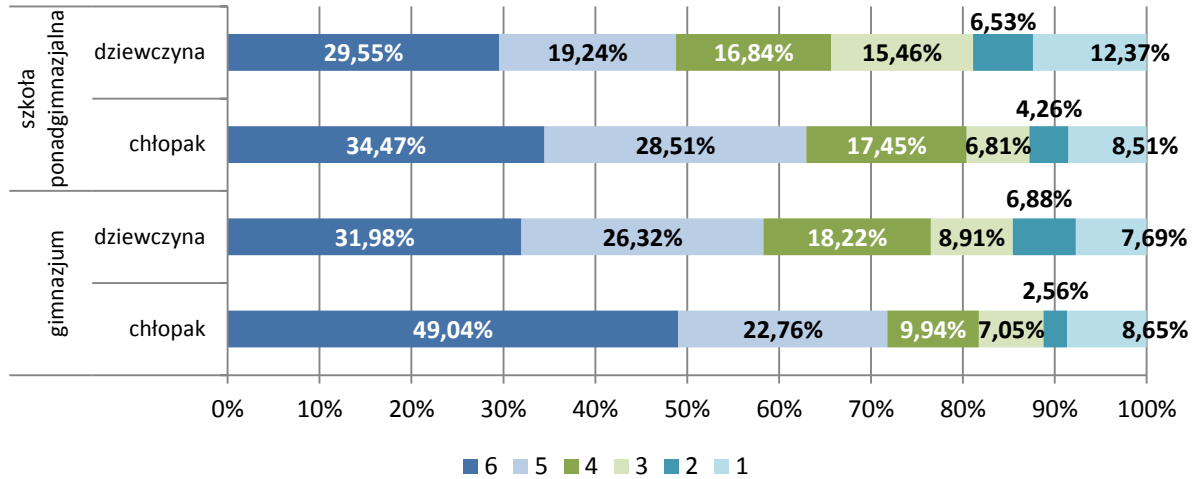
Wykres 11. Zadowolenie z kontaktów z babcią N=1211

Źródło: opracowanie własne

Swoje kontakty z dziadkiem nieco lepiej oceniali chłopcy niż dziewczęta, wśród których odnotowano wyższy odsetek wskazań ocen średnich (ocena 3) – wśród uczennic szkół ponadgimnazjalnych 15,46%, wśród gimnazjalistek 8,91%. Również w tej grupie, częściej niż wśród chłopców, wskazywano oceny negatywne – w sumie 18,90% wskazań ocen 1 i 2 wśród starszych dziewcząt oraz 14,57% wśród młodszych. Różnice w ocenach (wzrost liczby ocen niższych kosztem liczby wskazań ocen wyższych) pomiędzy uczniami szkół gimnazjalnych a ponadgimnazjalnych, tłumaczyć można rozluźnianiem się kontaktów pomiędzy dziadkami a wnukami, co często następuje wraz z wiekiem (dzieci rzadziej wymagają opieki dziadków, stają się bardziej samodzielne, rośnie dystans pomiędzy jednym a drugim pokoleniem).

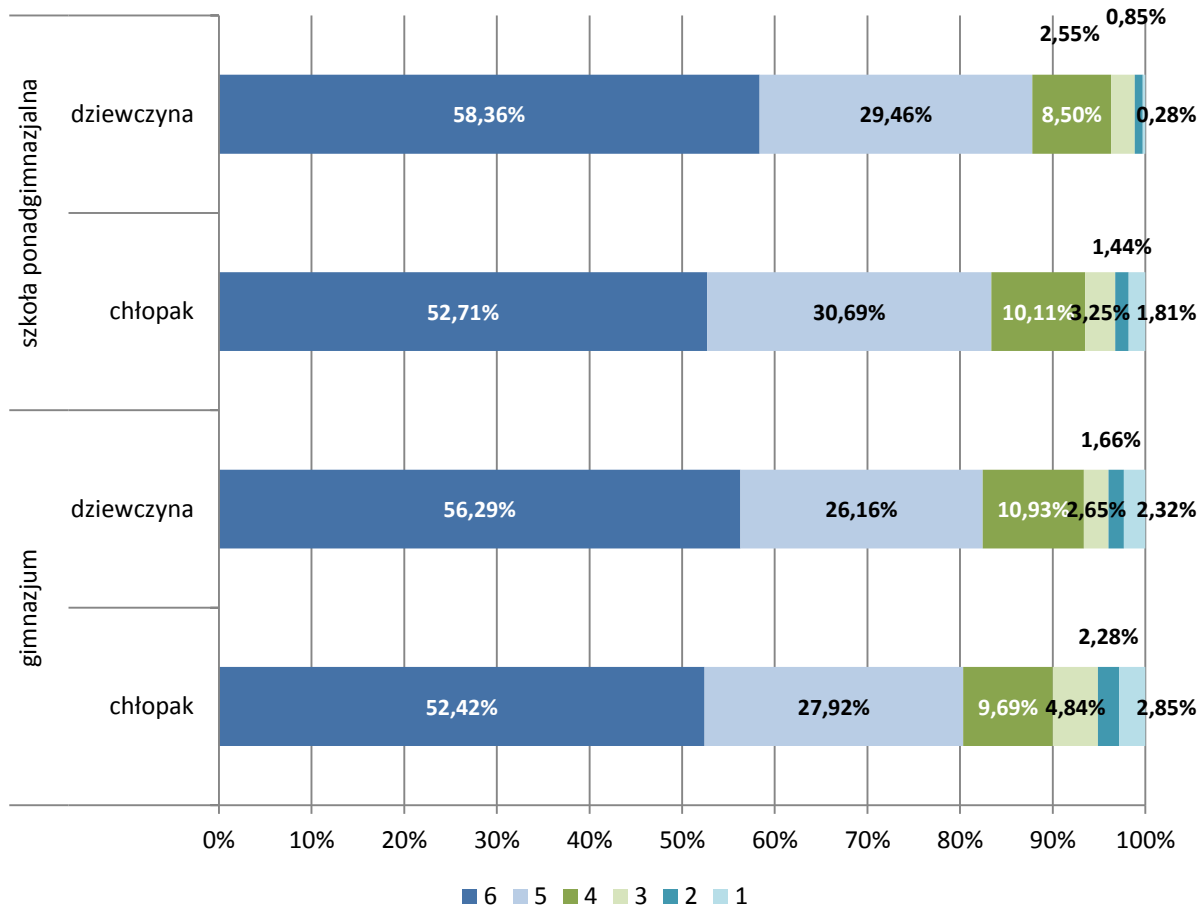
Wykres 12. Zadowolenie z kontaktów z dziadkiem N=1086

Źródło: opracowanie własne

Jak wspomniano wcześniej, w odniesieniu do relacji z przyjaciółmi dominowały oceny najwyższe. Więcej odpowiedzi negatywnych odnotowano w przypadku uczniów gimnazjów, co tłumaczyć można przypadającym mniej więcej na ten czas okresem dojrzewania, kiedy to zarówno chłopcy jak i dziewczęta, zaczynają wyraźniej manifestować swoją osobowość i rywalizować pomiędzy sobą.

Wykres 13. Zadowolenie z kontaktów z przyjaciółmi N=1283

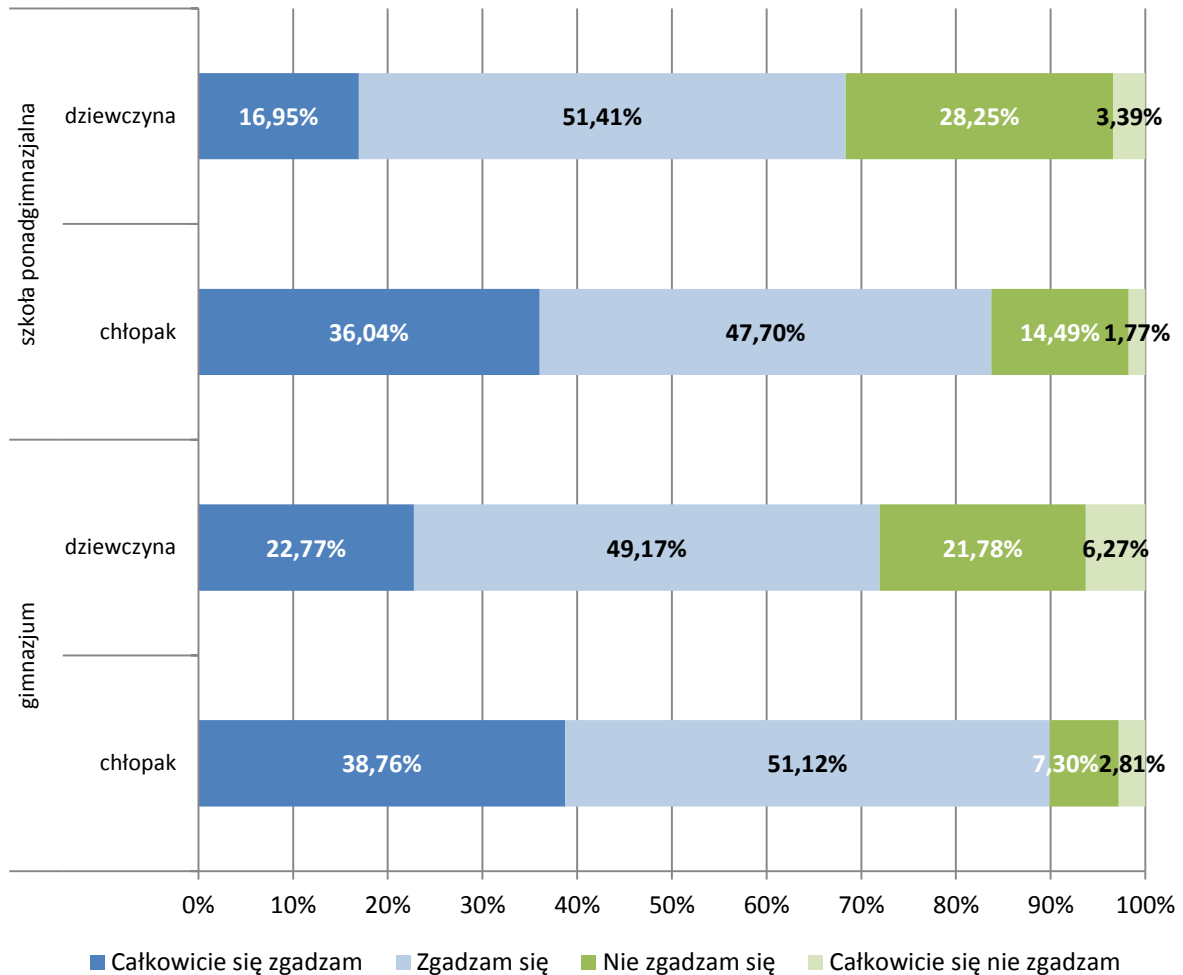

Źródło: opracowanie własne

Na kolejnych wykresach zaprezentowano wyniki części badania dotyczącej samooceny uczniów. Samoocena jest jednym z podstawowych czynników związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych. Może oddziaływać na dwa sposoby – z jednej strony poprzez próby ucieczki, odcięcia się od nieprzyjemnej rzeczywistości, z drugiej zaś - poprzez poszukiwanie akceptacji w grupie. Osoby o niskiej samoocenie mają większe tendencje do przyłączania się do grup rówieśniczych skupionych na wspólnym zażywaniu substancji psychoaktywnych, gdyż nakładają one stosunkowo najmniejszą barierę wejścia – nie wymagają osiągnięć osobistych, a tylko przyjęcia określonego stylu życia związanego z piciem alkoholu bądź zażywaniem narkotyków.⁴

⁴ Tamże

Wykres 14. Poczucie zadowolenia z siebie N=1296

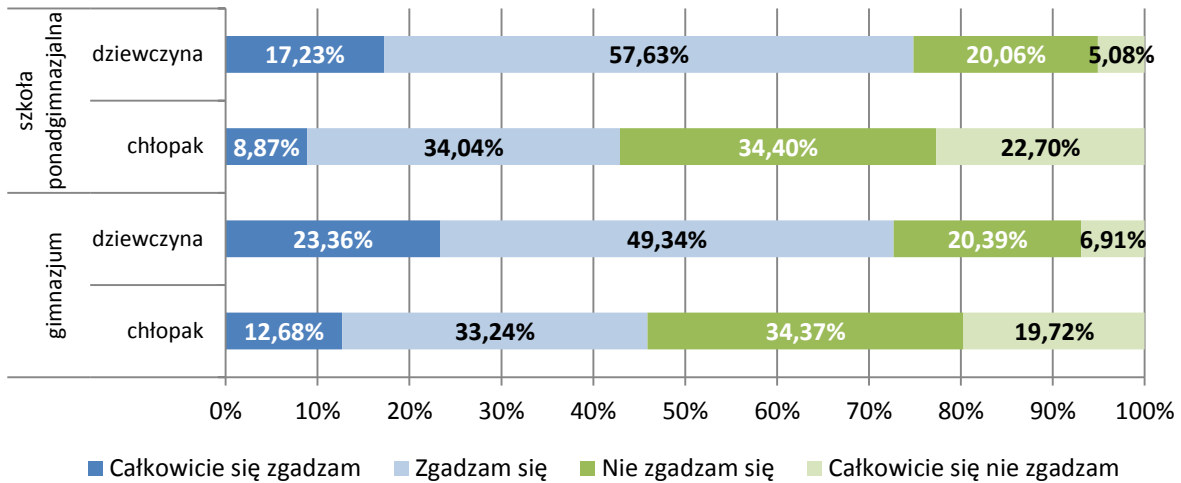

Źródło: opracowanie własne

Uznać należy, że biorąca udział w badaniu młodzież jest z siebie zadowolona – odsetek wskazań odpowiedzi „całkowicie się zgadzam” oraz „zgadzam się”, wyniósł od 68,36% (starsze dziewczęta) do 89,88% (gimnazjaliści). Wyniki wskazują jednak, że dziewczęta rzadziej niż chłopcy, znajdują powody do zadowolenia z siebie.

Potwierdzają to dane zaprezentowane na wykresie 15., zgodnie z którymi dziewczęta dużo częściej niż chłopcy mają poczucie bycia „do niczego”. Takie zdanie wyraziło 74,86% uczennic szkół ponadgimnazjalnych (suma wskazań odpowiedzi „całkowicie się zgadzam” oraz „zgadzam się”) oraz 72,70% gimnazjalistek. Wśród chłopców odsetki wskazań tych odpowiedzi wynosiły 42,91% (starsi chłopcy) oraz 45,92% (gimnazjaliści).

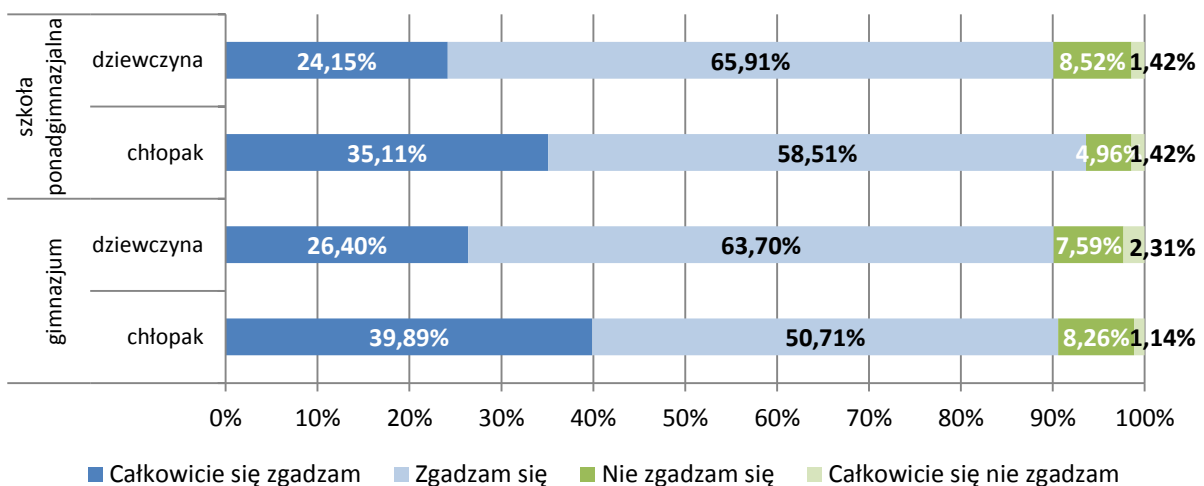
Wykres 15. Poczucie bycia "do niczego" N=1295

Źródło: opracowanie własne

Pomimo to, zdecydowana większość uczniów i uczennic uważa, że ma kilka dobrych cech. Nieznacznie częściej odmiennego zdania były dziewczęta (9,94% wskazań odpowiedzi „nie zgadzam się” oraz „całkowicie się nie zgadzam” wśród młodszych i 9,99% wśród starszych uczennic).

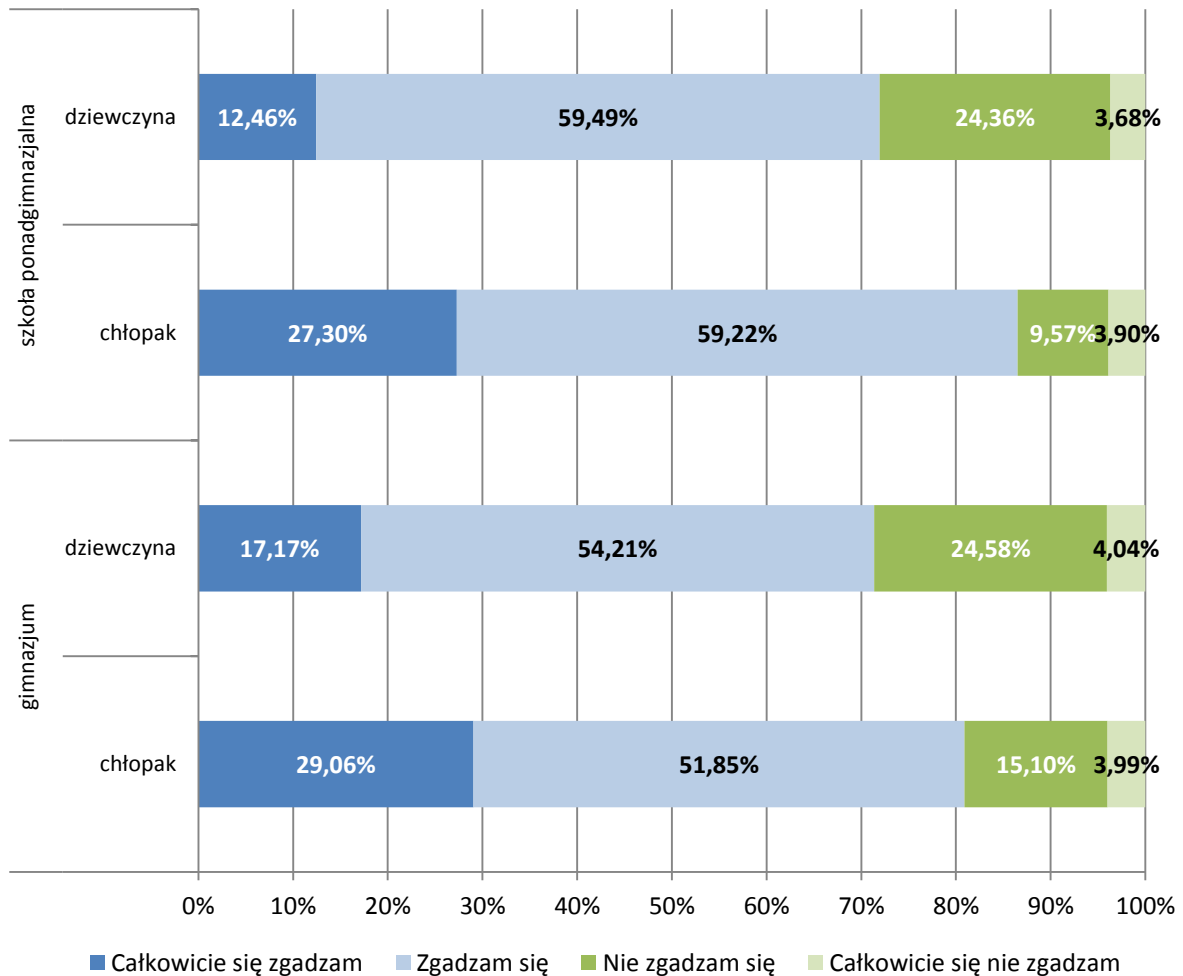
Wykres 16. Poczucie że ma się kilka dobrych cech N=1288

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy częściej zgadzali się ze stwierdzeniem, że są w stanie sprostać różnym zadaniom i robić podobne rzeczy jak inni. Twierdzi tak 86,52% uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz 80,91% gimnazjalistów, podczas gdy wśród dziewcząt odsetki wskazań takich odpowiedzi wyniosły 71,95% wśród starszych uczennic, oraz 71,38% wśród młodszych.

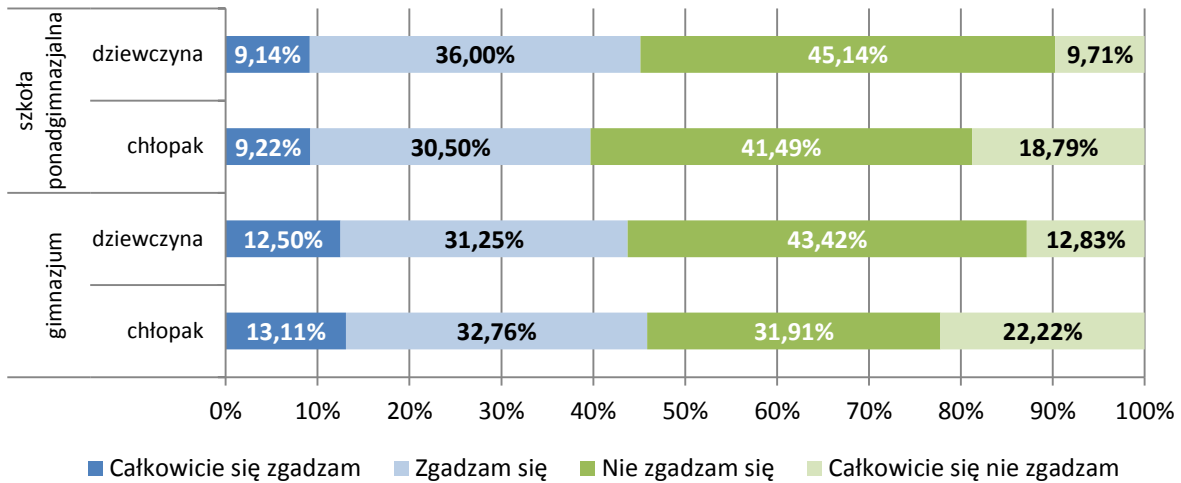
Wykres 17. Poczucie że jest się w stanie robić podobne rzeczy jak inne osoby N=1283

Źródło: opracowanie własne

Na brak powodów do dumy najczęściej wskazywały starsze dziewczęta (w sumie 45,14%) oraz młodszy chłopcy (45,87%). Z takim stwierdzeniem nie zgodzili się głównie chłopcy uczący się w szkołach ponadgimnazjalnych (w sumie 60,28%).

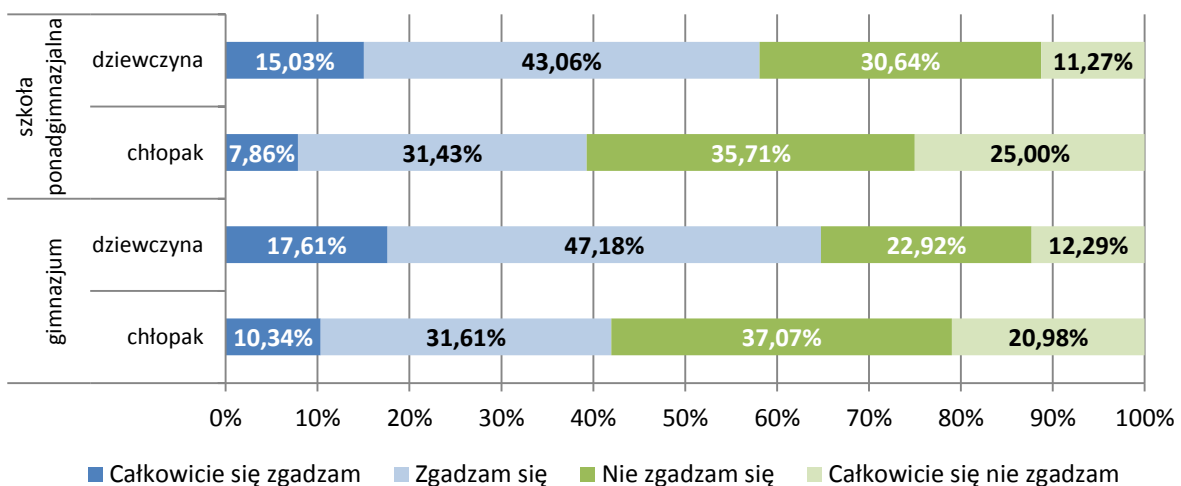
Wykres 18. Poczucie braku powodów do dumy N=1287

Źródło: opracowanie własne

Do poczucia bycia beзуżytecznym przyznała się ponad połowa badanych dziewcząt, przy czym częściej były to uczennice szkół ponadgimnazjalnych (58,09%). Wśród chłopców z kolei, takie odczucia towarzyszyły 41,95% gimnazjalistów oraz 39,29% starszych uczniów.

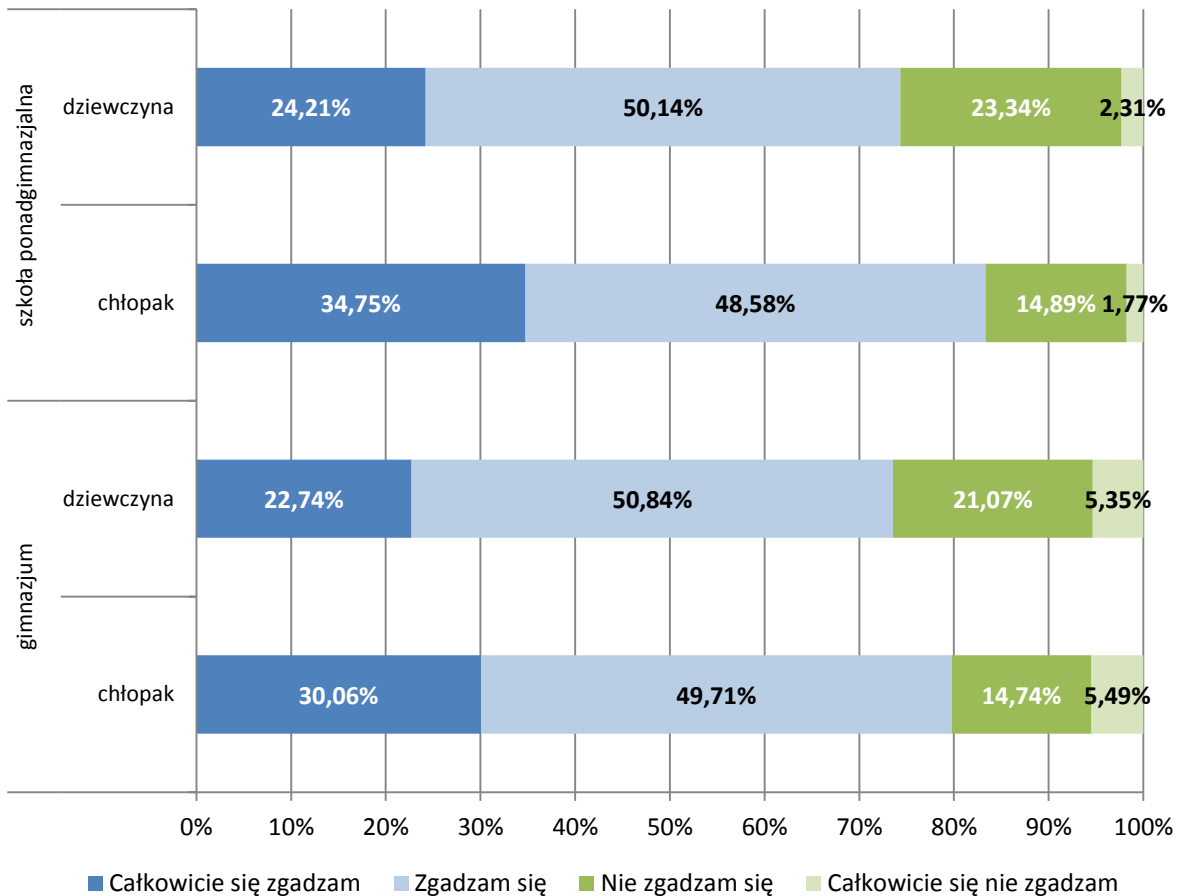
Wykres 19. Poczucie bycia beзуżytecznym N=1275

Źródło: opracowanie własne

O wyższej samoocenie chłopców świadczy również to, że częściej czują się tak samo wartościowymi osobami jak inni (taką opinię wyraziło 83,33% uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz 79,77% gimnazjalistów). Wśród dziewcząt, myślało w ten sposób o sobie 73,58% gimnazjalistek oraz 74,35% starszych uczennic.

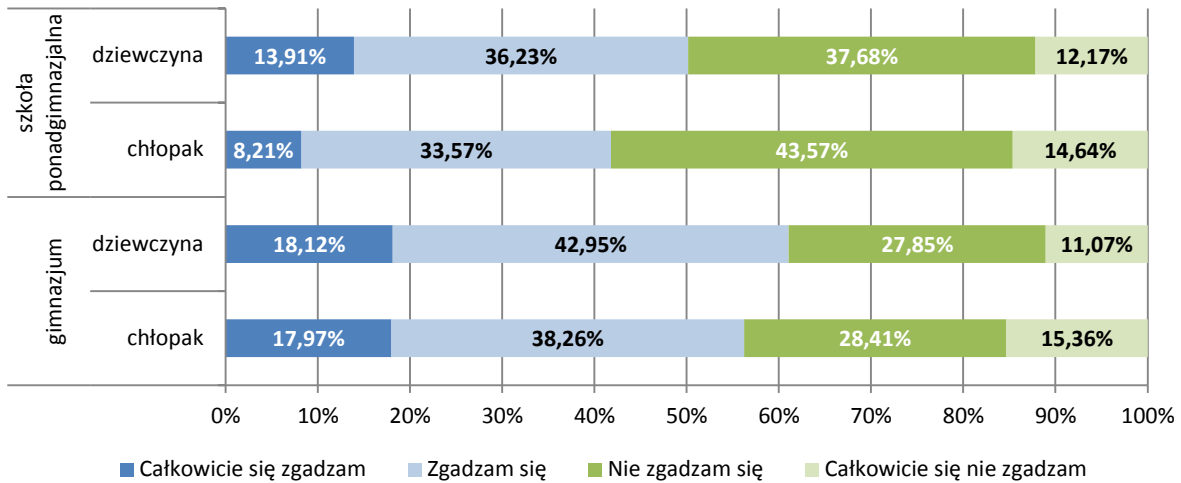
Wykres 20. Poczucie bycia osobą równie wartościową jak inni N=1274

Źródło: opracowanie własne

Ponad połowa gimnazjalistek oraz 50,14% uczennic szkół ponadgimnazjalnych nie ma wystarczająco dużo szacunku do siebie. Wśród chłopców opinię taką wyraziło 56,23% młodszych uczniów i 41,78% chłopców uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych.

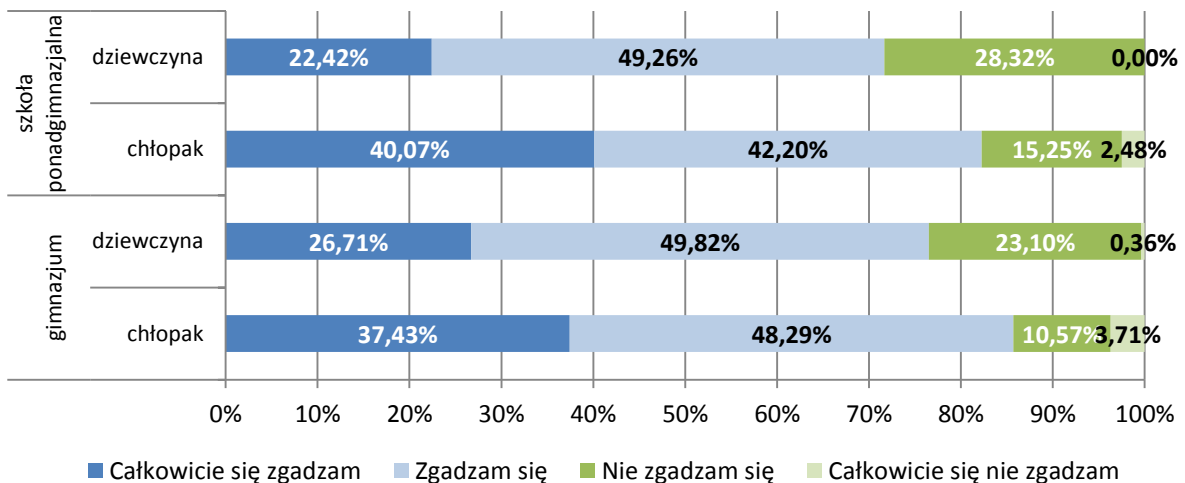
Wykres 21. Chciałbym mieć więcej szacunku do siebie N=1268

Źródło: opracowanie własne

Pomimo negatywnych odczuć towarzyszących częściej dziewczętom, ponad połowa z nich ma pozytywny stosunek do swojej osoby – taką opinię wyraziło 71,68% starszych uczestniczek badania oraz 76,53% młodszych. Wśród chłopców wskaźnik ten był jeszcze wyższy – 85,72% gimnazjalistów oraz 82,27% uczniów szkół ponadgimnazjalnych myśli o sobie pozytywnie.

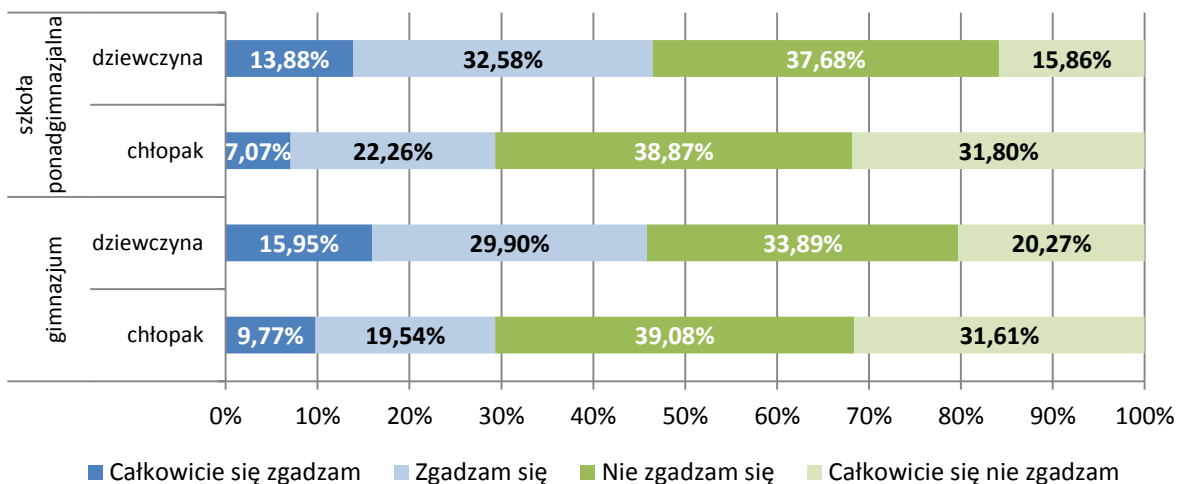
Wykres 22. Pozytywny stosunek do samego siebie N=1283

Źródło: opracowanie własne

Nieco mniej pozytywnie kształtuje się rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy uczniowie mają czasem poczucie bycia beznadziejnym. Jak widać na poniższym wykresie, ponownie dziewczęta są grupą, którą często dotykają te negatywne odczucia – jest tak w przypadku niemal połowy uczennic szkół ponadgimnazjalnych oraz gimnazjalnych. W przypadku chłopców, to niespełna 30% niezależnie od rodzaju szkoły do której uczęszczają.

Wykres 23. Poczucia bycia beznadziejnym N=1285

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- *Subiektywne postrzeganie sytuacji rodziny osoby badanej, na tle innych polskich rodzin, nie zmieniło się w odniesieniu do wyników analogicznego badania przeprowadzonego w roku 2011 - 65% uczniów twierdzi, że jego rodzina żyje na podobnym poziomie co inne (rok 2011 - 69%), 1,10%, że jest znacznie biedniejsza (rok 2011 - 1%), a 4,10%, że znacznie bogatsza (rok 2011 - 3%);*
- *Badani uczniowie w najlepszych stosunkach pozostają z przyjaciółmi, natomiast w odniesieniu do relacji rodzinnych, najlepiej oceniają swoje*

kontakty z matką (macochą);

- *Badana młodzież jest ogólnie zadowolona z siebie, natomiast niższa samoocena jest widoczna wśród dziewcząt (mają mniej powodów do dumy i częściej czują, że są „do niczego”).*

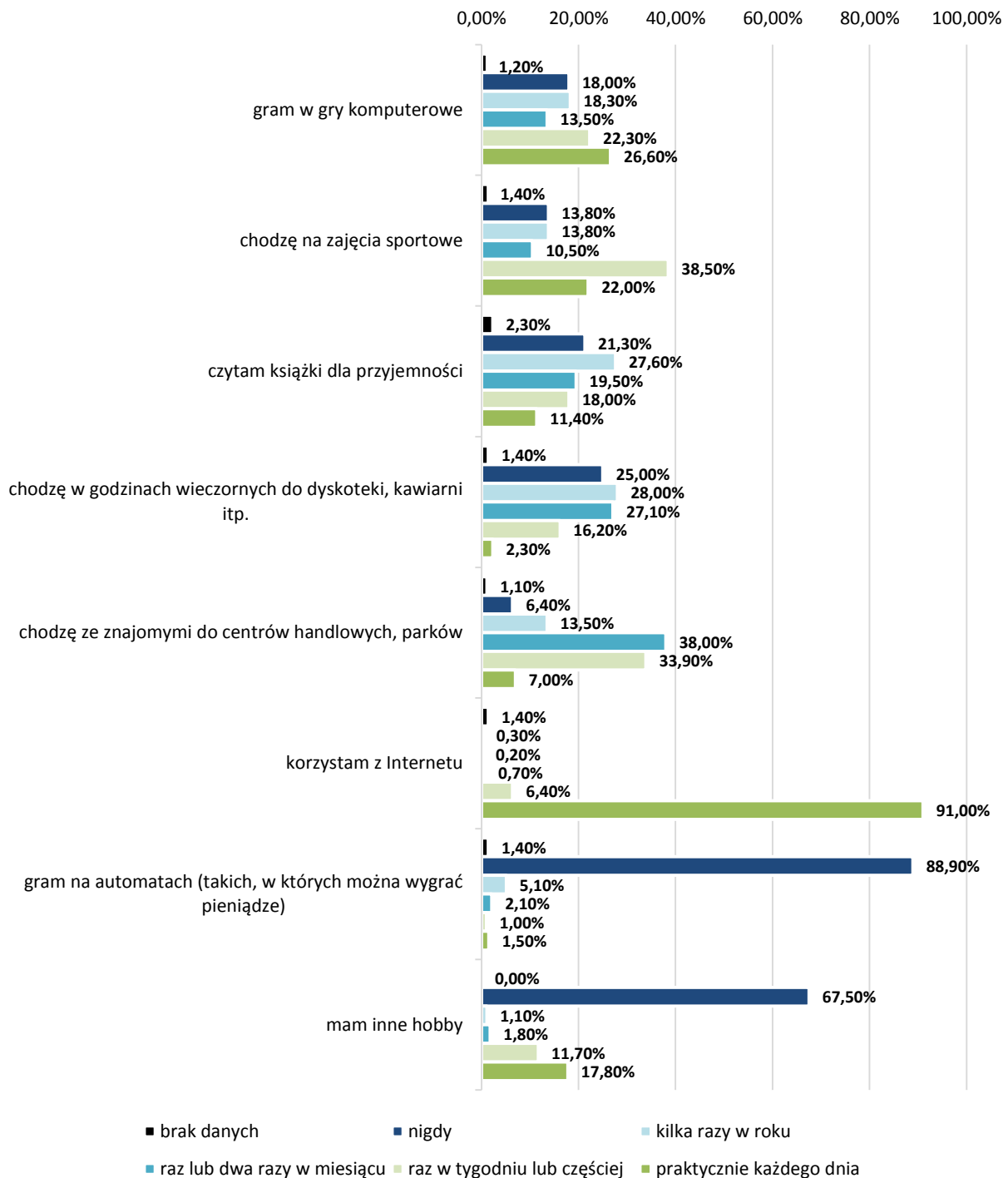
5.3 SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO

Najczęstszą aktywnością pozaszkolną badanych nastolatków jest niewątpliwie korzystanie z Internetu. Zdecydowana większość z nich (91,00%) spędza w ten sposób czas praktycznie każdego dnia. Sytuacja, w której korzystanie z Internetu jest najczęściej wskazywaną formą spędzania czasu wolnego pozostaje od lat niezmienna, natomiast w odniesieniu do roku 2011 liczba nastolatków spędzających czas „w sieci” codziennie spadła (z 94%), natomiast jest wyższa niż w roku 2007 (74%).

W drugiej kolejności wskazywano na gry komputerowe - co czwarty uczeń gra codziennie. Wzrosła liczba grających przynajmniej raz w tygodniu - obecnie wynosi 22%, natomiast w roku 2011 było to 4%, zaś w 2007 zaledwie 2%.

Kolejną, najczęściej wskazywaną formą spędzania czasu wolnego są zajęcia sportowe - 22% uczniów uczęszcza na nie codziennie, a 38,50% przynajmniej raz w tygodniu. W roku 2011 roku czas w ten sposób spędzało 56% uczniów (częściej niż raz w tygodniu), zaś w 2007 aktywnie (codziennie) uprawiało sport 40% chłopców i 15% dziewcząt z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 48% uczniów i 38% uczennic trzecich klas gimnazjów.

Wykres 24. Spędzanie czasu wolnego N=1320⁵

Źródło: opracowanie własne

⁵ odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Należy zwrócić uwagę, że aktywność sportowa była bardzo często wskazywana również jako inne hobby, więc gdyby zaliczyć wszystkie odpowiedzi udzielone na pytanie otwarte, które mogłyby zostać zakwalifikowane jako „chodzenie na zajęcia sportowe”, ten sposób spędzania czasu wolnego byłby drugim najbardziej popularnym. Niemniej jednak, hobby innego niż dostępne w kafeterii tego pytania, w ogóle nie posiada 2/3 badanych nastolatków, a z tych którzy je mają, prawie 18% zajmuje nim swój czas codziennie. Co dziesiąty każdego dnia spędza czas na czytaniu książek, a 7% codziennie odwiedza centra handlowe czy parki. Zdecydowana większość uczniów nigdy nie gra na automatach, a co czwarty nie odwiedza w godzinach wieczornych dyskotek czy kawiarni.

W poniższej tabeli zaprezentowano inne formy spędzania wolnego czasu, zadeklarowane przez uczniów w pytaniu otwartym. Utworzono w sumie 102 kategorie. Najczęściej wskazywanymi formami spędzania czasu wolnego, innymi niż wymienione w kafeterii, były: muzyka, gra na instrumencie, rysowanie/malowanie, piłka nożna, taniec, jazda na rowerze, śpiew. Pozostałe formy wskazano mniej niż 20 razy.

Tabela 1. Kategoryzacja odpowiedzi - inne hobby

hobby	liczba wskazań	hobby	liczba wskazań
muzyka	45	piłka ręczna	2
gra na instrumencie	43	kino	2
rysowanie/malowanie	40	parkur	2
piłka nożna	36	projekty artystyczne	2
taniec	24	uczenie się	2
jazda na rowerze	23	sztuka przetrwania	1
śpiew	21	E-sport	1
ćwiczenia (np. w siłowni)	16	F1	1
fotografia	13	FIFA 15	1
sport ogólnie	13	psychologia	1

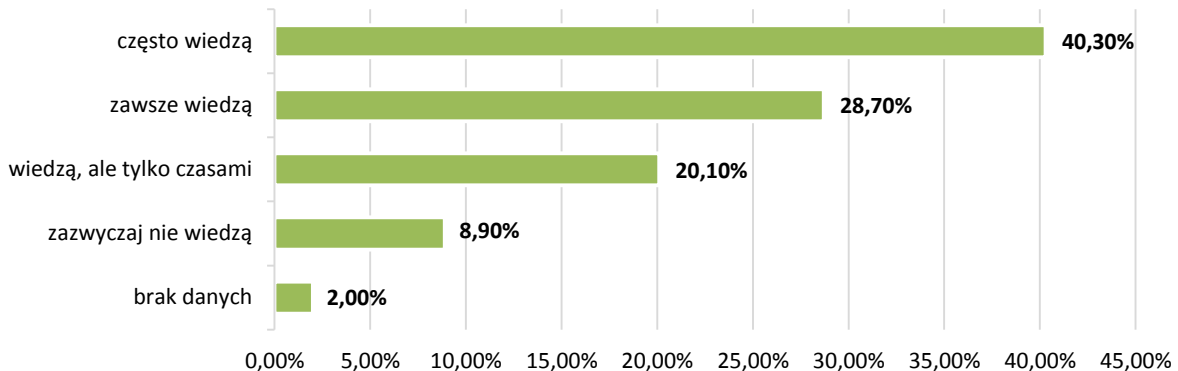
oglądanie filmów/seriali	12	golf	1
jazda na rolkach	12	szycie	1
pisanie	12	gra w pokera	1
spotkania z bliskimi	11	squash	1
bieganie	10	harcerstwo	1
inne	11	hodowla kur	1
motoryzacja	9	judo	1
jazda konna	9	zwierzęta	1
teatr	8	kultura japońska	1
koszykówka	8	zbieranie znaczków	1
gotowanie	8	zbieranie figurek	1
pływanie	6	zajęcia w domu kultury	1
siatkówka	6	konsola	1
informatyka/programowa nie	6	kostka rubika	1
hokej	5	łucznictwo	1
tenis	5	makijaż	1
rękodzieło	5	lekka atletyka	1
gry komputerowe	5	remik	1
motocykle	4	MMA	1
football amerykański	4	narciarstwo	1
grafika komputerowa/użytkowa	4	nurkowanie	1

aerobik/fitness	3	lotnictwo	1
deskorolka	3	militaria	1
łyżwy	3	ministrantura	1
modelarstwo	3	masaż	1
sporty walki	3	spanie	1
zakłady bukmacherskie	3	dietetyka	1
spacery	2	opieka nad dziećmi	1
czytanie książek/czasopism	2	Opolskie Bractwo Rycerskie(średniowiecze)	1
historia	2	podrywanie dziewczyn	1
snowboard	2	praca	1
numizmatyka	2	przebywanie na świeżym powietrzu	1
żeglarstwo	2	rozwijanie biznesu	1
aktorstwo	1	pchnięcie kością	1
technologie	1	nauka języków	1
boks tajski	1	wędkarstwo	1
bukieciarstwo	1	wycieczki górskie	1
ciężarówka	1	unihokej	1
mechanika	1	strzelectwo	1
sporty ekstremalne	1	tenis stołowy	1

Źródło: opracowanie własne

Z deklaracji uczniów wynika, że ich rodzice nie zawsze wiedzą o tym jak ci spędzają swój wolny czas. Co piąty wie tylko czasami, a 8,90% zazwyczaj nie ma wiedzy na ten temat. Zaledwie 28,70% badanych twierdzi, że ich rodzice zawsze wiedzą co ich dziecko robi po szkole.

Wykres 25. Czy rodzice wiedzą jak spędzasz czas wolny N=1320

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

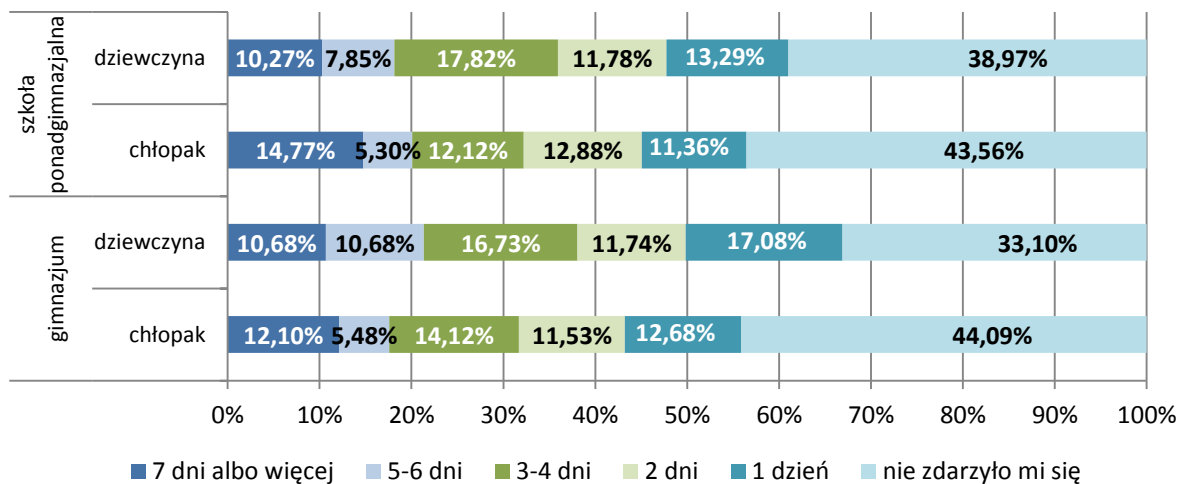
- *najczęstszą aktywnością pozaszkolną nastolatków jest korzystanie z Internetu – 91% z nich spędza w ten sposób czas praktycznie każdego dnia;*
- *w dalszej kolejności, tak samo jak w latach ubiegłych, uczniowie spędzają wolny czas grając w gry komputerowe (dynamicznie wzrosła liczba uczniów grających co najmniej raz w tygodniu) oraz uczęszczając na zajęcia sportowe;*
- *większość nastolatków deklaruje, że ich rodzice wiedzą w jaki sposób ich dzieci spędzają czas po szkole, sytuacja jest zbliżona do tej odnotowanej w roku 2011.*

5.4 FREKWENCJA W SZKOLE

Opuszczanie przez uczniów zajęć szkolnych jest problemem zarówno dla pedagogów jak i rodziców. Młodzież wagaruje z większą częstotliwością niż jeszcze kilka lat temu. Pedagodzy przyczyn tego stanu rzeczy upatrują m.in. w słabości systemu oświaty i bezkarności wagarowiczów. W ramach niniejszego badania, uczniów poproszono o określenie jak często zdarza im się nie przyjść na zajęcia z powodu choroby, wagarów oraz innych przyczyn.

Jak wynika z poniższego wykresu, w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, z powodów zdrowotnych częściej zdarzało się opuszczać lekcje dziewczętom. W przypadku gimnazjalistek najczęściej był to jeden dzień (17,08%) lub 3-4 dni (16,73%). Uczennice szkół ponadgimnazjalnych opuszczały zajęcia z powodu choroby w sumie przez 3-4 dni (17,82%), podobnie jak gimnazjaliści (14,12%). Starsi chłopcy chorowali częściej, bo 7 lub więcej dni (14,77%).

Wykres 26. Nieobecność w szkole z powodu choroby N=1223

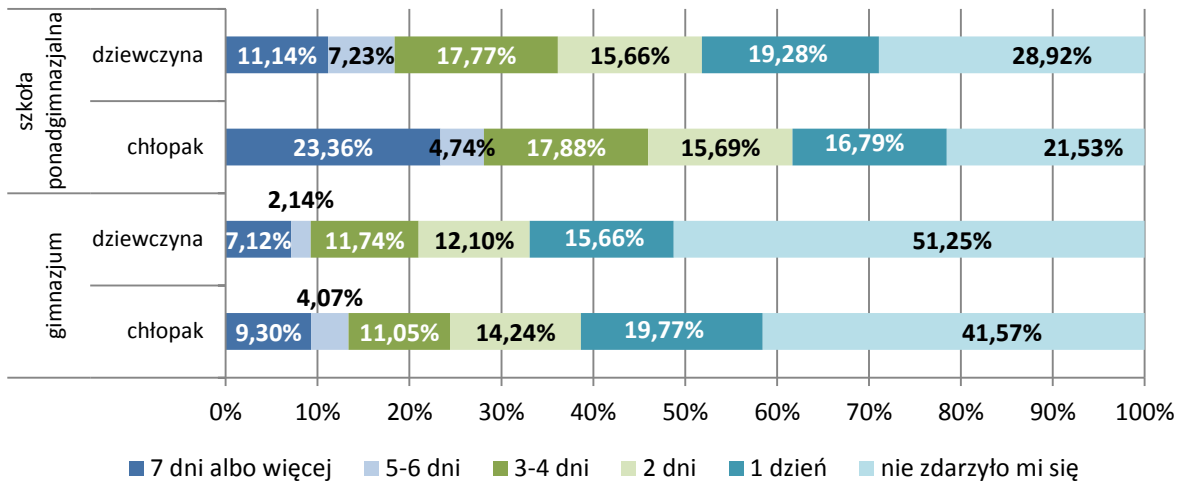

Źródło: opracowanie własne

Do wagarowania przyznali się głównie chłopcy uczęszczający do szkół ponadgimnazjalnych – niemal 80% z nich zdarzyło się „urwać z lekcji”, a w większości było to co najmniej 7 dni. Młodszy chłopcy, jeżeli w ogóle wagarowali, to na ogół jeden

dzień (1/5 wszystkich gimnazjalistów), tak samo jak ich rówieśnice (15,66%) oraz dziewczęta starsze (19,28%). Gimnazjalistki były grupą wagarującą najrzadziej.

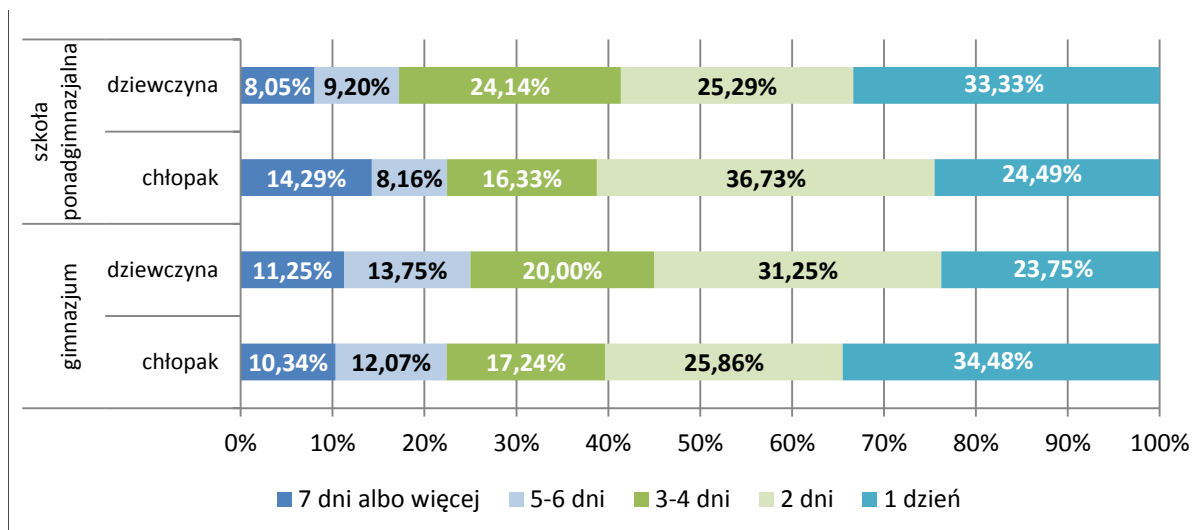
Wykres 27. Nieobecność w szkole z powodu wagarów N=1231

Źródło: opracowanie własne

Na inne powody nieobecności w szkole wskazało w sumie 274 uczniów, częściej były to dziewczęta. Nieobecność trwała na ogół jeden dzień (w przypadku dziewcząt) lub 2 dni (w przypadku chłopców).

Wykres 28. Nieobecność w szkole z innych powodów N=274

Źródło: opracowanie własne

Porównując zebrane informacje z danymi uzyskanymi w badaniach zrealizowanych we wcześniejszych latach można zauważyć, że po wzroście jaki nastąpił w roku 2011, zmalał odsetek wagarujących gimnazjalistów. W roku 2007 odsetek uczniów tych szkół, którzy nie „urywali się” z lekcji wynosił 75%, w roku 2011 spadł do 36%, natomiast aktualne wyniki pokazują, że nie wagaruje 42,92% gimnazjalistów. W przypadku starszej młodzieży, do wagarowania w roku 2007 przyznało się 40% uczniów, w roku 2011 już 77%, natomiast obecnie odsetek ten wynosi nieznacznie mniej, bo 70,46%.

Kluczowe wnioski:

- *Do wagarowania częściej przyznają się chłopcy, natomiast dziewczęta częściej opuszczają zajęcia szkolne z powodu choroby;*
- *Częściej wagarują uczniowie szkół ponadgimnazjalnych - zdarzyło się to 3 na 4 uczniom, podczas gdy wśród gimnazjalistów wskaźnik ten wyniósł 57,08%;*
- *Wartość wskaźnika opuszczania zajęć z powodu choroby jest zbliżona w obu rodzajach szkół i wynosi 56,92% dla gimnazjalistów oraz 54,84% dla starszych uczniów;*
- *Spadła liczba wagarujących uczniów gimnazjów - z 64% w roku 2011 do 50,37% obecnie;*
- *Nieznacznie spadła liczba wagarujących uczniów szkół ponadgimnazjalnych - z 77% w roku 2011 do niespełna 70,46% obecnie.*

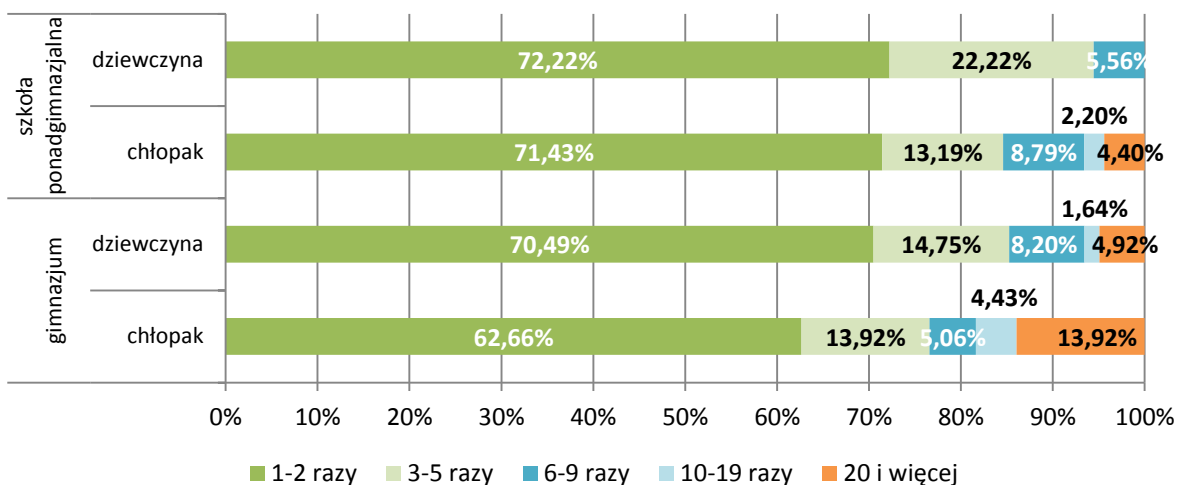
5.5 UDZIAŁ W NEGATYWNYCH ZDARZENIACH

Uczniowie zostali poproszeni o wskazanie ile razy, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zdarzyło im się uczestniczyć w takich zdarzeniach jak bójka, wypadek czy kradzież.

Zdecydowana większość zadeklarowała, że nie uczestniczyła w bójce (przy czym takiej odpowiedzi częściej udzielały dziewczęta): gimnazjalistki – 80% (rok 2011 – 76%),

gimnazjaliści – 56,23% (rok 2011 – 49%), uczennice szkół ponadgimnazjalnych – 89,71% (rok 2011 – 84%), uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – 67,73% (rok 2011 – 63%). Na udział w bójce wskazało w sumie 346 respondentów, w większości miało to miejsce 1-2 razy. Na notoryczne wdawanie się w bójki wskazują w szczególności odpowiedzi chłopców uczących się w gimnazjach.

Wykres 29. Udział w bójce N=346⁶

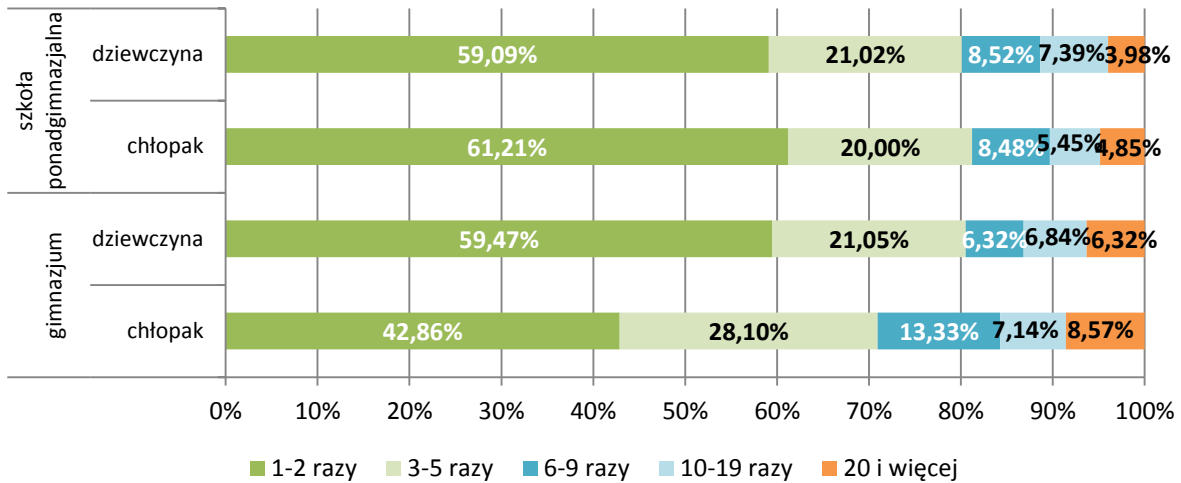

Źródło: opracowanie własne

Dwukrotnie więcej uczniów uczestniczyło w wypadku lub zostało zranione (741 osób) i tak jak w przypadku bójki, w większości miało to miejsce 1-2 razy. Brak udziału w tego typu zdarzeniu zadeklarowało: gimnazjalistki – 37,70% (rok 2011 – 52%), gimnazjaliści – 41,18% (rok 2011 – 39%), uczennice szkół ponadgimnazjalnych – 49,13% (rok 2011 – 57%), uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – 41,28% (rok 2011 – 40%). Oznacza to, że wśród gimnazjalistów wypadkowi lub zranieniu częściej ulegały dziewczęta, zaś wśród starszych uczestników badania chłopcy. Jednocześnie, w stosunku do lat poprzednich, zwiększyła się liczba dziewcząt które choć raz uległy wypadkowi lub zostały zranione, natomiast zmniejszeniu uległa liczba chłopców uczestniczących w takich zdarzeniach. Może to wskazywać na przejmowanie przez dziewczęta zachowań ryzykownych, do tej pory przypisywanych raczej chłopcom.

⁶ aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

Wykres 30. Udział w wypadku lub zranienie N=741⁷

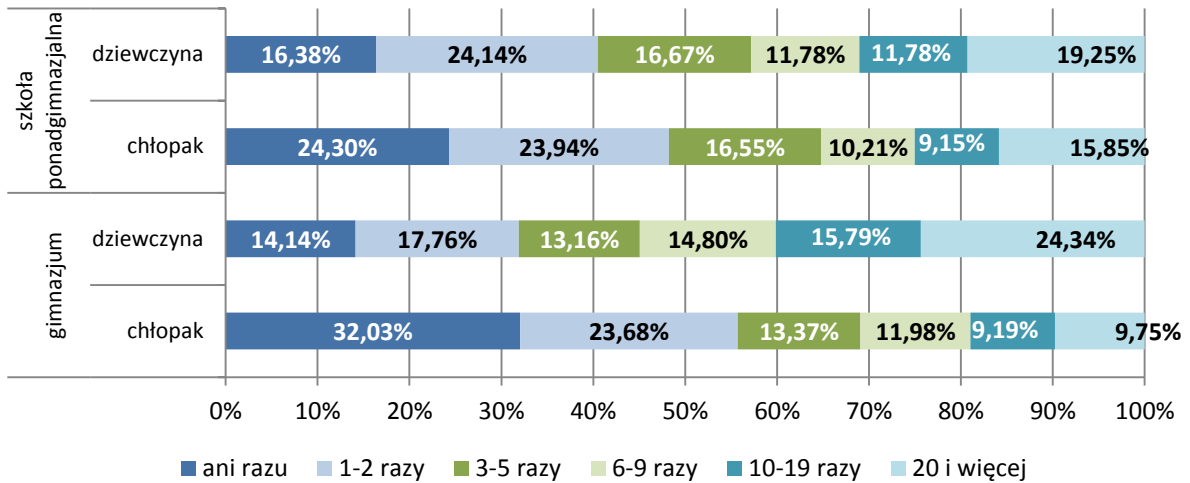

Źródło: opracowanie własne

Podobnie jak w roku 2011, na problemy i nieporozumienia z rodzicami częściej wskazywały dziewczęta, przy czym problem ten był większy wśród gimnazjalistek, spośród których niemal 1/4 stwierdziła, że w ciągu ostatniego roku sytuacja taka zdarzyła się co najmniej 20 razy (w roku 2011 odsetek ten wyniósł 30%). Grupą, która najrzadziej popadała w konflikt z rodzicami, byli ucący się w gimnazjum chłopcy. Jeżeli deklarowali, że zdarzenie takie wystąpiło, to najczęściej wskazywali odpowiedź „1-2 razy”. Podobne wyniki uzyskano w roku 2011, wówczas niemal co czwarty gimnazjalista nie miał problemów z rodzicami w ogóle. Aktualnie problemów takich nie miała również niemal 1/4 chłopców uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych (tak samo jak w roku 2011), tyle samo stwierdziło, że do nieporozumień z rodzicami doszło zaledwie 1-2 razy (również wynik taki sam jak w poprzednim badaniu).

⁷ Aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

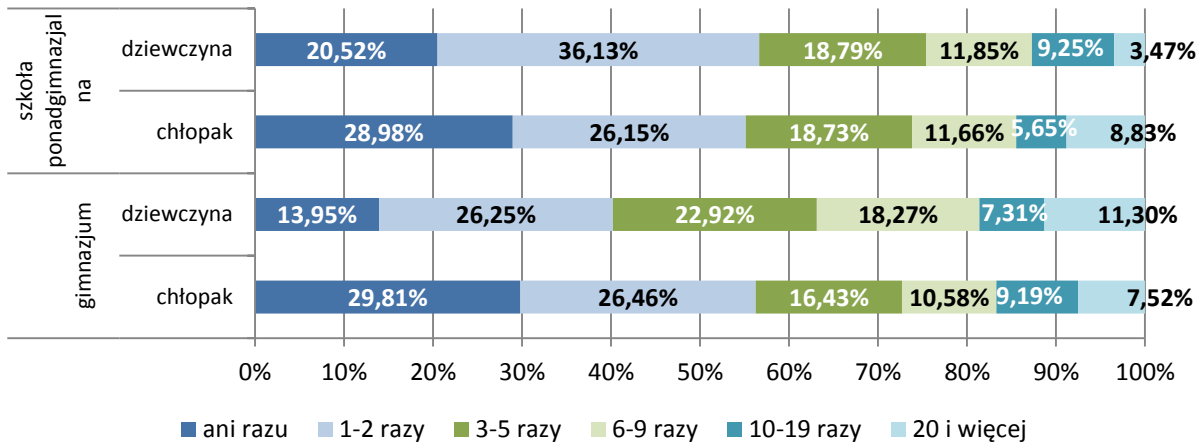
Wykres 31. Występowanie problemów i nieporozumień z rodzicami N=1295

Źródło: opracowanie własne

Na problemy i nieporozumienia z przyjaciółmi również częściej wskazywały dziewczęta, problem ten był większy wśród gimnazjalistek, przy czym są one grupą, w której najczęściej wskazywano na liczne konflikty w ciągu ostatniego roku (w sumie 18,61% wskazań odpowiedzi świadczących o wystąpieniu konfliktu co najmniej 10 razy). Również w roku 2011 młodsze uczestniczki badania były tymi, które najczęściej wdawały się w konflikt z rówieśnikami – wówczas było to 75% z nich. Z kolei wśród starszych uczennic odnotowano najwyższy odsetek konfliktów z rówieśnikami, które miały miejsce 1-2 razy (36,13%; rok 2011 – 35%, również najczęściej ze wszystkich uczniów). Grupą, która najrzadziej popadała w konflikt z przyjaciółmi, byli uczący się w gimnazjum chłopcy. Jeżeli deklarowali, że sytuacja taka miała miejsce, to najczęściej wskazywali odpowiedź „1-2 razy”. Problemów takich nie miało również 28,98% chłopców uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych, a co czwarty z nich zadeklarował, że do nieporozumień z rówieśnikami doszło zaledwie 1-2 razy. Aktualne wyniki pozostają spójne z danymi zebranymi z roku 2011.

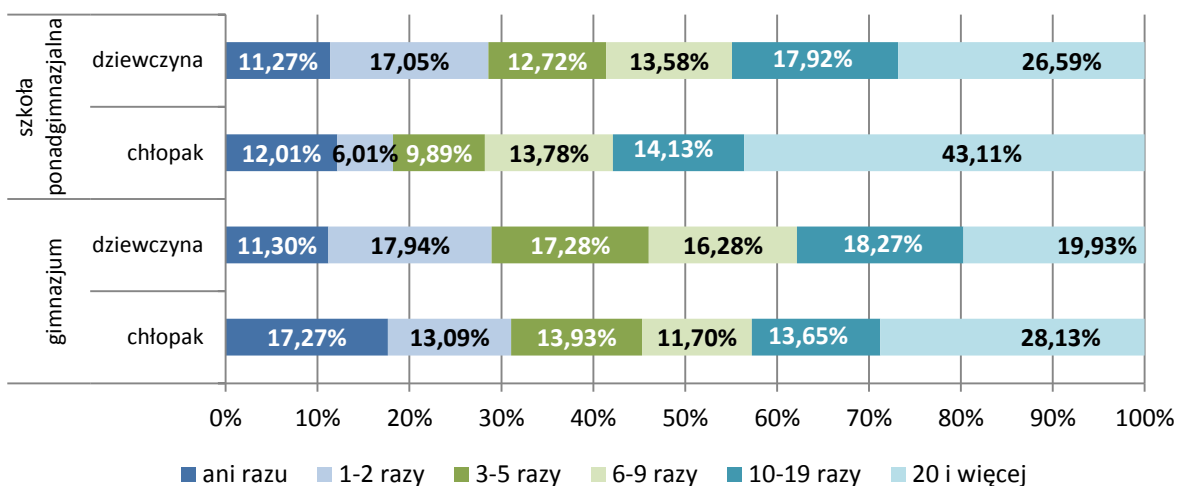
Wykres 32. Występowanie problemów i nieporozumień z przyjaciółmi N=1289

Źródło: opracowanie własne

Odsetek uczniów, którym nigdy nie zdarzyło się przyjść na zajęcia nieprzygotowanym, w żadnej z grup nie przekroczył 17,3%. Tak samo jak w roku 2011, najczęściej nieprzygotowani byli uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – co najmniej 10 razy materiału nie nauczyło się lub nie odrobiło pracy domowej w sumie 44,51% dziewcząt i 57,24% chłopców. Wśród gimnazjalistów było to odpowiednio 38,20 i 41,78%. Do sporadycznego nieprzygotowania (1-5 razy) częściej przyznawały się uczennice.

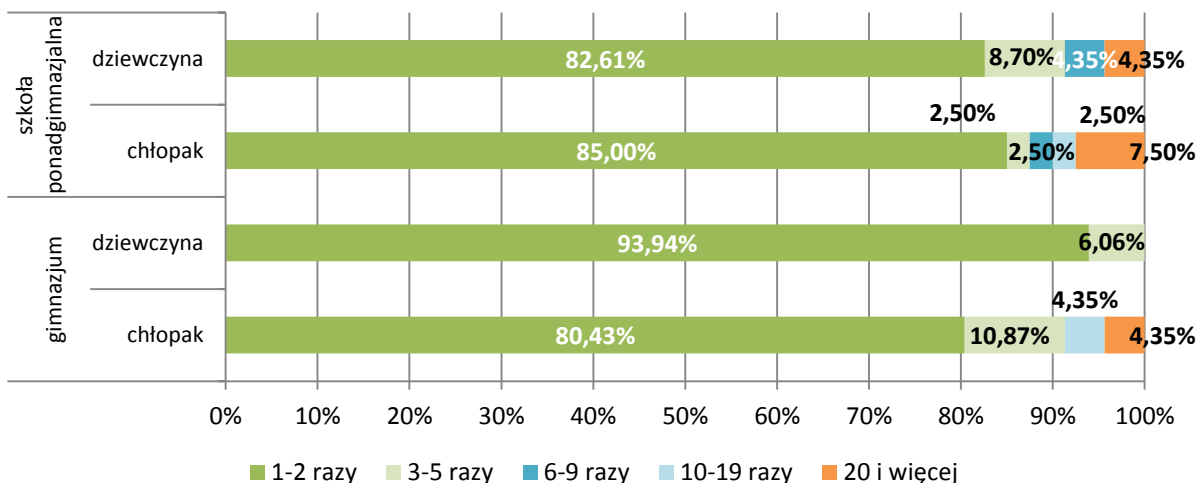
Wykres 33. Nieprzygotowanie do lekcji N=1278

Źródło: opracowanie własne

Ofiarą kradzieży lub napadu stało się w sumie 142 uczniów i uczennic (niemal 11% całej próby). W przypadku uczennic gimnazjów miało to miejsce maksymalnie 5 razy w ciągu ostatniego roku, natomiast przedstawiciele pozostałych grup wskazywali na nastąpienie takiego zdarzenia nawet więcej niż 20 razy (najwyższy odsetek wśród chłopców uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych – 7,50%). Częściej ofiarami padali chłopcy – 87,08% gimnazjalistów i 85,71% ich starszych kolegów nigdy nie brało udział w takim zdarzeniu. Wartości dla grupy dziewcząt wyniosły odpowiednio 89,11 i 93,39%. W roku 2011 wyniki te kształtowały się następująco: gimnazjaliści – 85% (wzrost o ok. 2 p.p. w roku 2015), gimnazjalistki – 93% (spadek o ok. 4 p.p. w roku 2015), uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – 87% (spadek o ok. 1 p.p. w roku 2015), uczennice szkół ponadgimnazjalnych – 87% (wzrost o ok. 6 p.p. w roku 2015).

Wykres 34. Byłem ofiarą kradzieży lub napadu N=142⁸

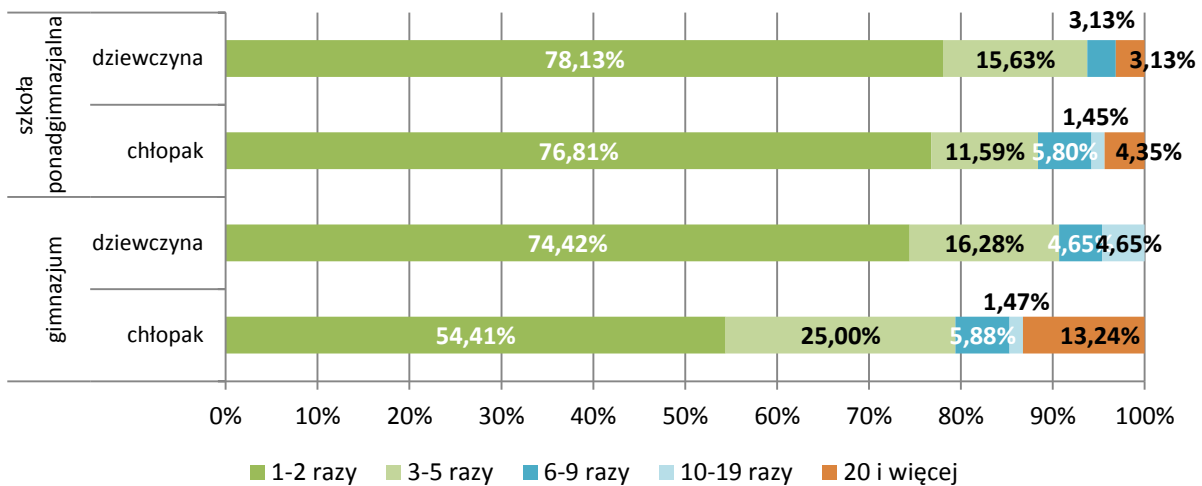
Źródło: opracowanie własne

Do problemów z policją przyznało się 212 uczniów (16% próby). Sytuacje te miały miejsce na ogół 1-2 razy, natomiast z danych wynika również, że w konflikt z prawem najczęściej wchodził uczniowie gimnazjów – w przypadku połowy z nich było to 1-2 razy, ale już 1/4 miała problemy z policją 3-5 razy, a 13,24% co najmniej 20 razy. Podobnie jak w roku 2011, kłopoty z policją częściej mieli chłopcy. Było to w sumie 19,05% uczniów gimnazjów i 24,38% starszych uczniów, podczas gdy w poprzednim badaniu

⁸ Aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

wartości te wyniosły odpowiednio 25 i 24%. W niniejszym badaniu do takich doświadczeń przyznało się 14,24% gimnazjalistek oraz 9,14% uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Cztery lata wcześniej było to odpowiednio 13 i 14%.

Wykres 35. Problem z policją N=212⁹

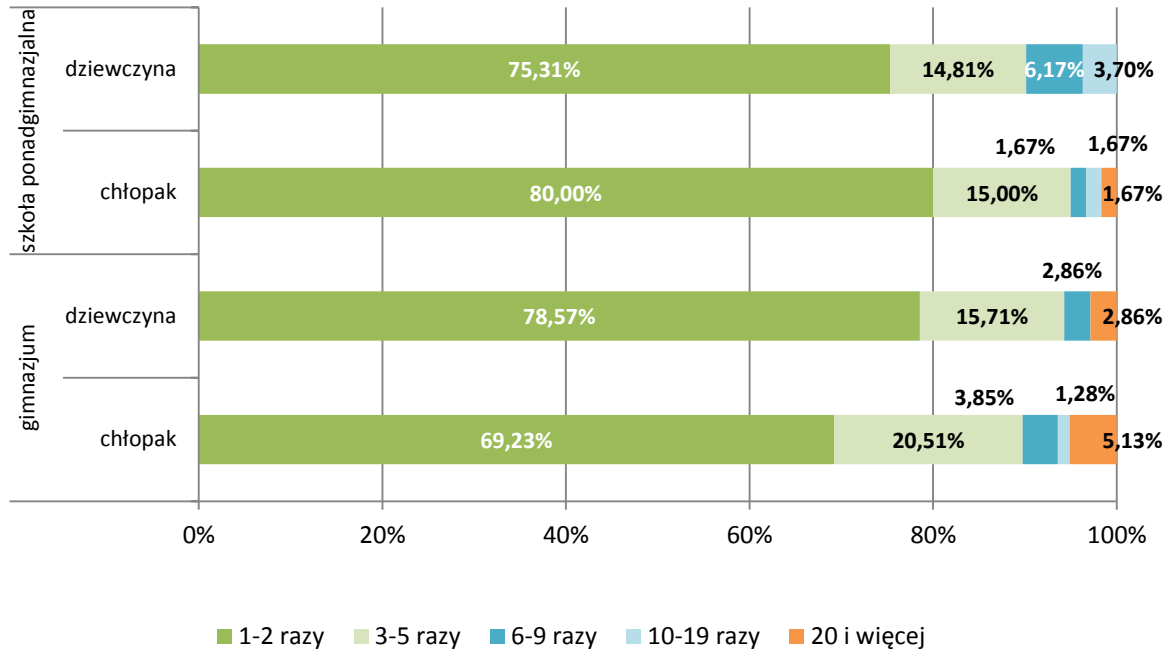
Źródło: opracowanie własne

Do pobytu w szpitalu lub wystąpienia sytuacji, w której konieczne było wezwanie karetki przyznało się 289 uczniów, z czego większość tych zdarzeń miała miejsce 1-2 razy, niezależnie od płci i rodzaju szkoły badanego. W odniesieniu do roku 2011 odsetek uczniów uczestniczących w takim zdarzeniu zwiększył się w każdej z grup, przy czym największa różnica widoczna jest wśród starszych dziewcząt – aktualnie 76,79% z nich nie przebywało w szpitalu ani nie wzywano do nich karetki w ciągu ostatnich 12 miesięcy, podczas gdy we wcześniejszym badaniu na taką odpowiedź wskazało 85%.

Od 3 do 9 pobytów w szpitalu/wezwań karetki wskazali najliczniej chłopcy uczący się w gimnazjach, również w ich wypadku odnotowano największą liczbę wskazań odpowiedzi „20 i więcej”. Widoczna jest duża różnica pomiędzy tą grupą, a grupą chłopców starszych, w odniesieniu do sporadycznych (1-2 razy) pobytów w szpitalu/wezwań karetki (o ok. 10 punktów procentowych).

⁹ Aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

Wykres 36. Pobyt w szpitalu lub wezwanie karetki N=289¹⁰

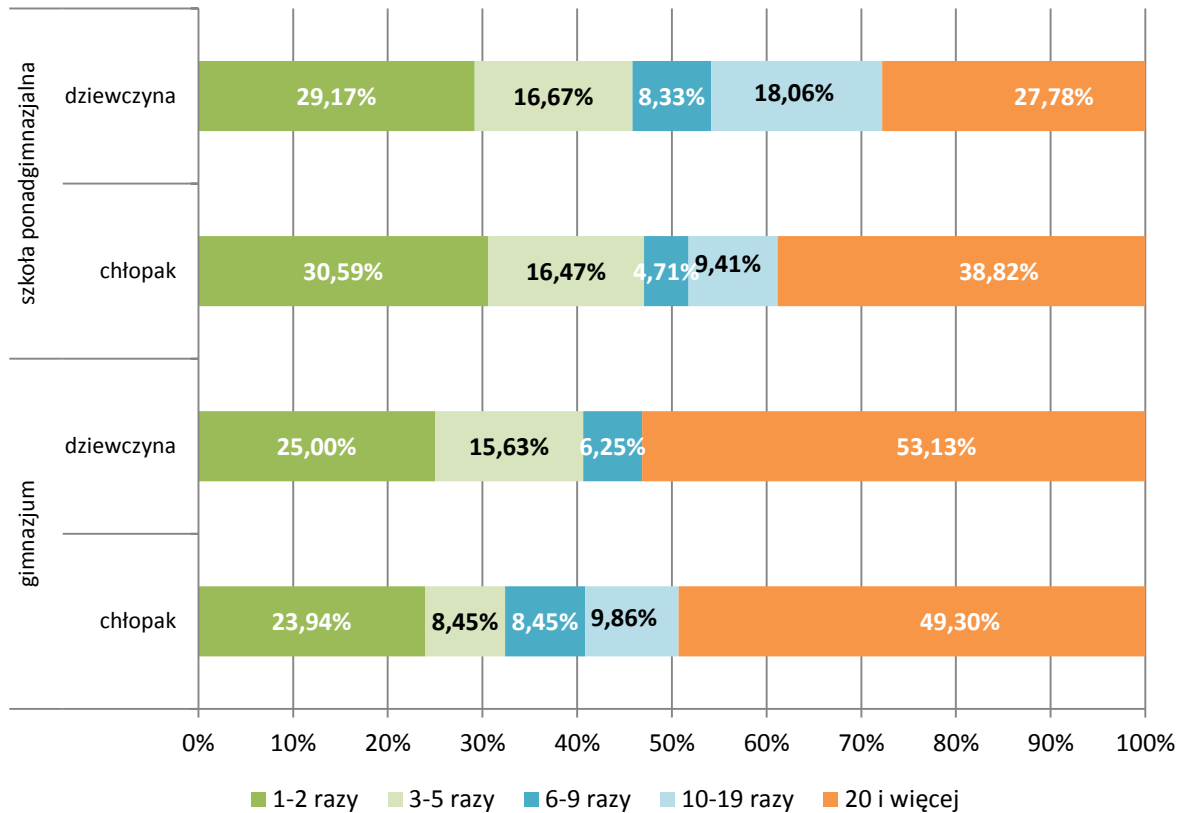

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość badanych nie uprawiała ani razu seksu bez prezerwatywy: gimnazjaliści – 80,06% (rok 2011 – 82%), gimnazjalistki – 89,54% (rok 2011 – 87%), uczniowie szkół ponadgimnazjalnych – 70,18% (rok 2011 – 77%), uczennice szkół ponadgimnazjalnych – 79,60% (rok 2011 – 82%). Zatem różnice pomiędzy chłopcami a dziewczętami w poszczególnych kategoriach wiekowych (określonych rodzajem szkoły), wynoszą po ok. 10 punktów procentowych, czyli zwiększyły się (zgodnie z wynikami poprzedniego badania, różnice te wynosił po 5 p.p.). Jednym ze sposobów wytłumaczenia takiego stanu rzeczy jest na pewno wiek inicjacji seksualnej, która częściej ma miejsce po zakończeniu pobierania nauki w gimnazjum. Pośród tych, którzy uprawiali seks bez prezerwatywy chociaż jeden raz, w większości przypadków miało mieć to miejsce co najmniej 20 razy – takiej odpowiedzi najczęściej udzielali uczniowie gimnazjów (prawie połowa chłopców oraz nieco ponad połowa dziewcząt).

¹⁰ Aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

Wykres 37. Uprawianie seksu bez prezerwatywy N=260¹¹

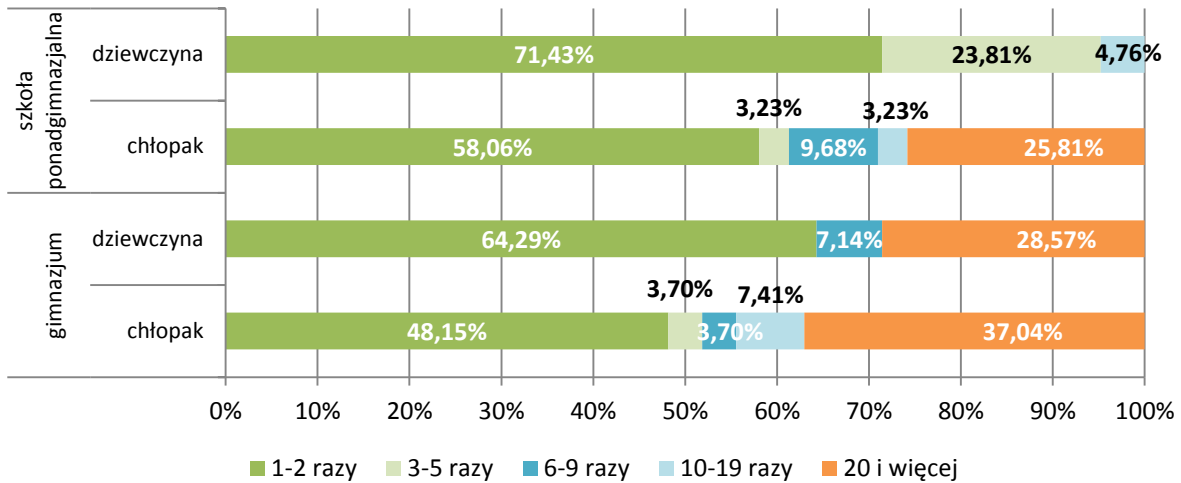
Źródło: opracowanie własne

Na pojawienie się wyrzutów sumienia będących efektem odbycia stosunku seksualnego wskazało 93 ze wszystkich badanych uczniów. Wyższy odsetek wskazań odpowiedzi „1-2 razy” odnotowano wśród dziewcząt (64,29% gimnazjalistek oraz 71,43% starszych dziewcząt). Podobnie jak w przypadku uprawiania seksu bez prezerwatywy, wyrzuty sumienia po seksie mieli mieć co najmniej 20 razy najczęściej uczniowie gimnazjów (37,04% chłopców oraz 28,57% dziewcząt).

Nie odnotowano dużych zmian w porównaniu z wynikami badań z roku 2011. W obu falach badania, na pojawianie się wyrzutów sumienia po odbyciu stosunku seksualnego liczniej wskazywali chłopcy.

¹¹ Aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

Wykres 38. Wyrzuty sumienia z powodu odbycia stosunku seksualnego N=93¹²

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- W stosunku do roku 2011 zmalała liczba młodzieży uczestniczącej w bójkach, natomiast grupą biorącą w nich udział najczęściej są gimnazjaliści (chłopcy);
- Wzrost odsetka dziewcząt, które uległy wypadkowi, zostały zranione lub przebywały w szpitalu, może świadczyć o wzroście liczby zachowań ryzykownych w tej grupie;
- Na problemy i nieporozumienia z rodzicami oraz przyjaciółmi częściej wskazują dziewczęta, sytuacja ta nie zmieniła się od roku 2011;
- Ofiarami kradzieży lub napadu częściej padali chłopcy, w stosunku do roku 2011 zmalała liczba gimnazjalistów i uczennic szkół ponadgimnazjalnych mających za sobą takie doświadczenia, natomiast wzrosła liczba ofiar kradzieży/napadów w pozostałych grupach

¹² aby zwiększyć czytelność danych nie uwzględniono osób wskazujących odpowiedź „ani razu”

młodzieży;

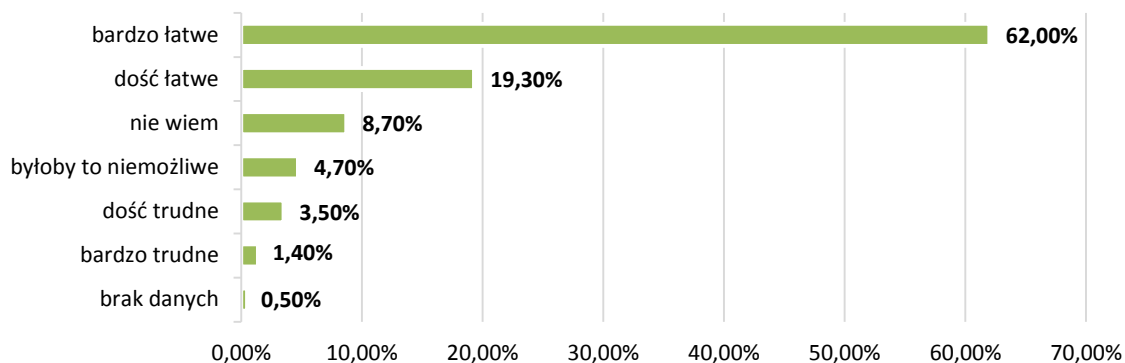
- *W konflikt z prawem, tak jak w roku 2011, częściej wchodzi chłopcy;*
- *Spadła liczba gimnazjalistek uprawiających seks bez zabezpieczenia.*

5.6 PALENIE PAPIEROSÓW

W części badania dotyczącej palenia papierosów skupiono się na kilku zasadniczych kwestiach: dostępności papierosów, ilości wypalanych papierosów oraz wieku inicjacji palenia papierosów.

Jak wynika z danych przedstawionych na poniższym wykresie, większość badanych uczniów jest zdania, że łatwo lub bardzo łatwo byłoby im zdobyć papierosy. Zdaniem 4,90% byłoby to trudne, a 4,70% niemożliwe. Nie odnotowano dużych zmian w porównaniu z wynikami poprzednich badań.

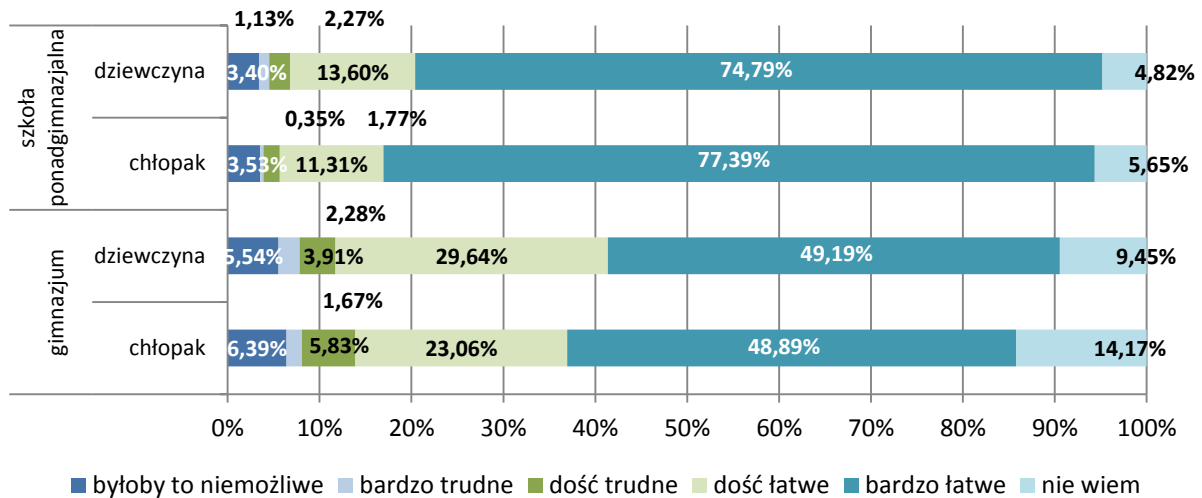
Wykres 39. Opinie na temat dostępności papierosów N=1320

Źródło: opracowanie własne

Postrzeganie łatwości zdobycia papierosów nie jest zależne od płci, natomiast młodzież starsza niemal dwa razy częściej jest zdania, że zdobycie papierosów nie stanowiłoby żadnego problemu. Z kolei gimnazjaliści liczniej twierdzili, że zdobycie papierosów byłoby trudne lub wręcz niemożliwe.

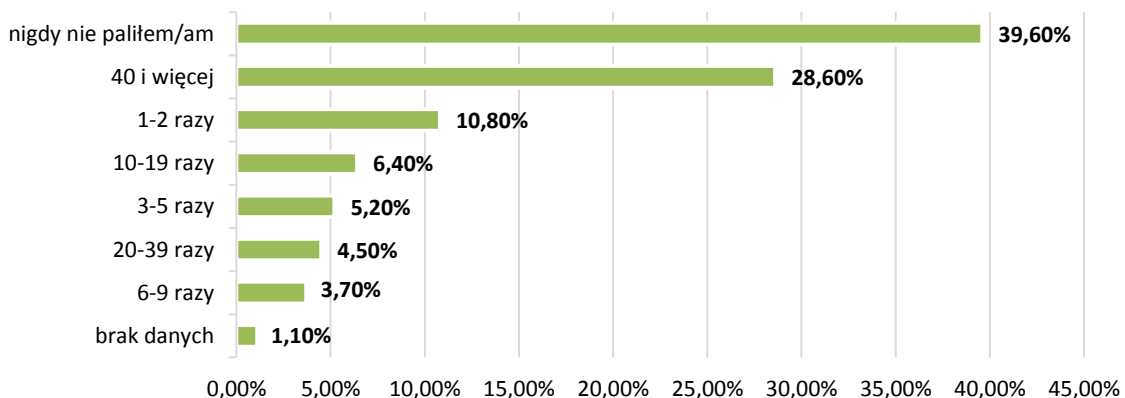
Wykres 40. Opinie na temat dostępności papierosów z uwzględnienie płci i rodzaju szkoły N=1303

Źródło: opracowanie własne

Połowa badanych respondentów nigdy nie paliła papierosów bądź paliła 1-2 razy. Jednak aż 28,60% respondentów paliło co najmniej 40 razy, można więc uznać, że odsetek ten stanowią nałogowi palacze. Również wyniki badania przeprowadzonego w roku 2011 wskazują, że wśród uczniów wyróżniają się dwie zasadnicze grupy – osoby, które nigdy nie paliły (38%) oraz te, które paliły w całym swoim życiu co najmniej 40 razy (28%).

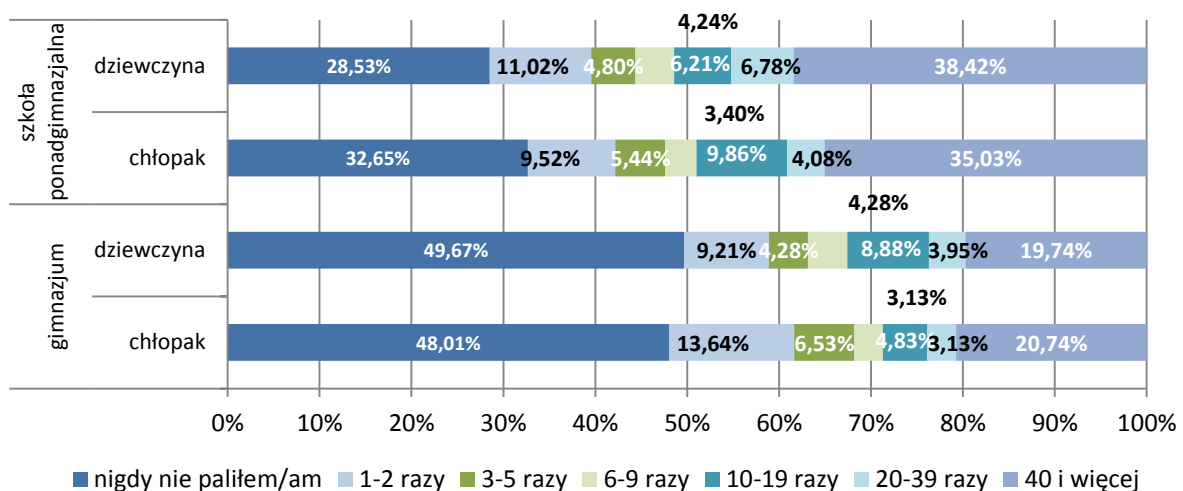
Wykres 41. Palenie papierosów w ciągu całego życia N=1320

Źródło: opracowanie własne

Wyższy odsetek palących, w tym nałogowych palaczy, odnotowano wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, nieco częściej były to dziewczęta (38,42%, zaś w roku 2011 było to 36%). Prawie połowa gimnazjalistów nigdy nie paliła, a jeśli już, to najczęściej miało to miejsce 1-2 razy. Wcześniejsze badania wskazują na spadek uczniów gimnazjów próbujących papierosów – w roku 2011 nie paliło 42% gimnazjalistek i 47% gimnazjalistów. Jak wynika z badania dotyczącego postaw wobec palenia tytoniu, przeprowadzonego na zlecenie Głównego Inspektoratu Sanitarnego, w grupie wiekowej 15-19 lat, regularnie pali 14% mężczyzn i 10% kobiet.¹³

Wykres 42. Palenie papierosów w ciągu całego życia z podziałem na płeć i rodzaj szkoły N=1305

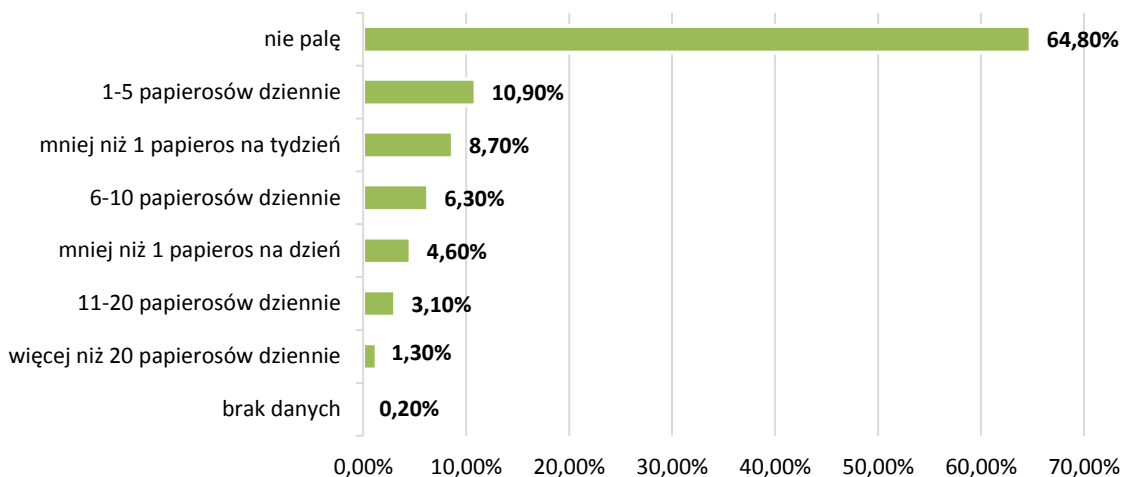
Źródło: opracowanie własne

Jak pokazały badania przeprowadzone w roku 2007, wśród uczniów trzecich klas tyskich gimnazjów podobny odsetek dziewcząt i chłopców ma za sobą doświadczenie z paleniem papierosów. W swoim życiu papierosa chociaż raz wypaliło 52% chłopców i 46% dziewcząt z trzeciej klasy gimnazjum. Również w przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych podobny odsetek chłopców i dziewcząt ma za sobą doświadczenie palenia tytoniu: średnio dwie trzecie chłopców (64%) i dziewcząt (68%) przynajmniej raz w życiu zapaliło papierosa.

¹³ „Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego na temat postaw wobec palenia tytoniu”, TNS Polska, Warszawa, 2013 rok.

Wśród młodzieży badanej na potrzeby niniejszego raportu, niemal 40% nigdy nie paliło papierosów (wykres 41.), natomiast jak wynika z danych zaprezentowanych na poniższym wykresie, odsetek uczniów którzy nie palili w ciągu 30 dni poprzedzających niniejsze badanie był wyższy i wyniósł 64,80% (65% w roku 2011). Podobnie jak we wcześniejszej fali badania, z udzielanych odpowiedzi wynika, że co dziesiąty nastolatek pali od 1 do 5 papierosów dziennie, a ok. 9% mniej niż 1 papierosa na tydzień. Najmniej liczną grupę stanowią osoby palące więcej niż 20 papierosów dziennie – ok. 1% w 2011 i 2015 roku.

Wykres 43. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

Źródło: opracowanie własne

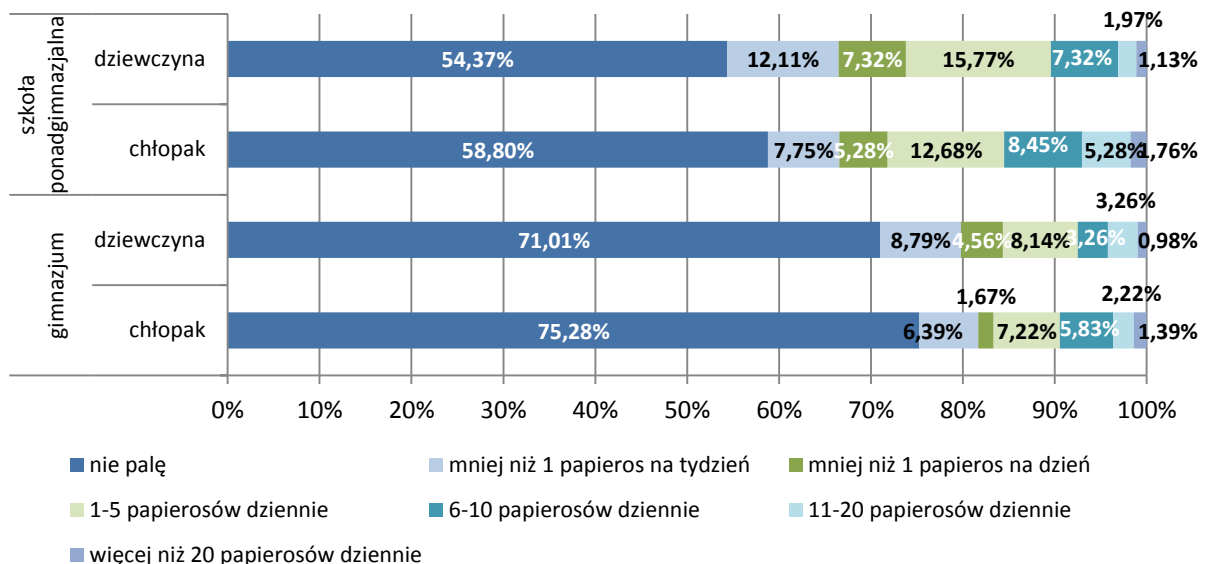
W ciągu 30 dni przed badaniem papierosów nie paliło nieco ponad 70% gimnazjalistów oraz połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wśród młodszych dziewcząt liczba niepalących w tym okresie wzrosła (z 66% w 2011 roku do 71,01%), natomiast zmalała wśród starszych chłopców (z 64% w 2011 roku do 58,80%). Wzrosła również liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarujących, że palą mniej niż 1 papierosa dziennie (z 6 do 7,32% w przypadku dziewcząt i z 4 do 5,28% w przypadku chłopców) oraz palących od 1 do 5 papierosów (z 12 do 15,77% w przypadku dziewcząt oraz z 7 do 12,68% w przypadku chłopców). Zmalała natomiast w przypadku palących od 11 do 20 papierosów.

Nieznacznie częściej palenie deklarowały dziewczęta – wypalały na ogół mniej niż jednego papierosa na tydzień lub od 1 do 5 papierosów dziennie. Chłopcy, w obu

kategoriach wiekowych, częściej (choć relatywnie rzadko) palili więcej niż 20 papierosów dziennie, a najliczniej wskazywaną przez nich odpowiedzią było palenie od 1 do 5 papierosów w ciągu całego dnia.

Z badań przeprowadzonych w roku 2007 wynika że, w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, choć raz paliło papierosa 22% chłopców i 20% dziewcząt z trzeciej klasy gimnazjum. W porównaniu z młodszymi uczniami, większy odsetek chłopców i dziewcząt z drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej zadeklarował palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni: dotyczyło to 31% chłopców i 35% dziewcząt.

Wykres 44. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni z podziałem na płeć i rodzaj szkoły N=1306

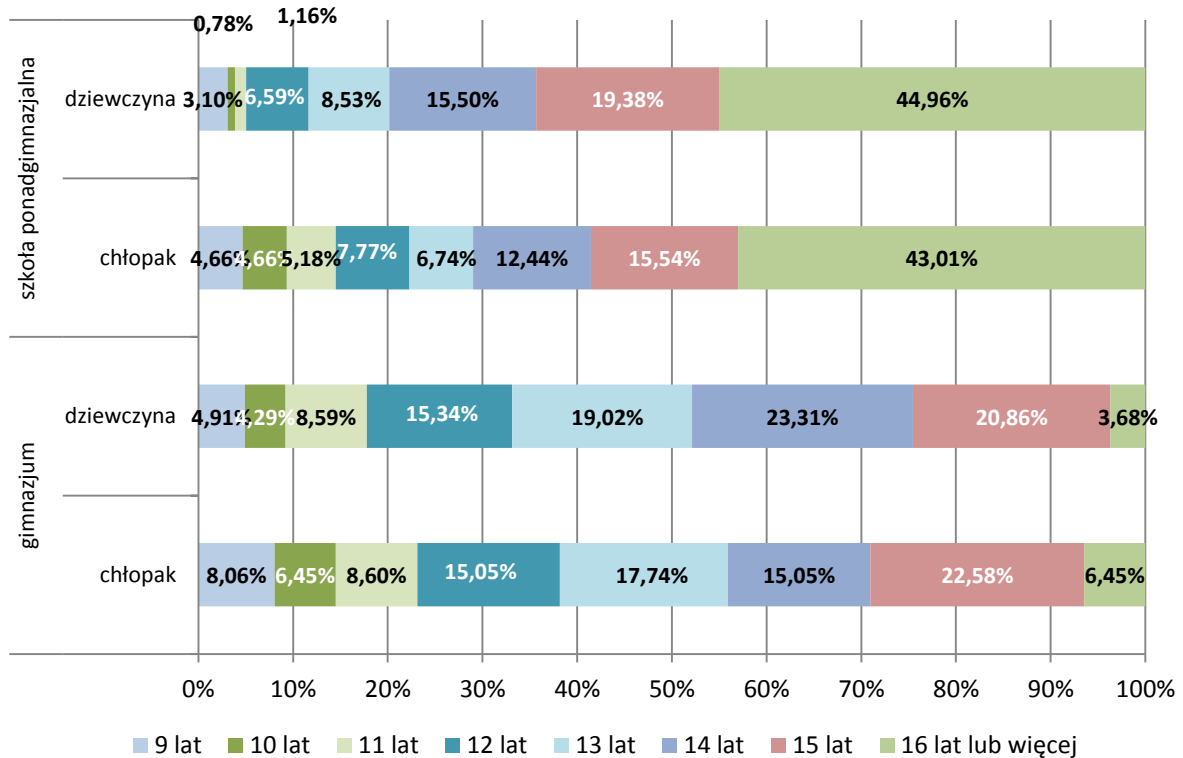
Źródło: opracowanie własne

Większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych, niezależnie od płci, pierwszego papierosa zapaliła mając co najmniej 16 lat. Taki sam wniosek płynie z badań przeprowadzonych w roku 2011, jednak jak wynika z badań wcześniejszych, późniejsze roczniki wcześniej zaczynały palić i popadać w nałóg tytoniowy.

Dziewczęta uczące się w gimnazjach, jako wiek inicjacji tytoniowej najliczniej wskazywały 14 lat (23,31%) oraz 15 lat (20,86%), zaś chłopcy 13 lat (17,74%) oraz 15 lat (22,58%). Pierwszego papierosa zapalili zatem wcześniej. Również w tej grupie

odnotowano najwyższy odsetek wskazań odpowiedzi „9 lat”, jako wieku inicjacji tytoniowej.

Wykres 45. Wiek inicjacji palenia papierosów N=800¹⁴

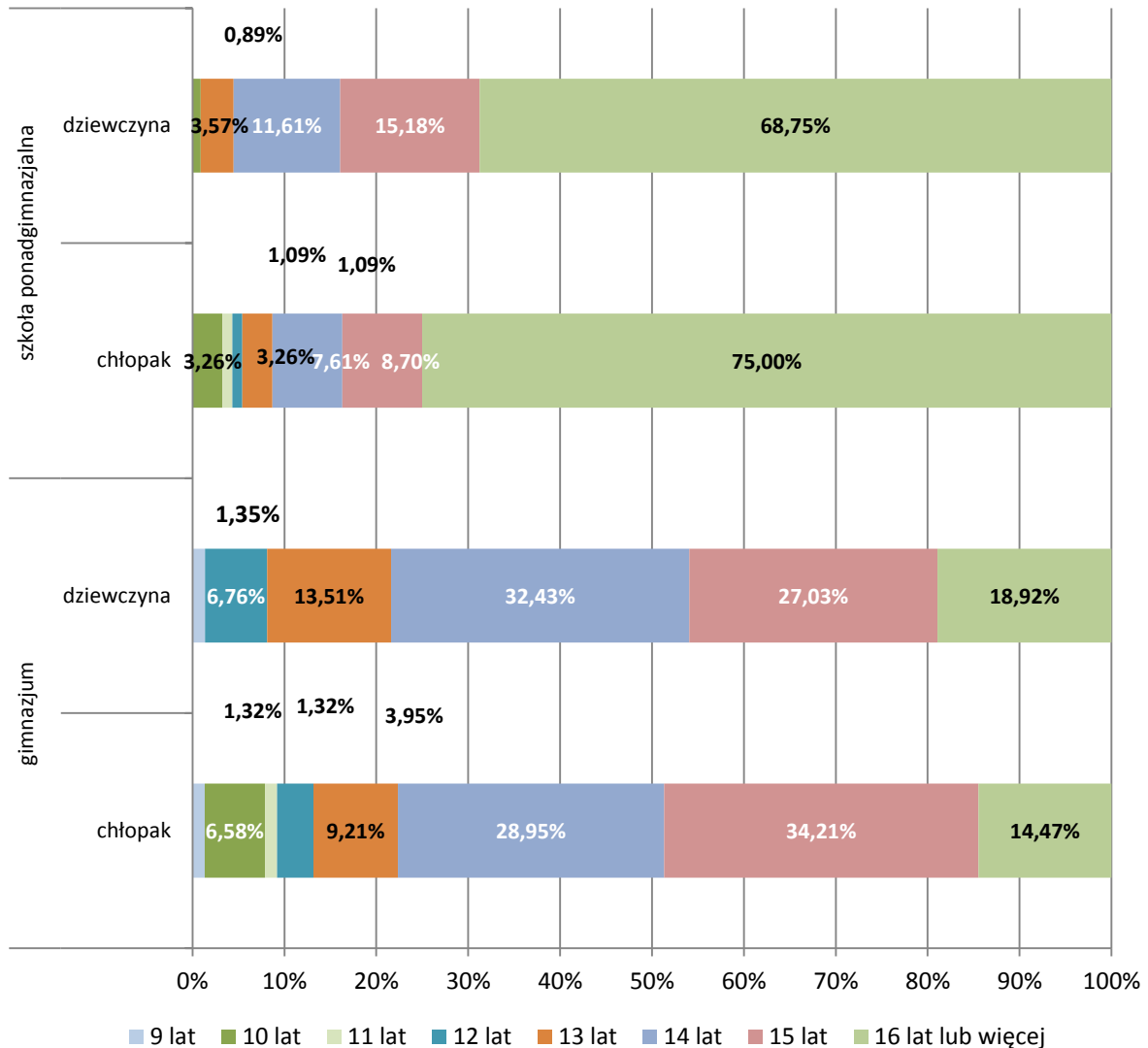

Źródło: opracowanie własne

Do regularnego palenia papierosów przyznało się w sumie 354 uczniów (prawie 27% badanej próby, o 3 p.p. mniej niż w roku 2011). Zdecydowana większość młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, niezależnie od płci, palić regularnie zaczęła mając co najmniej 16 lat, wyniki te pozostały zatem bez zmian w odniesieniu do roku 2011. Dziewczęta uczące się w gimnazjach, tak jak w przypadku wieku inicjacji palenia twierdzą, że regularnie palą od 14. (32,43%) oraz 15. roku życia (27,03%). Chłopcy również wskazują na 15. (34,21%) oraz 14. rok życia (28,95%). Z danych wynika zatem, że często zapalenie pierwszego papierosa, wiązało się z rozpoczęciem regularnego palenia.

¹⁴ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób które nigdy nie paliły

Wykres 46. Rozpoczęcie regularnego palenia papierosów N=354¹⁵

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- Większość badanych uczniów jest zdania, że nie miałyby problemów ze zdobyciem papierosów;

¹⁵ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób które nigdy nie paliły

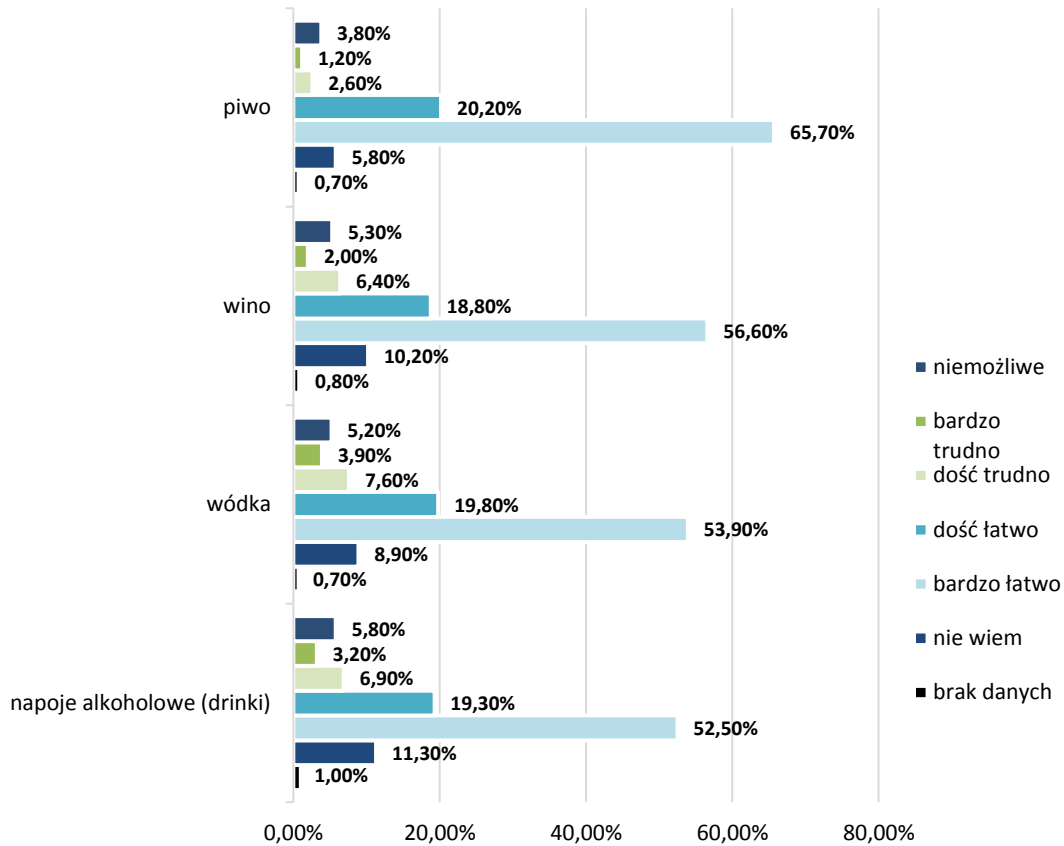
- *Wśród uczniów wyróżniają się dwie zasadnicze grupy – osoby, które nigdy nie paliły (wzrost odsetka niepalących z 38% do 39,60%) oraz te, które paliły w całym swoim życiu co najmniej 40 razy (wzrost z 28% do 28,60%);*
- *Natógowymi palaczami częściej są dziewczęta;*
- *W stosunku do roku 2011 odnotowano wyższy odsetek gimnazjalistów, którzy nigdy nie palili papierosów, wzrosła natomiast liczba natógowych palaczy w szkołach ponadgimnazjalnych;*
- *Wzrosła liczba gimnazjalistek niepalących w tym okresie 30 dni przed badaniem (z 66 do 71%), natomiast zmalała wśród starszych chłopców (z 64 do 59%);*
- *Zmniejszyły się różnice pomiędzy chłopcami a dziewczętami przyznającymi się do palenia w ciągu ostatnich 30 dni - w 2011 roku wynosiły ok. 10 p.p., obecnie jest to ok. 4 p.p.;*
- *Szybciej przygodę z papierosami rozpoczynają chłopcy.*

5.7 SPOŻYWANIE ALKOHOLU

W części badania dotyczącej spożywania alkoholu, skupiono się na kilku zasadniczych kwestiach: dostępności poszczególnych rodzajów alkoholu, ilości spożywanego alkoholu i tego skutków, oraz wieku inicjacji picia alkoholu.

Jak wynika z danych przedstawionych na poniższym wykresie, większość badanych uczniów jest zdania, że łatwo lub bardzo łatwo byłoby im zdobyć alkohol niezależnie od rodzaju, przy czym za najbardziej dostępne uznano piwo. Od 3,80% (w przypadku piwa) do 11,50% (w przypadku wódki) uważa, że byłoby to trudne, a od 3,80% do 5,80%, że niemożliwe. Piwo, jako trunek łatwo lub bardzo łatwo dostępny uznało w sumie 89% uczniów biorących udział w badaniu w 2011 roku oraz ponad 80% uczestniczących w badaniu w roku 2007.

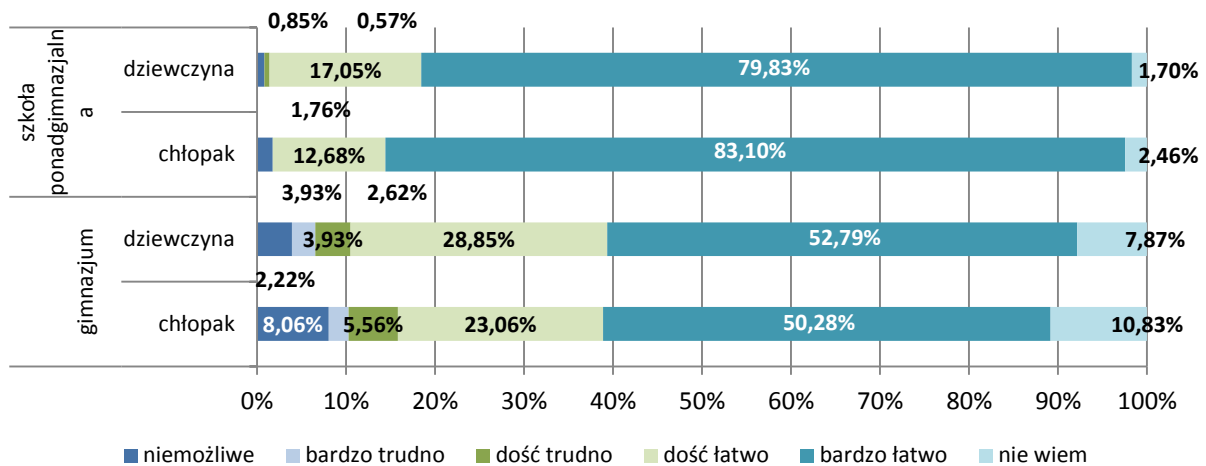
Wykres 47. Opinie na temat dostępności alkoholu N=1320

Źródło: opracowanie własne

Ok. 4/5 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponad połowa gimnazjalistów, niezależnie od płci, nie miałyby żadnego problemu ze zdobyciem piwa. Chłopcy dwa razy częściej, ale wciąż bardzo rzadko uważali, że byłoby to niemożliwe. Taką opinię wyrażali liczniej również młodsi uczestnicy badania. Istotną różnicą pomiędzy wynikami badania z roku 2015 a 2011, jest spadek odsetka chłopców w wieku gimnazjalnym twierdzących, że zdobycie piwa było bardzo łatwe (spadek z 59 do 50,28%).

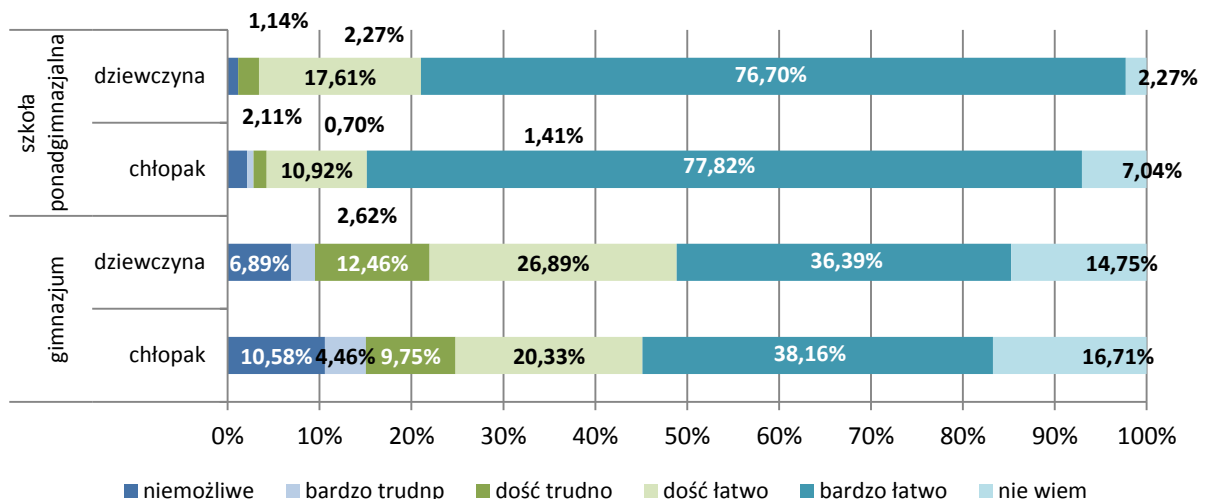
Wykres 48. Dostępność piwa N=1301

Źródło: opracowanie własne

Ponad 3/4 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponad połowa gimnazjalistów, niezależnie od płci, nie miałyby żadnego problemu ze zdobyciem wina. Podobnie jak w przypadku piwa, chłopcy częściej, ale wciąż dość rzadko uważali, że byłoby to niemożliwe. Taką opinię wyrażali liczniej również młodsi uczestnicy badania. W porównaniu do roku 2011, zmalał odsetek gimnazjalistów twierdzących, że zdobycie wina jest bardzo łatwe (wówczas uważało tak 40% dziewcząt i 50% chłopców).

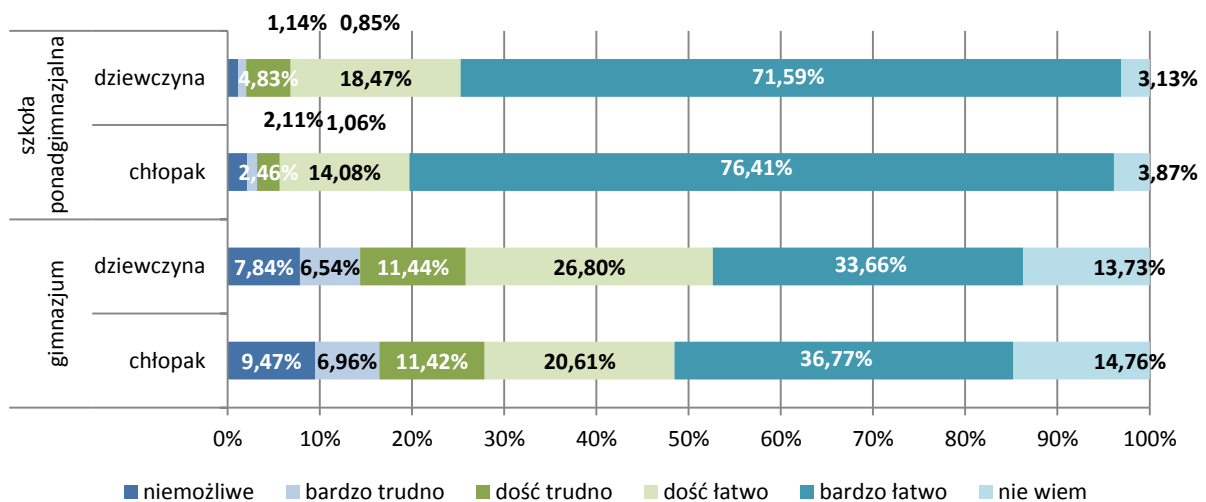
Wykres 49. Dostępność wina N=1300

Źródło: opracowanie własne

Ponad 3/4 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponad połowa gimnazjalistów, niezależnie od płci, nie miałyby żadnego problemu ze zdobyciem wódki. Podobnie jak w przypadku pozostałych alkoholi, chłopcy częściej, ale wciąż dość rzadko uważali, że byłoby to niemożliwe. Taką opinię wyrażali liczniej również młodszy uczestnicy badania. W porównaniu do roku 2011, zmalał odsetek gimnazjalistów twierdzących, że zdobycie wódki jest bardzo łatwe (wówczas twierdziło tak 38% chłopców). Wzrósł natomiast odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy udzielili takiej odpowiedzi (z 72 do 76,41% wśród chłopców i z 69 do 71,59% wśród dziewcząt).

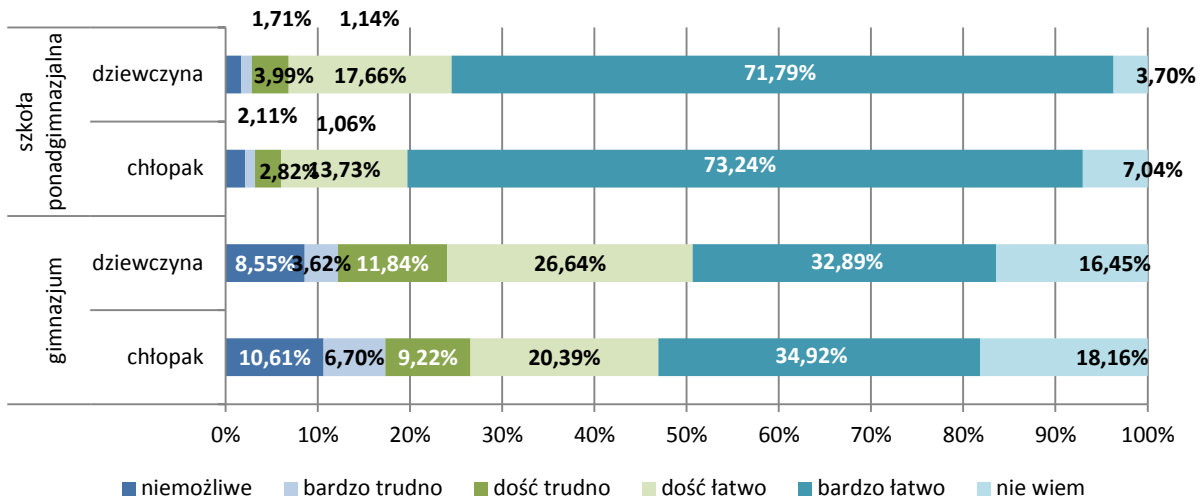
Wykres 50. Dostępność wódki N=1301

Źródło: opracowanie własne

Ponad 3/4 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponad połowa gimnazjalistów, niezależnie od płci, nie miałyby żadnego problemu ze zdobyciem napojów alkoholowych, takich jak drinki. Podobnie jak w przypadku pozostałych alkoholi, chłopcy częściej, ale wciąż dość rzadko uważali, że byłoby to niemożliwe. Taką opinię wyrażali liczniej również młodszy uczestnicy badania. W porównaniu do roku 2011, zmalał odsetek gimnazjalistów twierdzących, że zdobycie drinków jest bardzo łatwe (wówczas było tego zdania 47% chłopców i 35% dziewcząt). Wzrósł natomiast odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy udzielili takiej odpowiedzi (z 67 do 73,24% wśród chłopców i z 68 do 71,79% wśród dziewcząt).

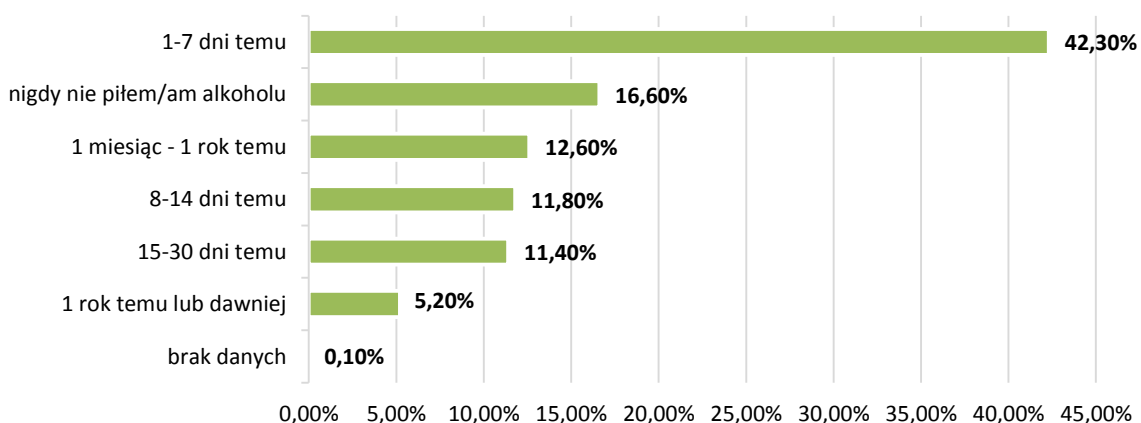
Wykres 51. Dostępność drinków N=1297

Źródło: opracowanie własne

W ciągu tygodnia poprzedzającego badanie alkohol spożywało 42,30% uczniów, a 16,60% nie piło go nigdy. W badaniu przeprowadzonym w roku 2011, wyniki te wyniosły odpowiednio 50 oraz 12%. Oznacza to zatem, że liczba uczniów spożywających alkohol zmniejszyła o ok. 4,5 p.p. Zwiększył się natomiast odsetek uczniów, którzy ostatni raz pili rok temu lub dawniej (z 4 do 5,20%) oraz spożywających alkohol 15-30 dni przed dniem realizacji badania (z 9 do 11,40%).

Wykres 52. Ostatnie spożycie alkoholu N=1320

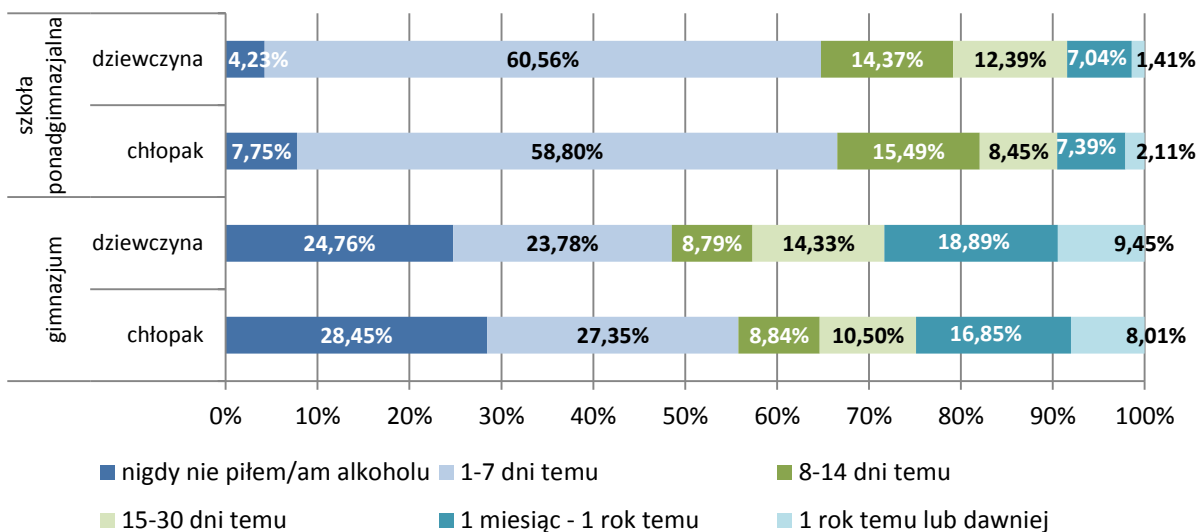

Źródło: opracowanie własne

Brak doświadczeń z alkoholem częściej deklarują chłopcy, niezależnie od rodzaju szkoły, do której uczęszczają. Uczniowie i uczennice gimnazjów, dużo rzadziej niż starsza młodzież, mają za sobą pierwsze spożycie alkoholu. Stan taki odnotowano również w roku 2011.

Pośród tych, którzy pili już w swoim życiu alkohol, najliczniejsze grono stanowią osoby, które spożywały go w ciągu tygodnia poprzedzającego badanie, przy czym widoczna jest niemal dwukrotna różnica wielkości tego wskaźnika pomiędzy gimnazjalistami a uczniami szkół ponadgimnazjalnych. Z badania przeprowadzonego cztery lata wcześniej wynika natomiast, że różnice pomiędzy tymi dwoma rocznikami nie były tak duże, jednak grupa gimnazjalistów spożywających alkohol w okresie od 1 do 7 dni, była większa (34% dziewcząt i 40% chłopców). W 2015 roku młodszy uczestnicy badania częściej pili alkohol w okresie od 1 miesiąca do roku oraz dawniej niż 1 rok, zaś starsi w ciągu 8-14 dni przed wypełnieniem kwestionariusza ankiety.

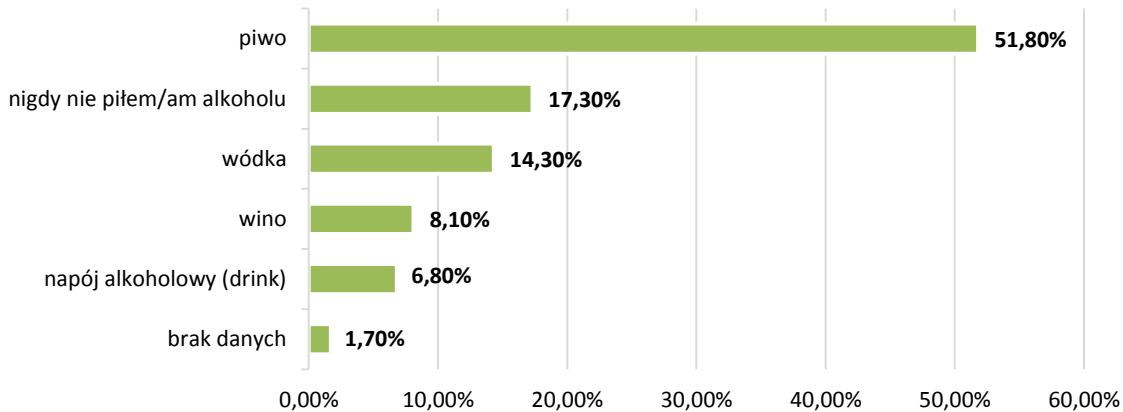
Wykres 53. Ostatnie spożycie alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1308

Źródło: opracowanie własne

Niezmiennie najczęściej spożywanym alkoholem jest piwo (51,80%; rok 2011 – 65%), zaś na drugim miejscu wódka (rok 2011 – 9%). Na trzeciej pozycji znalazło się wino z wynikiem 8,10% (w roku 2011 pozycję tę zajmowały napoje alkoholowe – 7%). Aktualnie respondenci najrzadziej piją napoje alkoholowe (drinki).

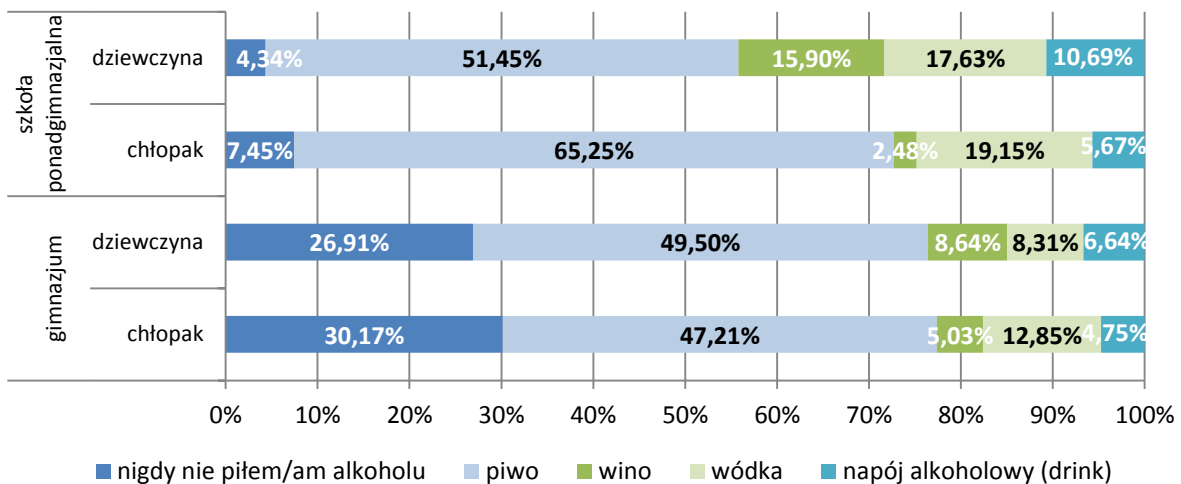
Wykres 54. Najczęściej spożywany alkohol N=1320¹⁶

Źródło: opracowanie własne

Wyniki są takie same bez względu na płeć i rodzaj szkoły, do której uczęszcza uczeń, z dwoma wyjątkami. Widać jednak, że dziewczęta częściej niż chłopcy wybierają wino i drinki, a chłopcy wódkę. Gdy pod uwagę weźmiemy wyniki badania z roku 2011, preferencje co do rodzaju alkoholu wśród chłopców i dziewcząt, pozostały takie same.

Wykres 55. Najczęściej spożywany alkohol z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1287

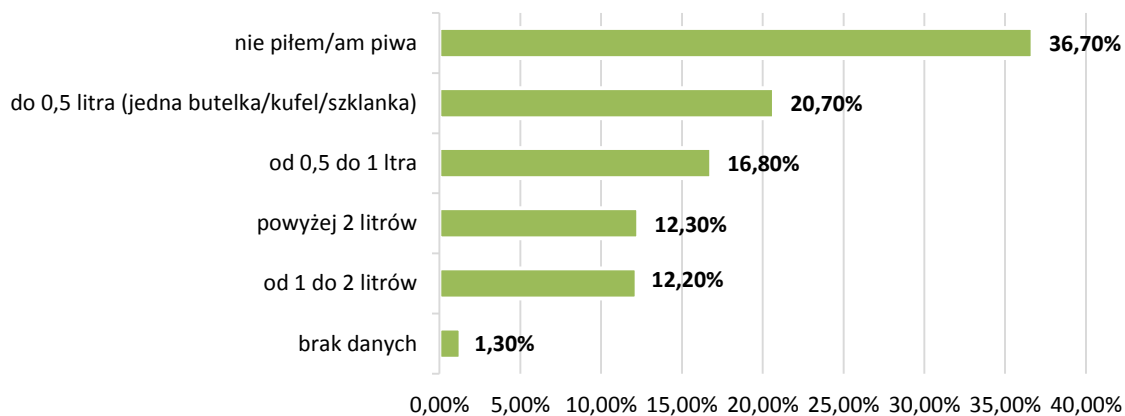

Źródło: opracowanie własne

¹⁶ Różnice w odsetkach uczniów deklarujących abstynencję (wykres nr 52 – 16,60%, wykres nr 54 – 17,30%), wynikają z odpowiedzi udzielanych przez respondentów, nie są zatem wynikiem błędu w obliczeniach. Różnica pomiędzy jedną a drugą grupą osób udzielających odpowiedzi „nigdy nie piłem/am alkoholu” to 9 (osób).

Ok. 1/3 uczniów (tak samo jak w roku 2011) nie spożywało piwa w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili je w tym czasie, dominowała młodzież wypijająca do 0,5 litra (co piąty badany uczeń, tak jak w przypadku badania z roku 2011).

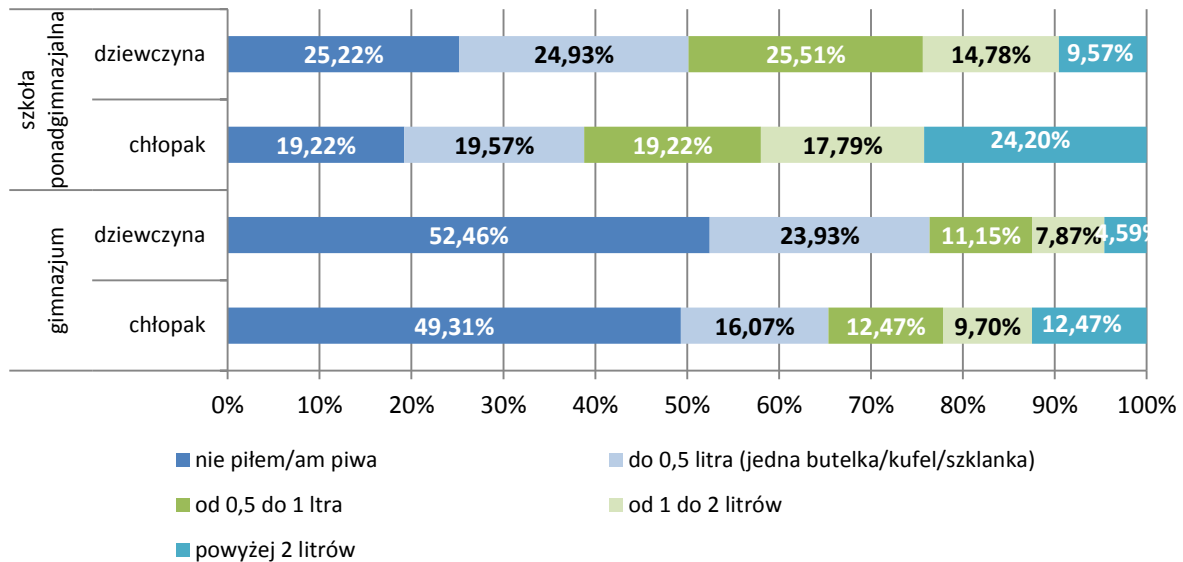
Wykres 56. Ilość spożytego piwa w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

Źródło: opracowanie własne

Gimnazjaliści i gimnazjalistki na ogół spożywali do 0,5 litra piwa w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Zarówno w roku 2015, 2011 jak i 2007, chłopcy częściej wypijali większe ilości. Połowa z badanych uczennic szkół ponadgimnazjalnych wypijała do 1 litra piwa (w tym połowa do ok. 0,5 litra), zaś ich rówieśnicy najczęściej wypijali w tym czasie ponad 2 litry tego alkoholu (24,20%; 30% w roku 2011, 14% w roku 2007).

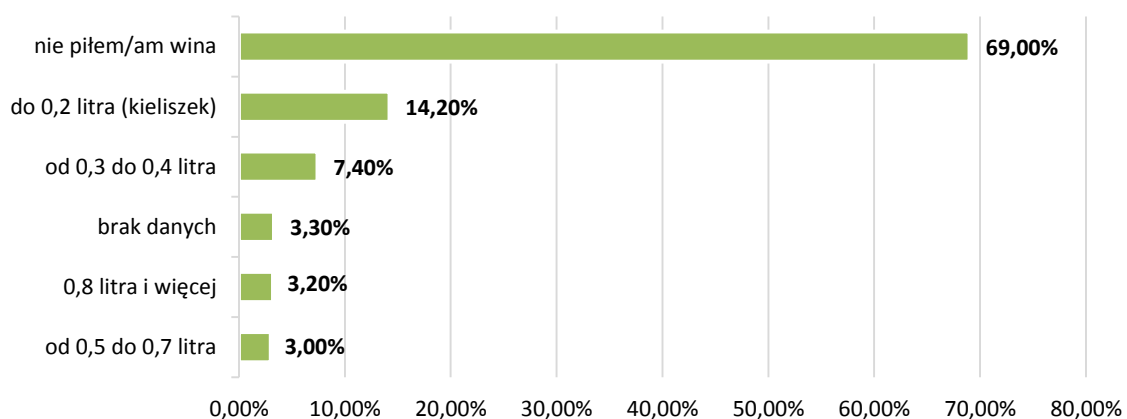
**Wykres 57. Ilość spożytego piwa w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły
N=1292**

Źródło: opracowanie własne

Ok. 2/3 uczniów (tak samo jak w roku 2011) nie spożywało wina w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili je w tym czasie, dominowała młodzież wypijająca do 0,2 litra tego rodzaju alkoholu (14,2%; 12% w roku 2011).

Wykres 58. Ilość spożytego wina w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

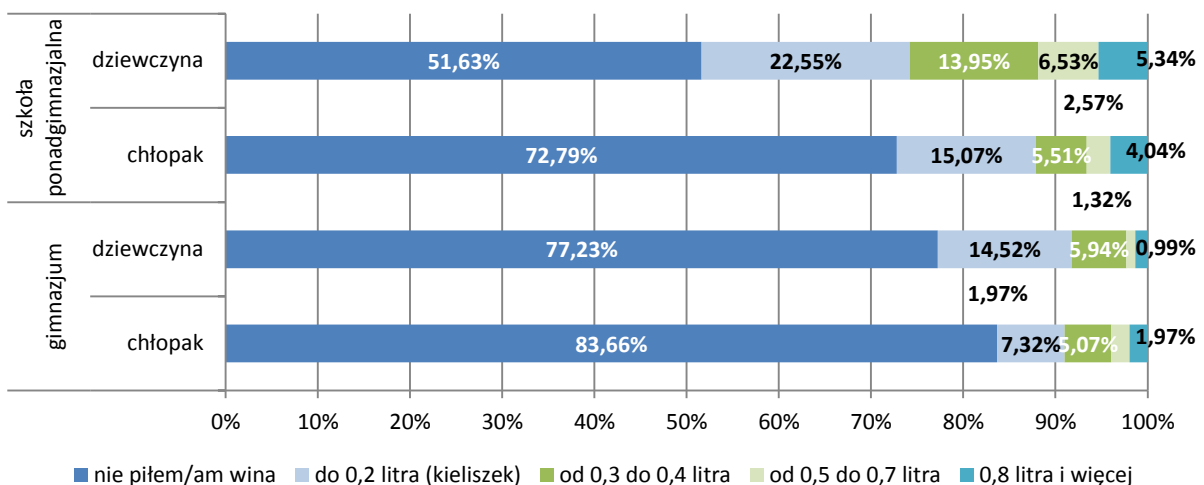

Źródło: opracowanie własne

Zarówno w roku 2015, 2011 jak i 2007, uczniowie na ogół spożywali do 0,2 litra wina w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie, przy czym w obu grupach wiekowych to chłopcy częściej deklarowali brak doświadczeń z tym rodzajem alkoholu w tym okresie (poza rokiem 2007, gdzie odsetek chłopców i dziewcząt niepijących wina był niemal równy).

Szczególnie duża różnica widoczna jest w przypadku uczennic szkół ponadgimnazjalnych, gdzie połowa nigdy nie piła wina w ciągu ostatnich 30 dni, podczas gdy w pozostałych grupach odsetek niepijących przekraczał 70% (najwyższych w grupie chłopców uczących się w gimnazjach – 83,66%).

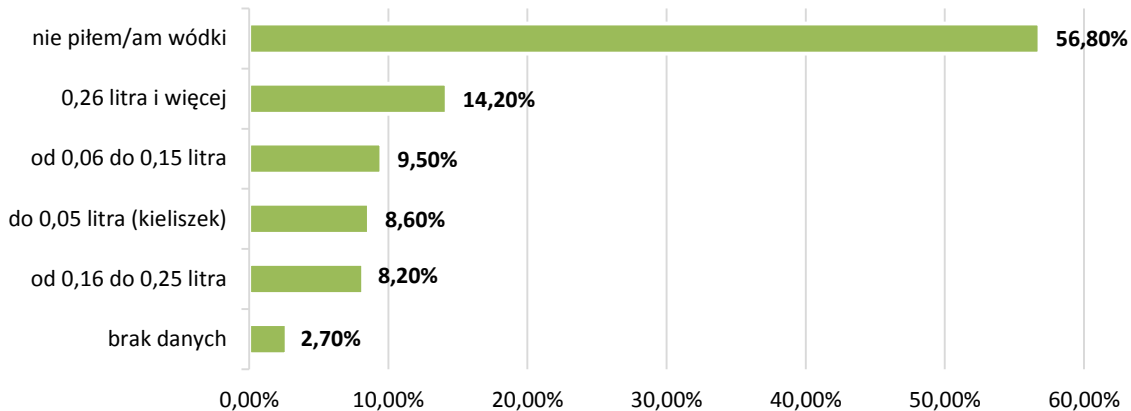
Wykres 59. Ilość spożytego wina w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1267

Źródło: opracowanie własne

Niewiele ponad połowa uczniów nie spożywała wódki w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych, którzy pili ją w tym czasie, dominowała młodzież wypijająca powyżej 0,25 litra (14,20%). W roku 2011, picie tego alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni, deklarowało 36% uczniów, a w przypadku co piątego respondenta były to ilości, które uznać można za znaczne – co najmniej 0,26 litra.

Wykres 60. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

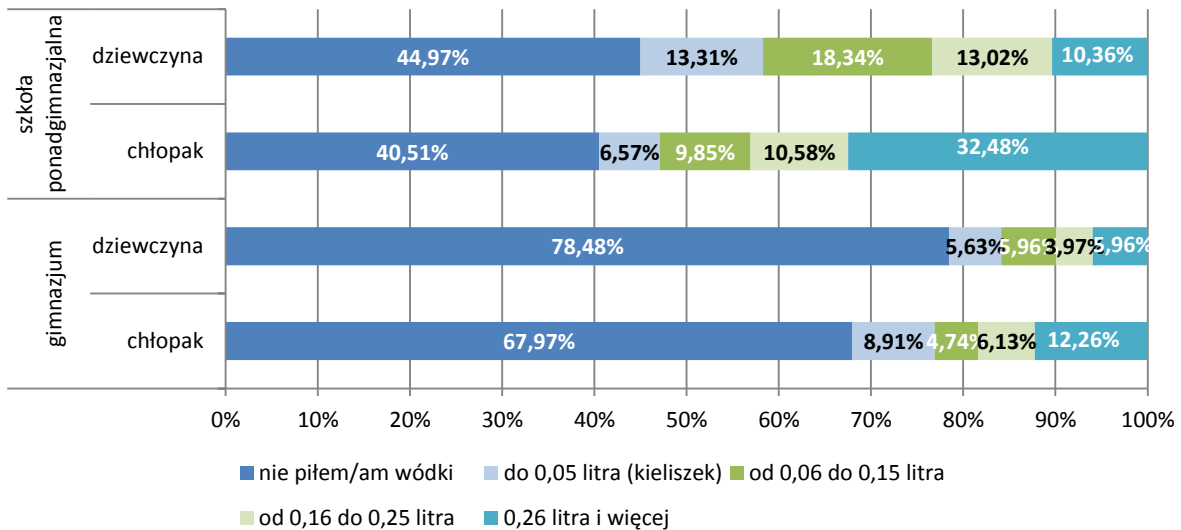

Źródło: opracowanie własne

Odpowiedzi dotyczące spożywania wódki w ciągu ostatnich 30 dni były bardziej zróżnicowane (gdy pod uwagę weźmiemy płeć i rodzaj szkoły). Wódkę w większych ilościach (ponad 0,25 litra) częściej pili chłopcy – 12,26% gimnazjalistów (13% w roku 2011, 22% w roku 2007) i 32,48% starszych chłopców (24% w roku 2011, 27% w roku 2007). Uczennice szkół ponadgimnazjalnych najczęściej piły od 0,06 do 0,15 litra (18,34%), a ich młodsze koleżanki od 0,06 do 0,15 litra oraz ponad 0,25 litra (po niemal 6%). W stosunku do roku 2011 zmalała liczba starszych dziewcząt spożywających większe ilości wódki (powyżej 0,25 litra), z 12 do 10,36% (tym samym powracając do wartości z roku 2007). Wskaźnik ten wzrósł jednak dwukrotnie w grupie młodszych dziewcząt, i jak wspomniano, wynosi prawie 6% (wobec 3% w roku 2011). Jest jednak niższy niż w roku 2007, gdy wynosił aż 9%.

Gimnazjalistki piły większe ilości wódki dwa razy rzadziej niż chłopcy w ich wieku. Również w tej grupie odnotowano najwyższy odsetek odpowiedzi wskazujących na brak doświadczeń z tym alkoholem w ciągu ostatniego miesiąca (78,48%).

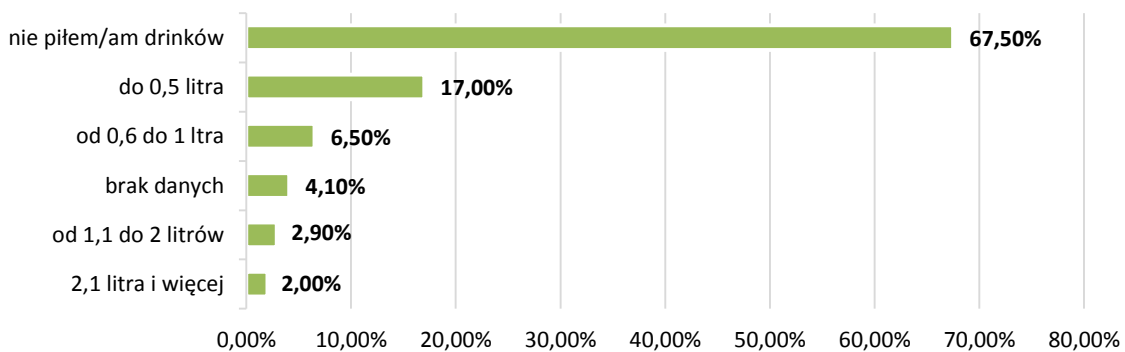
**Wykres 61. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły
N=1273**

Źródło: opracowanie własne

Ponad 3/5 uczniów nie spożywało drinków w ciągu 30 dni poprzedzających badanie (w roku 2011 było to 70%). Wśród tych, którzy pili je w tym czasie, dominowała młodzież wypijająca do 0,5 litra tego rodzaju alkoholu (17%; rok 2011 – 18%).

Wykres 62. Ilość spożytych drinków w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

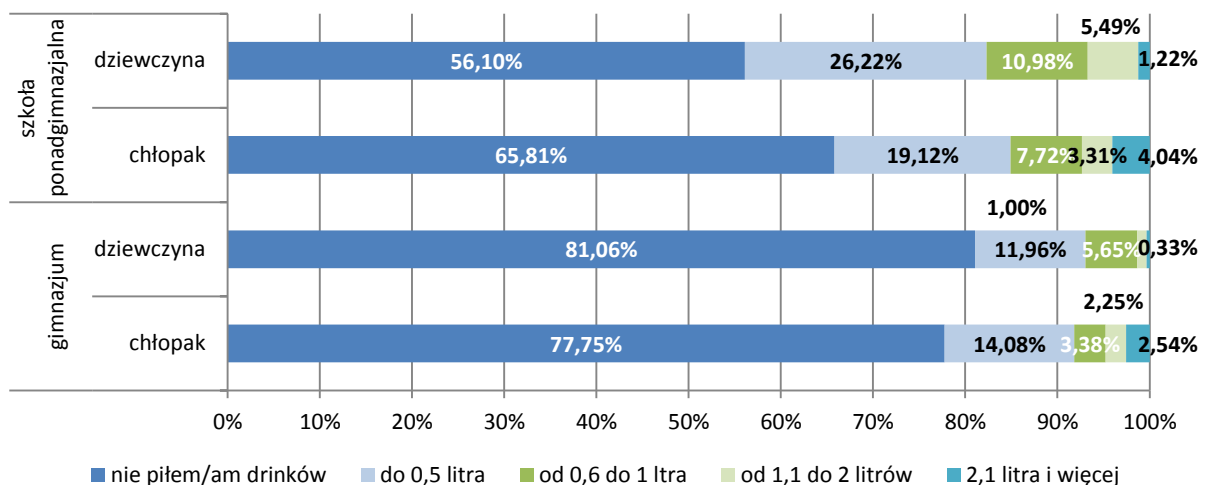
Źródło: opracowanie własne

Uczniowie na ogół spożywali do 0,5 litra alkoholu typu drink, w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie, przy czym w obu grupach wiekowych to chłopcy częściej deklarowali brak doświadczeń z tym rodzajem alkoholu w tym okresie. Szczególnie duża

różnica widoczna jest w przypadku uczennic szkół ponadgimnazjalnych, gdzie połowa nie piła drinków w ciągu ostatnich 30 dni, podczas gdy w pozostałych grupach odsetek niepijących przekraczał 65% (najwyższy w grupie dziewcząt uczących się w gimnazjach – 81,06%).

Również w latach wcześniejszych drinki były bardziej popularne wśród dziewcząt (za wyjątkiem uczniów szkół gimnazjalnych badanych w roku 2007, kiedy to chłopcy nieznacznie liczniej wykazywali zainteresowanie tym rodzajem alkoholu), jednak każde z dotychczas przeprowadzonych badań pokazuje, że to właśnie chłopcy, niezależnie od grupy wiekowej, częściej wypijali ich większe ilości (2,1 litra i więcej).

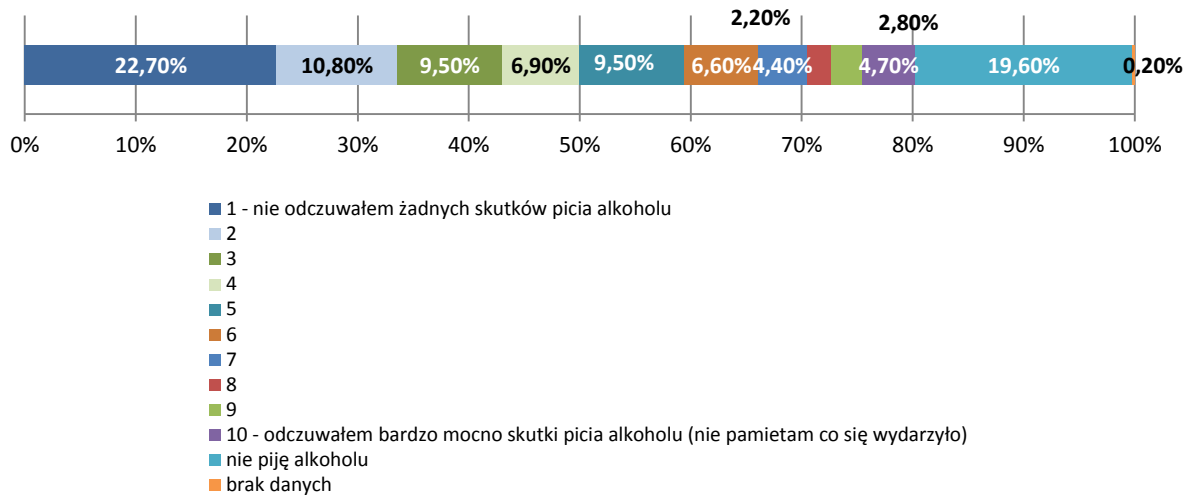
Wykres 63. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1256

Źródło: opracowanie własne

Uczniowie zostali poproszeni o ocenę stopnia odczuwania skutków picia alkoholu, co miało posłużyć oszacowaniu wielkości zjawiska upijania się wśród młodzieży. Oceny dokonywali w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznaczało, że nie odczuwali żadnych skutków. Na taką odpowiedź wskazało 22,70% badanych, a zatem najwięcej. W drugiej kolejności najczęściej wskazywaną oceną było 2 (10,80%), a następnie 3 oraz 5 (po 9,50%).

Wykres 64. Odczuwanie skutków picia alkoholu N=1320

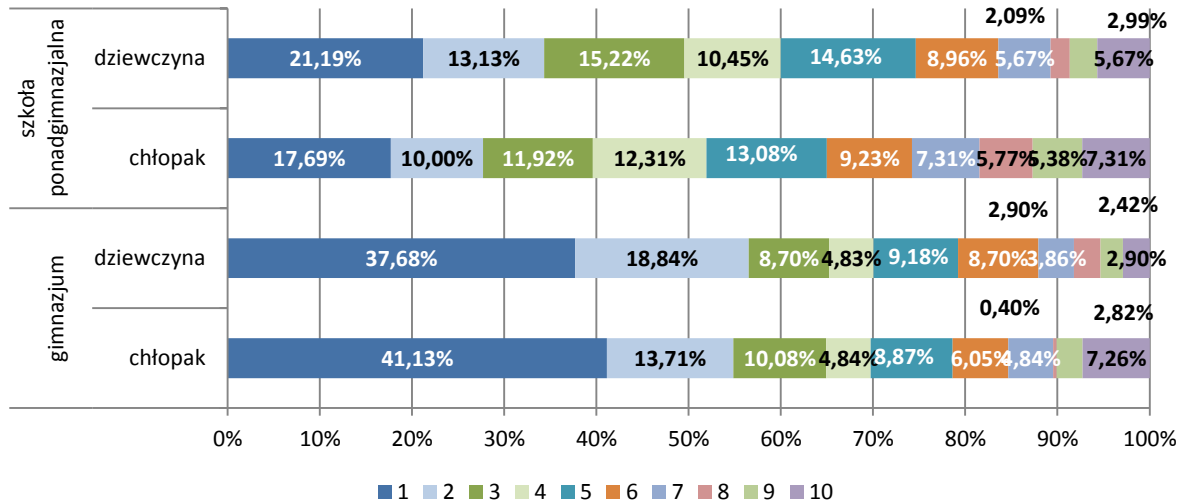

Źródło: opracowanie własne

Odczuwanie skutków picia alkoholu, niezależnie od płci i wieku, uczniowie na ogół oceniali na 1, a najwyższy odsetek wskazań tej oceny odnotowano w grupie uczniów gimnazjów (41,13%). Drugą, najczęściej wskazywaną w tej grupie oceną było 2 (13,71%), podobnie jak wśród rówieśnic (18,84%). Starsze dziewczęta częściej w drugiej kolejności wskazywały ocenę 3 (15,22%), a chłopcy 5 (13,08%). To również chłopcy, niezależnie od rodzaju szkoły, częściej wskazywali najwyższą z możliwych ocen stopnia odczuwania skutków picia alkoholu (po 7,3%). Wyniki te pozostają spójne z odpowiedziami uczniów dotyczących ilości spożywania alkoholu, gdzie to chłopcy twierdzili, że piją więcej.

W roku 2011 na najwyższy stopień upojenia alkoholowego wskazywało 6% gimnazjalistów i 5% gimnazjalistek oraz 7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 4% ich rówieśnic. W roku 2007 wartości te wynosiły odpowiednio: 3, 3, 4 i 2%.

Wykres 65. Odczuwanie skutków picia alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1050¹⁷

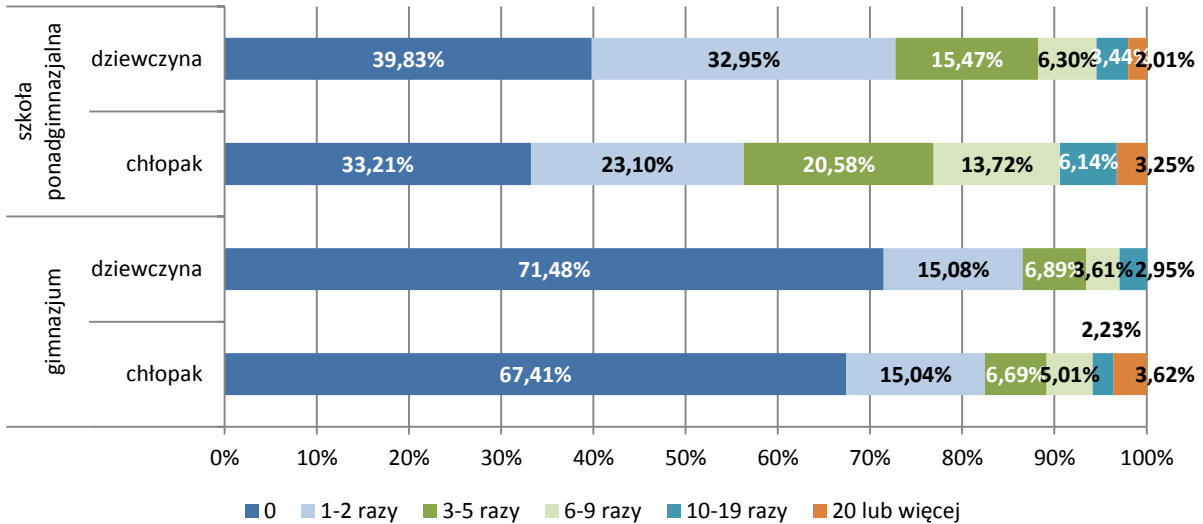

Źródło: opracowanie własne

Zarówno w roku 2015, 2011 jak i 2007, uczniowie najczęściej kupowali piwo dla własnych potrzeb 1-2 razy, przy czym zdecydowanie częściej byli to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Biorąc pod uwagę płeć, grupą częściej kupującą ten alkohol byli chłopcy. Również wśród nich częstotliwość zakupu piwa była największa: w roku 2015 co najmniej 20 razy piwo kupiło 3,62% gimnazjalistów i 3,25% starszych chłopców, w roku 2011 7%, zaś w roku 2007 odpowiednio 5 i 17% (z tym, że dane za ten rok podane są dla łącznej kategorii „10 lub więcej”).

¹⁷ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 66. Zakup piwa dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=1290

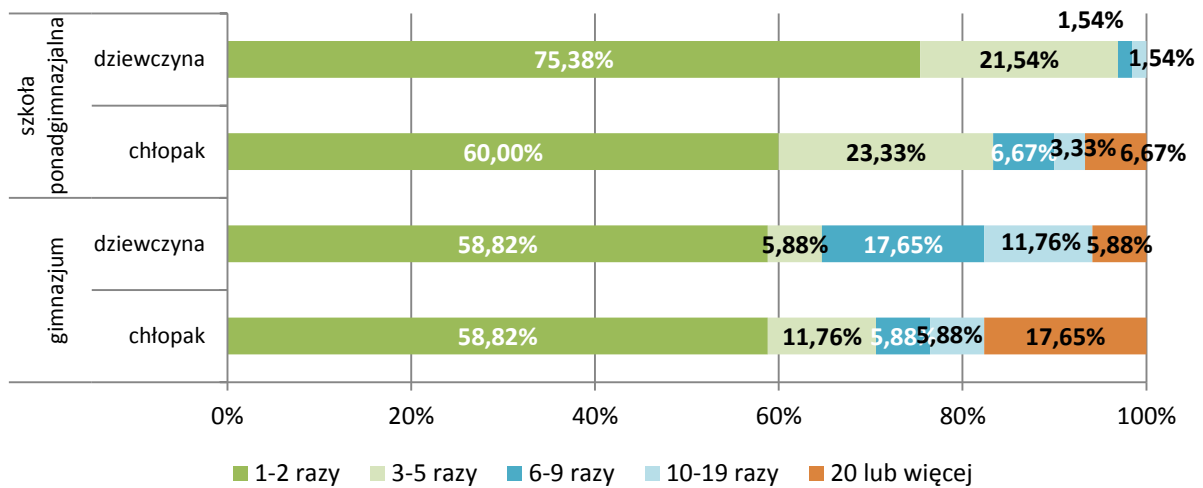

Źródło: opracowanie własne

Ponad 94% gimnazjalistów oraz ponad 80% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało wina w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Spośród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy, podobnie jak w latach poprzednich.

Biorąc pod uwagę płeć i odpowiedzi uczniów, którzy zakupili wino w tym okresie chociaż jeden raz, to wśród chłopców częstotliwość zakupu tego trunku była największa - co najmniej 20 razy kupiło je 17,65% gimnazjalistów i 6,67% starszych chłopców. Starsze dziewczęta w ogóle nie kupowało wina w takich ilościach, podczas gdy w przypadku ich młodszych koleżanek odsetek ten wyniósł 5,88%.

Wykres 67. Zakup wina dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=129¹⁸

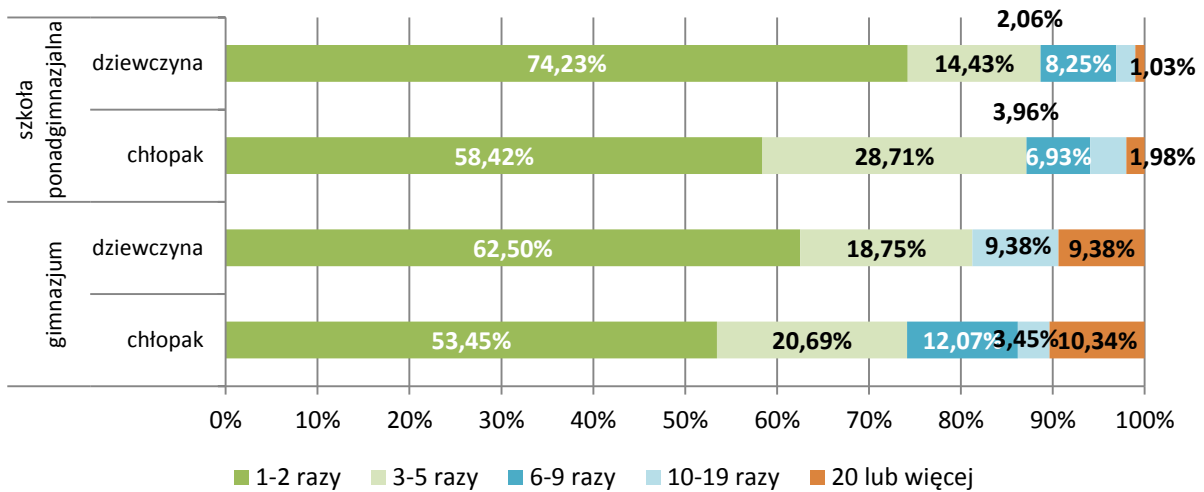

Źródło: opracowanie własne

Ponad 83% gimnazjalistów oraz ponad 62% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało wódki w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Odpowiedzi te są bardzo zbliżone do wyników otrzymanych w roku 2011. Spośród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy (w roku 2015 i 2011 częściej dziewczęta, natomiast w 2007 chłopcy). Biorąc pod uwagę wiek, to częstotliwość zakupu wódki była największa wśród gimnazjalistów - co najmniej 20 razy kupiło ją 10,34% chłopców i 9,38% dziewcząt. Wśród starszej młodzieży odsetek ten wyniósł odpowiednio 1,98 i 1,03%.

¹⁸ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 68. Zakup wódki dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=288¹⁹

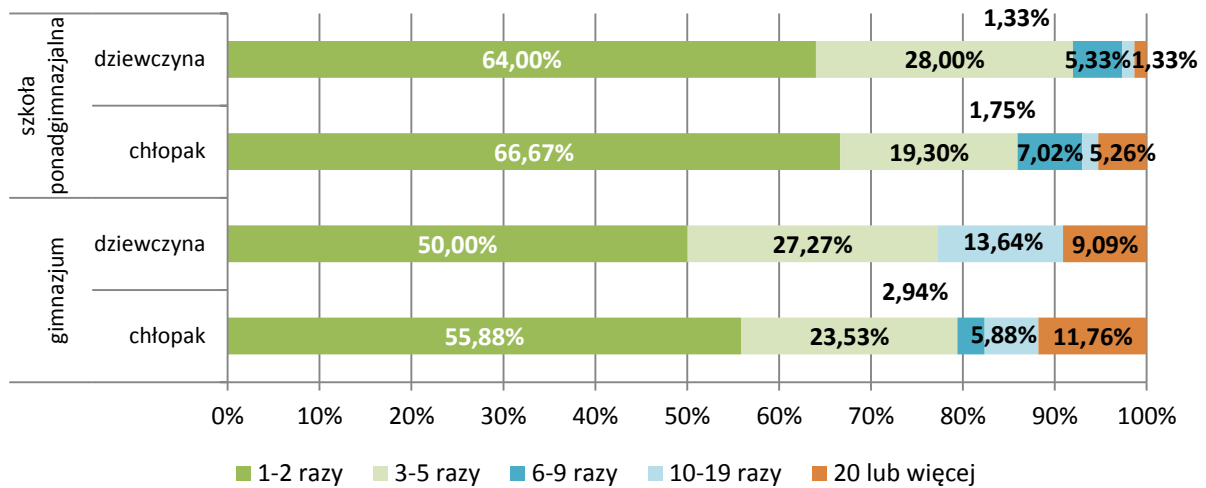

Źródło: opracowanie własne

Ponad 90% gimnazjalistów oraz ponad 77% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, nie kupowało drinków w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Spośród tych, którzy takich zakupów dokonali, najczęściej miało to miejsce 1-2 razy, i tak jak w roku 2011, zakupów częściej dokonywała młodzież starsza. Biorąc pod uwagę wiek, to częstotliwość zakupu drinków była największa wśród gimnazjalistów - co najmniej 20 razy kupiło je 11,76% chłopców i 9,09% dziewcząt.

¹⁹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 69. Zakup drinków dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=188²⁰

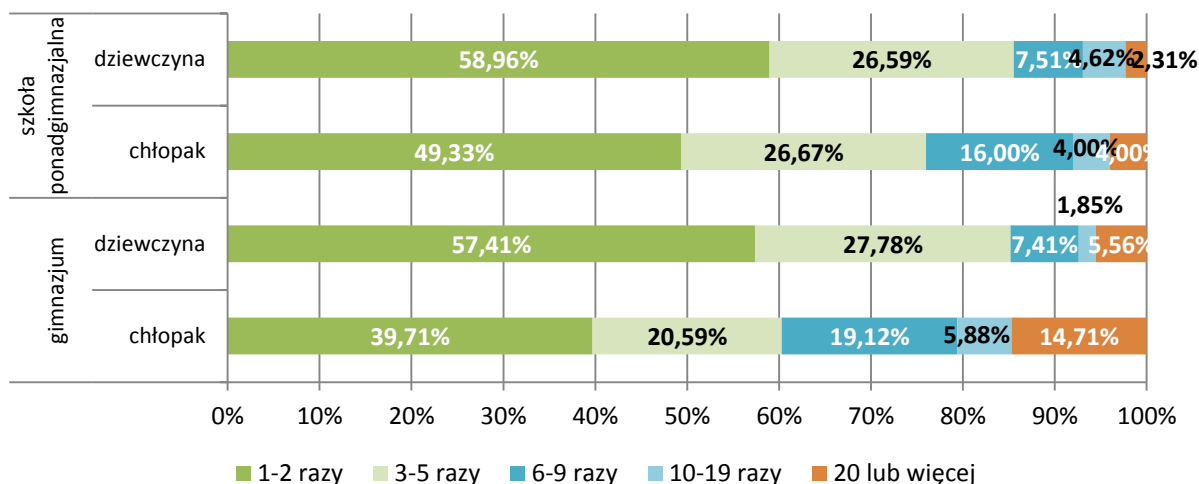

Źródło: opracowanie własne

Większość badanych uczniów (ok. 65%) nie piła piwa w lokalu w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Spośród tych, którzy to robili (a tu niezmiennie dominują uczniowie szkół ponadgimnazjalnych), podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej było to 1-2 razy. Chłopcy pili z większą częstotliwością – 14,71% gimnazjalistów oraz 4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywało piwo w lokalu 20 lub więcej razy, podczas gdy wśród dziewcząt, odsetek ten wyniósł odpowiednio 5,56 i 2,31%.

²⁰ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 70. Picie piwa w lokalu N=445²¹

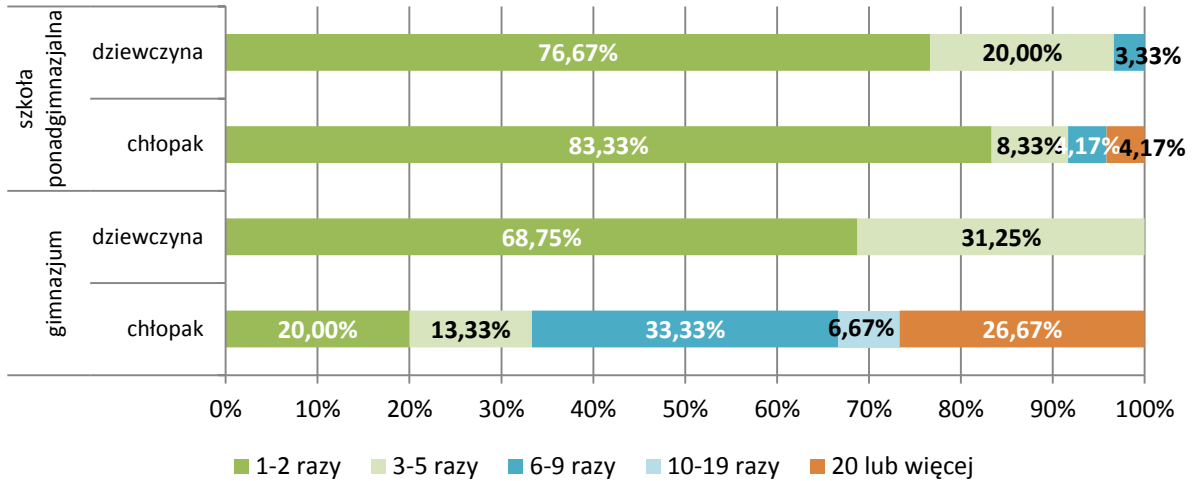

Źródło: opracowanie własne

Zaledwie 85 uczniów piło wino w lokalu w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Tym samym nie piło go ok. 91% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ok. 95% gimnazjalistów. Wartości te dla roku 2011 wynoszą 90 i ok. 93%, a dla roku 2007 po 89%. Ci, którzy pili wino w lokalu, najczęściej zrobili to 1-2 razy. Wyjątkiem są chłopcy uczący się w gimnazjach – co trzeci spożywał wino 6-9 razy, a co czwarty 20 lub więcej razy.

²¹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 71. Picie wina w lokalu N=85²²

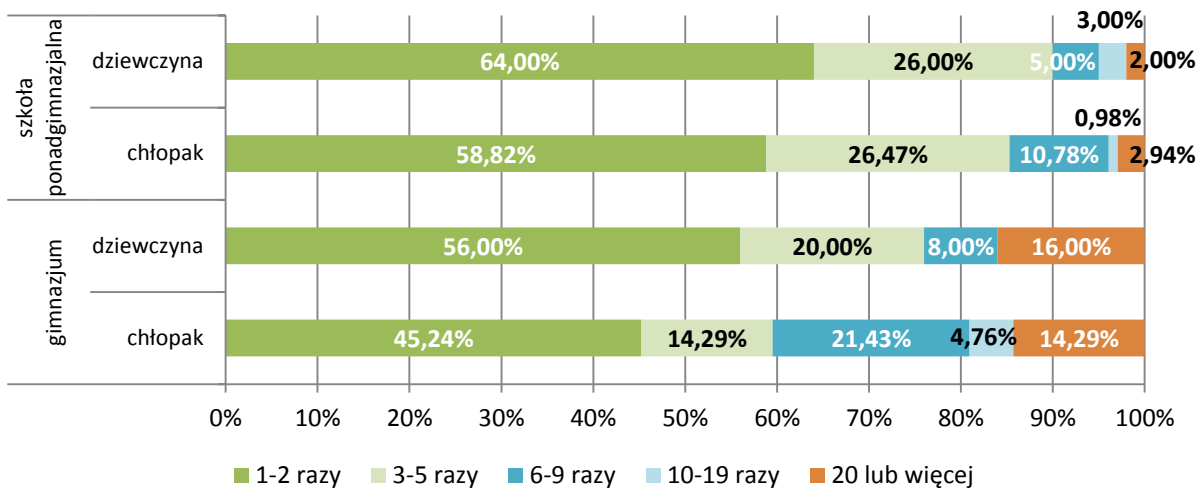

Źródło: opracowanie własne

Większość badanych uczniów (79,6%) nie piła wódki w lokalu w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Ci, którzy to robili, tak jak w latach poprzednich, najczęściej wskazywali odpowiedź „1-2 razy”. Gimnazjaliści pili z większą częstotliwością – 14,29% chłopców oraz 16% dziewcząt spożywało wódkę w lokalu 20 lub więcej razy, podczas gdy wśród starszych uczniów odsetek ten wyniósł odpowiednio 2,94 i 2%. W odniesieniu do roku 2011, odnotowano wzrost wartości wskaźnika picia wódki w lokalach, w przypadku starszych chłopców (z 22 do 37%).

²² Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 72. Picie wódki w lokalu N=269²³

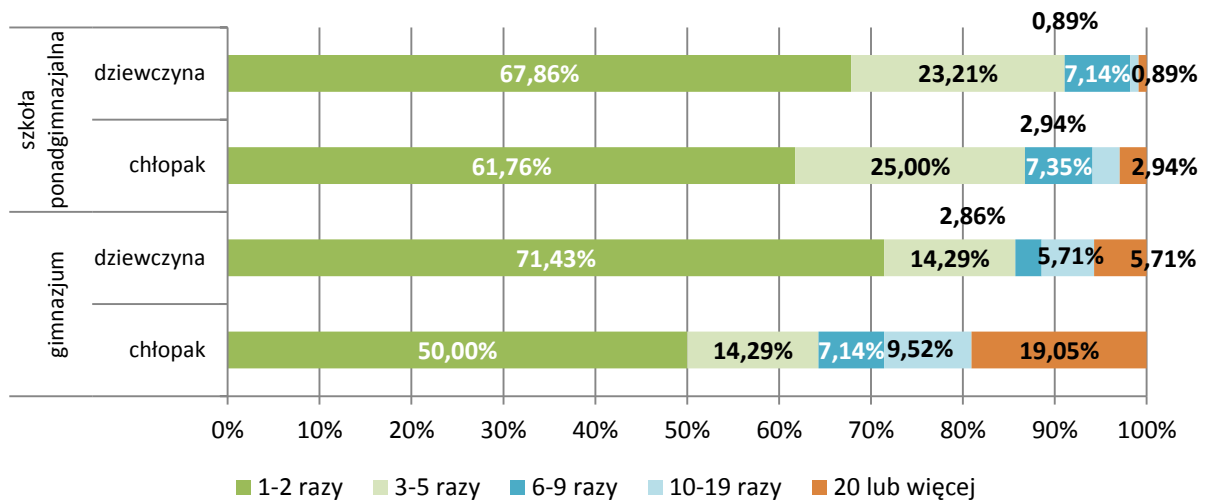
Źródło: opracowanie własne

Jak w przypadku wcześniej opisanych alkoholi, większość badanych uczniów (ok. 80%) nie piła drinków w lokalu w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie. Ci, którzy to robili, najczęściej pili 1-2 razy. Z większą częstotliwością pili gimnazjaliści – 19,05% chłopców oraz 5,71% dziewcząt spożywało drinki w lokalu 20 lub więcej razy, podczas gdy wśród starszych uczniów odsetek ten wyniósł odpowiednio 2,94 i 0,89%.

W odniesieniu do wyników badania z roku 2011, wzrosła liczba uczniów spożywających drinki w lokalu 1-2 razy (poza starszymi dziewczętami), przy zbliżonych odsetkach uczniów, którzy ani razu nie pili tych trunków w lokalach gastronomicznych.

²³ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 73. Picie drinków w lokalu N=257²⁴

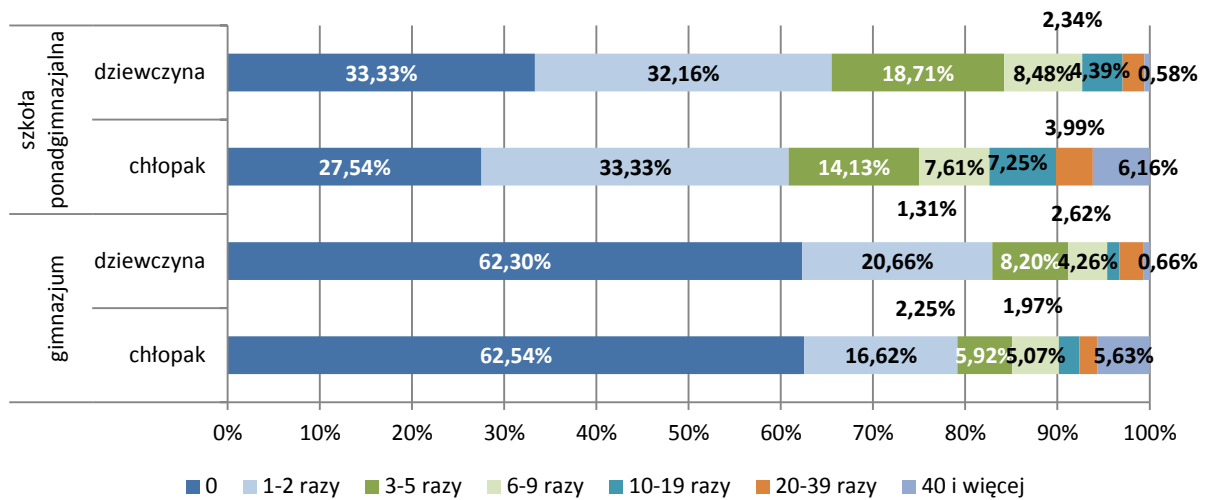
Źródło: opracowanie własne

Spośród badanej młodzieży, tylko ponad połowa badanych gimnazjalistów (62,30% dziewcząt i 62,54% chłopców) nigdy nie odczuło fizycznych skutków nadużycia alkoholu, a odpowiednio 20,66% dziewcząt i 16,62% chłopców odczuło tego typu objawy 1-2 razy. Wyniki analogicznego badania przeprowadzonego w roku 2011 wyniosły odpowiednio: 53 i 59% (nieodczuwających fizycznych skutków picia alkoholu) oraz 24 i 16% (odczuwających te skutki 1-2 razy).

W przypadku szkół ponadgimnazjalnych 33,33% dziewcząt i 27,54% chłopców nie odczuwało nigdy fizycznych objawów nadużycia alkoholu (w roku 2011 było to 38 i 34%), a odpowiednio 32,16% i 33,33% odczuło tego rodzaju skutki 1-2 razy (w roku 2011 było to 29 i 27%). Oznacza to, że wzrosła liczba młodszych uczniów, którzy nigdy nie odczuwali fizycznych objawów nadużycia alkoholu, zmalała ona natomiast wśród ich starszych kolegów i koleżanek.

²⁴ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób wskazujących „0”

Wykres 74. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu - kiedykolwiek w życiu N=1278

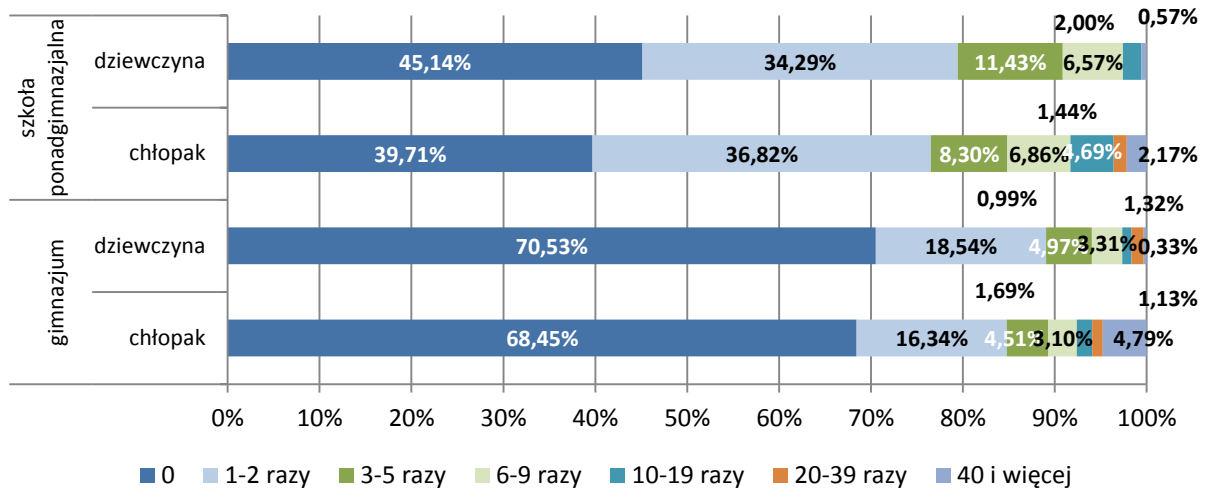

Źródło: opracowanie własne

Ponad połowa badanych gimnazjalistów (70,53% dziewcząt i 68,45% chłopców) nie odczuła fizycznych skutków nadużycia alkoholu w ciągu ostatniego roku, a odpowiednio 18,54% dziewcząt i 16,34% chłopców odczuło tego typu objawy 1-2 razy. W roku 2011 wartości te wynosiły 60 i 63% (zatem nieco więcej młodszych uczestników badania odczuwało fizyczne dolegliwości picia alkoholu) oraz 21 i 19%.

W przypadku szkół ponadgimnazjalnych 45,14% dziewcząt i 39,71% chłopców nie odczuwało w ostatnich 30 dniach fizycznych objawów nadużycia alkoholu, a odpowiednio 34,29% i 36,82% młodzieży odczuwało tego rodzaju skutki 1-2 razy. W roku 2011 wartości te wynosiły 49 i 46% (zatem również w przypadku starszych uczestników badania rzadziej odczuwano te dolegliwości) oraz 29 i 26%.

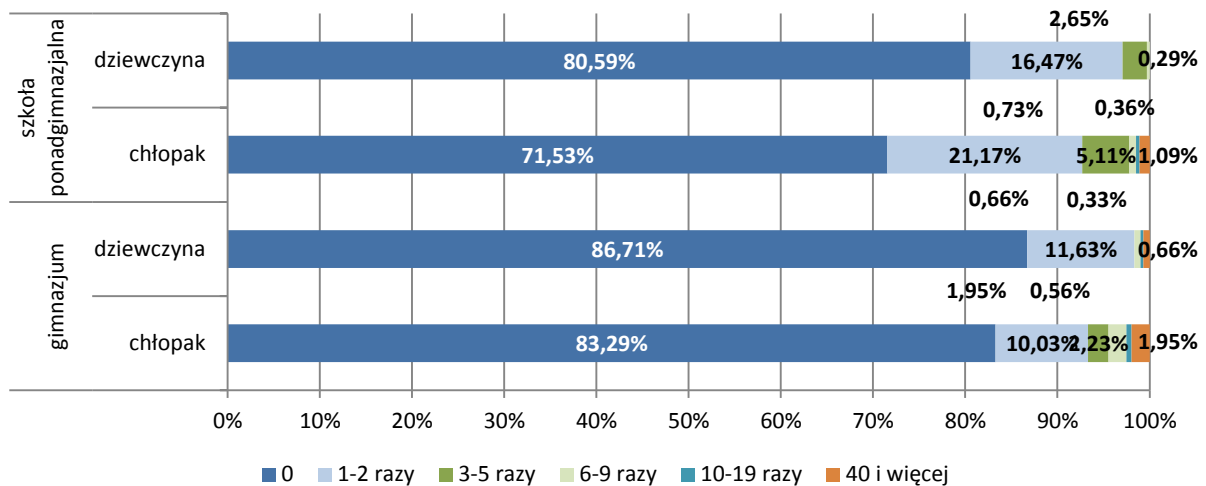
Wykres 75. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu – ostatni rok N=1284

Źródło: opracowanie własne

Ponad 80% badanej młodzieży, w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, nie odczuło fizycznych skutków nadużycia alkoholu (za wyjątkiem starszych chłopców, w których przypadku odsetek ten wyniósł 71,53%). 1-2 razy odczuło te objawy 10,03% gimnazjalistów oraz 11,63% gimnazjalistek, a w przypadku starszej młodzieży, było to 21,17% chłopców oraz 16,47% dziewcząt. Wśród uczniów biorących udział w badaniu w roku 2011, odsetek gimnazjalistów odczuwających objawy nadużycia alkoholu co najmniej raz w ostatnim miesiącu wyniósł ok. 80%, a wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych ok. 76%.

Wykres 76. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu – ostatni miesiąc N=1274

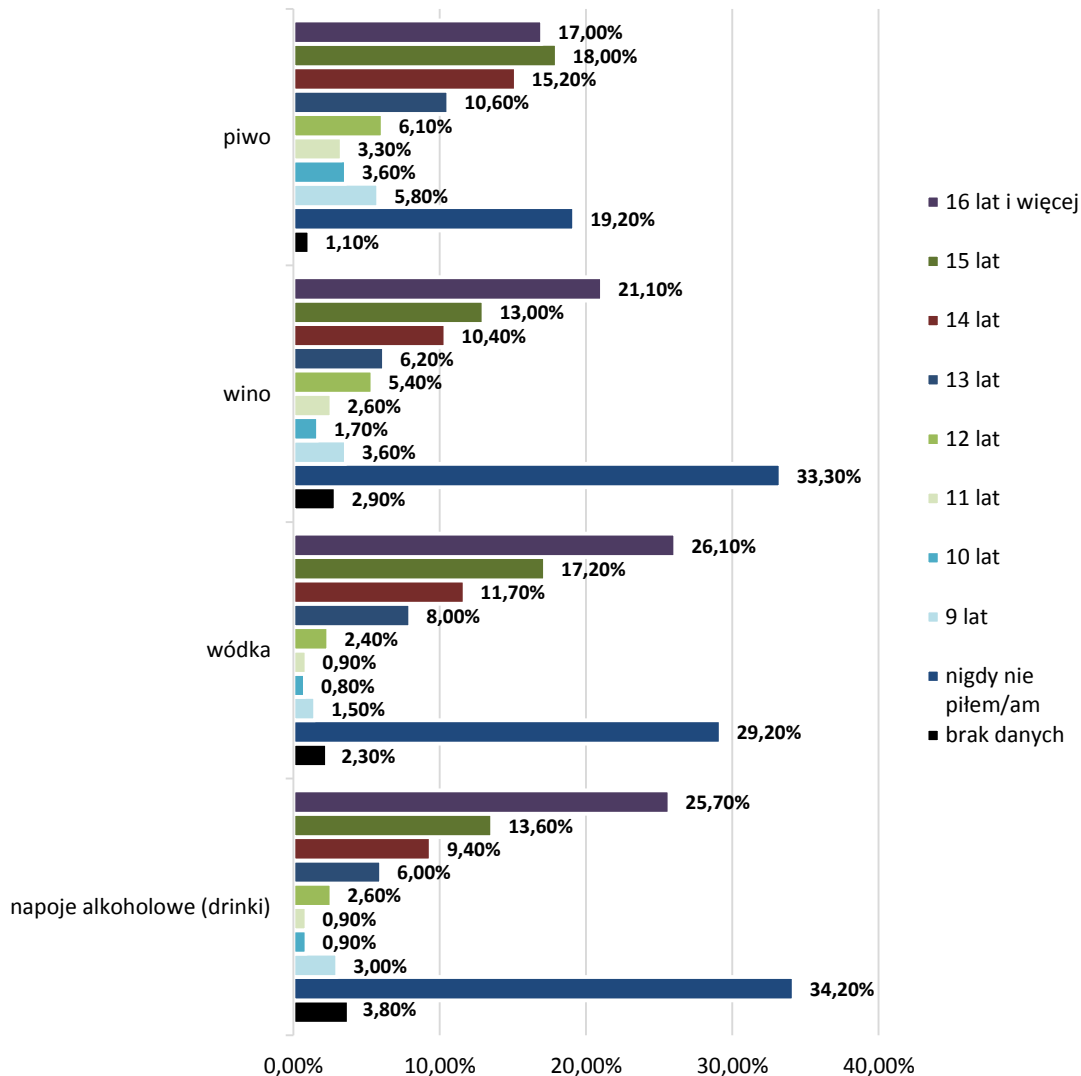

Źródło: opracowanie własne

Warto zwrócić uwagę, że zarówno wśród starszych jak i młodszych uczestników badania, odsetek osób odczuwających dolegliwości spowodowane nadużyciem alkoholu zmniejszał się wraz ze skracającym się okresem, którego dotyczyło pytanie kwestionariusza ankiety – najczęściej odczuwano skutki upojenia alkoholowego kiedykolwiek w życiu, a najrzadziej w ostatnim miesiącu. Takie samo zjawisko zostało zaobserwowane podczas badania zrealizowanego w roku 2011.

W przypadku każdego rodzaju alkoholu (poza piwem) najczęstszym wiekiem inicjacji było 16 lat. Drinków oraz wódki pierwszy raz w tym wieku spróbował co czwarty badany, natomiast wina 21,10%. W przypadku piwa było to 17%, natomiast nieznacznie częściej próbowano go już w wieku lat 15 (18%).

Wykres 77. Wiek inicjacji picia alkoholu N=1320

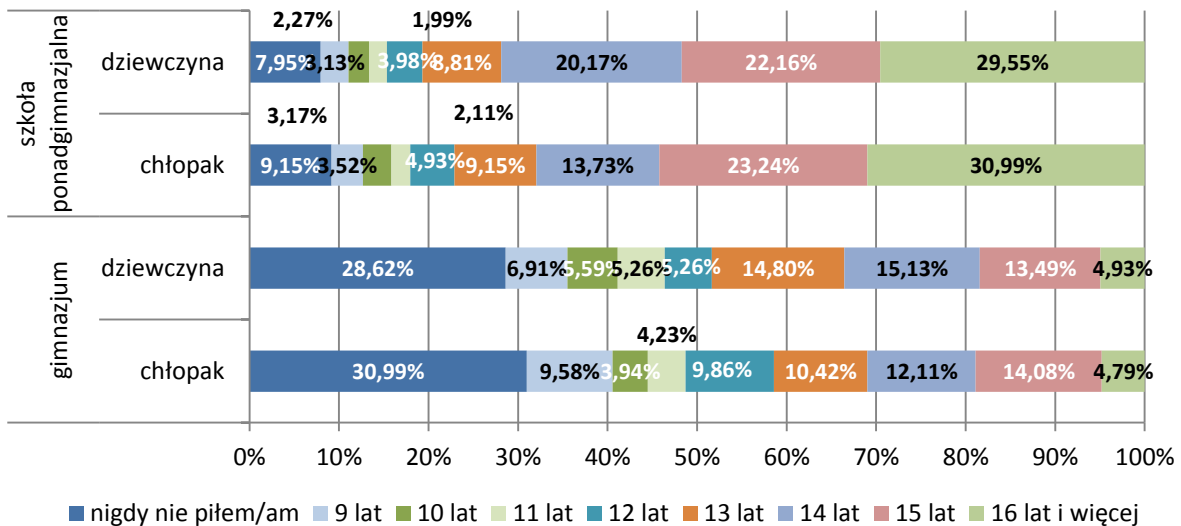

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy w wieku gimnazjalnym najczęściej pierwszy raz próbowali piwa mając 15 lat (14,08%), dziewczęta natomiast rok wcześniej (15,13%). W stosunku do roku 2011 wiek inicjacji wśród chłopców podniósł się o rok (dla dziewcząt pozostał bez zmian), a w porównaniu do roku 2007 wzrósł o co najmniej 2 lata dla chłopców, oraz o co najmniej rok dla dziewcząt. Wśród młodzieży starszej, zarówno chłopcy jak i dziewczęta pierwsze piwo wypili mając 16 lat i więcej - odpowiednio 30,99 i 29,55%. Również z badań z roku 2011 wynika, że pierwszy kontakt z tym alkoholem uczniowie

szkół ponadgimnazjalnych mieli będąc w tym wieku, z tym, że wśród dziewcząt równie często był to wiek lat 15. W porównaniu do roku 2007, wiek pierwszego spożycia piwa wzrósł o co najmniej 3 lata.

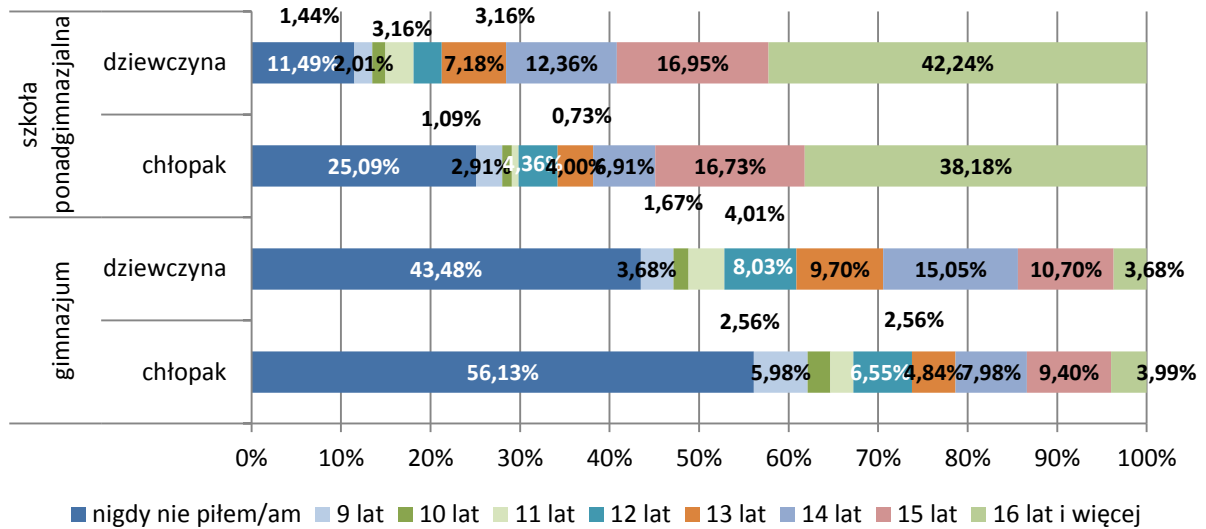
Wykres 78. Wiek inicjacji picia piwa N=1295

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy w wieku gimnazjalnym najczęściej pierwszy raz próbowali wina mając 15 lat (9,40%), dziewczęta natomiast rok wcześniej (15,05%). W stosunku do roku 2007 wiek inicjacji wśród chłopców podniósł się o co najmniej 2 lata, a dla dziewcząt o co najmniej rok. Starsi chłopcy i dziewczęta pierwsze wino wypili mając (podobnie jak w roku 2011) 16 lat i więcej (odpowiednio 38,18 i 42,24%). Według danych z roku 2007, najczęstszym wiekiem inicjacji picia wina wśród tych chłopców było 13 lat i mniej, zaś dla dziewcząt 14-15 lat.

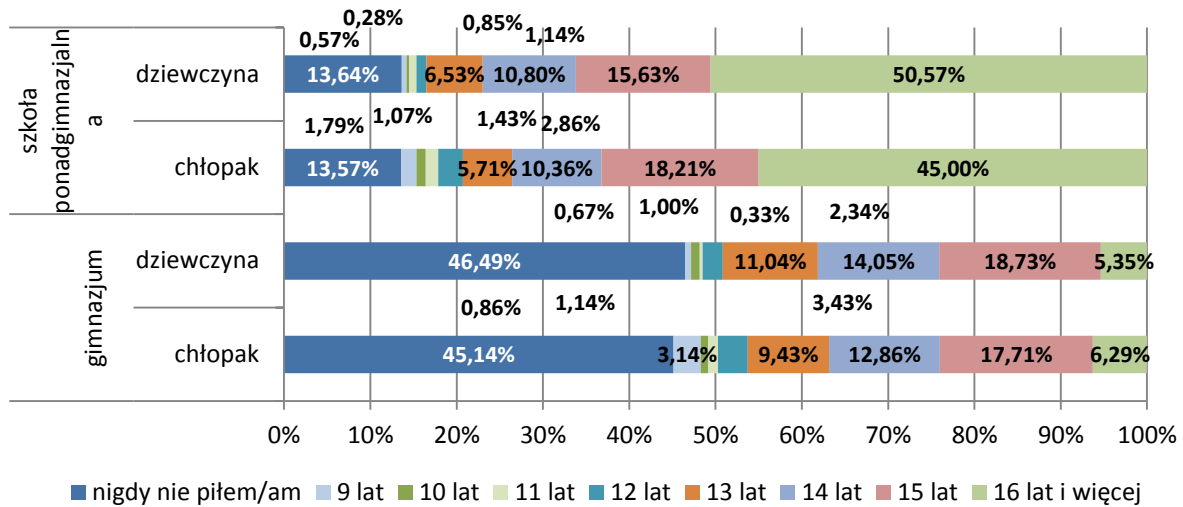
Wykres 79. Wiek inicjacji picia wina N=1273

Źródło: opracowanie własne

Uczniowie gimnazjów najczęściej pierwszy raz próbowali wódki mając 15 lat: chłopcy - 17,71%, dziewczęta - 18,73%. Ich starsi koledzy mając lat co najmniej 16: chłopcy - 45%, dziewczęta - 50,57%. Taki sam obraz wyłania się z analizy danych z roku 2011. Biorąc jednak pod uwagę dane z roku 2007 widzimy, że wiek rozpoczęcia picia wódki podniósł się (w 2007 wynosił we wszystkich grupach 14-15 lat).

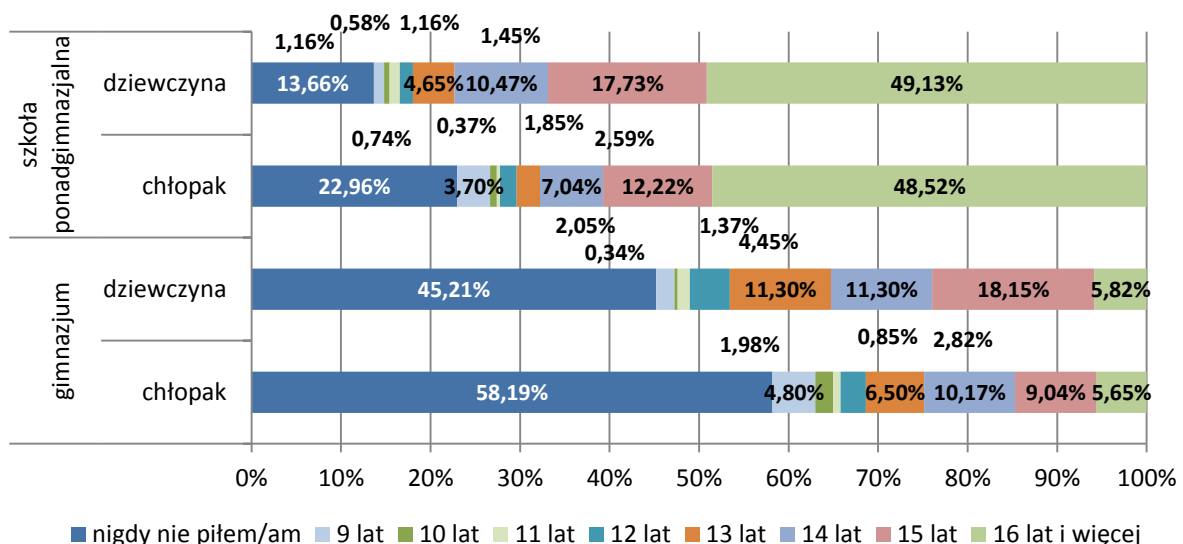
Wykres 80. Wiek inicjacji picia wódki N=1281

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy w wieku gimnazjalnym, w roku 2015 i 2011, najczęściej pierwszy raz próbowali drinków mając 14 lat (10,17 i 13%), dziewczęta natomiast rok później (18,15 i 21%). Starsi chłopcy i dziewczęta pierwszego drinka wypili mając 16 lat i więcej (rok 2015: odpowiednio 48,52 i 49,13%, rok 2011: odpowiednio 36 i 42%).

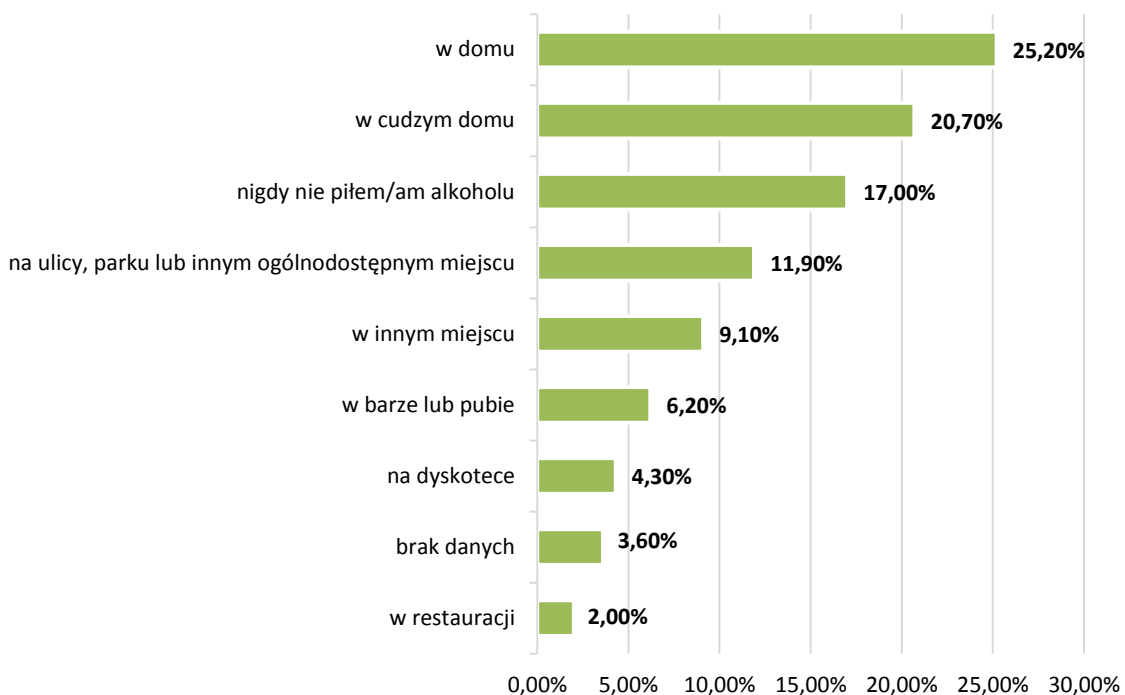
Wykres 81. Wiek inicjacji picia drinków N=1260

Źródło: opracowanie własne

Badania pokazują, że tak samo jak w roku 2011, najczęstszym miejscem spożywania alkoholu jest miejsce zamieszkania – obecnie co czwarty badany uczeń ostatni raz alkohol pił we własnym, natomiast co piąty w cudzym domu. Dane te są niepokojące ponieważ pojawia się pytanie, czy tak częste picie alkoholu w domach, odbywa się za przyzwoleniem opiekunów. W ogólnodostępnych miejscach, takich jak park, alkohol piło 11,90% uczestników badania, natomiast w barze lub pubie 6,20%. Najrzadziej pito w dyskotekach (3,60%) i restauracjach (2%).

Wykres 82. Miejsce ostatniego spożycia alkoholu N=1320

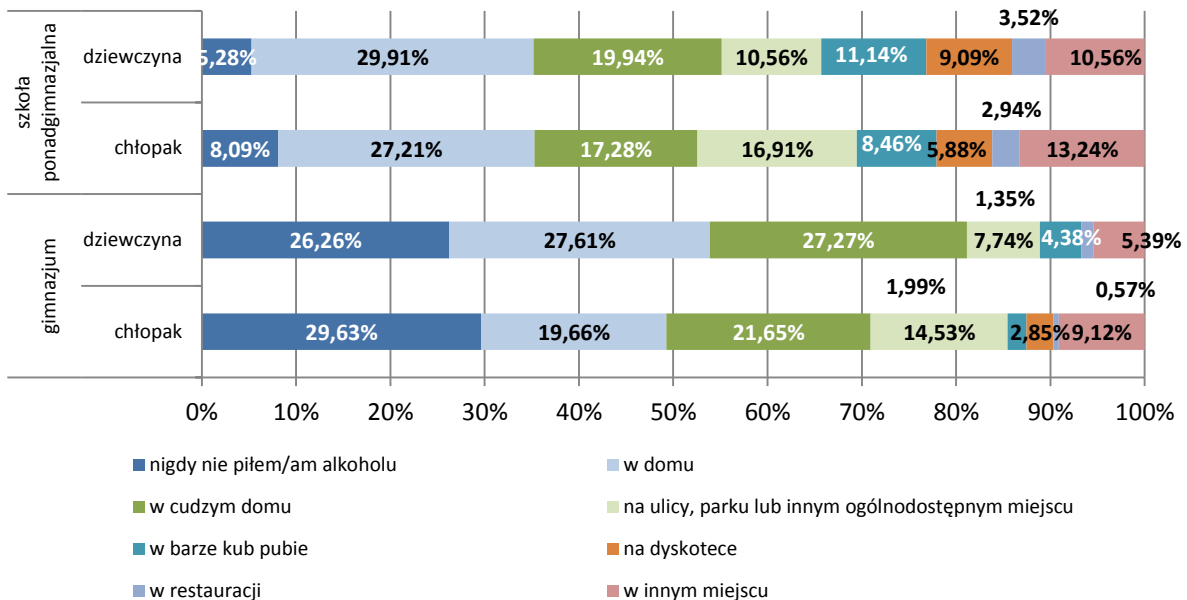

Źródło: opracowanie własne

Dziewczęta częściej niż chłopcy, spożywały alkohol w domu (niezależnie czy własnym czy cudzym) oraz pubie lub barze, natomiast chłopcy liczniej wybierali ogólnodostępne miejsca. Według danych z roku 2011, we własnym domu spożywało alkohol 18% gimnazjalistek i 22% gimnazjalistów oraz odpowiednio 22% i 25% uczennic i uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Młodsze dziewczęta spożywały alkohol w cudzym domu w 30% przypadków, tyle samo piło w miejscu publicznym. Gimnazjaliści spożywali alkohol w cudzym domu w 25% przypadków, a w 32% przypadków w miejscu publicznym. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych pili częściej we własnym domu

oraz w lokalach – przede wszystkim w barach lub pubach (20% dziewcząt i 11% chłopców) oraz w dyskotekach (6% dziewcząt i 7% chłopców).

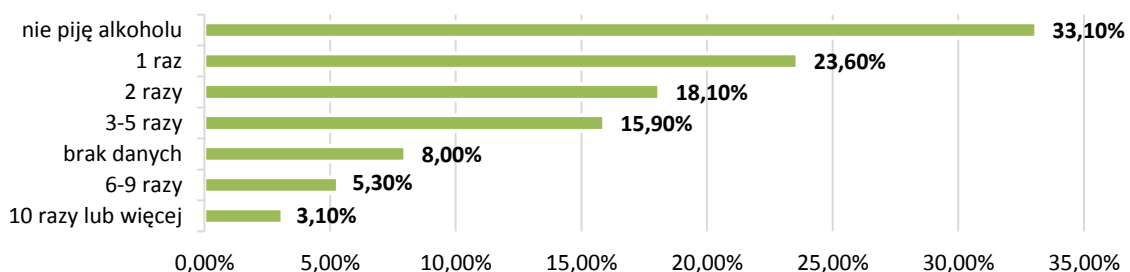
Wykres 83. Miejsce ostatniego spożycia alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1261

Źródło: opracowanie własne

W sumie ok. 58,90% uczniów było pod wpływem alkoholu chociaż jeden raz w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Niemal co czwartej osobie zdarzyło się to raz, a co piątej 2 razy (taką samą wartość tego wskaźnika odnotowano w roku 2011). Od 3 do 5 razy pod wpływem alkoholu było 15,90%, a od 6 do 9 razy 5,30%. Uczniowie, którzy upili się w ciągu miesiąca co najmniej 10 razy, stanowili 3,10% całości próby.

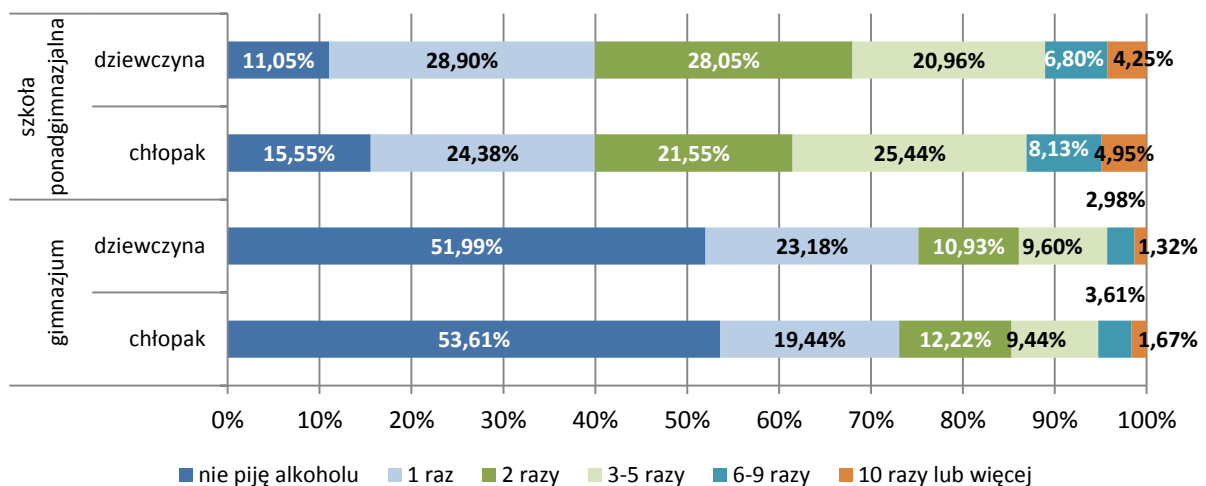
Wykres 84. Bycie pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni N=1320

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowanie częściej pod wpływem alkoholu była starsza młodzież – tylko 11,05% dziewcząt oraz 15,55% chłopców z tej grupy nie piło w ciągu ostatnich 30 dni. W grupie gimnazjalistów było to 51,99 i 53,61%. Wśród uczniów pijących dominowały osoby, którym zdarzyło się być pod wpływem alkoholu 1 lub 2 razy (podobnie jak w roku 2011). Chłopcy nieco częściej twierdzili, że taka sytuacja miała miejsce co najmniej 10 razy: 1,67% w przypadku gimnazjalistów i 4,95% wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych (wskaźnik dla dziewcząt wyniósł odpowiednio 1,32 i 4,25%). Podobne zjawisko zaobserwowano podczas poprzedniego badania.

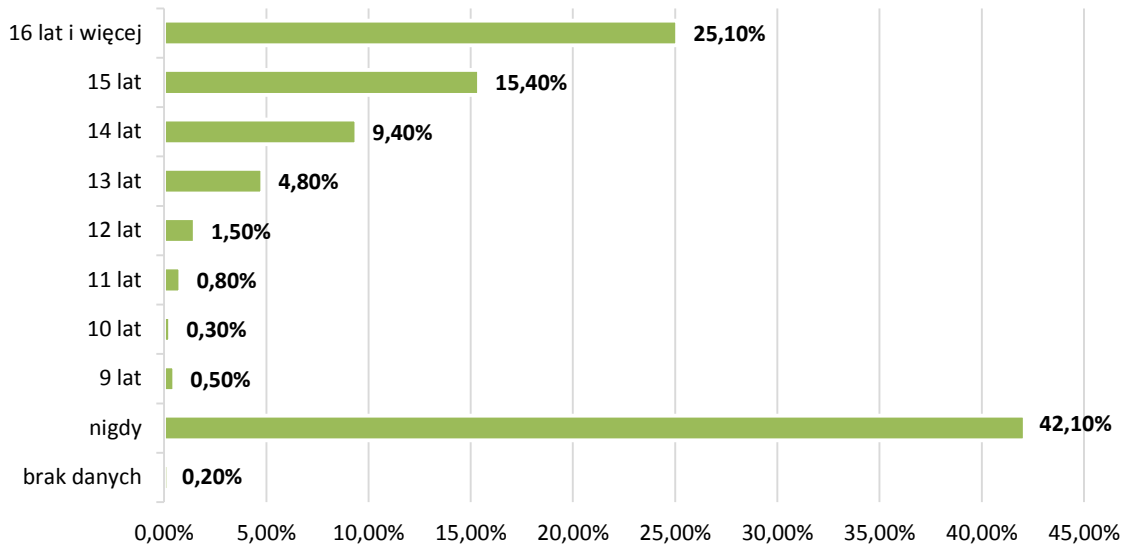
Wykres 85. Bycie pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1298

Źródło: opracowanie własne

Co czwarty badany pierwszy raz upił się mając co najmniej 16 lat, natomiast 42,10% nigdy nie było w stanie upojenia alkoholowego.

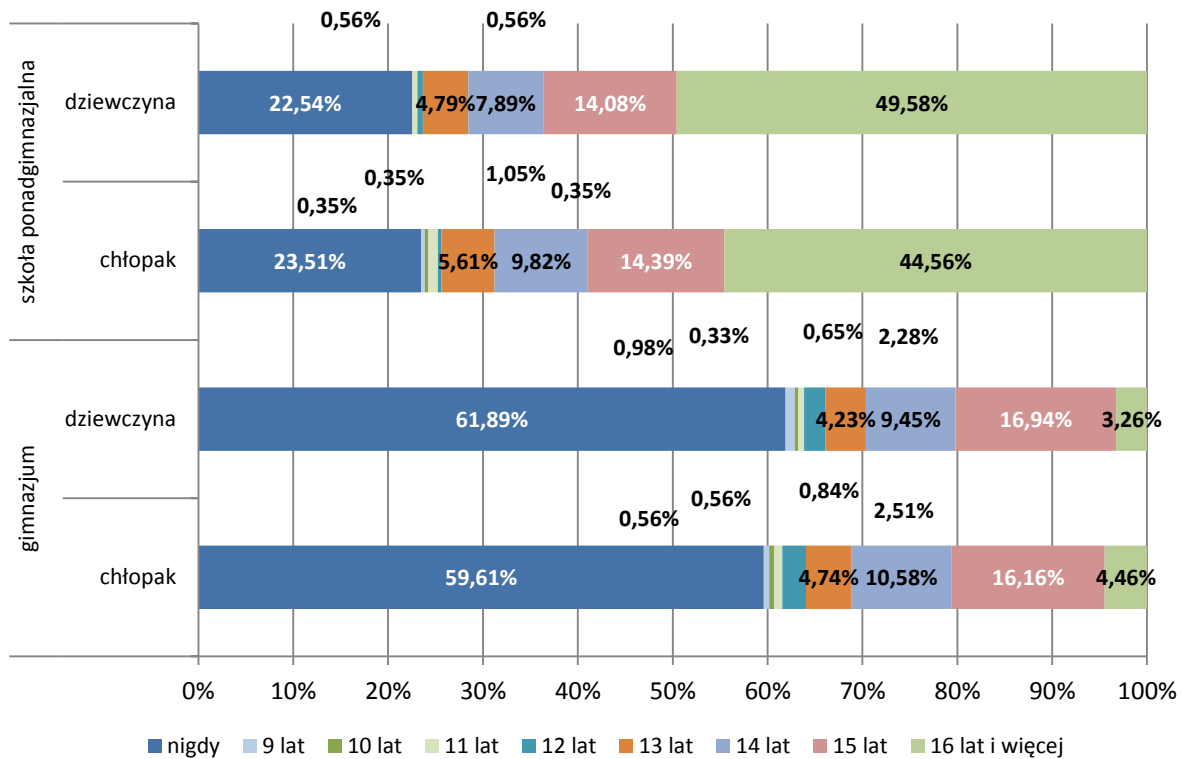
Wykres 86. Pierwsze upicie się N=1320

Źródło: opracowanie własne

Gimnazjaliści najczęściej pierwszy raz upijali się mając 15 lat: chłopcy – 16,16%, dziewczęta – 16,94%. Młodzież starsza natomiast o rok później: chłopcy – 44,56%, dziewczęta – 49,58%. Większość młodszych uczestników badania nigdy nie była pod wpływem alkoholu (chłopcy – 59,61%, dziewczęta – 61,89%), natomiast w przypadku ich starszych kolegów i koleżanek, odsetek ten wynosił odpowiednio 23,51 i 22,54%. Biorąc pod uwagę wyniki wcześniejszych badań należy stwierdzić, że wiek pierwszego upicia nie obniża się – w roku 2007 młodzież najczęściej pierwszego upojenia alkoholem doświadczyła mając 14-15 lat, zaś w roku 2011 mając lat 15 (w przypadku gimnazjalistów) oraz 16 i więcej (w przypadku starszych uczniów).

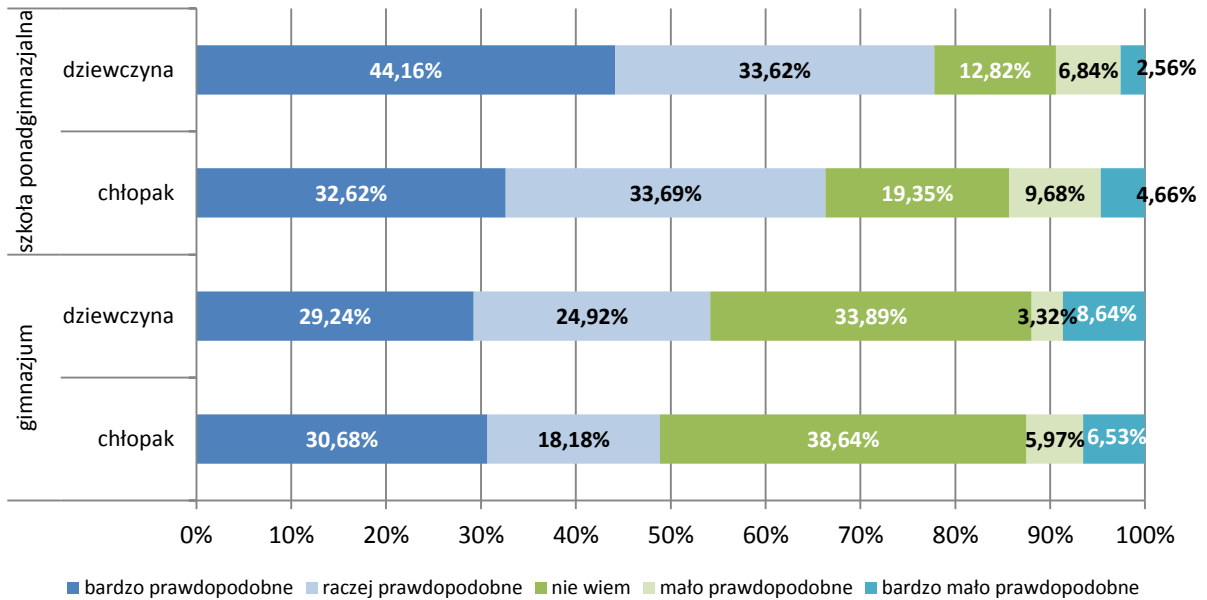
Wykres 87. Pierwsze upicie się z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1306

Źródło: opracowanie własne

Dziewczęta częściej po wypiciu alkoholu czują się zrelaksowane (wnioski takie płyną również z wcześniej przeprowadzonego badania). Opinię taką wyraziło w sumie aż 54,16% gimnazjalistek i 77,78% starszych uczennic, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 48,86 i 66,31%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych chłopców (14,4%; w roku 2011 wśród młodszych dziewcząt – 18%), a najniższy wśród ich rówieśnic (9,40%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 33,89% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 38,64% wśród chłopców.

Wykres 88. Prawdopodobieństwo uczucia relaksu po spożyciu alkoholu N=1283

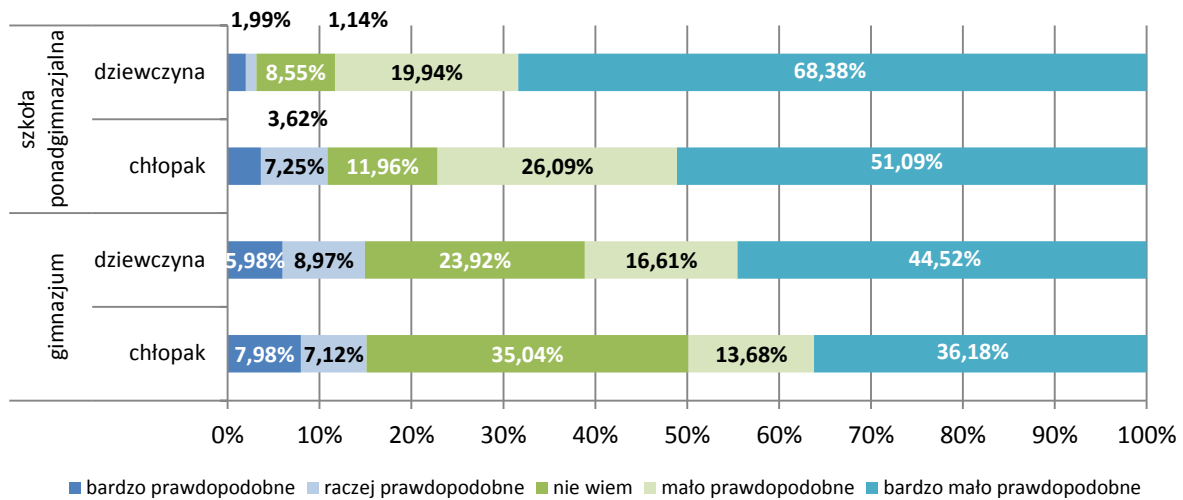

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011, chłopcy częściej byli zdania, że po wypiciu alkoholu mogą mieć problemy z policją. Opinię taką wyraziło w sumie 15,10% gimnazjalistów i 10,87% starszych uczniów, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród dziewcząt wyniosła odpowiednio 14,95 i 3,13%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) w roku 2015 oraz 2011 odnotowano wśród starszych dziewcząt (88,32 i 83%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów (49,86 i 60%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 23,92% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 35,04% wśród chłopców.

Uwikłanie w kłopoty z udziałem policji było jednym z dwóch zdarzeń wskazywanych jako najmniej prawdopodobne przez uczestników badania zrealizowanego w roku 2007. Podobne wnioski wyciągnąć można na podstawie wyników badania z roku 2011 oraz aktualnego.

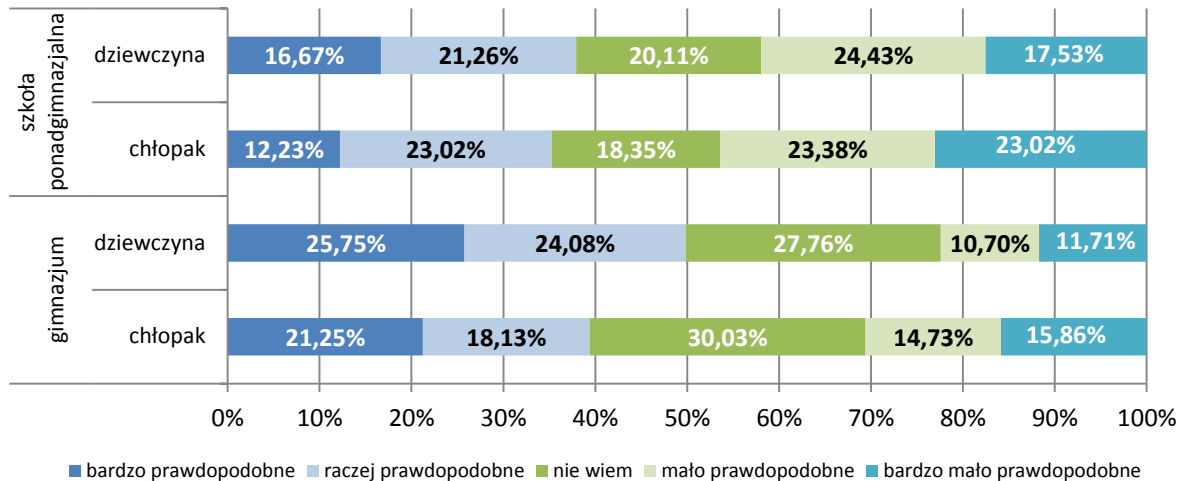
Wykres 89. Prawdopodobieństwo wystąpienia kłopotów z policją po spożyciu alkoholu N=1279

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011 dziewczęta częściej były zdania, że piciem alkoholu szkodzą sobie na zdrowiu. Opinię taką wyraziło w sumie 49,83% gimnazjalistek i 37,93% starszych uczennic, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 39,38 i 35,25%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) w roku 2015 oraz 2011 odnotowano wśród starszych chłopców (46,40 i 42%), a najniższy wśród ich młodszych koleżanek (22,41 i 26%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 27,76% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 30,03% wśród chłopców.

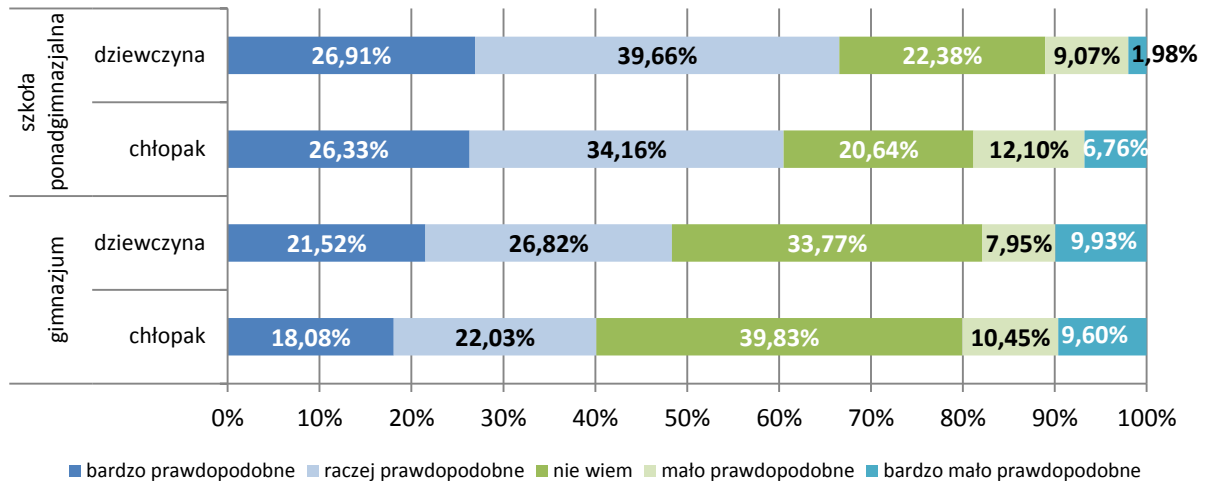
Wykres 90. Prawdopodobieństwo szkodzenia sobie na zdrowiu po spożyciu alkoholu N=1278

Źródło: opracowanie własne

Dziewczęta częściej po wypiciu alkoholu czują się szczęśliwe (w roku 2011 opinie dziewcząt i chłopców były prawie takie same). Zdanie takie wyraziło w sumie 48,34% gimnazjalistek i 66,57% starszych uczennic, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 40,11 i 60,49%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród młodszych chłopców (20,05%), a najniższy wśród ich starszych koleżanek (11,05%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 39,83% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 33,77% wśród chłopców.

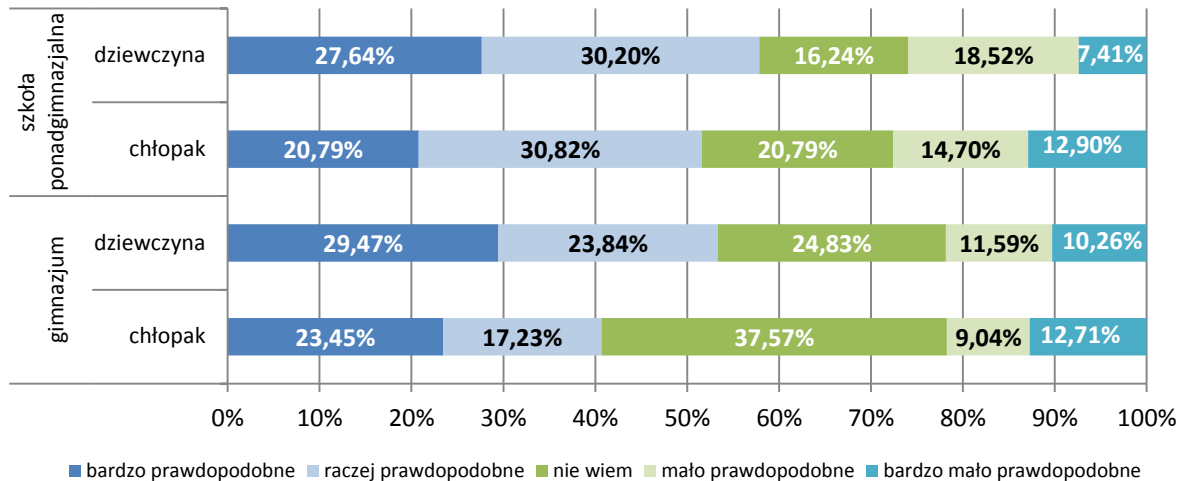
Wykres 91. Prawdopodobieństwo uczucia szczęścia po spożyciu alkoholu N=1290

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011, dziewczęta częściej niż chłopcy uważały, że po wypiciu alkoholu uda im się zapomnieć o problemach. Opinię taką wyraziło w sumie 53,31% gimnazjalistek i 57,84% starszych uczennic, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 40,68 i 51,61%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych chłopców (zarówno w roku 2015 jak i 2011 i było to odpowiednio 27,60 i 35%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów - 21,75% (we wcześniejszym badaniu najniższa wartość tego wskaźnika wynosiła 22% i charakteryzowała grupę młodszych dziewcząt). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 24,83% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 37,57% wśród chłopców.

Wykres 92. Prawdopodobieństwo zapominania o problemach po spożyciu alkoholu N=1286

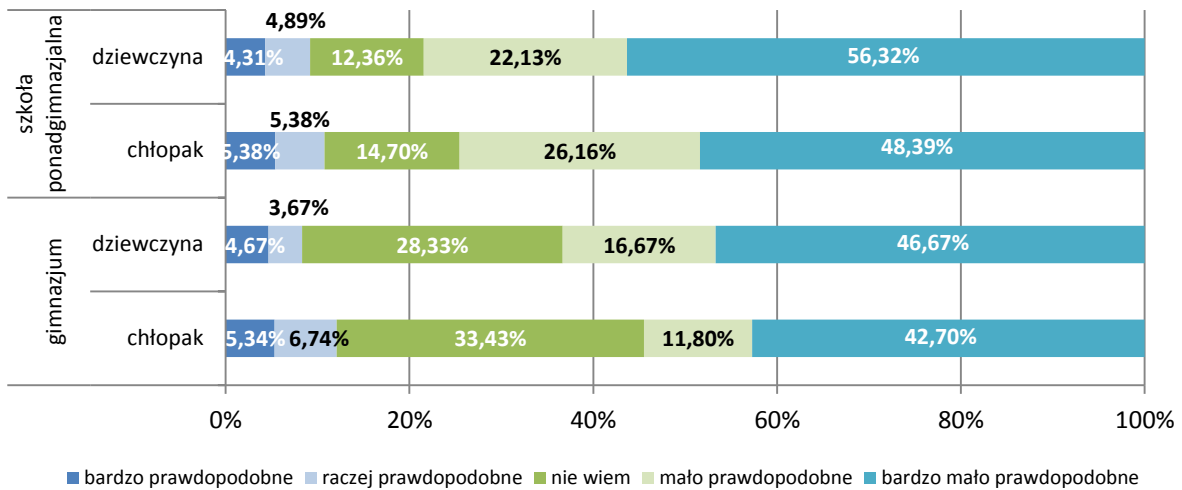

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy częściej twierdzili, że po wypiciu alkoholu trudno im będzie przestać dalej pić. Opinię taką wyraziło w sumie 12,08% gimnazjalistów i 10,76% starszych uczniów, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród dziewcząt wyniosła odpowiednio 8,34 i 9,20%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych chłopców (74,55%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów (54,50%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 28,33% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 33,43% wśród chłopców.

Trudność w zaprzestaniu picia, była obok wspomnianych problemów z policją, jednym z dwóch zdarzeń uznawanych przez uczestników badania zrealizowanego w roku 2007, za najmniej prawdopodobne. Podobne wnioski wyciągnąć można na podstawie wyników badania z roku 2011 oraz aktualnego.

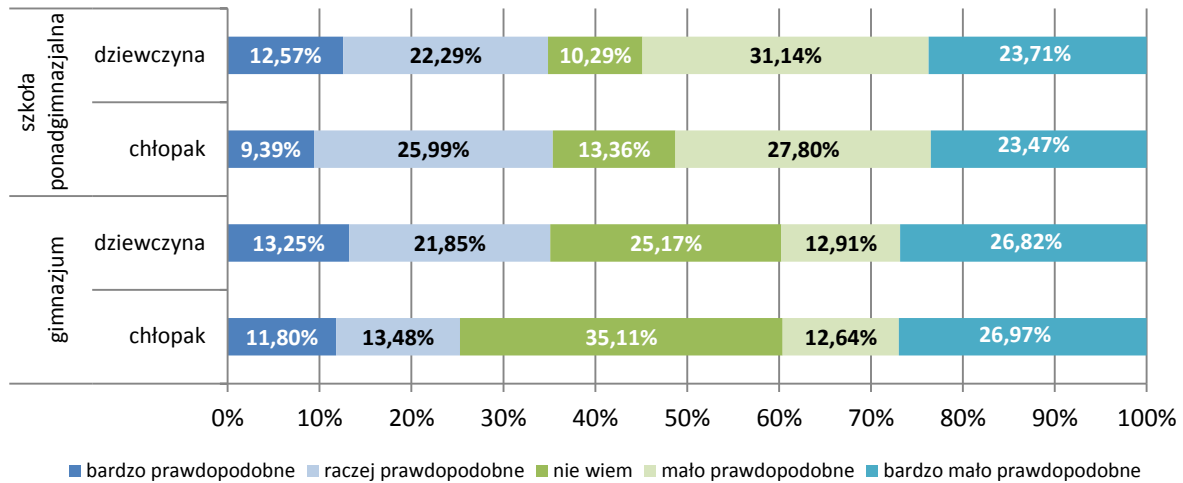
Wykres 93. Prawdopodobieństwo że nie będę w stanie przestać pić N=1283

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych twierdzili, że po wypiciu alkoholu nie będą mieli kaca. Opinię taką wyraziło w sumie 54,85% dziewcząt i 51,27% chłopców, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród gimnazjalistów wyniosła odpowiednio 39,73 i 39,61%. Zarówno w roku 2015 jak i 2011, najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („raczej prawdopodobne” oraz „bardzo prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych chłopców (odpowiednio 35,38 i 40%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów (odpowiednio 25,28 i 36%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 25,17% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 35,11% wśród chłopców.

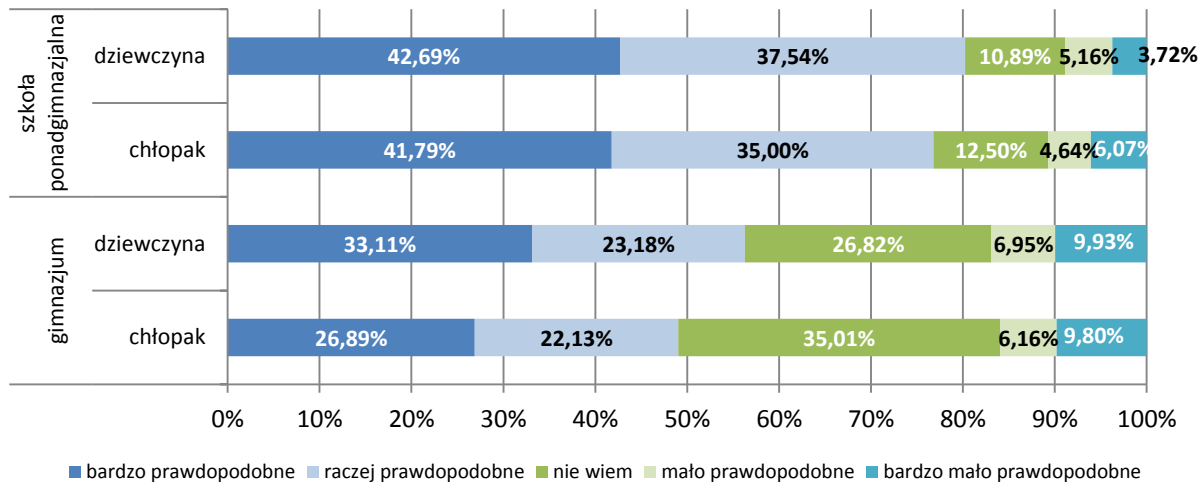
Wykres 94. Prawdopodobieństwo że będę miał kaca po spożyciu alkoholu N=1285

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011, dziewczęta częściej były zdania, że po wypiciu alkoholu będą bardziej otwarte w stosunku do innych osób. Opinię taką wyraziło w sumie 56,29% gimnazjalistek i 80,23% starszych koleżanek, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 49,02 i 76,79%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród młodszych dziewcząt - 16,88% (w roku 2011 wśród młodszych chłopców - 19%), a najniższy wśród ich starszych koleżanek - 8,88% (w roku 2011 wśród starszych chłopców - 14%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 26,82% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 35,01% wśród chłopców.

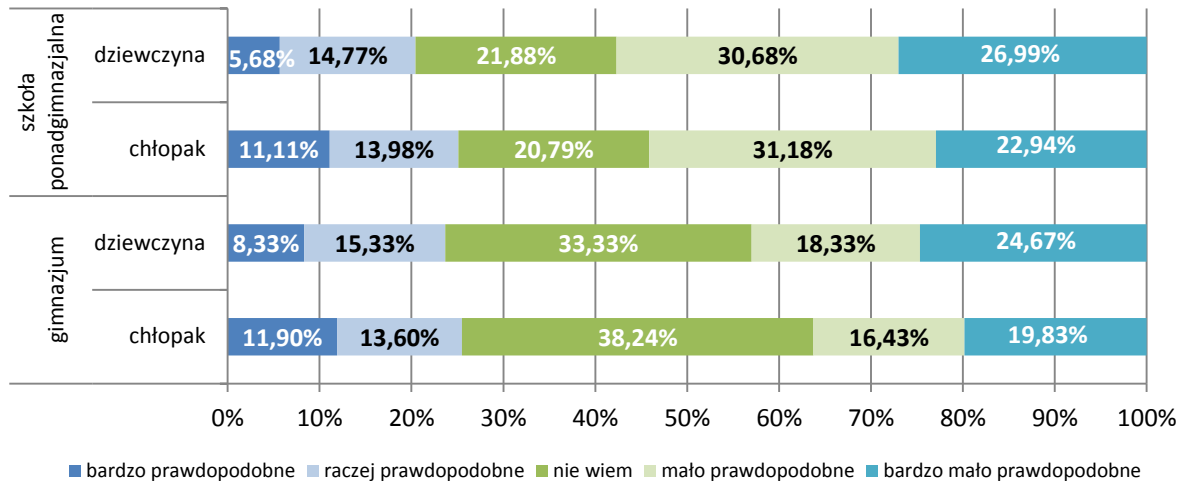
**Wykres 95. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu będą bardziej otwarci wobec innych
N=1288**

Źródło: opracowanie własne

Chłopcy częściej przyznawali, że po wypiciu alkoholu mogą zrobić coś czego będą później żałowali (w roku 2011 bardziej obawiały się tego dziewczęta). Opinię taką wyraziło w sumie 25,50% gimnazjalistów i 25,09% starszych kolegów, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród dziewcząt wyniosła odpowiednio 23,66 i 20,45%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych dziewcząt (57,67%; roku 2011 również najwięcej bo 58%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów - 36,26% (w roku 2011 wśród młodszych dziewcząt – 42%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 33,33% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 38,24% wśród chłopców.

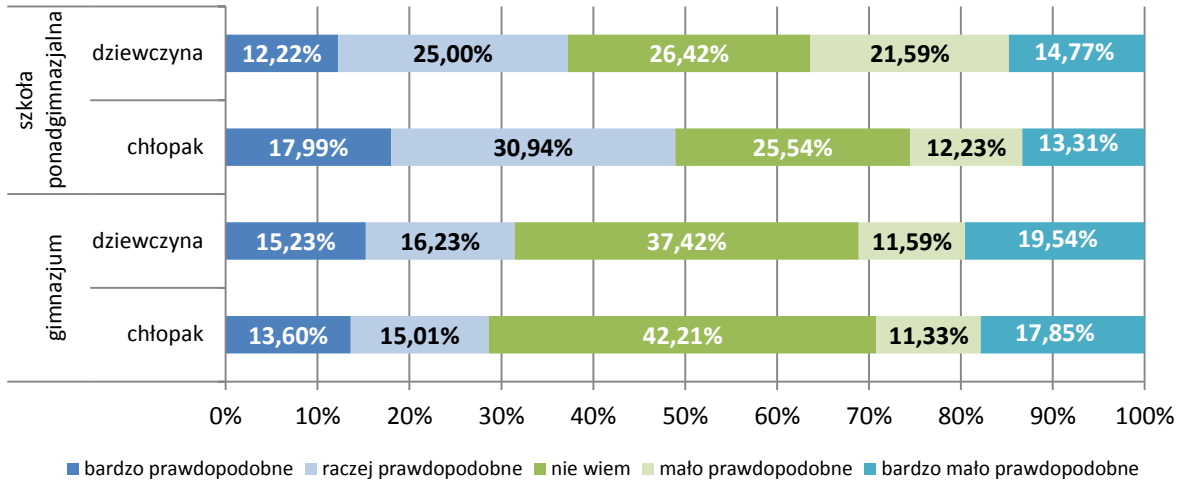
Wykres 96. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu zrobię coś czego będę żałował N=1284

Źródło: opracowanie własne

Tak samo jak w roku 2011, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych częściej twierdzili, że pijąc alkohol będą się dobrze bawić. Opinię taką wyraziło w sumie 37,22% dziewcząt i 48,93% chłopców, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród gimnazjalistów wyniosła odpowiednio 31,46 i 28,61%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych dziewcząt (36,36%; w roku 2011 również najwięcej bo 39%), a najniższy wśród ich rówieśników - 25,54% (w roku 2011 wśród młodszych chłopców - 33%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 37,42% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 42,21% wśród chłopców.

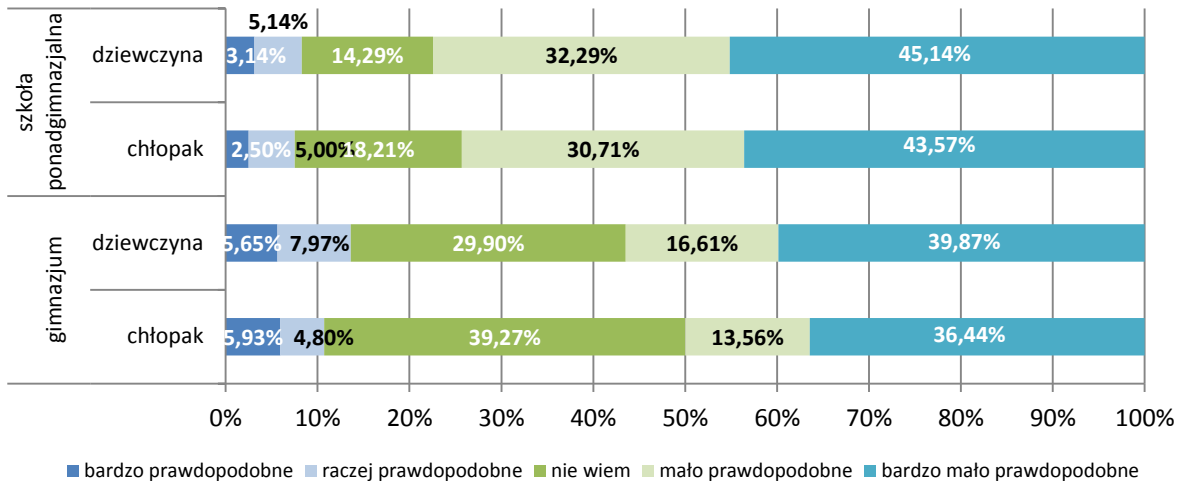
Wykres 97. Prawdopodobieństwo że będę się dobrze bawił pijąc alkohol N=1285

Źródło: opracowanie własne

Dziewczęta częściej uważały, że po wypiciu alkoholu będą czuły się chore. Opinię taką wyraziło w sumie 13,62% gimnazjalistek i 8,28% starszych koleżanek, podczas gdy wartość tego wskaźnika wśród chłopców wyniosła odpowiednio 10,73 i 7,50%. Najwyższy odsetek odpowiedzi przeciwnych („mało prawdopodobne” oraz „bardzo mało prawdopodobne”) odnotowano wśród starszych dziewcząt (77,43%; w roku 2011 również najwięcej bo 77%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów (50%; w roku 2011 również najmniej bo 57%). Trudności z odniesieniem się do pytania kwestionariusza mieli przede wszystkim gimnazjaliści: 29,90% wskazań odpowiedzi „nie wiem” wśród dziewcząt oraz 39,27% wśród chłopców.

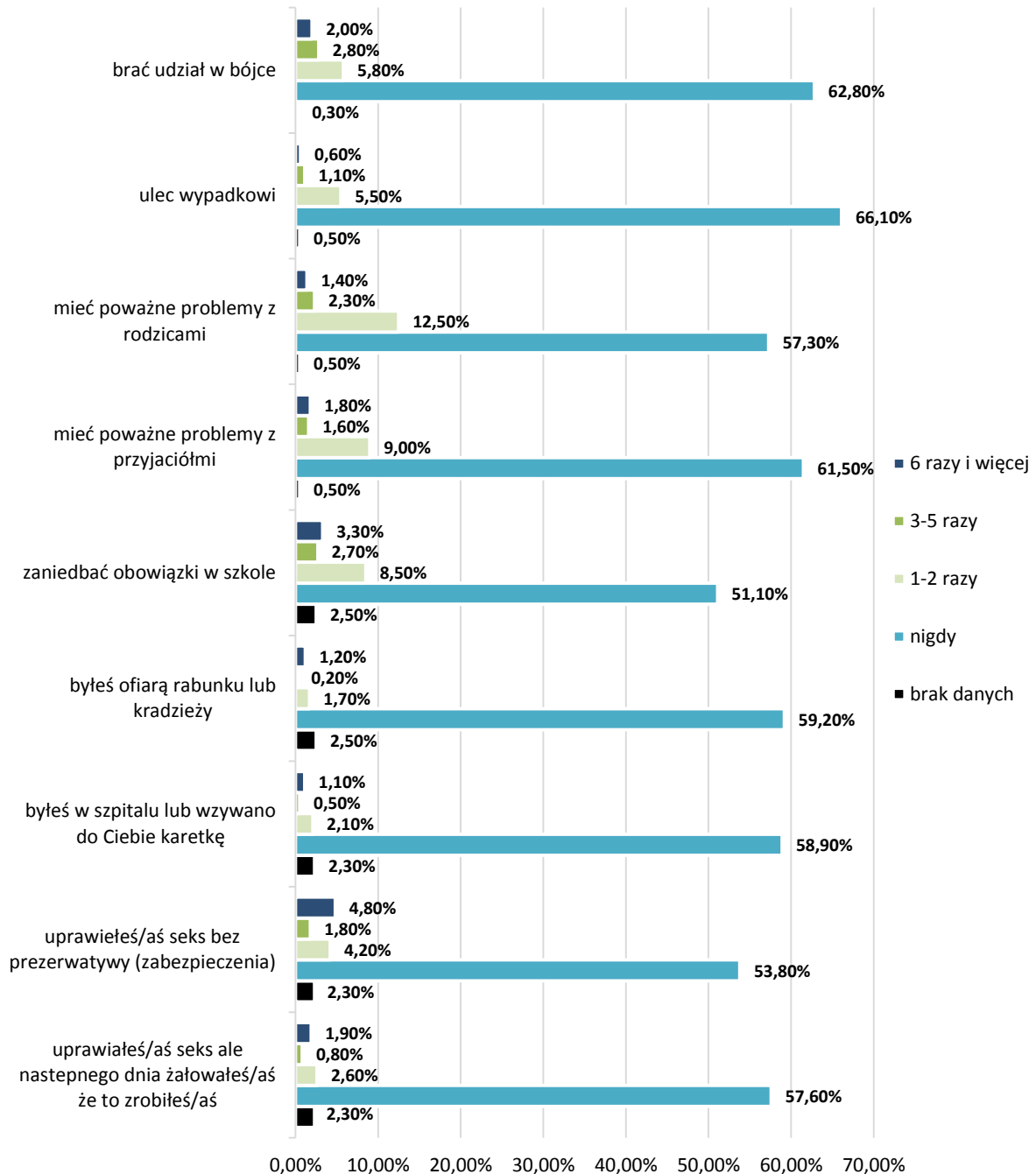
Wykres 98. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu będę czuł się chory N=1285

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej wskazywane przez respondentów negatywne doświadczenia po spożyciu alkoholu, pokrywają się z odpowiedziami uzyskanymi w badaniu przeprowadzonym w roku 2011. Są to: poważne problemy z rodzicami, zaniedbywanie obowiązków szkolnych oraz problemy z przyjaciółmi. W sytuacji takiej znalazło się choć raz odpowiednio 16,20, 14,50 i 12,40% wszystkich badanych uczniów.

Wykres 99. Negatywne doświadczenia pod wpływem alkoholu N=1320²⁵

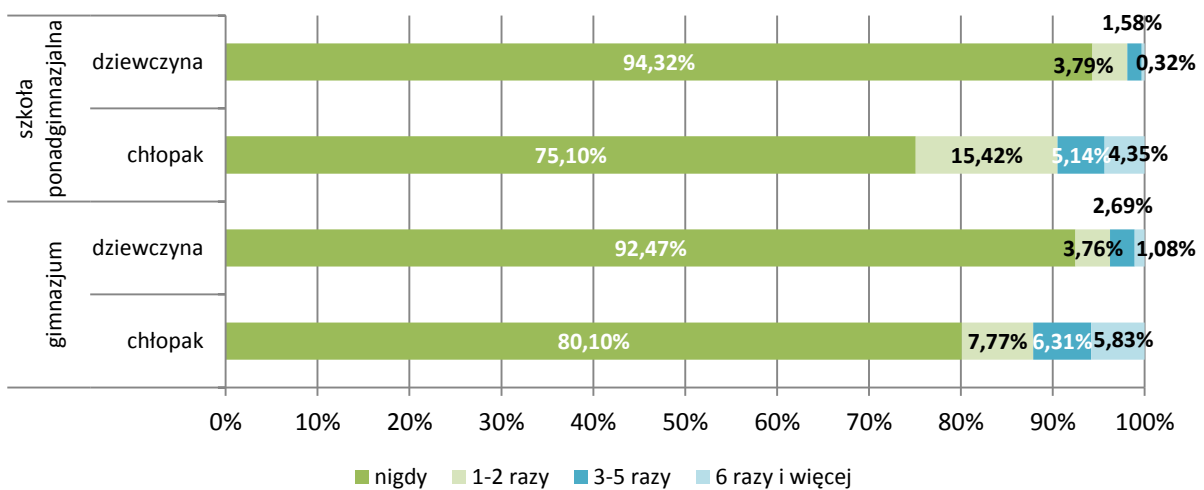

Źródło: opracowanie własne

²⁵ aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Zdecydowana większość uczniów przyznających się do picia alkoholu, nigdy nie uczestniczyła w bójce będąc pod jego wpływem, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którzy brali udział w takim zdarzeniu, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych (najczęściej miało to miejsce 1-2 razy – 15,42%), a najniższy wśród ich rówieśnic. Bardzo zbliżone wyniki otrzymano w toku badania zrealizowanego w roku 2011 oraz 2007.

Wykres 100. Udział w bójce po spożyciu alkoholu N=962²⁶

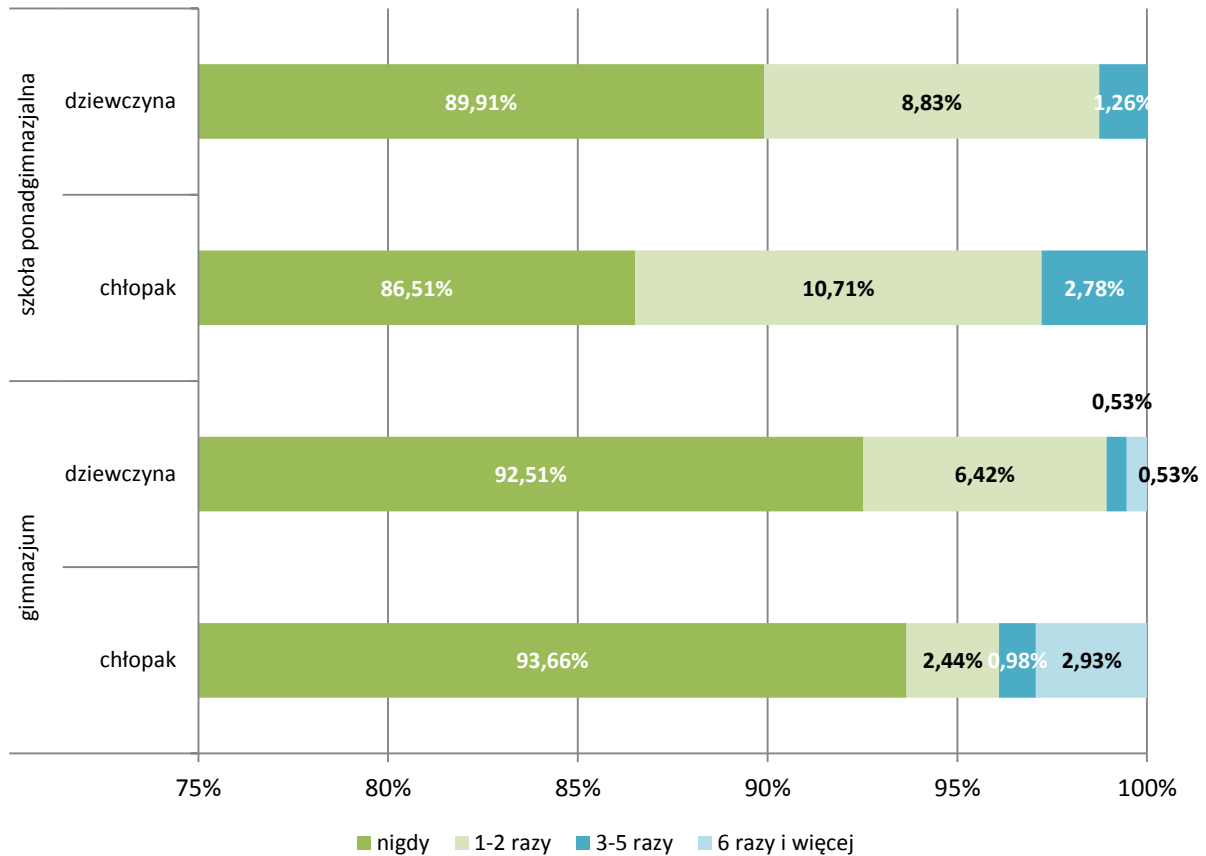

Źródło: opracowanie własne

Większość uczniów przyznających się do picia alkoholu, nigdy nie uległa wypadkowi będąc pod jego wpływem, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którym się to przytrafiło, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych (najczęściej miało to miejsce 1-2 razy – 10,71%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów. Bardzo zbliżone wyniki otrzymano w toku badania zrealizowanego w roku 2011 oraz 2007, z tą różnicą, że w 2011 roku najniższy odsetek nastolatków, którzy będąc pod wpływem alkoholu ulegli wypadkowi, odnotowano wśród gimnazjalistek, a w roku 2007 w równym stopniu ulegali im uczniowie i uczennice szkół ponadgimnazjalnych (po 16%).

²⁶ aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 101. Ulec wypadkowi po spożyciu alkoholu N=961²⁷

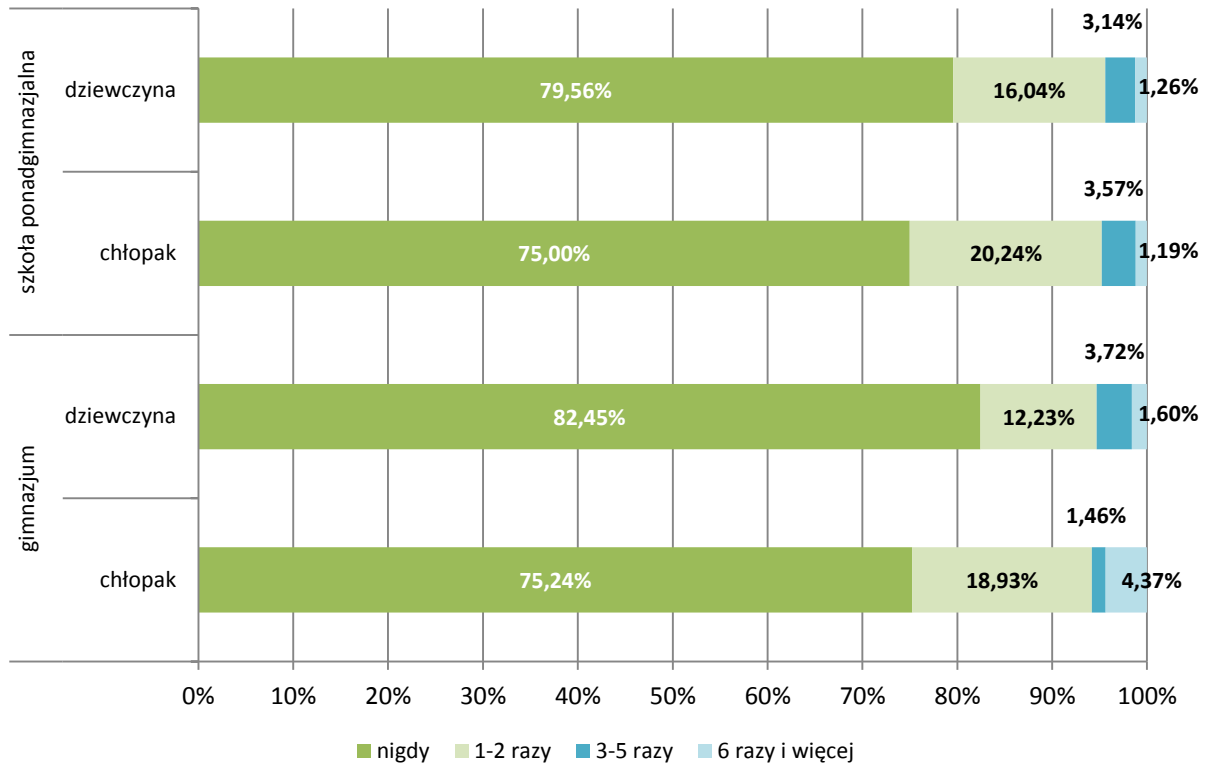

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość uczniów pijących alkohol, nigdy nie popadła w konflikt z rodzicami będąc pod jego wpływem, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którym taka sytuacja się przytrafiła, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach (najczęściej miało to miejsce 1-2 razy – 18,93%), a najniższy wśród ich rówieśnic. Różnica pomiędzy młodszymi a starszymi chłopcami była nieznaczna i wynosiła zaledwie 0,24 punktu procentowego. W roku 2011 najczęściej w konflikt z rodzicami z powodu alkoholu popadały gimnazjalistki, a najrzadziej starsi chłopcy. Ci z kolei, byli grupą najczęściej mającą kłopoty z rodzicami w roku 2007.

²⁷ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 102. Poważne problemy z rodzicami po spożyciu alkoholu N=964²⁸

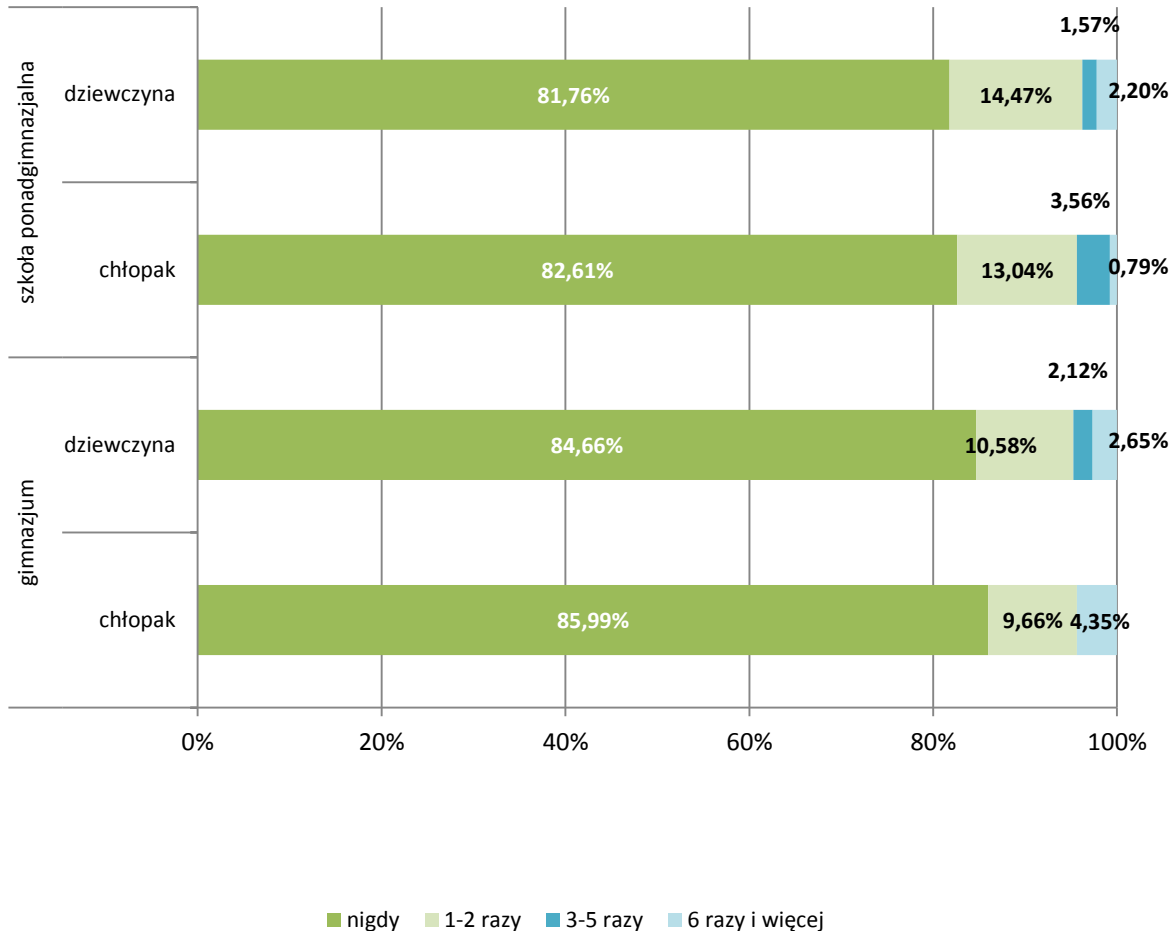

Źródło: opracowanie własne

Większość uczniów przyznających się do picia alkoholu nigdy nie popadła w konflikt z przyjaciółmi, będąc pod jego wpływem, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którym taka sytuacja się przytrafiła, odnotowano w przypadku dziewcząt uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych (najczęściej miało to miejsce 1-2 razy – 14,47%), a najniższy wśród ich młodszych kolegów. W roku 2011 najczęściej w sytuacji takiej znajdowały się gimnazjalistki, a w roku 2007 starsi uczniowie.

²⁸ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 103. Poważne problemy z przyjaciółmi po spożyciu alkoholu N=967²⁹

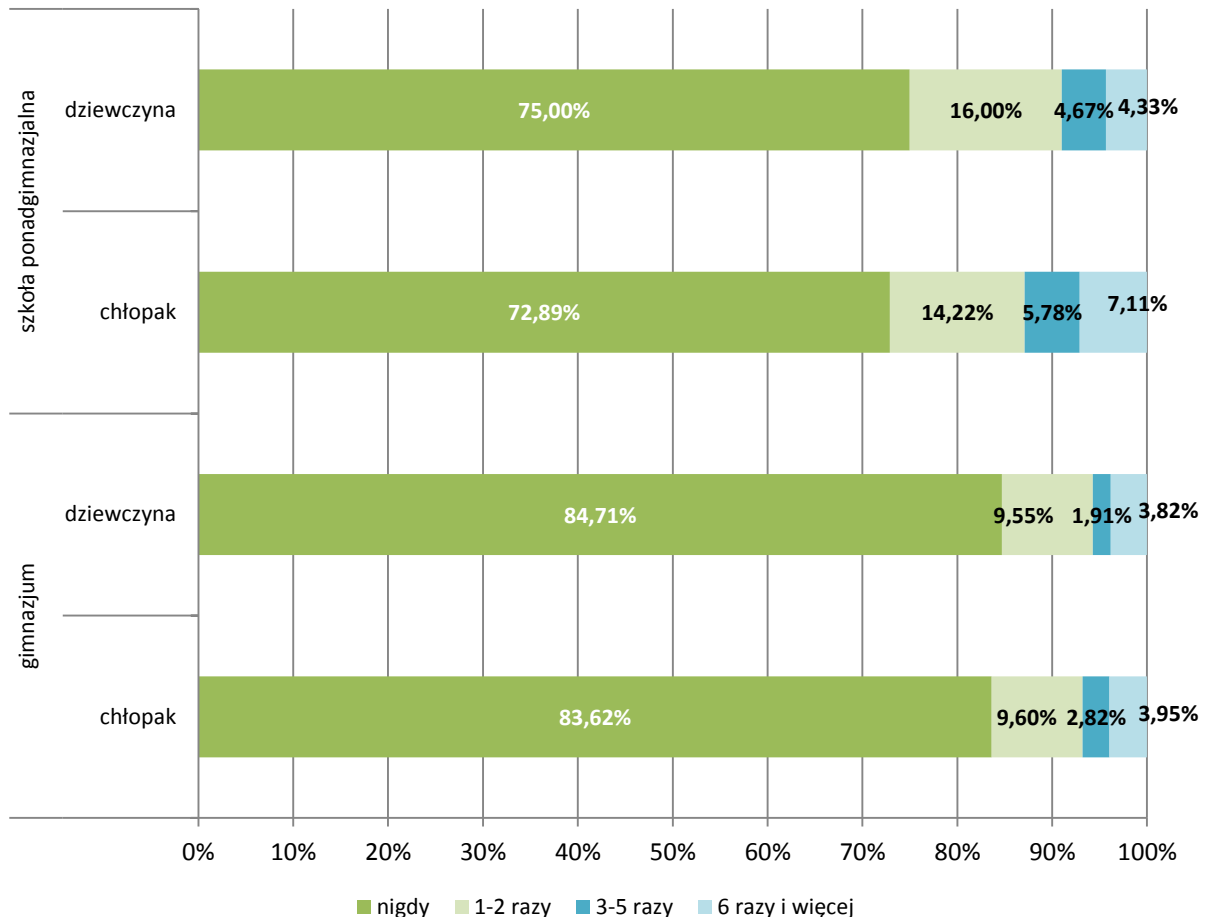
Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość pijących uczniów nigdy nie zaniedbała z tego powodu obowiązków szkolnych, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którym się to zdarzyło, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych (najczęściej miało to miejsce 1-2 razy – 14,22%), a najniższy wśród gimnazjalistek. Różnice pomiędzy chłopcami a dziewczętami uczącymi się w poszczególnych rodzajach szkół nie były duże i nie przekraczały 2,11 punktu procentowego (w przypadku odpowiedzi „nigdy”). W roku 2011 do zaniedbywania obowiązków szkolnych po spożyciu alkoholu przyznawało się 12% gimnazjalistów

²⁹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

i 16% gimnazjalistek oraz 22% uczniów i 24% uczennic szkół ponadgimnazjalnych. W roku 2007 wartości te wyniosły odpowiednio 12, 14, 12 oraz 16%.

Wykres 104. Zaniedbywanie obowiązków szkolnych po spożyciu alkoholu N=859³⁰

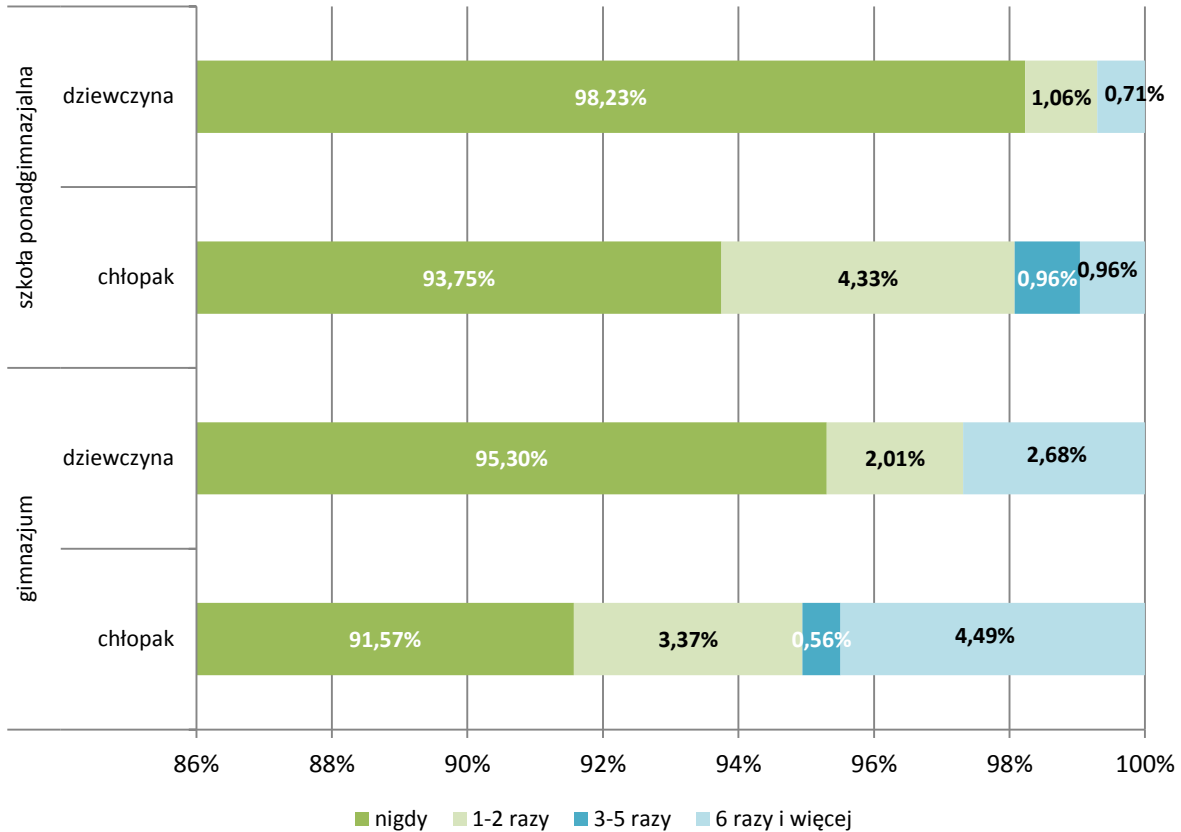

Źródło: opracowanie własne

Większość uczniów przyznających się do picia alkoholu nigdy nie padła ofiarą kradzieży czy rabunku, przy czym najwyższy odsetek nastolatków, którzy znaleźli się w takiej sytuacji, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach (najczęściej miało to miejsce co najmniej 6 razy – 4,49%), a najniższy wśród starszych dziewcząt. Bardzo zbliżone wyniki otrzymano w toku badań zrealizowanych w roku 2011 oraz 2007, z tą różnicą, że w 2007 roku najniższy odsetek nastolatków, którzy będąc pod wpływem alkoholu padli ofiarą kradzieży lub rabunku, odnotowano wśród gimnazjalistek.

³⁰ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 105. Być ofiarą kradzieży lub rabunku po spożyciu alkoholu N=818³¹

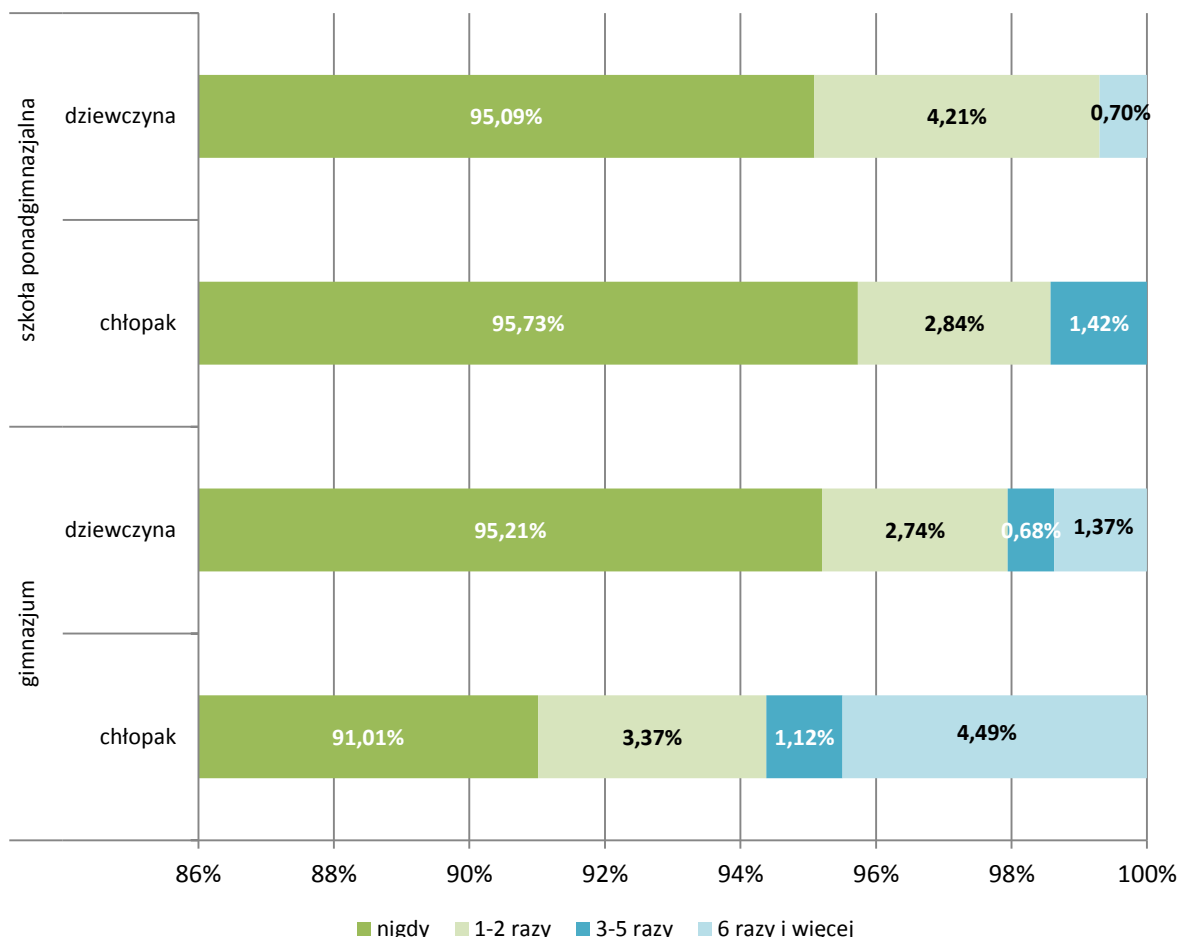

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość pijących uczniów nigdy nie trafiła do szpitala będąc pod wpływem alkoholu, ani nie wzywano do nich karetki. Najwyższy odsetek nastolatków, którzy uczestniczyli w takim zdarzeniu, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach (najczęściej miało to miejsce co najmniej 6 razy – 4,49%), a różnice pomiędzy pozostałymi uczniami (gimnazjalistkami, uczniami i uczennicami szkół ponadgimnazjalnych), nie przekraczały 1 punktu procentowego (w przypadku odpowiedzi „nigdy”). W roku 2011 również gimnazjaliści byli grupą, w której najczęściej dochodziło do interwencji lekarskiej, natomiast w najmniejszym stopniu zdarzenia takie dotyczyły starsze dziewczęta. W roku 2007 grupą, w której najczęściej dochodziło do interwencji lekarskiej byli starsi chłopcy.

³¹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 106. Byłem w szpitalu lub wzywano do mnie karetkę po spożyciu alkoholu N=820³²

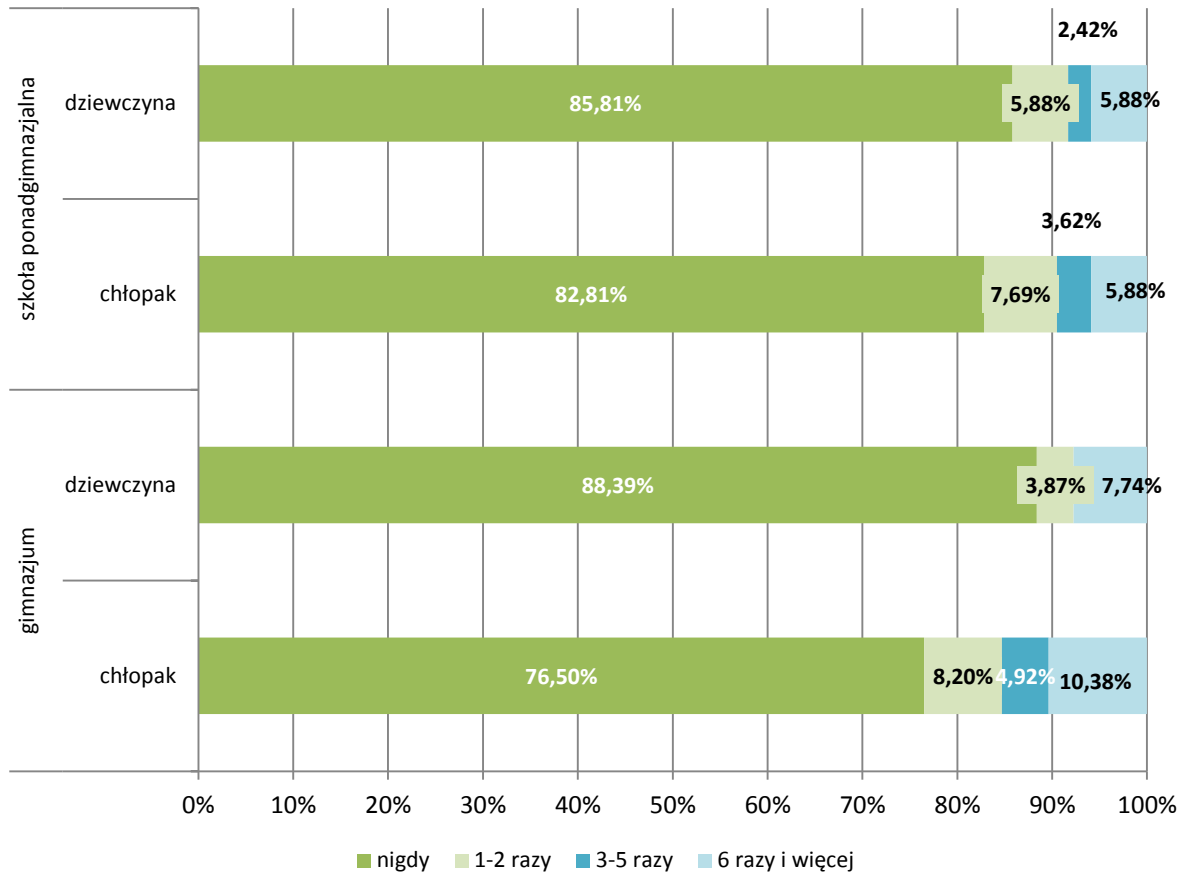

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość uczniów przyznających się do picia alkoholu nigdy nie uprawiała seksu bez zabezpieczenia, będąc pod jego wpływem. Najwyższy odsetek nastolatków, którym taka sytuacja się przytrafiła (podobnie jak w roku 2011), odnotowano w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach (najczęściej miało to miejsce co najmniej 6 razy – 10,38%), a najniższy wśród gimnazjalistek (podobnie jak w roku 2007).

³² Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 107. Uprawianie seksu bez zabezpieczenia po spożyciu alkoholu N=848³³

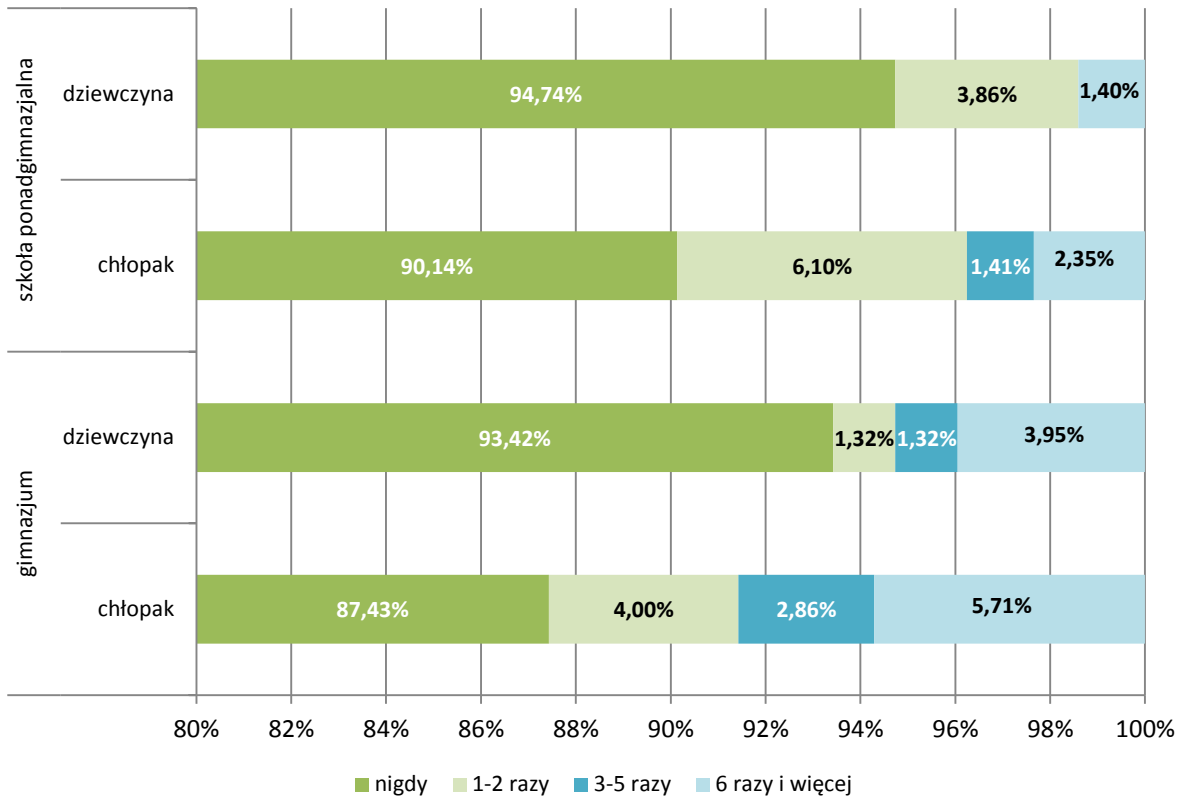

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość spożywających alkohol uczniów nigdy, będąc pod jego wpływem, nie uprawiała seksu, po którym miałyby wyrzuty sumienia. Najwyższy odsetek nastolatków, którzy znaleźli się w takiej sytuacji, odnotowano w przypadku chłopców uczących się w gimnazjach (najczęściej miało to miejsce co najmniej 6 razy – 5,71%), a najniższy wśród uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Bardzo zbliżone wyniki otrzymano w toku badania zrealizowanego w roku 2011, natomiast w roku 2007, wyrzuty sumienia po kontakcie seksualnym miała najczęściej starsza młodzież, a najrzadziej problem ten dotyczył gimnazjalistek.

³³ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

Wykres 108. Wyrzuty sumienia po uprawianiu seksu po spożyciu alkoholu N=825³⁴

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- W stosunku do roku 2011 spadła liczba uczniów, którzy choć jeden raz w życiu pili alkohol (z 12 do 16,60%³⁵);
- Najbardziej dostępnym alkoholem jest piwo – niezależnie od roku w którym prowadzone było badanie, ponad 80% uważa, że jest łatwo lub bardzo łatwo je zdobyć; jest ono również najczęściej spożywanym

³⁴ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób nie pijących alkoholu

³⁵ Patrz dane z wykresu nr 52.

alkoholem, niezależnie od płci i rodzaju szkoły;

- Niezależnie od rodzaju trunku, gimnazjaliści rzadziej niż ich starsi koledzy uważali, że jego zdobycie jest łatwe lub bardzo łatwe;*
- Wyższy odsetek uczniów spożywających alkohol odnotowano wśród starszych uczestników badania;*
- Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych częściej niż ich młodszy koledzy, zarówno w roku 2015 jak i 2011, spożywali alkohol w ciągu tygodnia poprzedzającego udział w niniejszym badaniu;*
- Dziewczęta częściej niż chłopcy wybierają wino i napoje alkoholowe (drinki), a chłopcy wódkę;*
- Od roku 2007 zmniejsza się odsetek chłopców pijących powyżej 0,25 l. Wódki (w ciągu 30 dni poprzedzających badanie);*
- Odsetek starszych dziewcząt pijących 0,25 l. Wódki zmniejszył się w stosunku do roku 2011 i osiągnął wartość z roku 2007 (ok. 10%); wskaźnik ten wzrósł w grupie młodszych dziewcząt (w odniesieniu do wyników badania z roku 2011), jest jednak niższy niż w roku 2007;*
- Chłopcy częściej niż dziewczęta upijają się do stopnia, w którym nie są w stanie przypomnieć sobie co się działo;*
- Biorąc pod uwagę analizowane lata, skala upijania się tyskiej młodzieży jest obecnie najwyższa (nie dotyczy to gimnazjalistek);*
- Wyniki badania wskazują na dostępność miejsc (lokal gastronomicznych), w których nieletni mogą bez przeszkód nabyć i spożyć alkohol; w stosunku do roku 2011 nastąpił spadek liczby uczniów pijących w lokalach piwo, natomiast również w 2015 roku odnotowano najniższy od 2007 r. wskaźnik spożycia wina w lokalach;*
- Odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych, odczuwających fizyczne dolegliwości związane z nadużyciem alkoholu, jest niemal 2 razy wyższy*

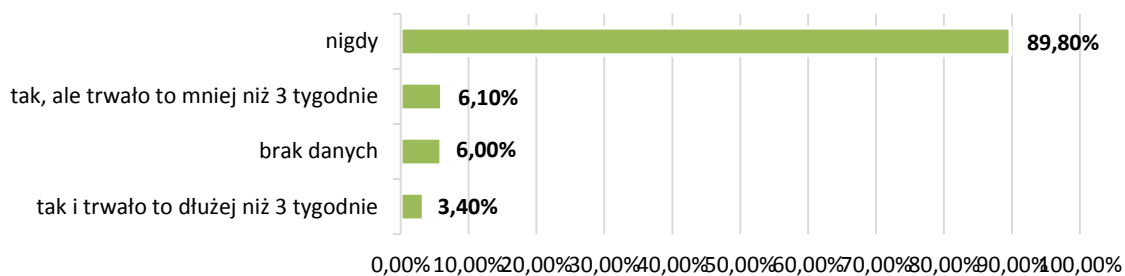
niż w przypadku gimnazjalistów;

- W roku 2015 odnotowano taki sam lub niższy (w zależności od rodzaju alkoholu i grupy młodzieży) wiek inicjacji alkoholowej oraz pierwszego upojenia alkoholem;*
- Alkohol najczęściej spożywany jest w domu (cudzym lub własnym) oraz miejscach ogólnodostępnych (jak np. ulica czy park);*
- Wśród chłopców (zarówno w roku 2007, 2011 jak i 2015), odnotowano wyższy niż wśród dziewcząt, odsetek upojenia alkoholowego (co najmniej 10 razy) w okresie 30 dni poprzedzających udział w badaniu;*
- Młodzież spożywanie alkoholu postrzega przede wszystkim przez pryzmat jego „pozytywnych” konsekwencji (jak np. Poczucie relaksu), niż negatywnych (szkodzenie zdrowiu), przy czym to wśród dziewcząt widoczne jest większe prawdopodobieństwo pojawienia się owych „pozytywów”;*
- Najmniej prawdopodobną sytuacją jaka w opinii uczniów może pojawić się po spożyciu alkoholu, są kłopoty z policją oraz trudność w zaprzestaniu dalszego picia;*
- Trzy główne negatywne skutki spożywania alkoholu to: problemy z rodzicami, problemy z przyjaciółmi, zaniedbywanie obowiązków szkolnych.*

5.8 ZAŻYWANIE ŚRODKÓW USPOKAJAJĄCYCH

Zdecydowana większość badanych uczniów nigdy nie zażywała środków uspokajających. Do ich przyjmowania przyznało się w sumie 9,50% respondentów (podobnie jak w roku 2011), z których część zażywała je dłużej niż 3 tygodnie.

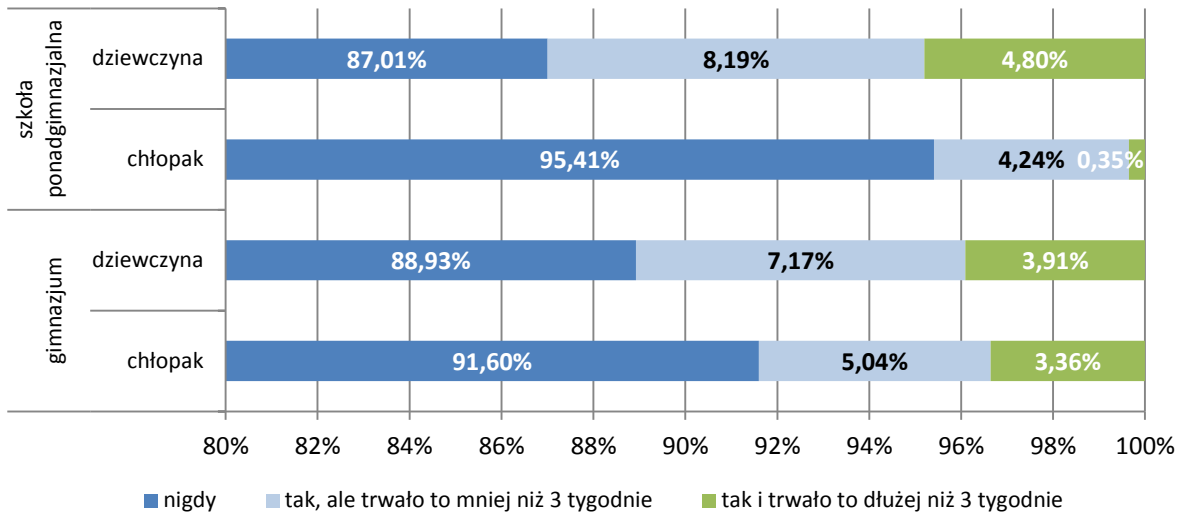
Wykres 109. Zażywanie środków uspokajających N=1320

Źródło: opracowanie własne

Środki częściej przyjmowały dziewczęta (w roku 2011 różnice pomiędzy chłopcami a dziewczętami były mniejsze – w ramach grup wiekowych nie przekraczały 2 punktów procentowych), było to 12,99% uczennic szkół ponadgimnazjalnych oraz 11,08% gimnazjalistek. W obu przypadkach więcej dziewcząt zażywało leki przez okres krótszy niż 3 tygodnie. Wśród chłopców natomiast, częściej środki przyjmowali młodszy uczniowie.

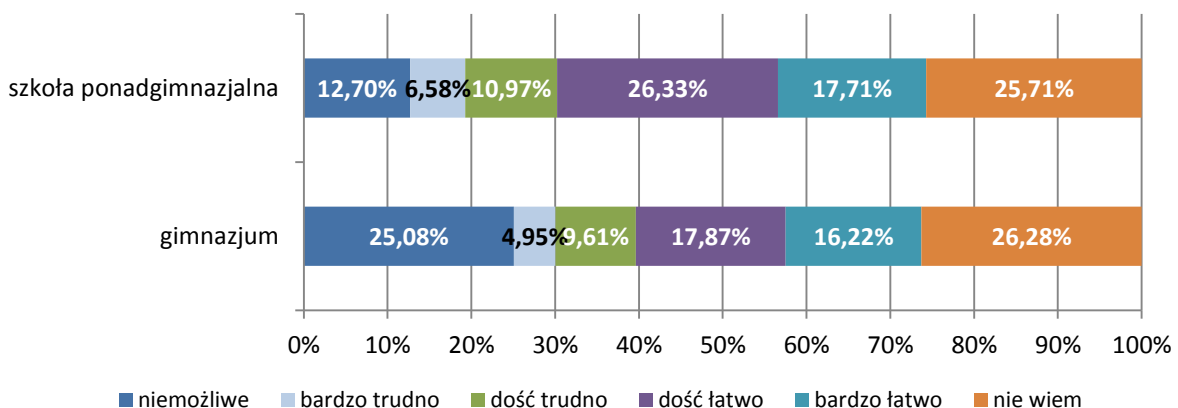
Wykres 110. Zażywanie środków uspokajających z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1301

Źródło: opracowanie własne

Według co czwartego gimnazjalisty zdobycie środków uspokajających jest niemożliwe, podczas gdy takiego zdania jest 12,70% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Również w latach wcześniejszych, gimnazjaliści byli grupą dla której dostęp do tych leków był trudniejszy. W porównaniu z rokiem 2007 odsetek gimnazjalistów uznających zakup tych środków za niemożliwy zwiększył się o ok. 3 p.p., natomiast o ok. 2,3 p.p. zmniejszył się odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych wyrażających taką opinię.

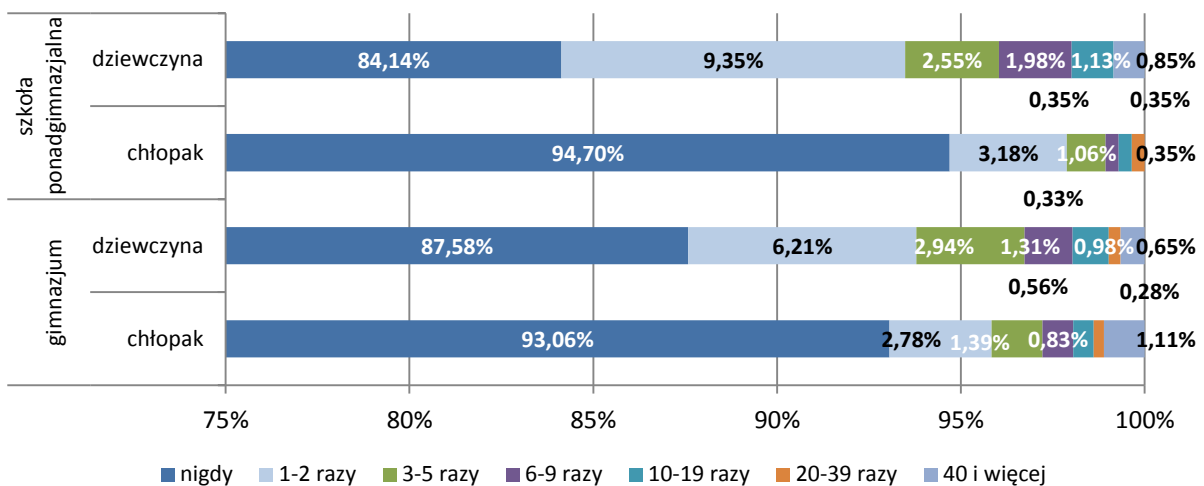
Wykres 111. Subiektywna łatwość zakupu środków uspokajających N=1304

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość uczniów nigdy nie zażywała leków uspokajających bez zgody lekarza. Widoczne jest jednak, że częściej korzystały z nich dziewczęta: w sumie 12,42% gimnazjalistek oraz 15,86% ich starszych koleżanek. W roku 2011 było to odpowiednio 10 i 12%, a w roku 2007 16 i 21%. Wartość tego wskaźnika dla chłopców, w 2015 roku wyniosła odpowiednio 6,94 i 5,30%. Nastolatki mający kontakt z lekami uspokajającymi, najczęściej zażyli je 1-2 razy.

Wykres 112. Zażywania leków uspokajających bez zgody lekarza N=1302

Źródło: opracowanie własne

Niepokojącym zjawiskiem jest nieznaczne obniżenie (o 0,1 p.p.) wieku inicjacji zażywania środków uspokajających. W roku 2011 było to najczęściej 16 i więcej lat, natomiast aktualnie to 14 lat i mniej (wykres 137.).

Kluczowe wnioski:

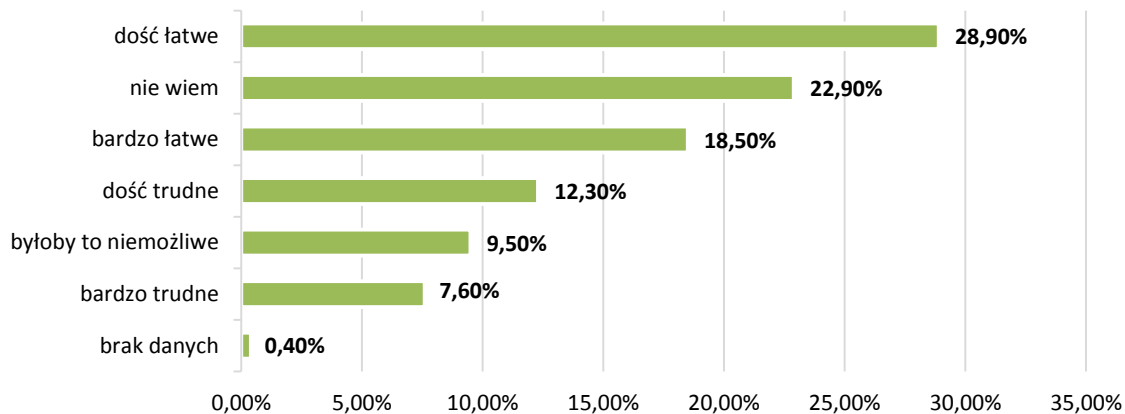
- Do przyjmowania leków uspokajających przyznaje się w sumie co dziesiąty uczeń, częściej są to dziewczęta;
- Starsi uczniowie częściej twierdzą, że zakupienie leków uspokajających nie stanowiłoby dla nich problemu;

- *Wiek inicjacji zażywania środków uspokajających nieznacznie obniżył się w stosunku do roku 2011.*

5.9 STOSOWANIE MARIHUANY LUB HASZYSZU

Zdaniem niemal połowy badanych zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby łatwe lub bardzo łatwe. Byłoby to trudne w opinii co piątego respondenta, a co dziesiąty uważa to za niemożliwe. Opinie te pokrywają się z tymi, którym dano wyraz w roku 2011.

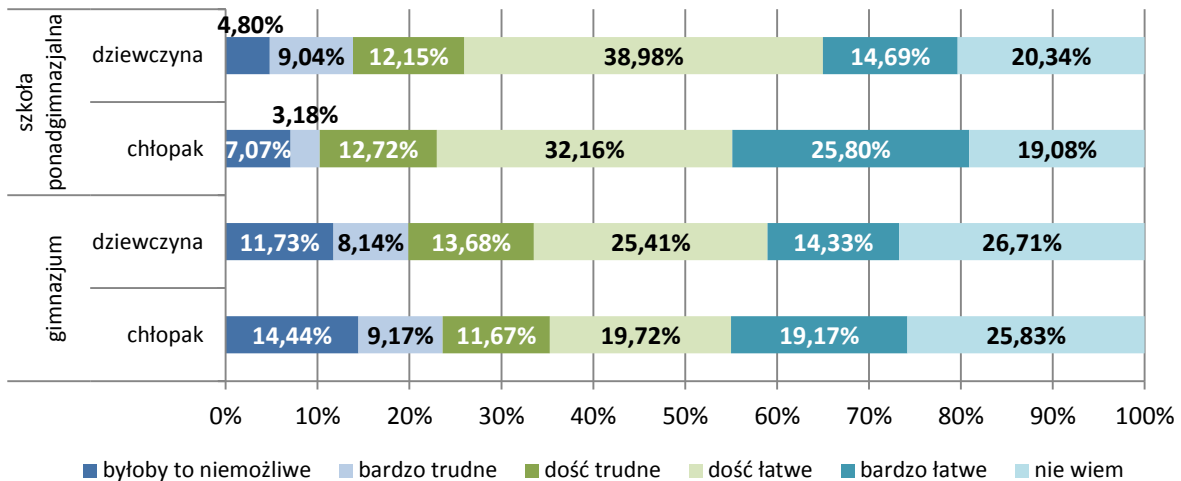
Wykres 113. Opinie na temat dostępności marihuany i haszyszu N=1320

Źródło: opracowanie własne

Co czwarty gimnazjalista nie był w stanie określić dostępności marihuany i haszyszu, natomiast to w tej grupie odnotowano najwyższy odsetek wskazań odpowiedzi świadczących o tym, że zdobycie tych narkotyków jest niemożliwe – uważa tak 11,73% dziewcząt i 14,44% chłopców. Również w roku 2011 takie opinie wyrażali najczęściej młodszy uczestnicy badania (14% chłopców i 13% dziewcząt). Tak jak podczas wcześniejszego badania, ponad połowa starszej młodzieży uważa, że zdobycie marihuany i haszyszu byłoby łatwe bądź bardzo łatwe.

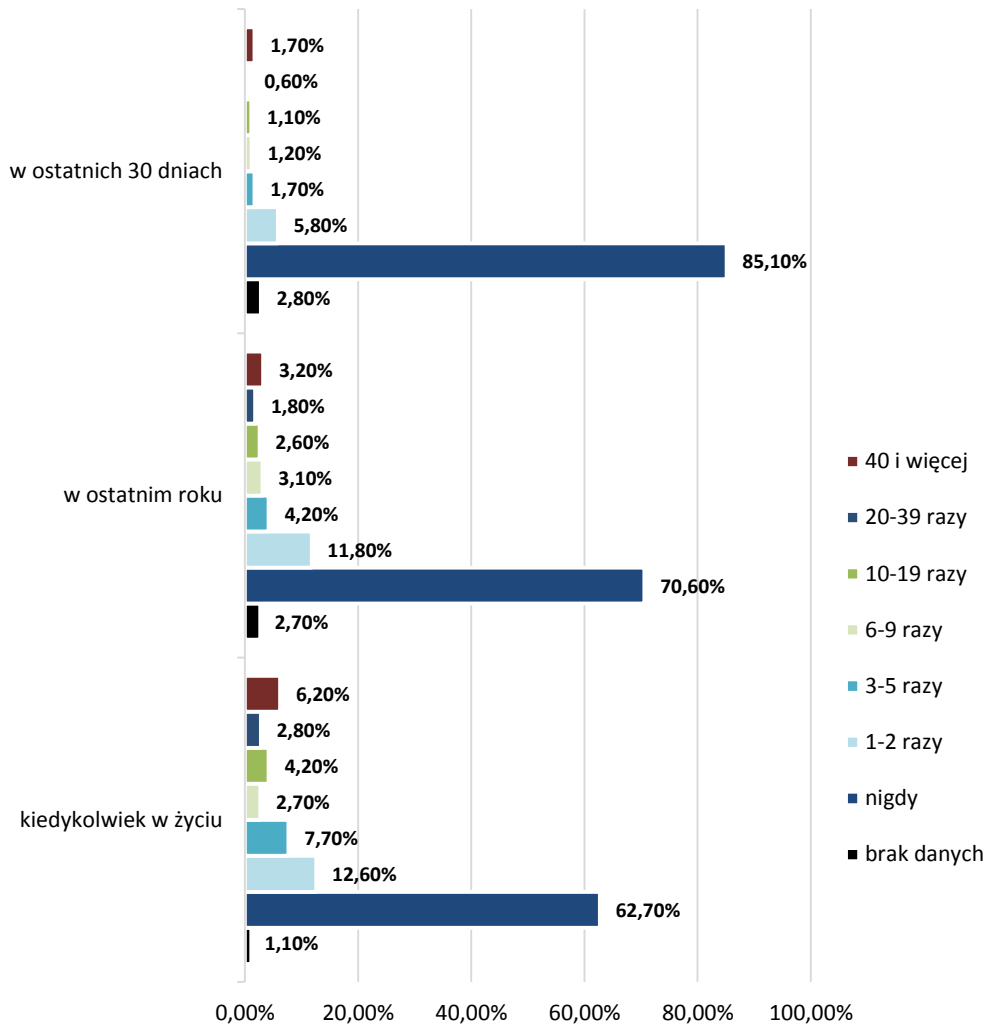
Wykres 114. Opinie na temat dostępności marihuany i haszyszu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1304

Źródło: opracowanie własne

Uczniowie zostali poproszeni o określenie ile razy stosowali marihuanę lub haszysz, w ciągu ostatnich 30 dni, ostatniego roku oraz kiedykolwiek w życiu. Jak wynika z uzyskanych danych, ok. 13% paliło któryś z tych narkotyków w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie (najczęściej 1-2 razy – 5,80%), w roku 2011 było to 17%. Niespełna 27% paliło w ciągu ostatnich 12 miesięcy (najczęściej 1-2 razy – 11,80%), w roku 2011 było to 31%. Nieco ponad 1/3 badanych (dokładnie 36,20%) paliło kiedykolwiek w życiu (najczęściej 1-2 razy – 12,60%), w roku 2011 było to 39%.

Wykres 115. Stosowanie marihuany, haszyszu N=1320

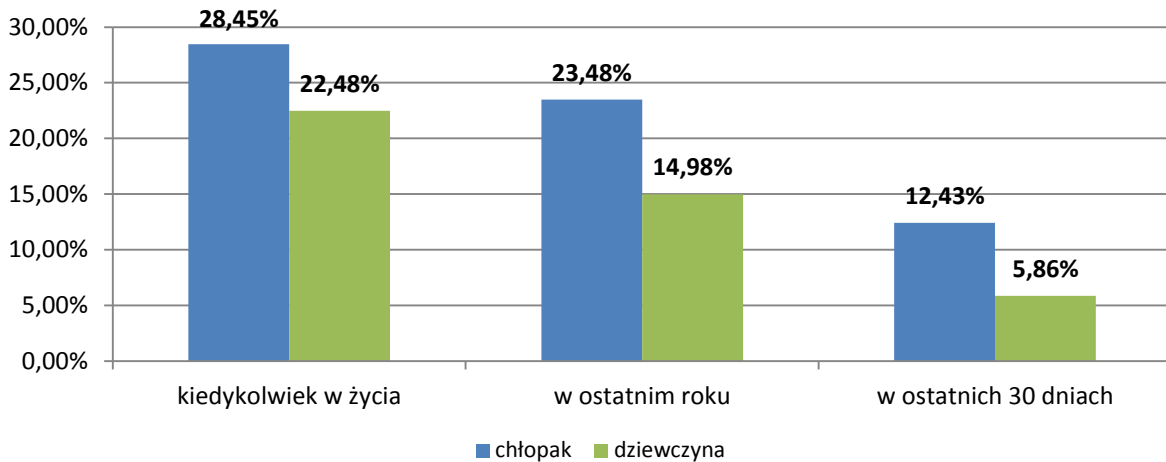

Źródło: opracowanie własne

Niemal co trzeci uczeń gimnazjum przyznaje, że przynajmniej raz w życiu palił marihuanę lub haszysz – dziewczęta nie różnią się w tym zakresie od chłopców (widoczny jest wzrost tego wskaźnika w stosunku do roku 2007, kiedy to 23% chłopców i 14% dziewcząt kiedykolwiek paliło którąś z tych substancji). W ostatnim roku z substancjami pochodnymi konopi indyjskich miał do czynienia niemal co czwarty uczeń i 14,98% uczennic tyskich gimnazjów (w roku 2011 był to co czwarty uczeń i co piąta uczennica, zaś w 2007 odpowiednio 20 i 12%). W ostatnim miesiącu jointa zapaliło przynajmniej raz 5,86% dziewcząt i dwukrotnie więcej chłopców (tak samo jak w roku

2007, w roku 2011 palenie marihuany lub haszyszu w ostatnich 30 dniach deklarowało 9% gimnazjalistek i dwa razy więcej chłopców).

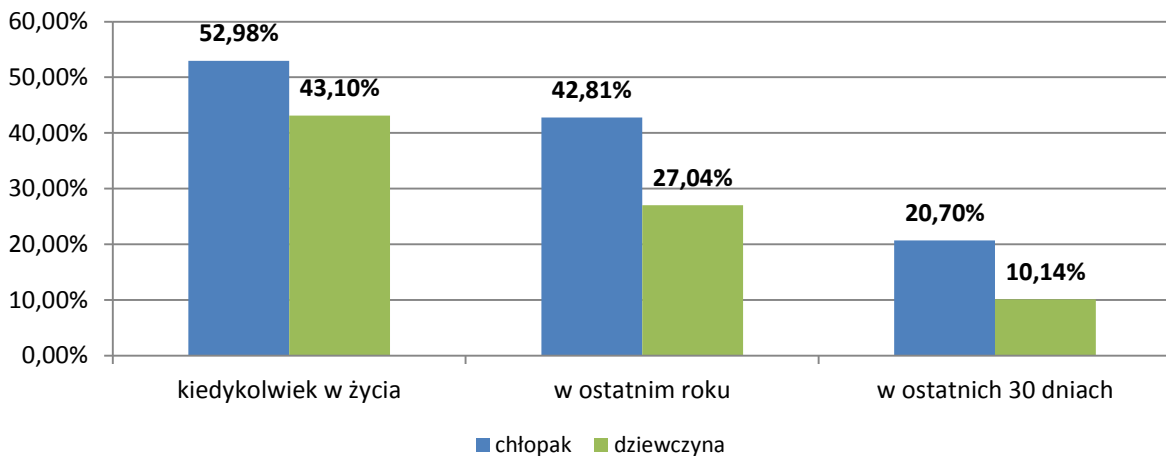
Wykres 116. Palenie marihuany/haszyszu w gimnazjach N=669

Źródło: opracowanie własne

Również wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych marihuanę lub haszysz znacznie częściej palą chłopcy. Połowa uczniów tych szkół (52,98%) przyznaje, że próbowała substancji pochodnych konopi indyjskich przynajmniej raz w życiu – dla uczennic odsetek ten był niższy i wyniósł 43,10%. Widoczny jest wzrost liczby uczniów korzystających z tych substancji, szczególnie w odniesieniu do roku 2007, kiedy kiedykolwiek w życiu paliła je ok. 1/3 uczniów tych szkół. W ostatnim roku substancji tych użyło 42,81% chłopców i ok. co czwarta dziewczyna (spadek w przypadku dziewcząt w porównaniu z rokiem 2011). W ostatnim miesiącu zaś, co piąty uczeń i co dziesiąta uczennica (spadek w porównaniu z rokiem 2011).

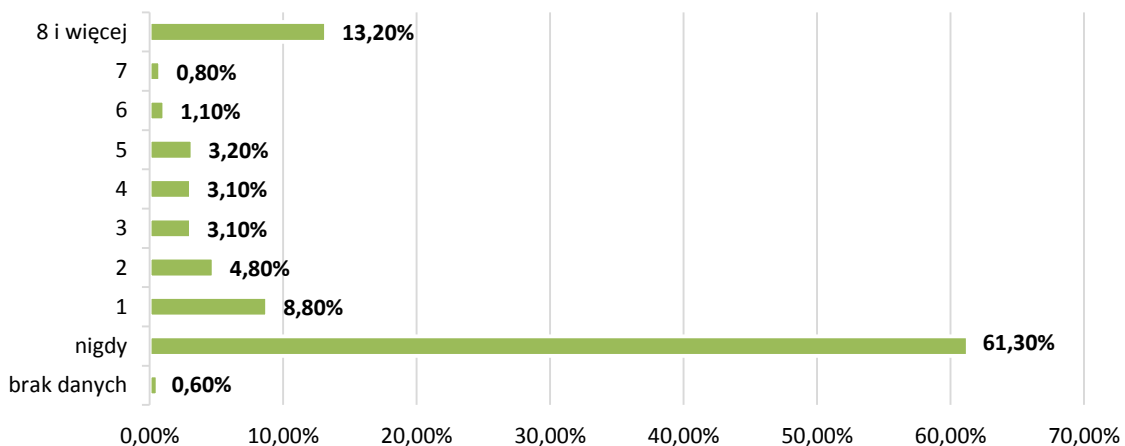
Wykres 117. Palenie marihuany/haszyszu w szkołach ponadgimnazjalnych N=640

Źródło: opracowanie własne

Pomimo, że większość badanych twierdzi, że nigdy nie próbowało ani marihuany ani haszyszu, to niepokojący jest fakt, że wśród je palących dominują nastolatki, które paliły którąś z substancji co najmniej 8 razy (13,20%). W dalszej kolejności (pod względem liczebności), wskazać należy uczniów i uczennice, którzy mają za sobą jednorazową przygodę z tymi narkotykami (8,80%). Wyniki są zbieżne z pozyskanymi w roku 2011 – wówczas 14% uczniów stwierdziło, że używało tych substancji co najmniej 8 razy, natomiast 8% tylko raz.

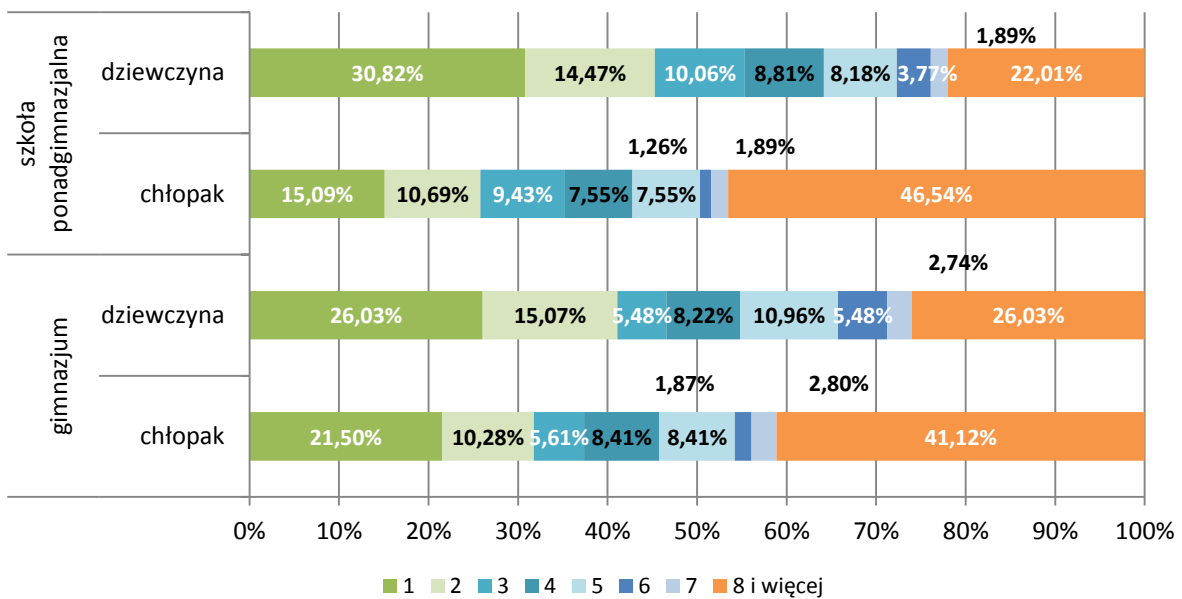
Wykres 118. Próbowanie marihuany lub haszyszu N=1320

Źródło: opracowanie własne

Wśród uczniów, którzy nigdy nie palili marihuany ani haszyszu, dominują gimnazjaliści - 70,28% chłopców oraz 76,14% dziewcząt nie próbowało do tej pory wymienionych substancji. W starszej grupie odsetki te wynoszą odpowiednio 43,62 i 54,96%. Uczniów przyznających się do palenia marihuany lub haszyszu, podzielić można na dwie grupy – tych, którzy palili jeden raz, oraz tych którzy palili co najmniej 8 razy, przy czym ta druga grupa jest niestety bardziej liczna. W obu grupach natomiast większość stanowią chłopcy. Wyniki są zbieżne z pozyskanymi w roku 2011.

Wykres 119. Próbowanie marihuany lub haszyszu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=498³⁶

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- Zdaniem niemal połowy badanych zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby łatwe lub bardzo łatwe, przy czym częściej twierdzą tak starsi uczestnicy badania;
- W stosunku do roku 2011 zmalał odsetek uczniów przyznających się do

³⁶ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi osób które nigdy nie paliły

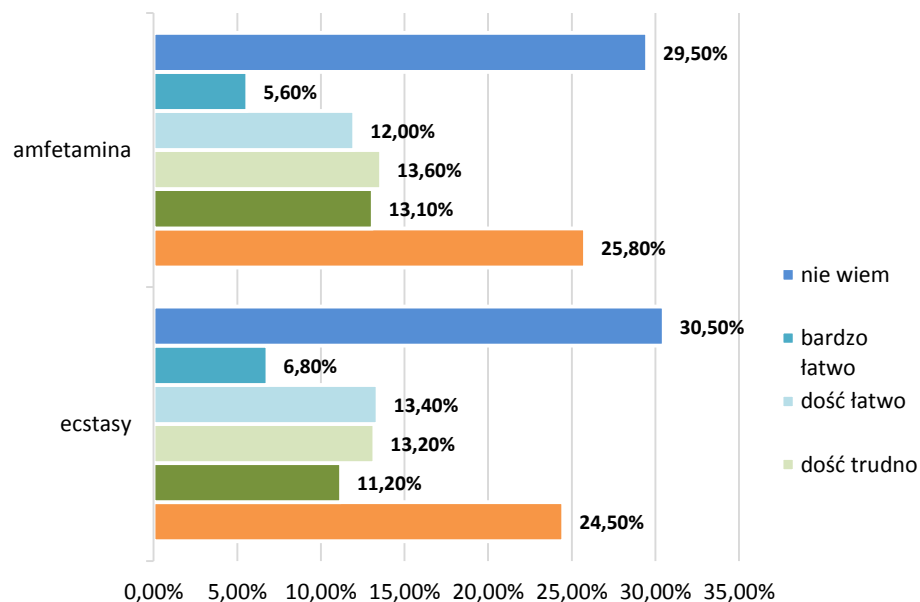
palenia haszyszu lub marihuany (zarówno kiedykolwiek w życiu, jak w ciągu 12 miesięcy i 30 dni przed udziałem w badaniu), gdy jednak pod uwagę weźmiemy rodzaj szkoły, zauważymy wzrost odsetka palących uczniów szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie widoczny w porównaniu z rokiem 2007;

- Częściej do palenia marihuany lub haszyszu przyznają się chłopcy (niezależnie od rodzaju szkoły);*
- Wśród uczniów przyznających się do używania marihuany lub haszyszu, dominują osoby, które paliły te substancje już co najmniej 8 razy.*

5.10 ZAŻYWANIE NARKOTYKÓW INNYCH NIŻ MARIHUANA I HASZYSZ

Zapytani o dostępność narkotyków takich jak ecstasy czy amfetamina, uczniowie najczęściej udzielali odpowiedzi „nie wiem”. Wielu uważało, że byłoby to niemożliwe – taką opinię wyraził co czwarty uczeń.

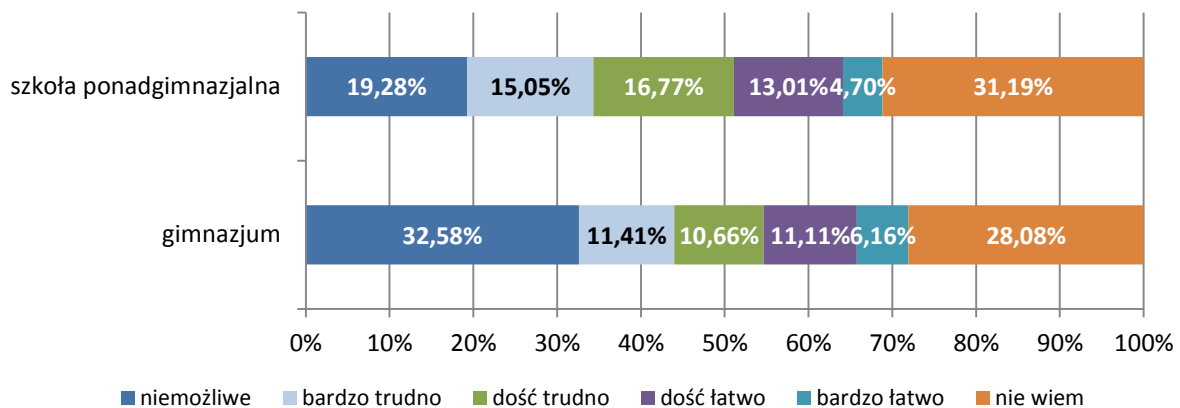
Wykres 120. Opinie na temat dostępności narkotyków N=1320

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę rodzaj szkoły widzimy, że dla co trzeciego gimnazjalisty zdobycie amfetaminy jest niemożliwe, podczas gdy takiego zdania jest co piąty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej. Co ciekawe, w tej grupie odnotowano zarówno wyższy niż wśród gimnazjalistów, odsetek uczniów twierdzących, że zdobycie tego narkotyku jest trudne (w sumie 31,82%), jak i tych, których zdaniem jest to łatwe (w sumie 17,71%). Starsza młodzież również często nie była w stanie odpowiedzieć jednoznacznie na pytanie o dostępność amfetaminy. W porównaniu do roku 2011 nastąpił spadek liczby wskazań odpowiedzi świadczących o tym, że zdobycie tego narkotyku jest łatwe (zarówno w szkołach gimnazjalnych jak i ponadgimnazjalnych).

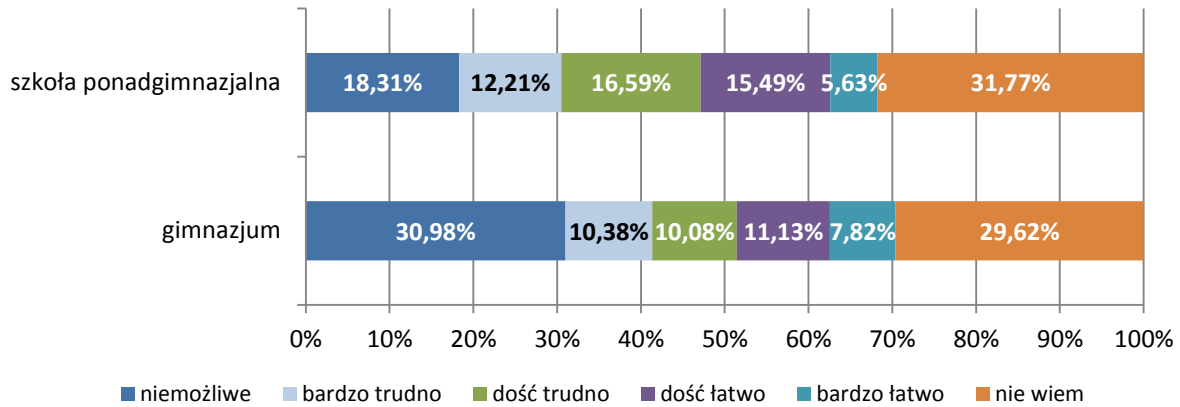
Wykres 121. Subiektywna łatwość zakupu amfetaminy N=1304

Źródło: opracowanie własne

Niemal co trzeci gimnazjalista uważa, że zdobycie ecstasy byłoby niemożliwe, podczas gdy takiego zdania jest 18,31% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Tak jak w przypadku amfetaminy, w tej grupie odnotowano zarówno wyższy niż wśród gimnazjalistów, odsetek uczniów twierdzących, że zdobycie tego narkotyku jest trudne (w sumie 18,80%), jak i tych, których zdaniem jest to łatwe (w sumie 21,12%). Starsza młodzież również nieco częściej nie była w stanie odpowiedzieć jednoznacznie na pytanie o dostępność ecstasy. W porównaniu do roku 2011 nastąpił spadek liczby wskazań odpowiedzi świadczących o tym, że zdobycie tego narkotyku jest łatwe (zarówno w szkołach gimnazjalnych jak i ponadgimnazjalnych).

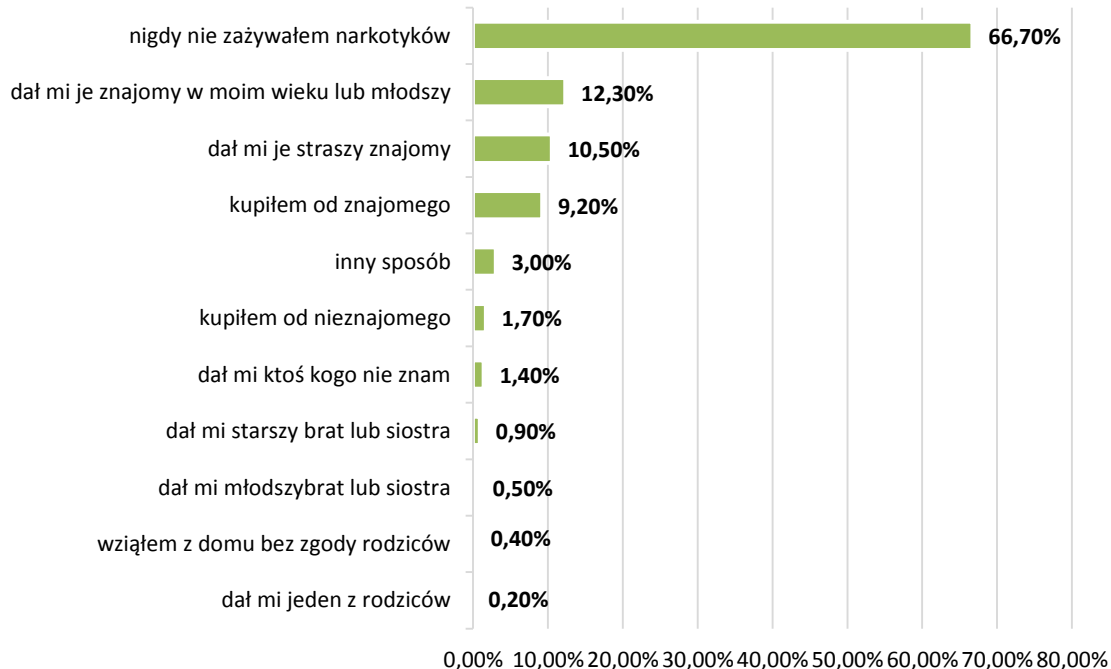
Wykres 122. Subiektywna łatwość zakupu ecstasy N=1304

Źródło: opracowanie własne

Z badania wynika, że uczniowie najczęściej wchodzili w posiadanie narkotyków dzięki znajomym – w sumie aż 32% dostało lub kupiło je od osoby, którą zna.

Wykres 123. Sposób wejścia w posiadanie narkotyków N=1320³⁷

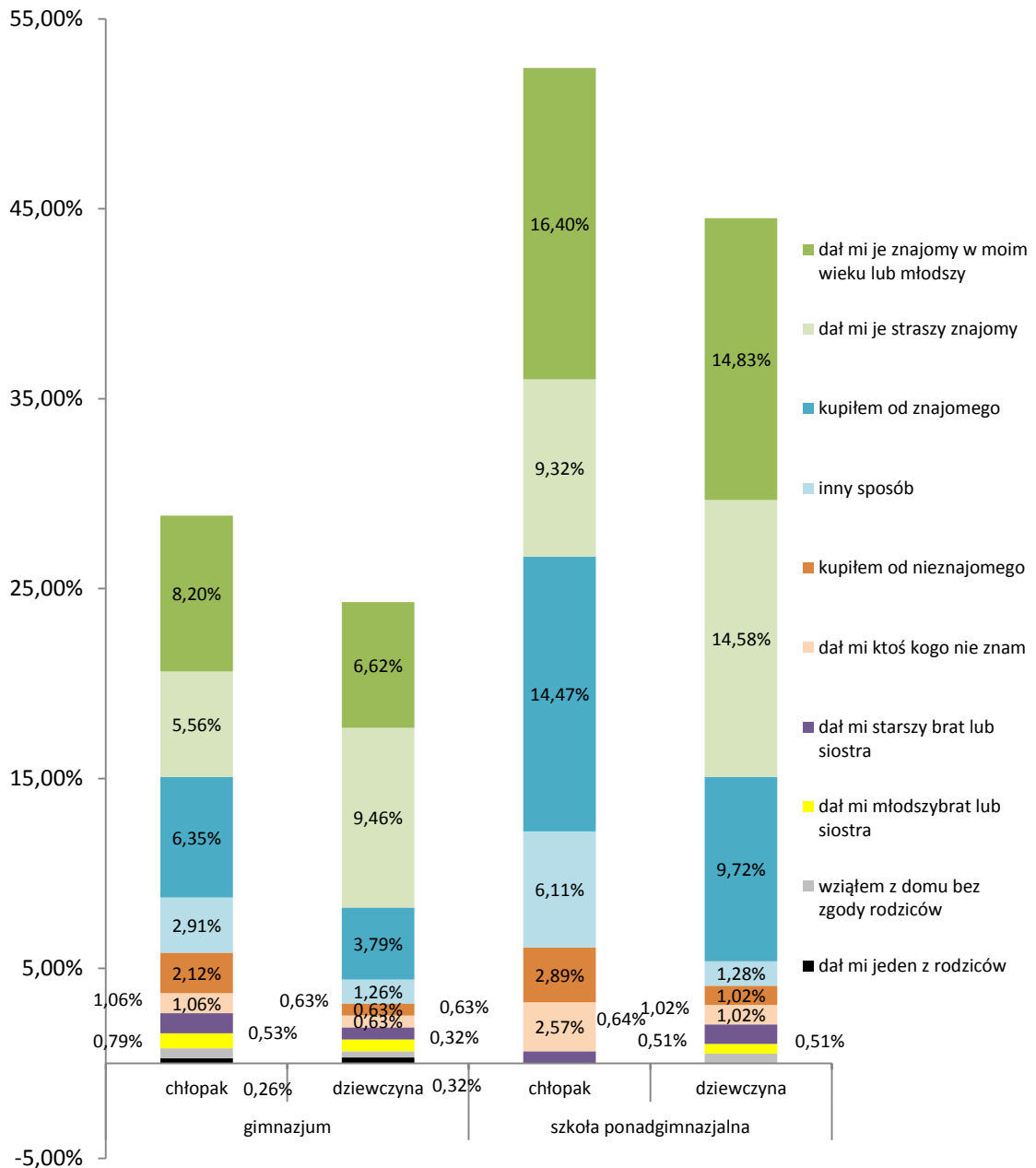

Źródło: opracowanie własne

³⁷ Odpowiedzi nie sumują się do 100% ponieważ respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Chłopcy – niezależnie od grupy wiekowej – najczęściej narkotyki dostali od rówieśników lub młodszych znajomych (8,20% gimnazjalistów i 16,40% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) oraz kupowali je (6,35% gimnazjalistów i 14,47% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Dziewczęta częściej dostały je od starszych znajomych (9,46% gimnazjalistek i 14,58% starszych uczennic). Również wyniki badania przeprowadzonego w roku 2011 wskazują, że najpopularniejszym źródłem narkotyków, są znajomi.

Wykres 124. Sposób wejścia w posiadanie narkotyków z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły
N=523³⁸

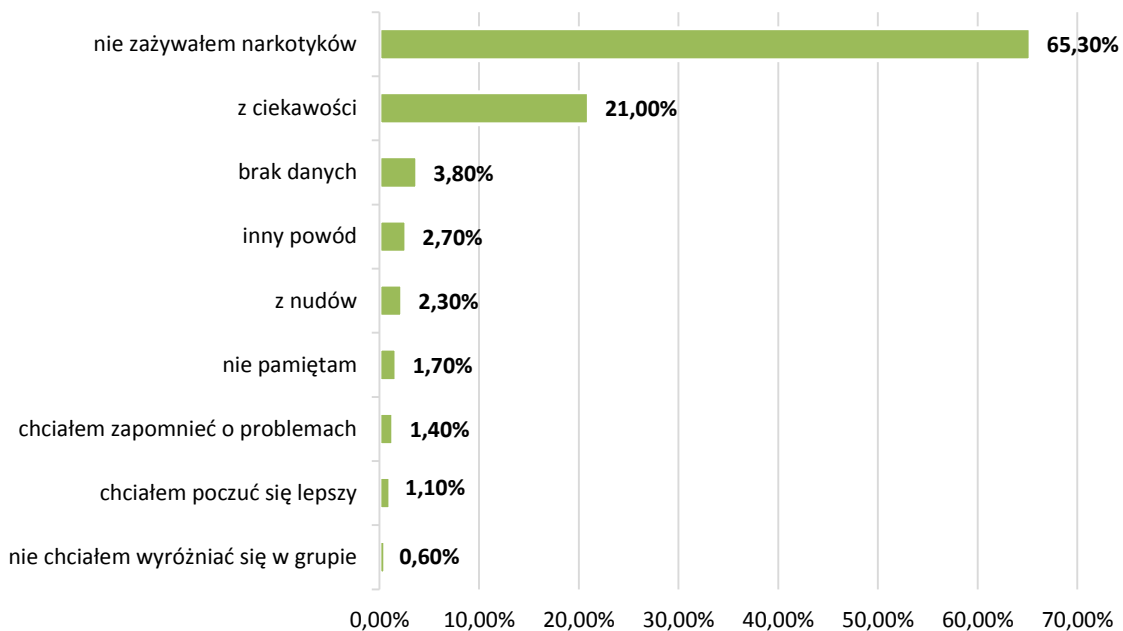

Źródło: opracowanie własne

³⁸ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi „nigdy nie zażywałem narkotyków”

Tak samo jak w roku 2011, większość uczniów przyznających się do tego, że próbowała narkotyków, zrobiła to z ciekawości. Drugą, najczęściej wskazywaną odpowiedzią były powody inne niż zawarte w kafeterii, a koncentrowały się one wokół chęci poprawy samopoczucia i dobrej zabawy. Wskazywano również na nudę.

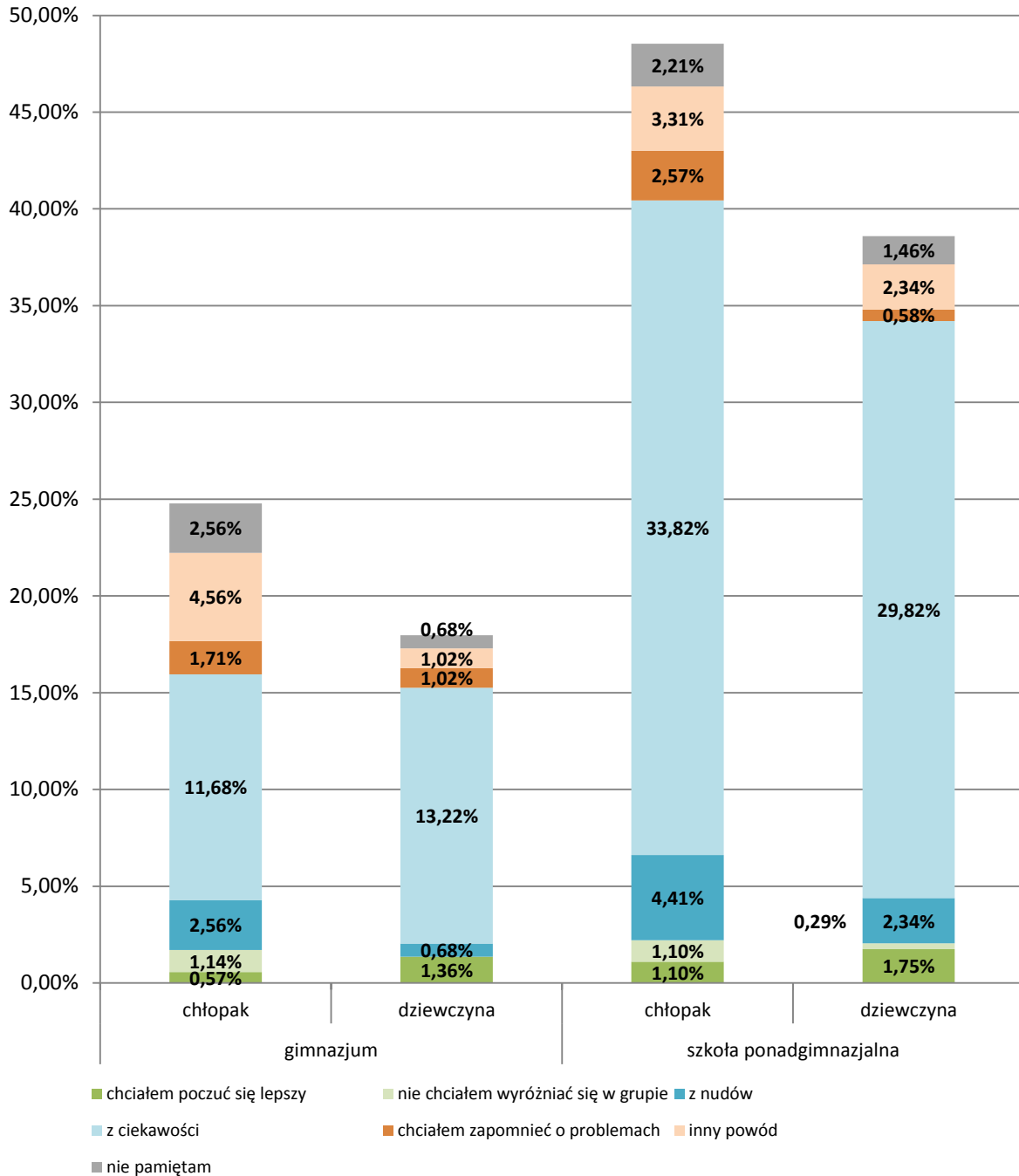
Wykres 125. Powody zażywania narkotyków N=1320

Źródło: opracowanie własne

Niezależnie od płci i rodzaju szkoły, najczęstszym powodem sięgania przez młodych ludzi po narkotyki jest ciekawość – jako główną przyczynę wskazało ją ok. 12% gimnazjalistów i ok. 30% uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w roku 2011 odpowiednio ok. 12 i 26%). Starsi uczniowie i uczennice oraz gimnazjaliści, pomijając inne powody, w dalszej kolejności tłumaczyli się nudą (odpowiednio: 4,41, 2,34 oraz 2,56%), a gimnazjalistki chęcią pocucia się lepszą (1,36%).

Wykres 126. Powody zażywania narkotyków z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=404³⁹

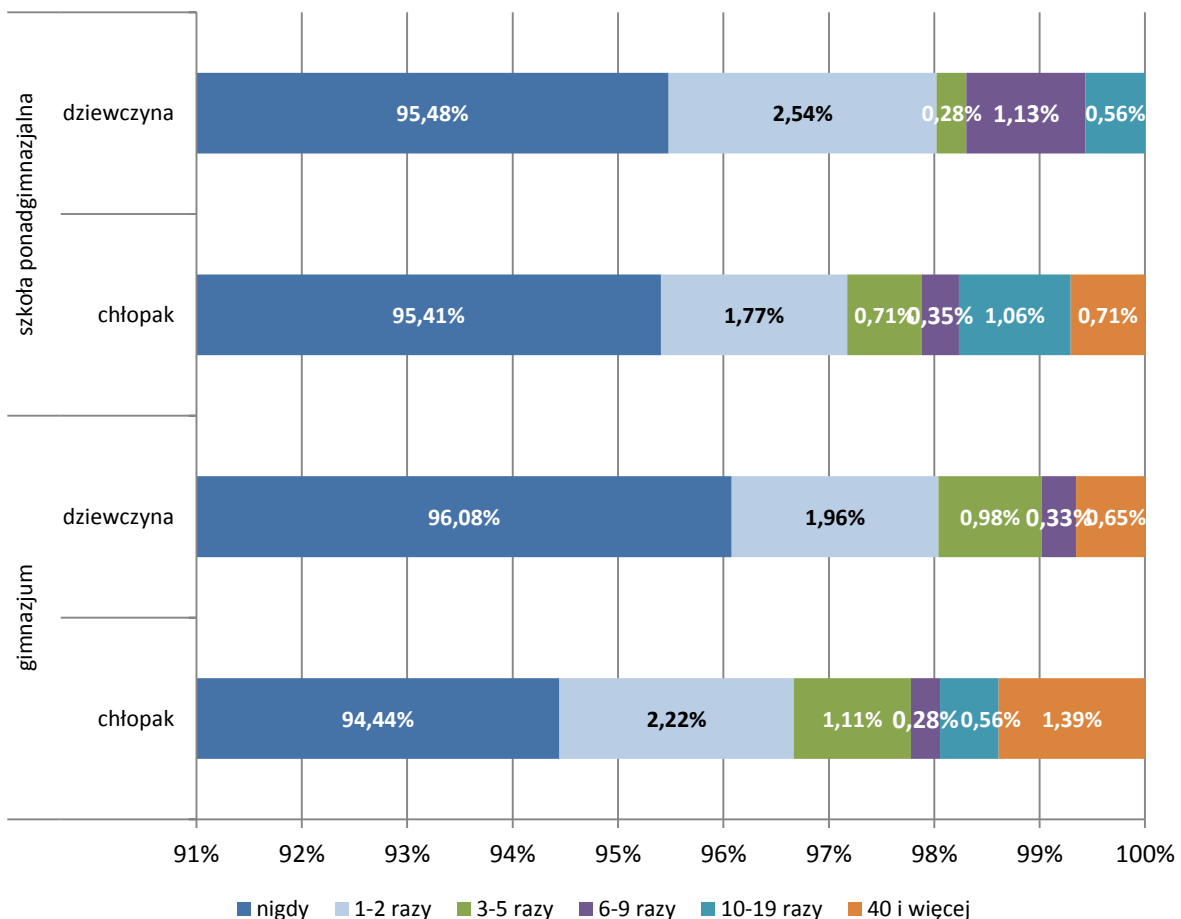
Źródło: opracowanie własne

³⁹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi „nigdy nie zażywałem narkotyków”

Zdecydowana większość uczniów (94,84%) nigdy nie zażywała amfetaminy (odsetek wskazań odpowiedzi „nigdy” był wyższy niż w przypadku leków uspokajających). Nieznacznie częściej zażywali ją chłopcy: w sumie 5,36% gimnazjalistów oraz 4,59% ich starszych kolegów. Wartość tego wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 3,92 i 4,52%. Nastolatki, którzy mieli kontakt z amfetaminą, najczęściej zażyli ją 1-2 razy.

Z danych zebranych w roku 2011 wynika, że amfetaminy nigdy nie zażywało 95% uczniów, a 3% zażyło ją 1-2 razy. Natomiast z badania przeprowadzonego w roku 2007 dowiadujemy się, że grupą najczęściej przyznającą się do zażywania amfetaminy, są chłopcy uczący się w szkołach ponadgimnazjalnych (4,8%).

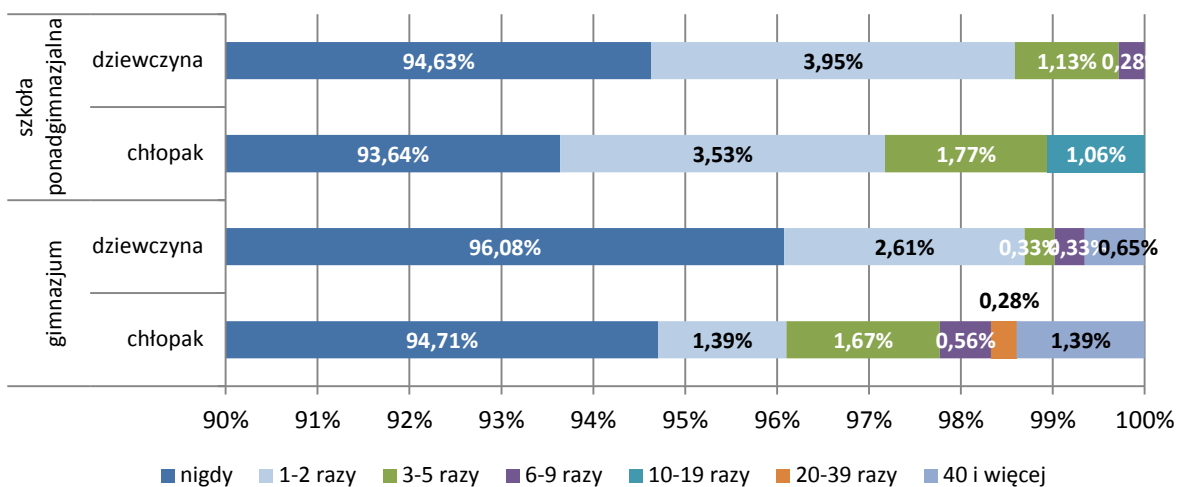
Wykres 127. Zażywanie amfetaminy N=1303

Źródło: opracowanie własne

Większość uczniów (94,16%) nigdy nie zażyła LSD ani innych substancji halucynogennych. Nieznacznie częściej korzystali z nich chłopcy: w sumie 5,29% gimnazjalistów oraz 6,36% ich starszych kolegów. Wartość tego wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 3,92 i 5,37%. Starsza młodzież, która miała kontakt z tymi środkami, najczęściej zażyła je 1-2 razy. Jednak w przypadku gimnazjalistów (chłopców), częściej LSD lub podobnych substancji próbowano 3-5 razy. Z danych zebranych w roku 2011 wynika, że LSD nigdy nie zażywało 95% uczniów, a 3% zażyło je 1-2 razy.

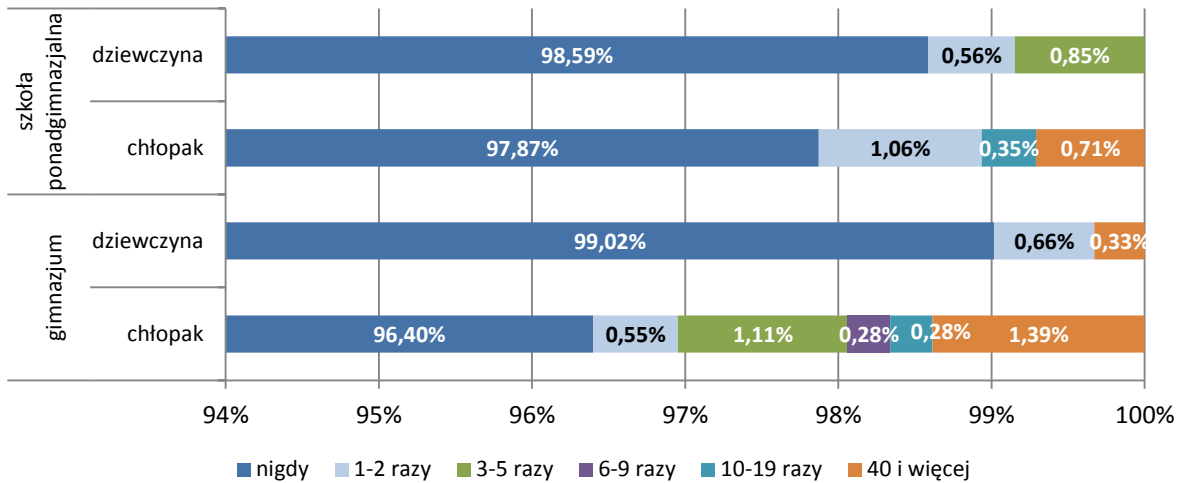
Wykres 128. Zążywanie LSD lub innych halucynogów N=1302

Źródło: opracowanie własne

97,42% uczniów nigdy nie zażyło cracku, przy czym odsetek wskazań odpowiedzi „nigdy” jest wyższy niż w przypadku wcześniej omówionych narkotyków. Częściej cracku próbowali chłopcy: w sumie 3,60% gimnazjalistów oraz 2,13% ich starszych kolegów. Wartość wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 0,08 i 1,41%. Uczennice, które miały kontakt z tym narkotykiem, najczęściej zażyły go 1-2 razy, natomiast części gimnazjalistów (chłopców), zdarzało się zażywać crack nawet 40 razy (1,39%). Z danych zebranych w roku 2011 wynika, że cracku nigdy nie zażywało 99% uczniów, a 1% zażyło go 1-2 razy.

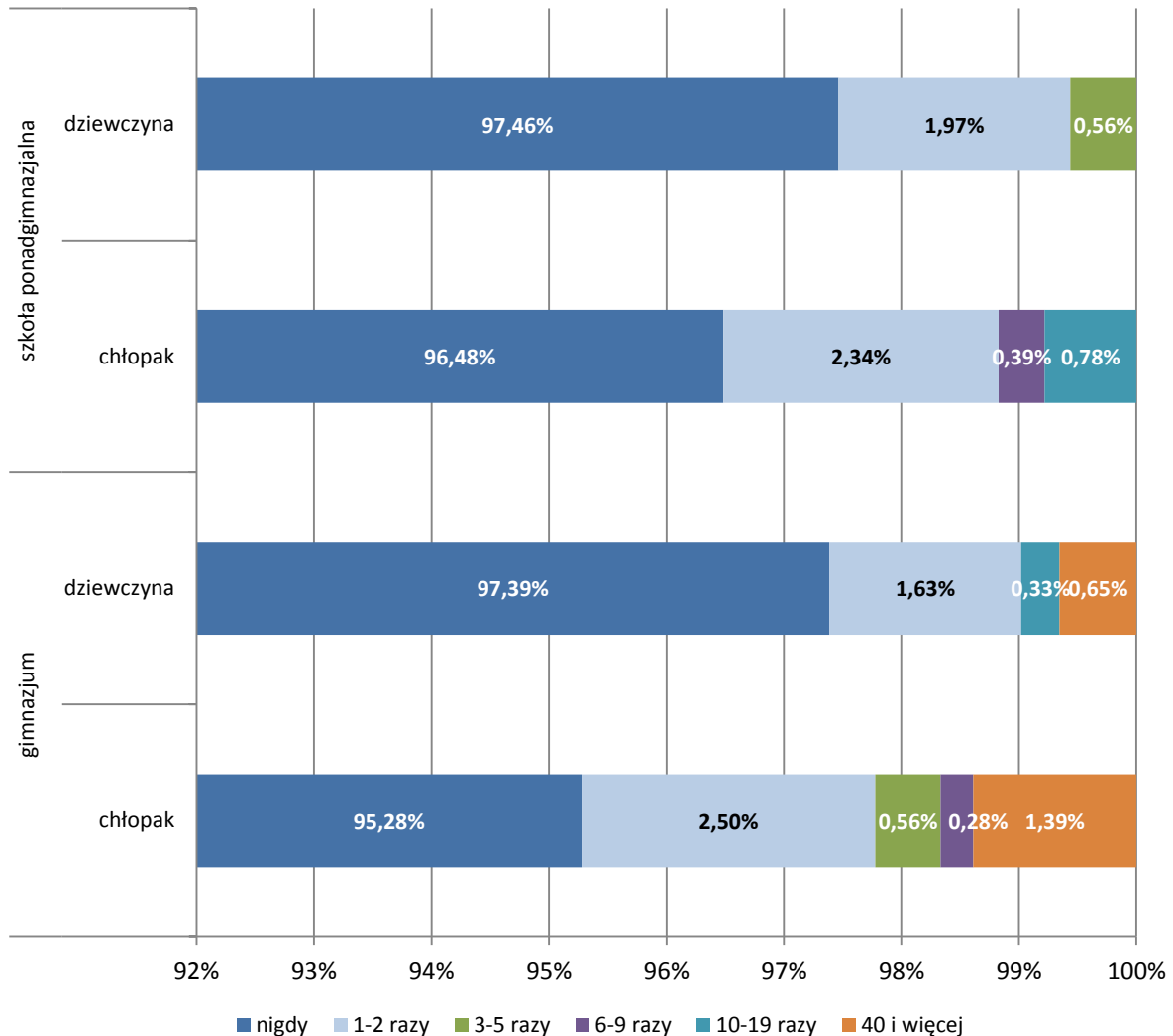
Wykres 129. Zażywanie cracku N=1302

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość uczniów (96,28%) nigdy nie zażywała kokainy. Częściej do jej używania przyznawali się chłopcy: w sumie 4,72% gimnazjalistów oraz 3,52% ich starszych kolegów. Wartość wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 2,61 i 2,54%. Nastolatki, którzy mieli kontakt z kokainą, najczęściej zażyli ją 1-2 razy, przy czym tylko wśród młodszych uczestników badania, pojawiały się odpowiedzi wskazujące na przyjmowanie tego narkotyku co najmniej 40 razy (wśród chłopców dwa razy częściej). Z danych zebranych w roku 2011 wynika, że kokainy nigdy nie zażywało 98% uczniów, a 2% próbowało jej 1-2 razy.

Wykres 130. Zażywanie kokainy N=1304

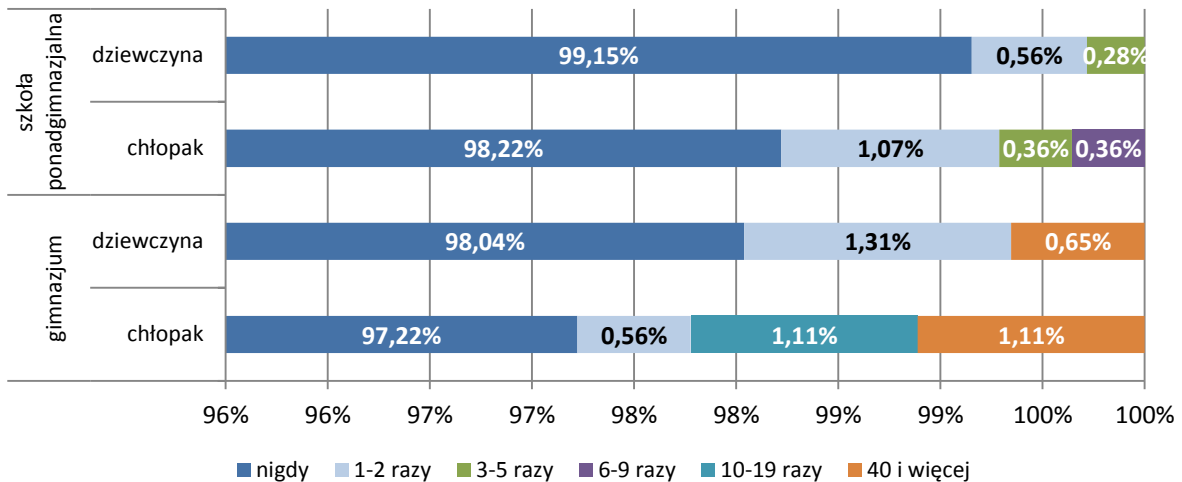

Źródło: opracowanie własne

Jak we wcześniejszych przypadkach, zdecydowana większość uczniów (97,57%) nigdy nie próbowała heroiny. Częściej do jej używania przyznawali się chłopcy: w sumie 2,78% gimnazjalistów oraz 1,78% ich starszych kolegów. Wartość wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 1,96 i 0,85%. Nastolatki, którzy mieli kontakt z heroiną, najczęściej zażyli ją 1-2 razy, za wyjątkiem chłopców uczących się w gimnazjach, którzy mieli styczność z narkotykiem nawet kilkadziesiąt razy. Również tylko wśród młodszych uczestników badania, pojawiały się odpowiedzi wskazujące na przyjmowanie tego

narkotyku co najmniej 40 razy (częściej wśród chłopców). Z danych zebranych w roku 2011 wynika, że heroiny nigdy nie zażywało 99% uczniów, a 1% zażył ją 1-2 razy.

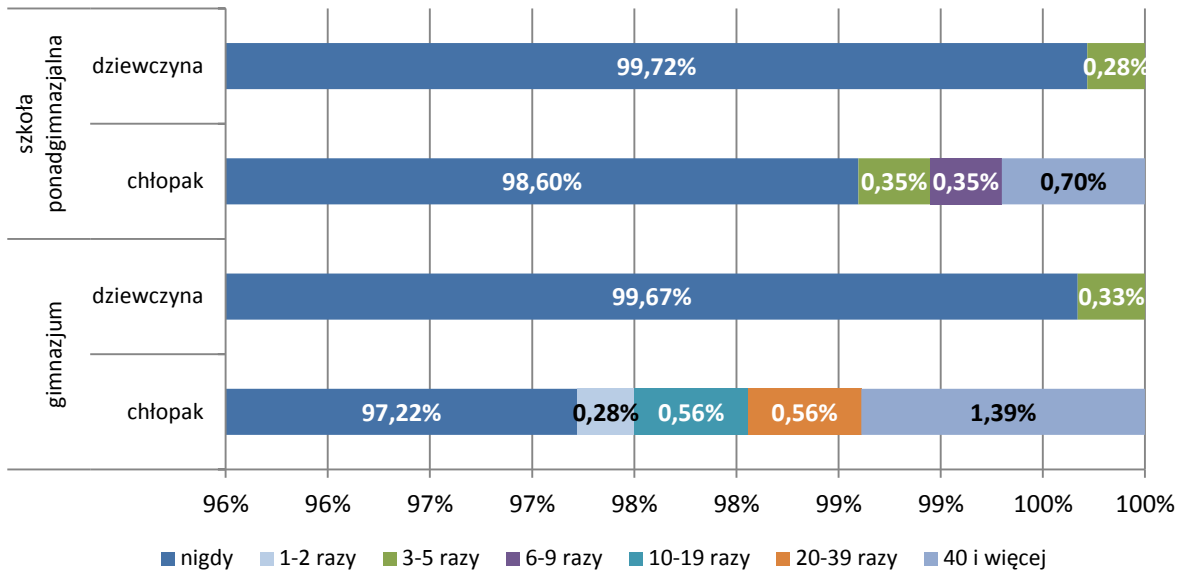
Wykres 131. Zażywanie heroiny N=1301

Źródło: opracowanie własne

Pigułka gwałtu (GHB) jest narkotykiem z którym badani mieli kontakt najrzadziej (98,25% wskazań odpowiedzi „nigdy”). Częściej do jej używania przyznawali się chłopcy: w sumie 2,78% gimnazjalistów oraz 1,40% ich starszych kolegów. Wartość tego wskaźnika dla dziewcząt w obu rodzajach szkół wyniosła ok. 0,3%. Chłopcy, którzy mieli kontakt z GHB wskazywali, że najczęściej miało to miejsce nawet kilkadziesiąt razy. Dziewczęta natomiast od 3 do 5 razy (po ok. 0,3% w obu grupach wiekowych).

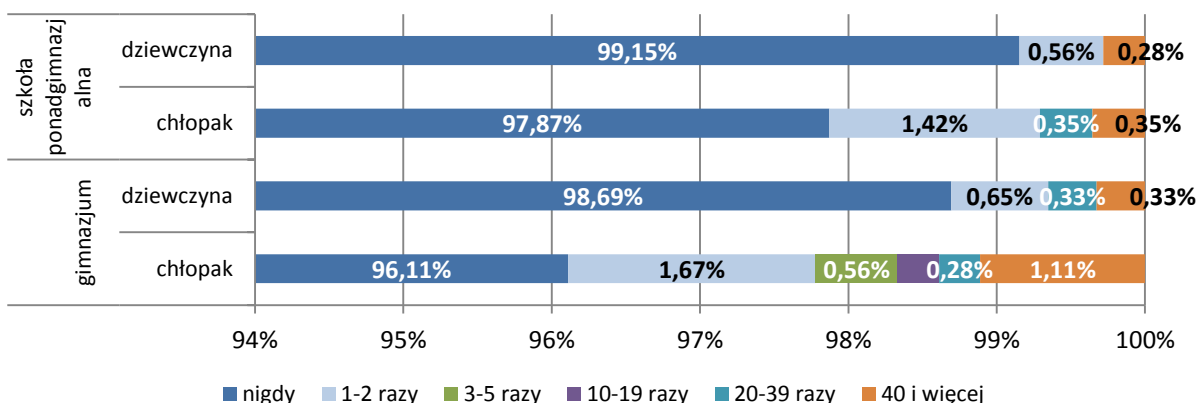
Wykres 132. Zażywanie pigułki gwałtu N=1303

Źródło: opracowanie własne

Do zażywania sterydów anabolicznych częściej przyznawali się chłopcy: w sumie 3,89% gimnazjalistów oraz 2,13% ich starszych kolegów (w roku 2011 3,2% chłopców). Wartość tego wskaźnika dla dziewcząt wyniosła odpowiednio 1,31 i 0,85% (w roku 2011 0,7% dziewcząt). Nastolatki, którzy mieli kontakt ze sterydami, najczęściej zażyli je 1-2 razy.

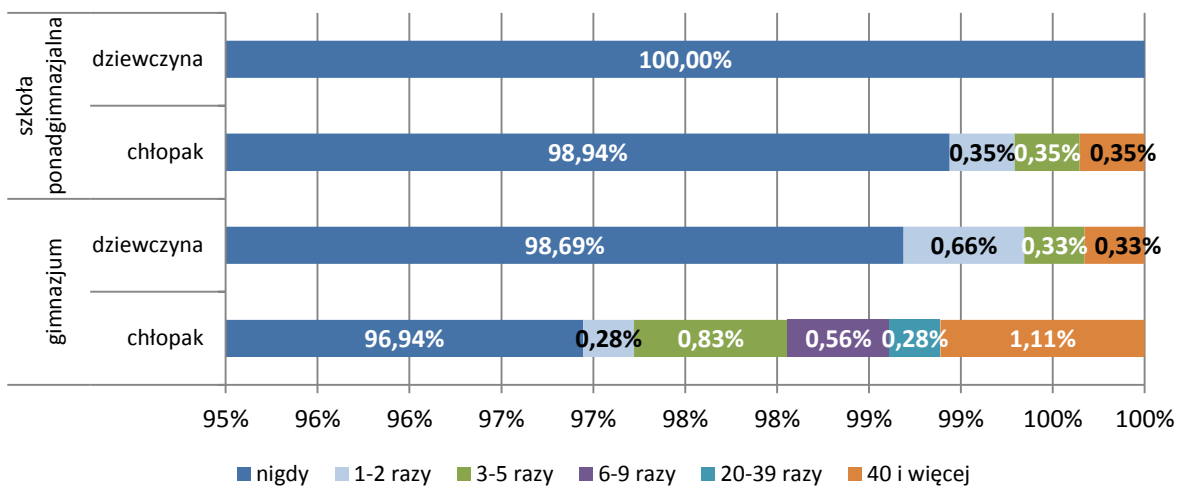
Wykres 133. Zażywanie sterydów anabolicznych N=1302

Źródło: opracowanie własne

Narkotyki przyjmowane z użyciem strzykawki, zaraz po pigułce gwałtu, były środkami z którymi spotkano się najrzadziej (98,10% wskazań odpowiedzi „nigdy”). Częściej do jej używania przyznawali się chłopcy: w sumie 3,06% gimnazjalistów oraz 1,06% ich starszych kolegów. Wartość tego wskaźnika dla gimnazjalistek wyniosła 1,31%, natomiast doświadczenia z tym rodzajem narkotyków nie miała żadna z badanych uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Wśród młodszych uczestników badania (chłopców), najczęściej pojawiały się odpowiedzi wskazujące na przyjmowanie w ten sposób narkotyków co najmniej 40 razy.

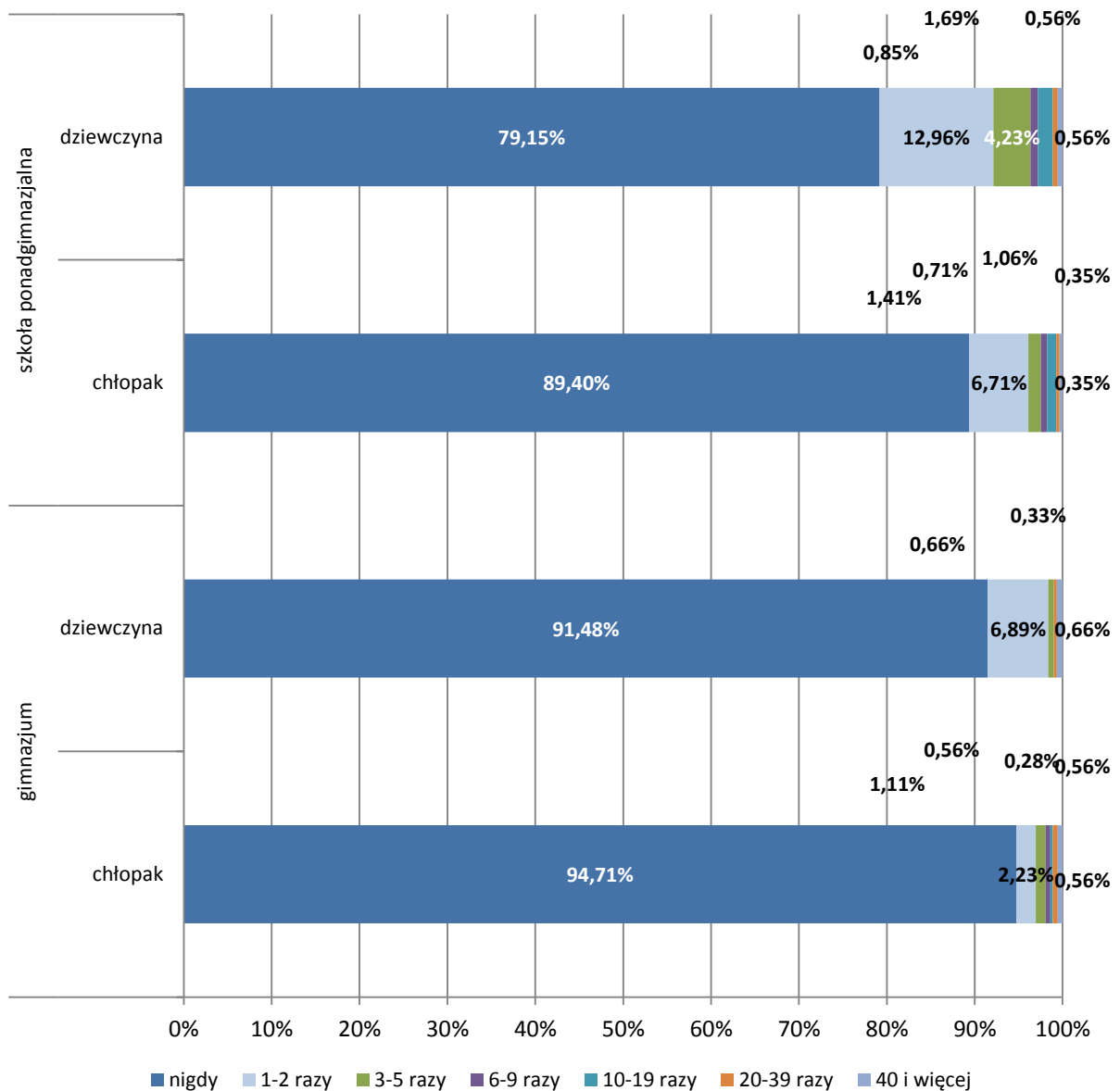
Wykres 134. Zażywanie narkotyków wstrzykiwanych strzykawką N=1302

Źródło: opracowanie własne

Do mieszania leków z alkoholem przyznało się najwięcej badanych uczniów – ok. 12% (tyle samo co w roku 2011). Częściej zjawisko to ma miejsce w szkołach ponadgimnazjalnych: chociaż raz mieszankę taką zażyło w sumie 10,60% chłopców oraz 20,85% dziewcząt (w roku 2011 odpowiednio 8 i 10%). Wartość tego wskaźnika dla gimnazjalistów wyniosła odpowiednio 5,29 i 8,52% (w roku 3 i 7%). W każdym przypadku sytuacje takie miały miejsce najczęściej 1-2 razy.

Wykres 135. Mieszanie alkoholu z lekami N=1302

Źródło: opracowanie własne

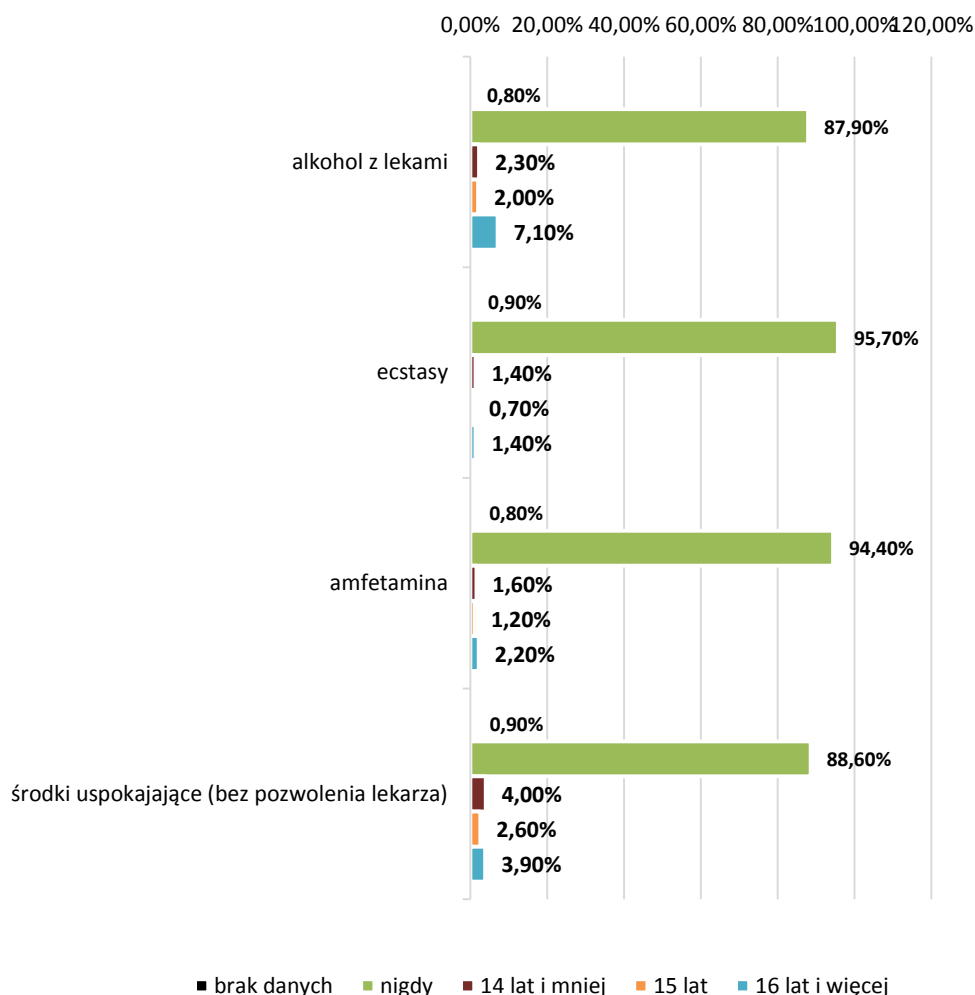
Odsetek uczniów, którzy pierwszy raz zażyli narkotyki mając mniej niż 14 lat nie przekraczał 1% (dla każdej kategorii wiekowej tj. 9 lat, 10 lat, 11 lat, 12 lat, 13 lat), dlatego aby zwiększyć czytelność prezentowanych danych, wartości te zostały zsumowane i przedstawione w postaci kategorii „14 lat i mniej”. Alkoholu z lekami i amfetaminy najczęściej próbowano w wieku co najmniej 16 lat

(odpowiednio 7,10 i 2,20%), środków uspokajających w wieku 14 lat i mniej (4%), natomiast ecstasy w wieku co najmniej 16 lat i poniżej 15. roku życia (po 1,40%).

W porównaniu do roku 2011, nieznacznie zmalała liczba osób twierdzących, że nigdy nie próbowały ecstasy (o ok. 1,3 p.p.). Wiekiem inicjacji dla poszczególnych narkotyków było najczęściej 16 i więcej lat.

Wiek inicjacji dla wszystkich wyróżnionych w badaniu narkotyków, w roku 2011 przesunął się w stosunku do 2007 roku w górę – nie pojawiły się deklaracje respondentów związane z zażywaniem narkotyków przed 14. rokiem życia.

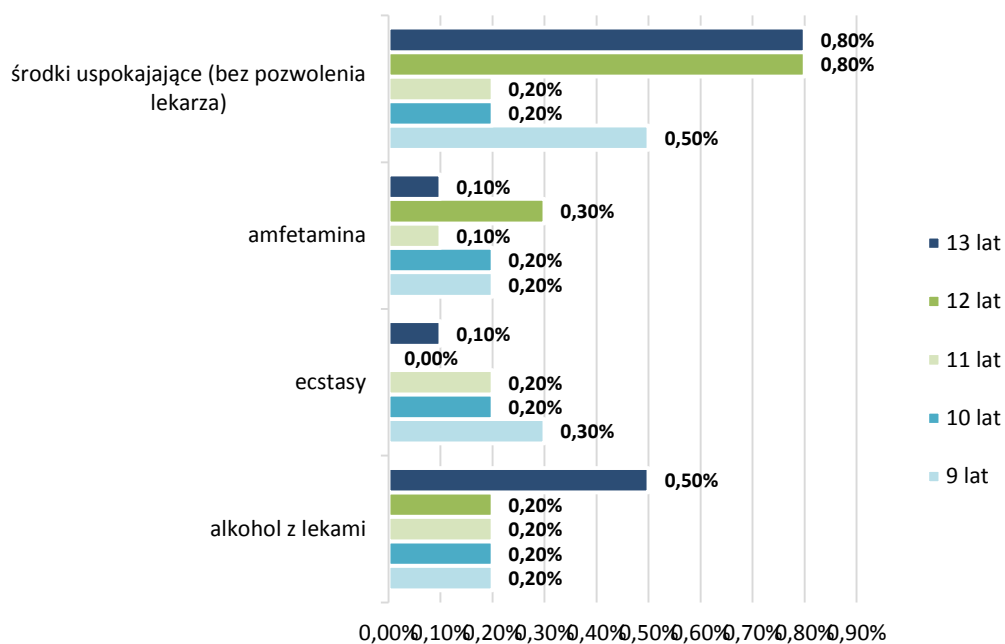
Wykres 136. Wiek inicjacji zażywania narkotyków N=1320

Źródło: opracowanie własne

W roku 2015 odsetek wskazań odpowiedzi „9 lat” jako wieku inicjacji zażywania narkotyków, wynosił od 0,20% (dla amfetaminy i alkoholu z lekami) do 0,50% (dla środków uspokajających). Rok później (w wieku 10 lat) doświadczenia z narkotykami zdobywało 0,20% badanych uczniów, a mając lat 11, od 0,10% (w przypadku amfetaminy) do 0,20% (w przypadku pozostałych narkotyków). Szczegółowy rozkład wskazań odpowiedzi świadczących o rozpoczęciu przyjmowania narkotyków w wieku poniżej 14 lat, przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 137. Wiek inicjacji zażywania narkotyków – wiek od 9 do 13 lat N=1320

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

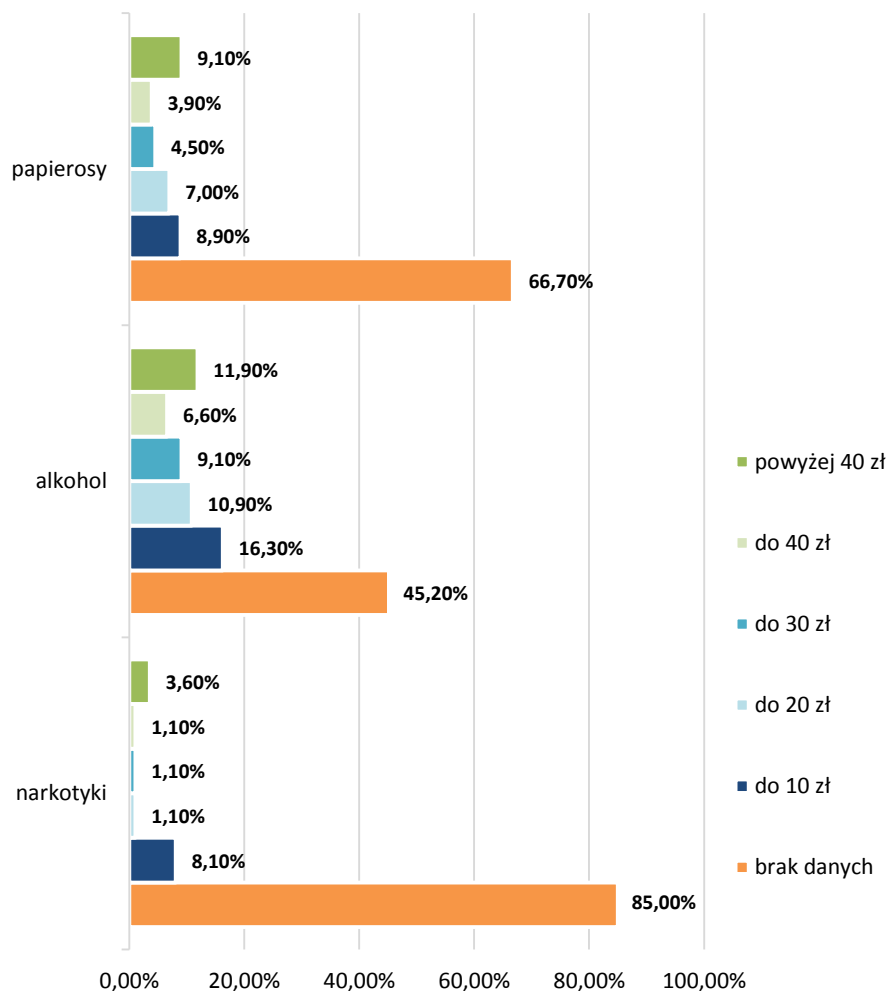
- W porównaniu z wynikami badania przeprowadzonego w roku 2011 należy stwierdzić, że amfetamina i ecstasy postrzegane są jako mniej dostępne;
- Najczęstszym źródłem, z którego pozyskiwane są narkotyki, są znajomi;
- Najczęstszym powodem zażycia narkotyku jest ciekawość;

- *Substancjami, z którym uczniowie mają kontakt najrzadziej, jest pigułka gwałtu oraz narkotyki podawane za pomocą strzykawki;*
- *W celu uzyskania zmiany stanu świadomości uczniowie najczęściej piją mieszankę alkoholu i leków – odnotowano wzrost w porównaniu do roku 2011;*
- *Najczęstszym wiekiem inicjacji narkotyków jest 16 lat i więcej, natomiast w przeciwieństwie do roku 2011, w roku 2015 pojawiły się dane świadczące o rozpoczęciu zażywania narkotyków już w wieku 14 lat i mniej.*

5.11 ŚRODKI PRZEZNACZANE NA PAPIEROSY, ALKOHOL I NARKOTYKI

Niemal co dziesiąty badany uczeń, w okresie 30 dni poprzedzających wypełnienie ankiety, wydał na papierosy powyżej 40 zł, a 8,90% do 10 zł. Pieniądze wydawano również na alkohol (nieco ponad połowa uczniów), najczęściej było to do 10 zł (16,30%) oraz powyżej 40 zł (11,90%). Wydatki na narkotyki zadeklarowało 15% nastolatków – na ogół do 10 zł (8,10%).

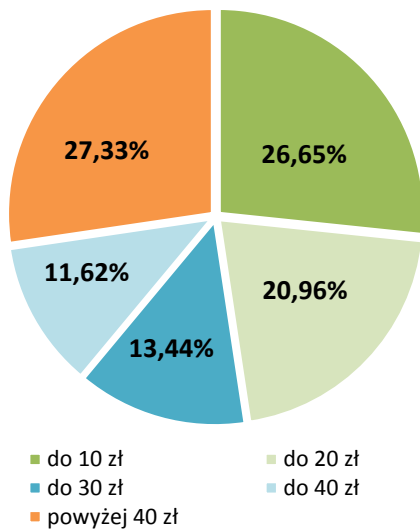
Wykres 138. Wydatki na używki w ciągu ostatnich 30 dni N=1320⁴⁰

Źródło: opracowanie własne

⁴⁰ Brak danych traktowany jest jako brak wydatków na używki

Wykres 139. Wydatki na papierosy w ciągu ostatnich 30 dni N=439

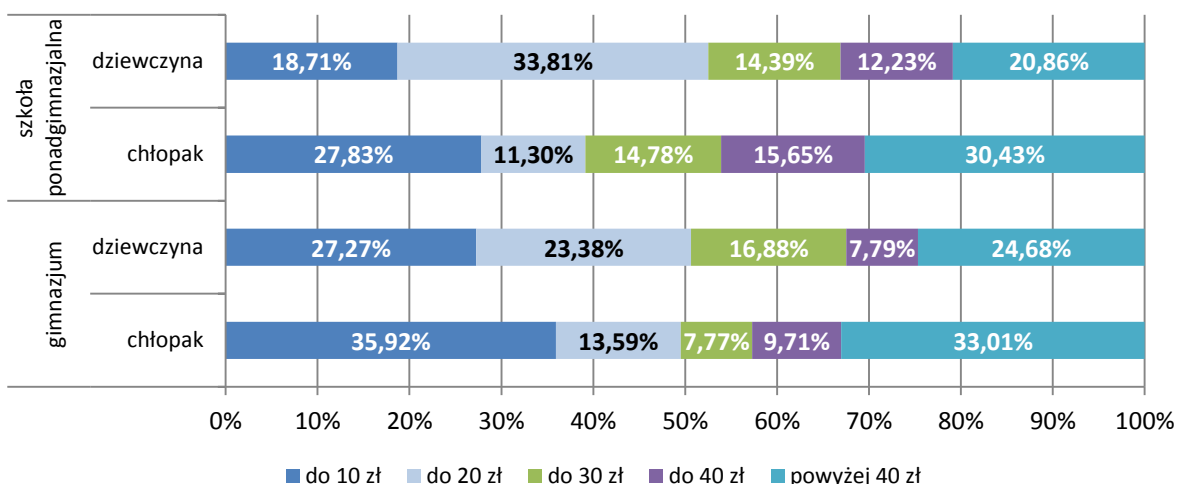

Wśród uczniów wydających pieniądze na papierosy, największą grupę (27,33%) stanowili przeznaczający na tę używkę powyżej 40 zł. Co czwarty uczeń, w ciągu ostatniego miesiąca wydał na papierosy do 10 zł, a co piąty do 20 zł.

Źródło: opracowanie własne

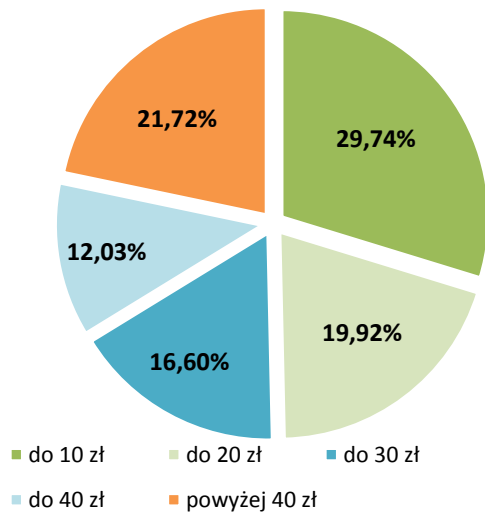
Większe wydatki na papierosy ponosili chłopcy, powyżej 40 zł wydało 30,43% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 33,01% gimnazjalistów. Wśród dziewcząt wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 20,86 i 24,68%. Wartości te wzrosły w porównaniu do roku 2011.

Wykres 140. Wydatki na papierosy w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=439

Źródło: opracowanie własne

Wykres 141. Wydatki na alkohol w ciągu ostatnich 30 dni N=723

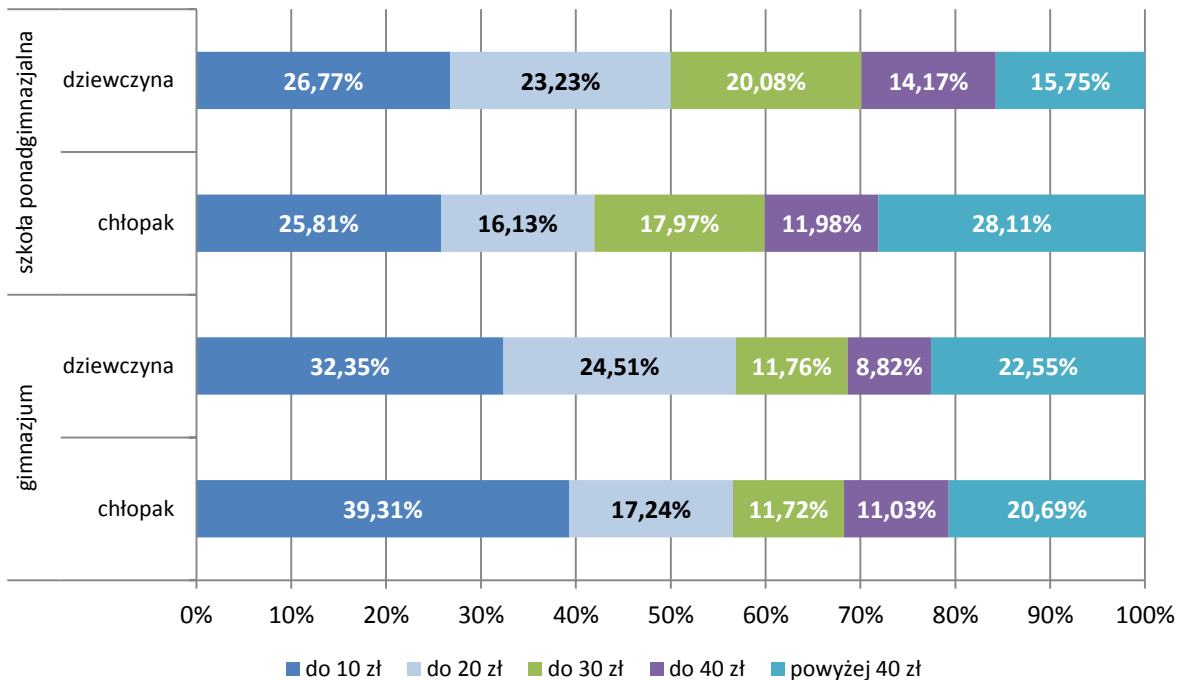

Wśród uczniów wydających pieniądze na alkohol, największą grupę, tak jak w roku 2011, stanowili przeznaczający na tę używkę do 10 zł (29,74%). Co piąty uczeń w ciągu ostatniego miesiąca wydał w tym celu do 20 zł (w roku 2015 i 2011) lub powyżej 40 zł (21,72% w 2015 i 24% w 2011 roku).

Źródło: opracowanie własne

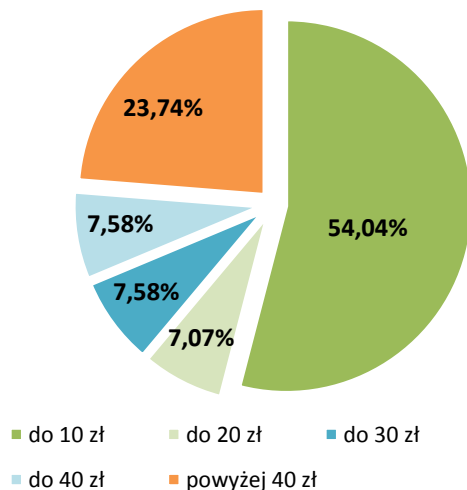
Największe wydatki na alkohol ponosili chłopcy uczący się w szkołach ponadgimnazjalnych – 28,11% z nich (tych, którzy w ostatnim miesiącu wydali na ten cel jakiegokolwiek pieniądze) wydało powyżej 40 zł. Wśród dziewcząt wskaźnik ten wyniósł 15,75% (najczęściej wydawały do 10 zł – 26,77%), a wśród ich młodszych kolegów i koleżanek odpowiednio 20,69 i 22,55%. Młodszy uczestnicy badania na ogół wydali na alkohol do 10 zł (identyczny poziom kwotowy jak w roku 2011).

Wykres 142. Wydatki na alkohol w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=718

Źródło: opracowanie własne

Wykres 143. Wydatki na narkotyki w ciągu ostatnich 30 dni N=198

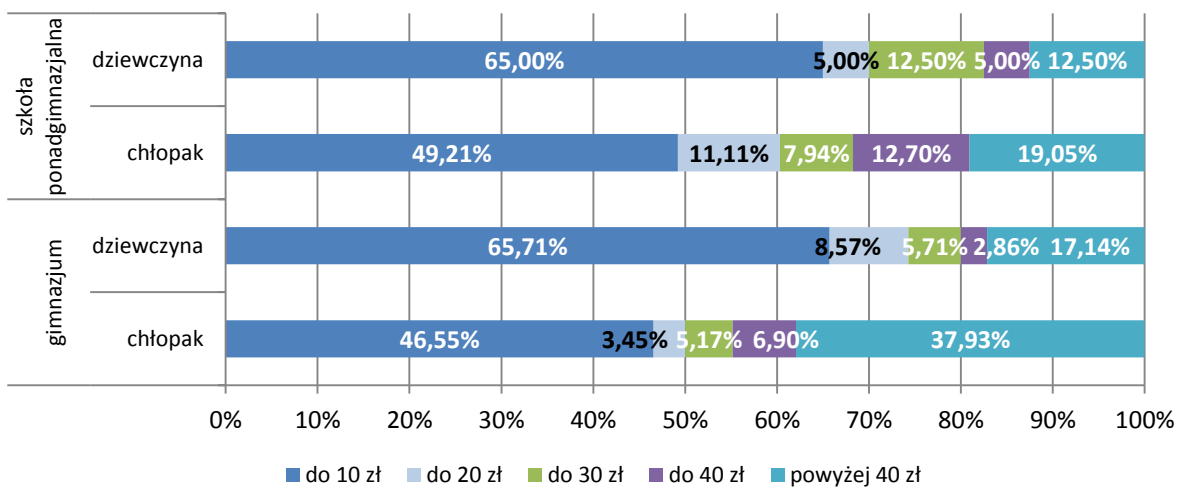

Wśród uczniów wydających pieniądze na narkotyki, połowę (54,04%) stanowili przeznaczający na tę używkę do 10 zł. Niemal co czwarty uczeń w ciągu ostatniego miesiąca wydał w tym celu powyżej 40 zł (23,74%).

Źródło: opracowanie własne

Największe wydatki na narkotyki ponosili chłopcy uczący się w gimnazjach – 37,93% z nich (tych, którzy w ostatnim miesiącu wydali na ten cel jakiegokolwiek pieniądze) wydało powyżej 40 zł. Wśród dziewcząt wskaźnik wyniósł 17,14% (najczęściej wydawały do 10 zł – 65,71%), a wśród ich starszych kolegów i koleżanek odpowiednio 19,05 i 12,50%. Mimo to, wszyscy uczestnicy badania na ogół wydali na narkotyki do 10 zł.

Wykres 144. Wydatki na narkotyki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=196

Źródło: opracowanie własne

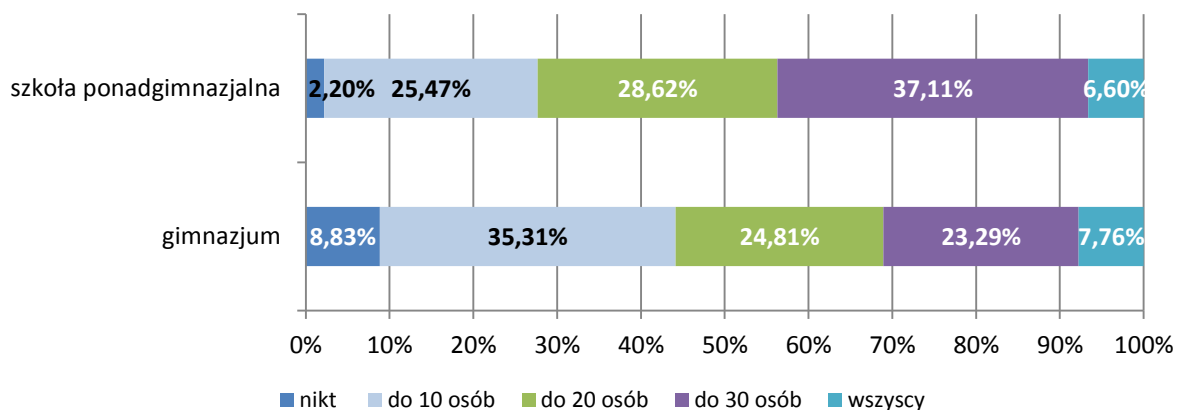
Kluczowe wnioski:

- Na alkohol najczęściej uczniowie wydali do 10 zł (w ciągu ostatnich 30 dni), w porównaniu do roku 2011 zmalała liczba nastolatków wydających na ten cel powyżej 40 zł,
- Na papierosy najczęściej uczniowie wydali powyżej 40 zł (w ciągu ostatnich 30 dni), w porównaniu do roku 2011 wzrosła liczba nastolatków wydających na ten cel taką kwotę.

5.12 STOSOWANIE UŻYWEK W OTOCZENIU UCZNIÓW

Zaledwie ok. 5,5% badanych (8,83% gimnazjalistów oraz 2,20% ich starszych kolegów) nie ma znajomych palących papierosy. Co czwarty ze starszych nastolatków oraz 35,31% młodszych badanych jest zdania, że pali do 10 osób z jego otoczenia. Również co czwarty badany deklaruje, że papierosy pali do 20, a w ok. 30% przypadków nawet do 30 jego znajomych. Nałóg ten jest najbardziej rozpowszechniony (palą wszyscy) w otoczeniu ok. 7% ogółu badanych – taką opinię wyraziło 6,60% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i 7,76% gimnazjalistów. W stosunku do roku 2011, nieznacznie zmalała liczba uczniów, w których otoczeniu pali do 30 osób (wynosiła 27% dla gimnazjalistów oraz 39% dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Nieznacznie wzrosła liczba gimnazjalistów twierdzących, że nikt z ich znajomych nie pali (z 6 do 8,83%), a także (w porównaniu do roku 2007 w obu grupach wiekowych) liczba uczniów których wszyscy znajomi palą.

Wykres 145. Palenie papierosów wśród znajomych N=1293

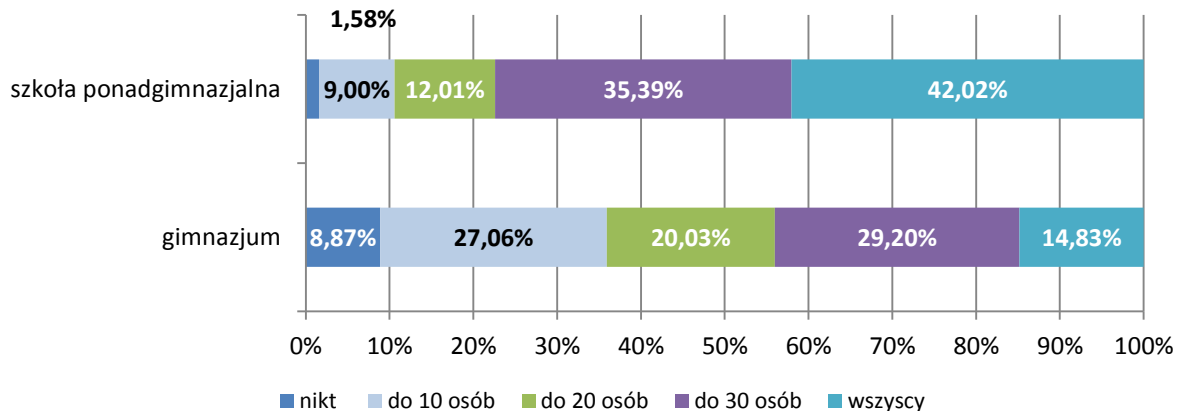

Źródło: opracowanie własne

Zaledwie ok. 5% badanych (8,87% gimnazjalistów oraz 1,58% ich starszych kolegów) twierdzi, że nikt z ich znajomych nie pije alkoholu. Jednak używki te zdają się być jeszcze bardziej popularne wśród młodzieży niż palenie papierosów, ponieważ co czwarty badany uczeń jest zdania, że wszyscy jego znajomi z nich korzystają (42,02% w przypadku szkół ponadgimnazjalnych i 14,83% w przypadku gimnazjów). W stosunku do roku 2011, zmalała liczba uczniów, w których otoczeniu piją wszyscy (wynosiła 23% dla

gimnazjalistów oraz 49% dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych), natomiast jest ona wyższa niż w roku 2007 (szczególnie jest to widoczne w szkołach ponadgimnazjalnych).

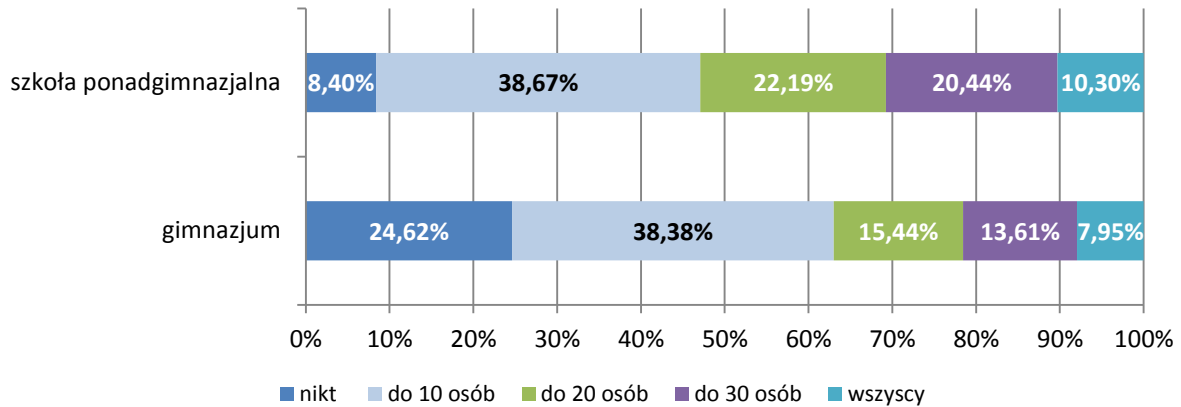
Wykres 146. Spożywanie alkoholu wśród znajomych N=1287

Źródło: opracowanie własne

Z opinii młodzieży wynika, że pomimo popularności picia alkoholu, mniej nastolatków się nim upija – ok. 16% badanych twierdzi, że w ich otoczeniu sytuacje takie nie mają miejsca, a jeśli już, to najczęściej dotyczą nie więcej niż 10 osób – uważa tak 38,38% gimnazjalistów i 38,67% starszych uczniów. Co dziesiąty reprezentant starszej młodzieży uważa, że wszyscy jego znajomi się upijają, a opinię tę podziela 7,95% gimnazjalistów. W porównaniu do roku 2011, w gimnazjach wzrósł odsetek uczniów których znajomi się nie upijają, w szkołach ponadgimnazjalnych, jest obecnie porównywalny ze stanem z roku 2007.

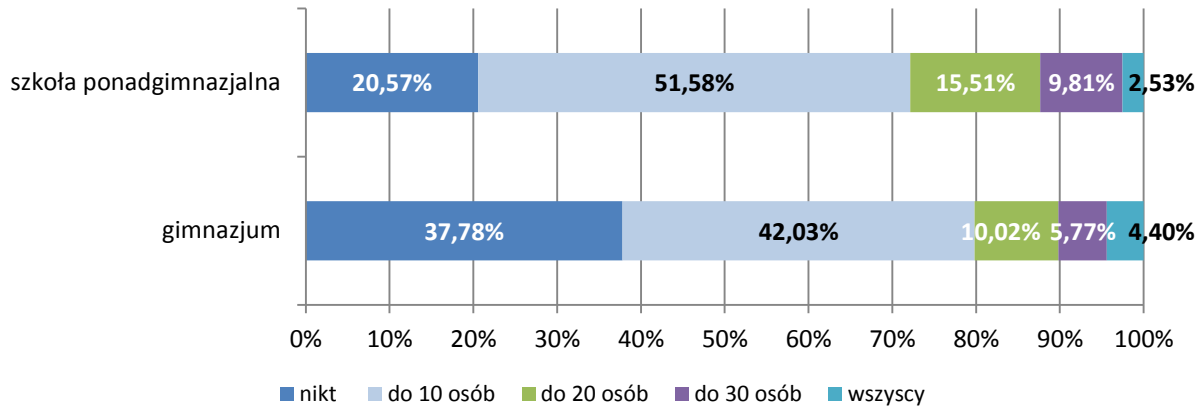
Wykres 147. Upijanie się wśród znajomych N=1285

Źródło: opracowanie własne

Jeszcze mniej popularne jest palenie marihuany lub haszyszu – niemal 30% ogółu badanych uważa, że żaden z ich znajomych nie zażywa tych substancji (twierdzi tak 37,78% gimnazjalistów i 20,57% starszych uczniów), a ok. 3,5%, że problem ten dotyczy wszystkich jego kolegów i koleżanek (twierdzi tak 4,40% gimnazjalistów i 2,53% starszych uczniów). W odniesieniu do tych używek odnotowano najwyższy odsetek odpowiedzi wskazujących, że stosuje je do 10 osób (51,58% w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz 42,03% w przypadku gimnazjalistów). Podobne wyniki uzyskano w roku 2011, z tym, że zmalała liczba uczniów deklarujących, że pali do 30 osób spośród ich znajomych (było to 8% gimnazjalistów oraz 12% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Niemniej jednak, w 2015 roku odnotowano niższy niż w 2007 roku odsetek uczniów, których znajomi nie palą marihuany lub haszyszu wcale.

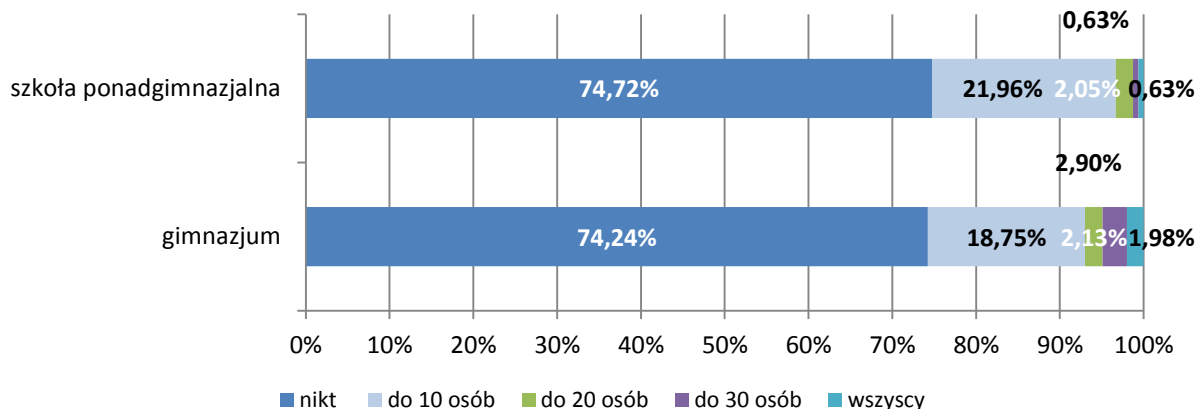
Wykres 148. Palenie marihuany lub haszyszu wśród znajomych N=1291

Źródło: opracowanie własne

Bardziej pozytywne wyniki dotyczą zażywania środków uspokajających – ok. 3/4 badanych twierdzi, że nikt z ich znajomych ich nie stosuje, natomiast co piąty, że problem ten dotyczy do 10 osób spośród ich koleżanek i kolegów (wyniki bardzo zbliżone do otrzymanych w roku 2011). Oczywiście nie oznacza to, że można ignorować dane mówiące o pojawianiu się sytuacji, w których wszystkie osoby znane uczniom stosują środki uspokajające bez zgody lekarza.

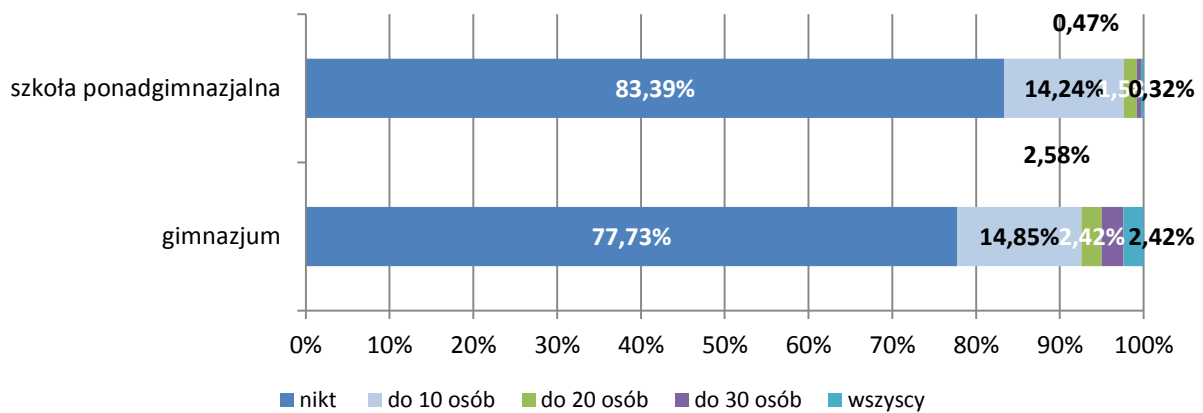
Wykres 149. Zażywanie środków uspokajających bez zgody lekarza wśród znajomych N=1289

Źródło: opracowanie własne

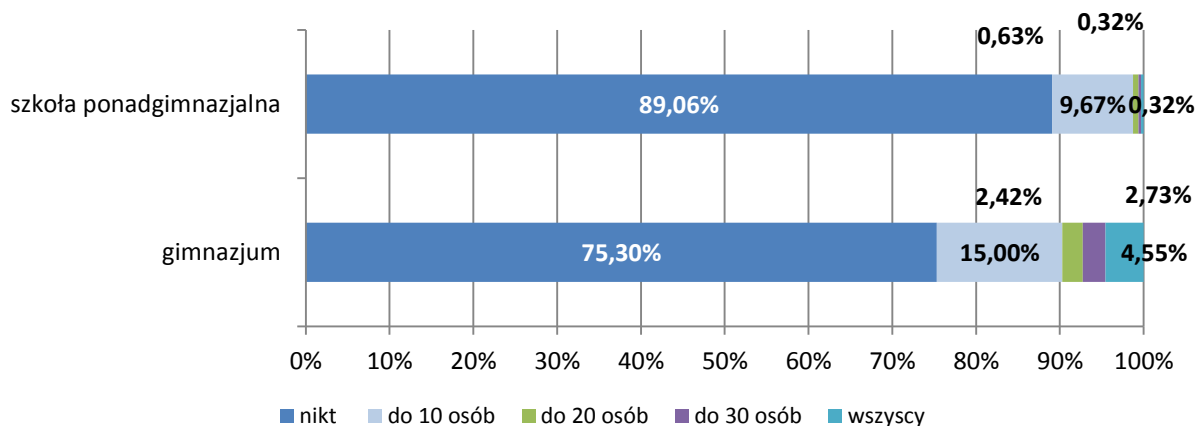
Zarówno w przypadku ecstazy jak i substancji wziewnych, ok. 80% badanych deklaruje, że nikt z ich znajomych nie stosuje tych używek (tak samo jak w roku 2011 i nieco mniej niż w 2007). W jednym i drugim przypadku, wyższy odsetek wskazań odpowiedzi „nikt”, odnotowano wśród uczniów gimnazjów. Również młodszy uczestnicy badania liczniej twierdzą, że wszyscy ich znajomi używają wspomniane narkotyki – uważa tak 2,42% (w odniesieniu do ecstazy) i 4,55% (w odniesieniu do substancji wziewnych) gimnazjalistów.

Wykres 150. Zażywanie ecstazy wśród znajomych N=1292

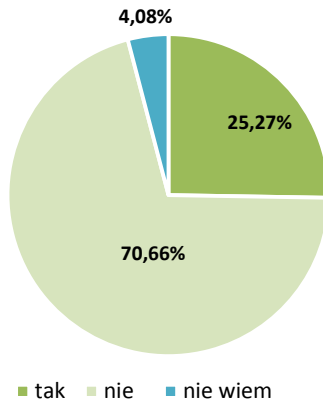
Źródło: opracowanie własne

Wykres 151. Zażywanie substancji wziewnych wśród znajomych N=1291

Źródło: opracowanie własne

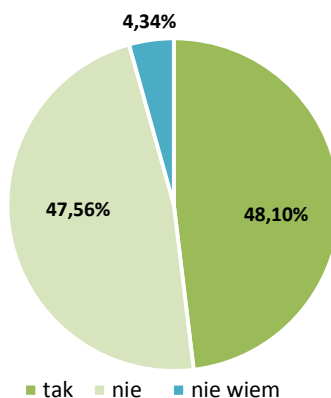
Wykres 152. Palenie papierosów wśród rodzeństwa N=1128

Co czwarty badany uczeń w roku 2015 i 30% w roku 2011 twierdzi, że jego siostra/brat pali papierosy. Nałóg ten nie dotyczy rodzeństwa ok. 70% nastolatków, natomiast pozostali (4,08% w roku 2015 i 3% w roku 2011) nie byli w stanie określić czy ich rodzeństwo pali.

Źródło: opracowanie własne

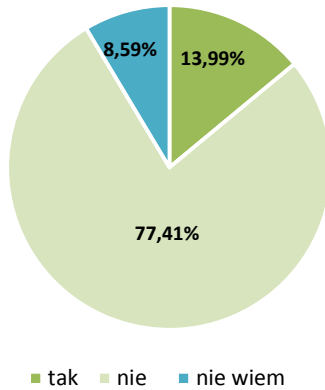
Wykres 153. Picie alkoholu wśród rodzeństwa N=1129

Niemal połowa uczniów w roku 2015 i 57% w roku 2011 twierdzi, że jego siostra/brat pije alkohol. Przeciwnego zdania było prawie tyle samo osób (39% w 2011), natomiast ok. 4% respondentów nie potrafiło określić czy ich rodzeństwo pije.

Źródło: opracowanie własne

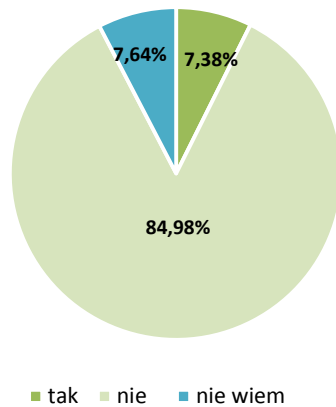
Wykres 154. Upijanie się wśród rodzeństwa
N=1129

3/4 badanych jest zdania, że ich rodzeństwo nie upija się, natomiast 13,99% (przy poziomie 20% w roku 2011) stwierdziło, że takie sytuacje się zdarzają. Pozostali (8,59%) nie byli w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne

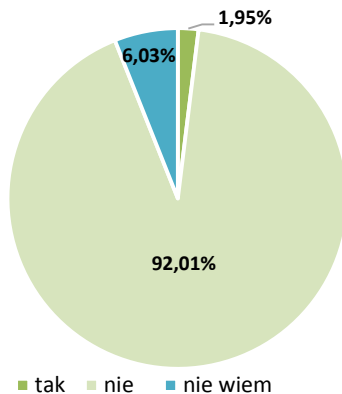
Wykres 155. Palenie marihuany lub haszyszu
wśród rodzeństwa N=1125

Zdecydowana większość badanych uważa, że ich rodzeństwo nie pali marihuany i haszyszu, natomiast 7,38% było przeciwnego zdania (11% w roku 2011). Pozostałe 7,64% uczniów nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne

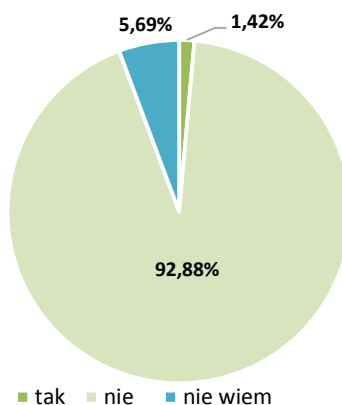
Wykres 156. Zażywanie środków uspokajających bez zgody lekarza wśród rodzeństwa N=1127

Zdecydowana większość badanych (92,01%) twierdzi, że ich rodzeństwo nie stosuje leków uspokajających bez zgody lekarza, natomiast 1,95% było przeciwnego zdania. Pozostałe 6,03% uczniów nie było w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne

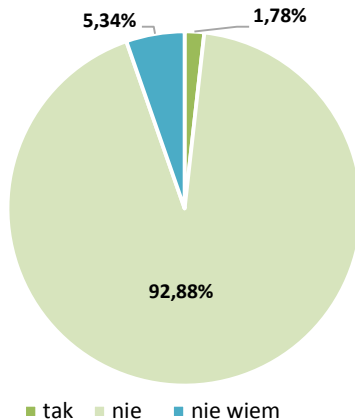
Wykres 157. Zażywanie ecstasy wśród rodzeństwa N=1124

Zdecydowana większość badanych (92,88%) twierdzi, że ich rodzeństwo nie zażywa ecstasy, natomiast 1,42% było przeciwnego zdania. Pozostałe 5,69% uczniów nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne

**Wykres 158. Stosowanie substancji wziewnych
wśród rodzeństwa N=1124**

Zdecydowana większość badanych (92,88%) twierdzi, że ich rodzeństwo nie zażywa substancji wziewnych, natomiast 1,78% było przeciwnego zdania. Pozostałe 5,34% uczniów nie było w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne

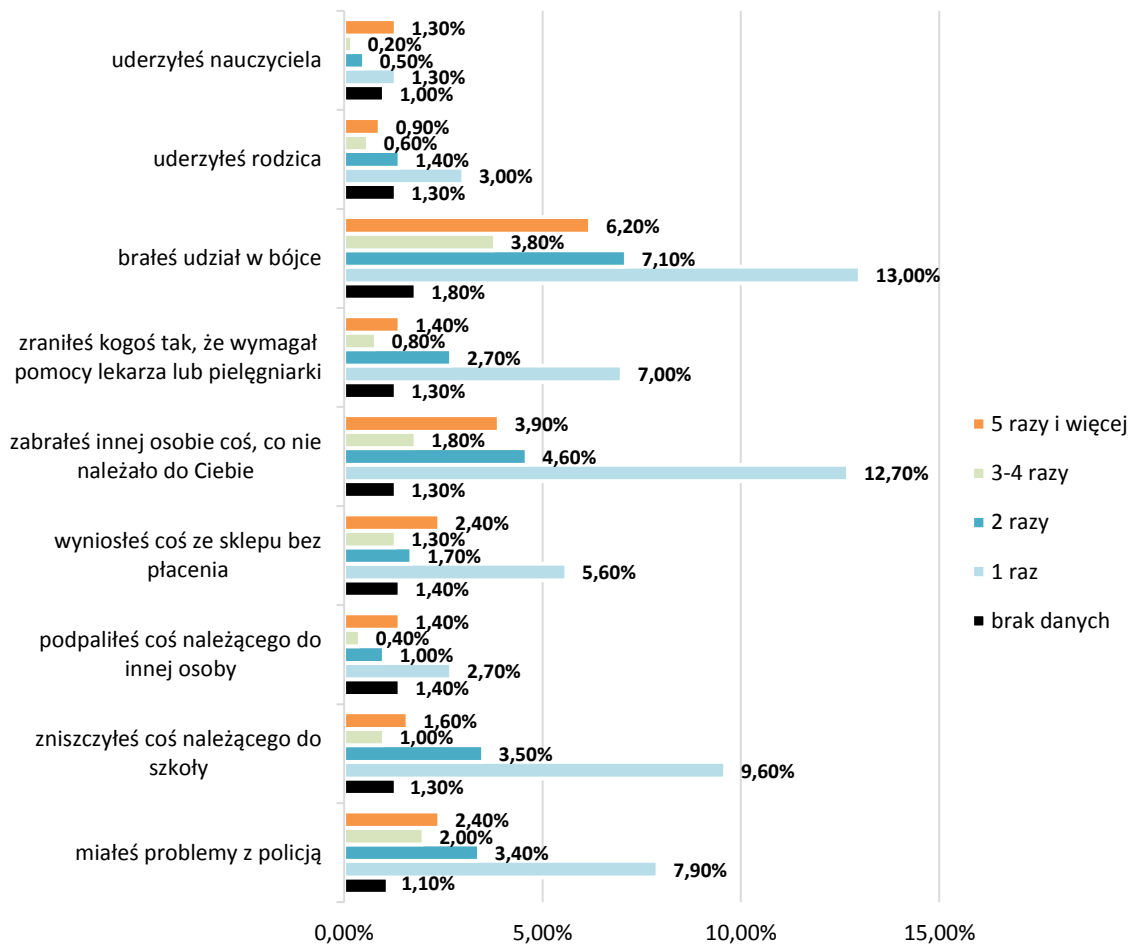
Kluczowe wnioski:

- W stosunku do roku 2011 spadł odsetek uczniów twierdzących, że wszyscy ich znajomi palą papierosy i piją alkohol, jest jednak wyższy niż w roku 2007;
- Podobnie kształtuje się sytuacja w odniesieniu do upijania się znajomych;
- W szkołach ponadgimnazjalnych z badania na badanie zmniejsza się liczba uczniów deklarujących, że nikt z ich znajomych nie pali marihuany ani haszyszu;
- Młodszy uczestnicy badania częściej deklarują, że część ich znajomych zażywa ecstasy i substancje wziewny;
- W porównaniu do roku 2011 mniej uczniów deklaruje, że ich rodzeństwo pali papierosy/haszysz/marihuanę, pije alkohol i upija się nim.

5.13 ZACHOWANIA AGRESYWNE I AUTOAGRESYWNE

Niemal połowa badanych uczniów (48,60%), nigdy nie brała udziału w jakimkolwiek zdarzeniu opisanym w kafeterii pytania kwestionariusza. Tym samym oznacza to, że pozostała część z nich, ma za sobą takie doświadczenia. Najczęściej były one związane z udziałem w bójce oraz przywłaszczeniu cudzej własności i tak jak w pozostałych przypadkach, miały miejsce jeden raz (przy czym w przypadku udziału w bójce odnotowano największą liczbę wskazań odpowiedzi „5 razy i więcej” - 6,20%).

Wykres 159. Zachowania agresywne wśród młodzieży N=679⁴¹

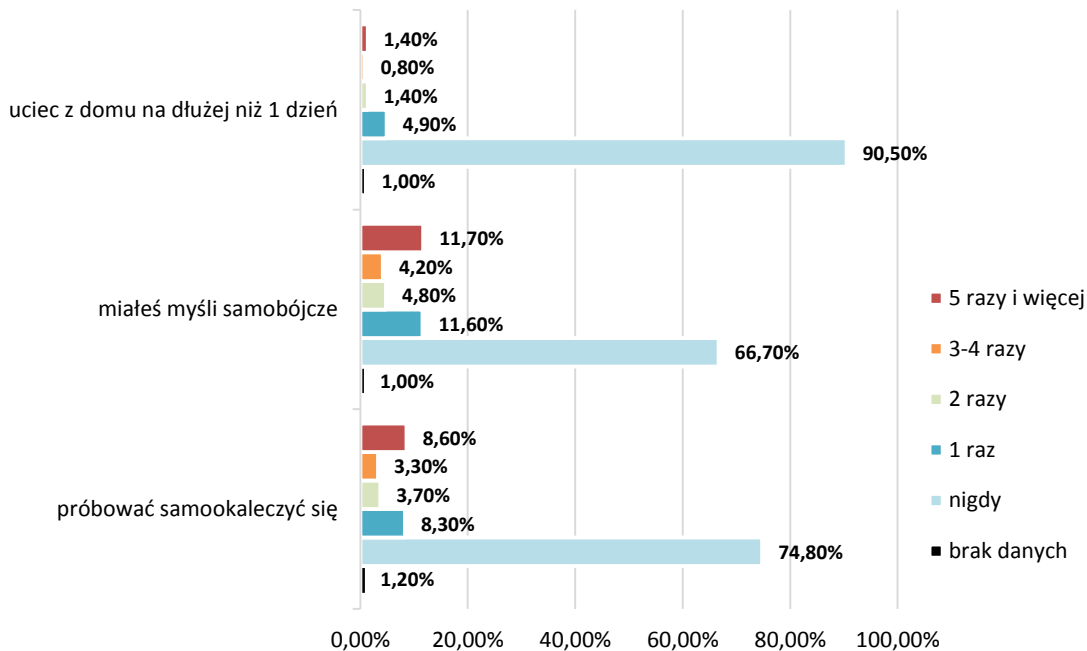
Źródło: opracowanie własne

⁴¹ Aby zwiększyć czytelność danych na wykresie nie uwzględniono odpowiedzi „nigdy”

Do ataku na nauczyciela przyznało się 3,20% badanych (wzrost o 0,2 p.p. w porównaniu z rokiem 2011), w większości byli to chłopcy (32 osoby) i niezależnie od rodzaju szkoły, nauczyciela uderzyć mieli na ogół co najmniej 5 razy. W 33 przypadkach, nastolatkami dopuszczającymi się agresji wobec nauczyciela, byli uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Do ataku na rodzica przyznało się 6% badanych (wzrost o 2 p.p. w porównaniu do roku 2011), nieznacznie częściej były to dziewczęta (43 osoby). Zdarzenia takie miały miejsce zarówno wśród uczniów gimnazjów, jak i szkół ponadgimnazjalnych. Dużo częściej młodzież wdawała się w bójkę (w sumie 30% co najmniej 1 raz - o 6 p.p. więcej niż w roku 2011), zdecydowanie częściej byli to chłopcy, a biorąc pod uwagę rodzaj szkoły - gimnazjaliści. Niemal 12% badanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zraniło kogoś tak, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarki. W większości przypadków sprawcami byli chłopcy, a biorąc pod uwagę rodzaj szkoły - gimnazjaliści. Cudzą własność przywłaszczył sobie niemal co czwarty badany (a w roku 2011 co piąty), w tym 58% stanowili chłopcy. Sytuacje takie, podobnie jak wcześniej opisane, częściej zdarzały się w gimnazjach. 146 uczniów (tj. odsetek zbliżony do wartości z roku 2011 - ok. 11%), chociaż jeden raz ukradło coś (również w tym przypadku 58% stanowili chłopcy), większość z nich to gimnazjaliści. Do podpalenia rzeczy należącej do innej osoby przyznały się 73 osoby (tj. odsetek zbliżony do wartości z roku 2011 - ok. 6%), częściej chłopcy i uczniowie gimnazjów. Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku zniszczenia mienia szkoły z tym, że ogólna liczba uczniów, którzy wyładowali w ten sposób swoją agresję, była większa - 16%. Taki sam odsetek miał problemy z policją, częściej dotyczyło to chłopców, natomiast gdy pod uwagę weźmiemy rodzaj szkoły, to w mniej więcej w równym stopniu byli to uczniowie gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych.

Poza nadużywaniem środków psychoaktywnych, sposobem na radzenie sobie z problemami, jest autoagresja. Do takich zachowań zaliczyć można myśli samobójcze, samookaleczenie oraz ucieczkę z domu. Wyniki badania pokazują, że najczęstszą formą autoagresji wśród badanych uczniów są myśli samobójcze - 1/3 badanych doświadczyła ich przynajmniej raz, przy czym niepokojące jest, że aż w przypadku 11,70% nastolatków, myśli te powracają. 1/4 badanej młodzieży próbowała samookaleczenia, a 8,60% robiło to co najmniej 5 razy.

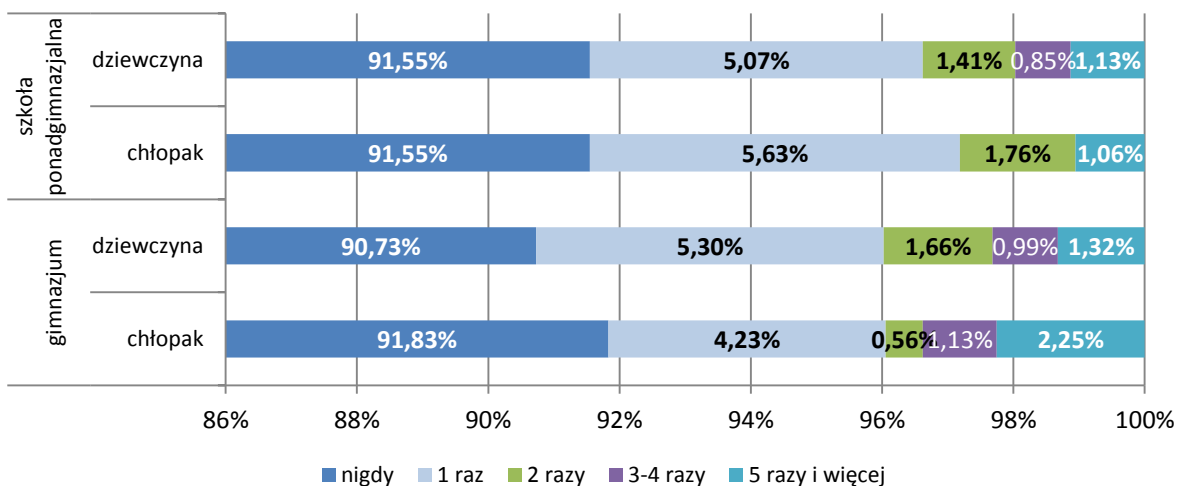
Wykres 160. Zachowania autoagresywne N=1320

Źródło: opracowanie własne

Zarówno w roku 2015 jak i 2011, z domu nieznacznie częściej uciekały dziewczęta, jednak niezależnie od płci i wieku, sytuacja taka miała miejsce na ogół tylko 1 raz.

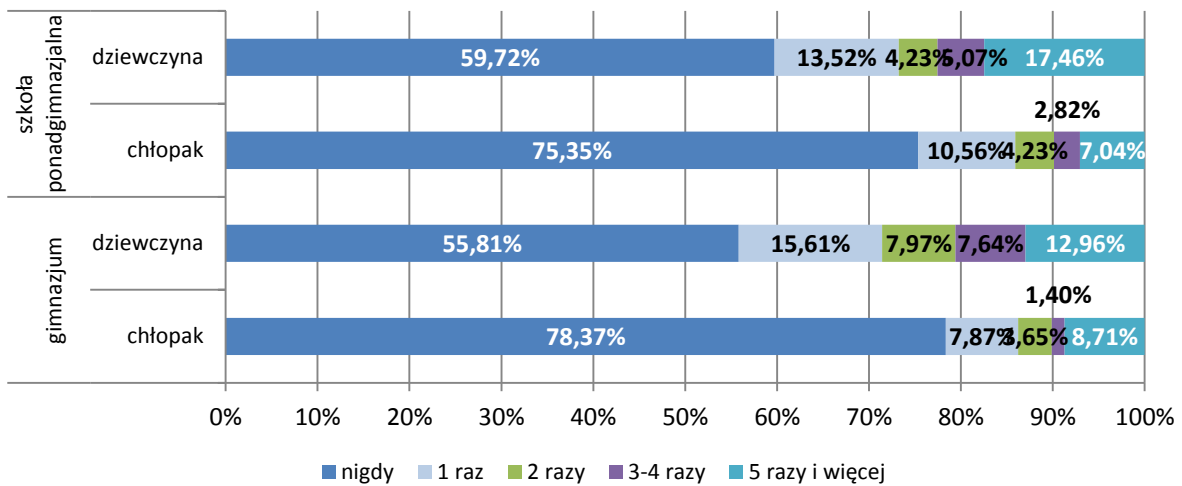
Wykres 161. Ucieczka z domu N=1296

Źródło: opracowanie własne

Również dziewczęta częściej miały myśli samobójcze z tym, że w tym wypadku, różnice pomiędzy chłopcami a ich rówieśnikami były większe – do myśli samobójczych przyznało się ponad 40% nastolatek, podczas gdy wśród chłopców, odsetek ten nie przekroczył 25%. Bardzo zbliżone wyniki otrzymano w ramach badania przeprowadzonego w roku 2011.

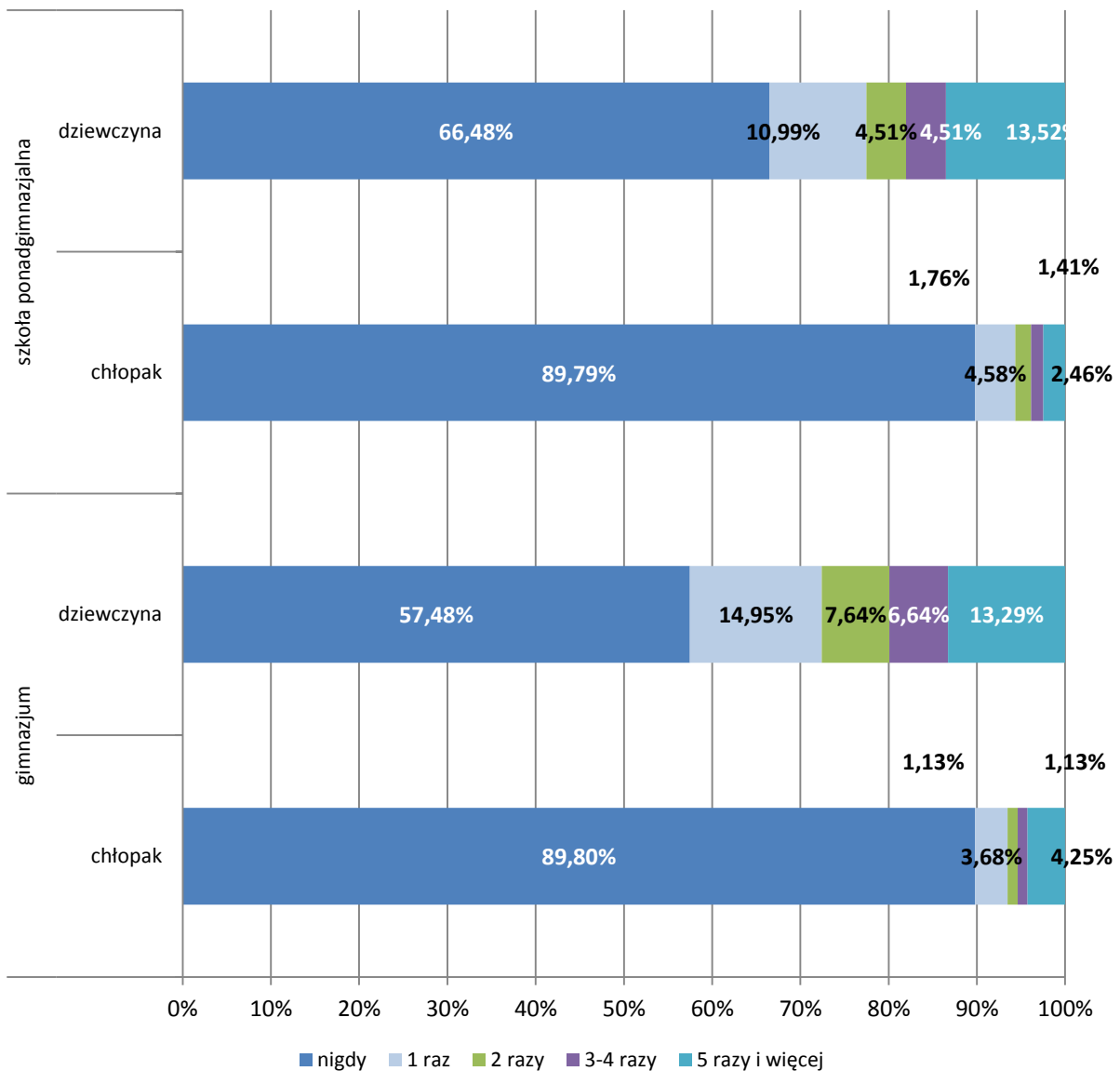
Wykres 162. Myśli samobójcze N=1296

Źródło: opracowanie własne

Dziewczęta częściej przyznawały się do samookaleczania, różnice pomiędzy chłopcami a ich rówieśnikami były dość znaczne – okaleczało się ponad 30% nastolatków, podczas gdy wśród chłopców odsetek ten nie przekroczył 10%. Problem najbardziej uwidacznia się w grupie młodszych dziewcząt. Niepokojące jest, że odsetek nastolatków dokonujących samookaleczenia wzrósł w porównaniu do roku 2011.

Wykres 163. Samookaleczanie się N=1293

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

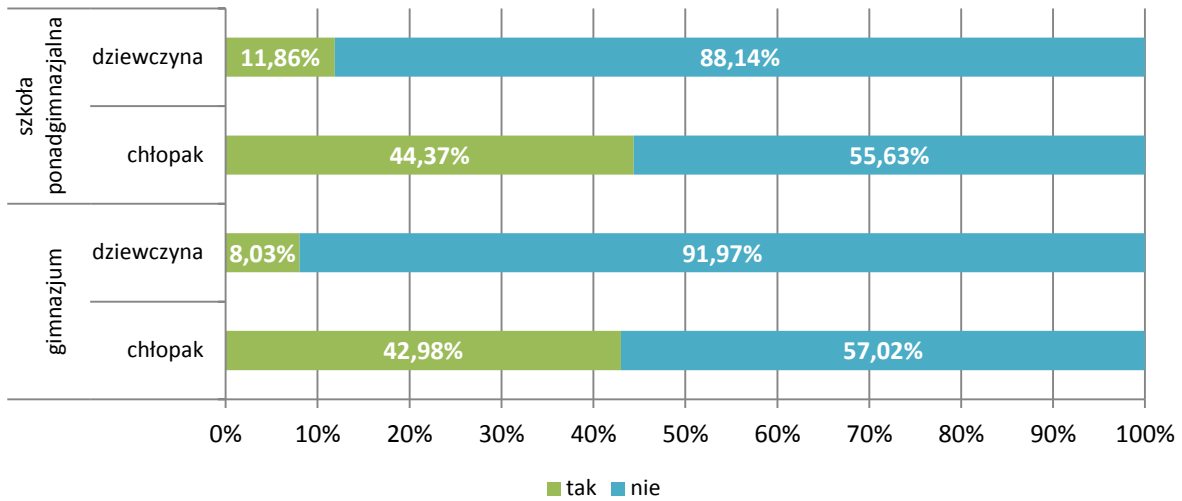
- *Wzrost agresji wśród młodzieży,*
- *Zachowania autoagresywne częściej przejawiają dziewczęta, co należałoby powiązać ze zdiagnozowaną we wcześniejszej części niniejszego raportu niższą samooceną,*
- *Odsetek nastolatków dokonujących samookaleczenia wzrósł w stosunku do roku 2011.*

5.14 GRY HAZARDOWE

Rozpowszechnienie automatów do gier hazardowych i pojawienie się ich w miejscach gdzie nieletni mają łatwy dostęp, spowodowało rosnącą falę uzależnień od gry. Mimo iż gry hazardowe dozwolone są od osiemnastego roku życia, często spotyka się automaty umieszczone w miejscach publicznie dostępnych bez żadnej kontroli. Zjawisko to zostało częściowo ograniczone przez uchwalenie tzw. „ustawy hazardowej”, czyli Ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych. Wprowadziła ona ograniczenia co do możliwości ustawiania automatów oraz korzystania z nich, jednak większość z tych ograniczeń jest omijana poprzez zastosowanie technologii, na przykład automatów łączących się z zagranicznymi stronami hazardowymi, z wypłacaniem wygranych w ustalony sposób.

Jak wynika z badania, niemal 3/4 uczniów nigdy nie grało na automatach. Gdy pod uwagę weźmiemy płeć wyraźnie widać, że tą formą spędzania czasu dużo bardziej zainteresowani są chłopcy, niezależnie od rodzaju szkoły do której uczęszczają. W przypadku dziewcząt, nieco więcej starszych z nich miało okazję spróbować takich gier. Bardzo zbliżone wyniki uzyskano w roku 2011, natomiast aktualnie mniej nastolatków (zarówno chłopców jak i dziewcząt) deklaruje, że miało jakiegokolwiek doświadczenia z grami hazardowymi.

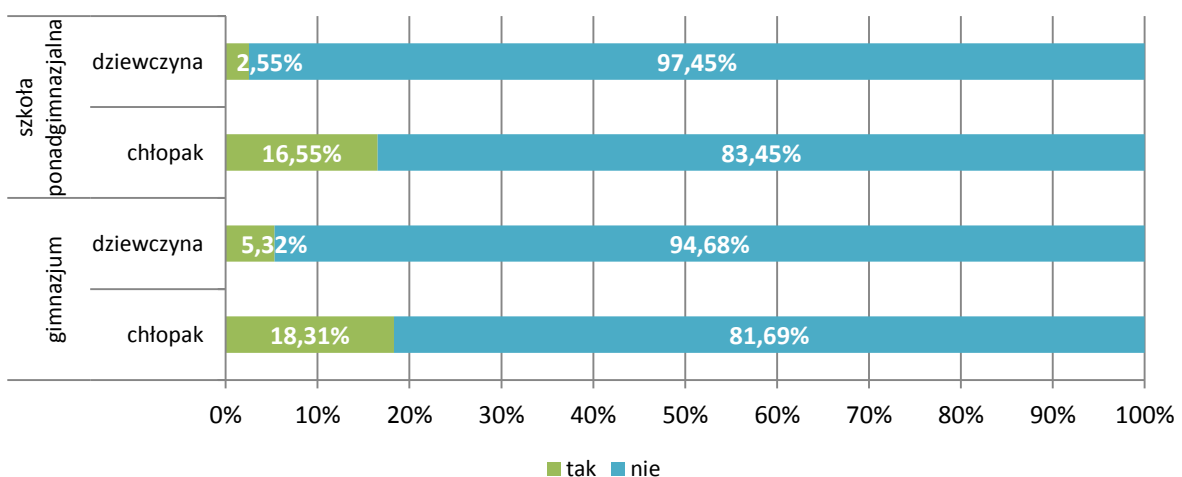
Wykres 164. Granie w gry hazardowe N=1293

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość, bo aż 88,40% badanych uczniów, nie znalazła się w sytuacji, w której miała potrzebę stawiać coraz więcej pieniędzy (mniej niż w roku 2011, kiedy to wskaźnik ten wyniósł 73%). Jeśli już taka pokusa się pojawiła, to częściej dotyczyła chłopców, a biorąc pod uwagę rodzaj szkoły, uczniów gimnazjów (tak samo jak w roku 2011).

Wykres 165. Trudności w zaprzestaniu gry hazardowej N=1293

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe wnioski:

- *W porównaniu do roku 2011, mniej nastolatków deklaruje doświadczenie z grami hazardowymi, częściej interesują się nimi chłopcy.*

6 REKOMENDACJE

Biorąc pod uwagę kluczowe wnioski sformułowane w każdym z podrozdziałów niniejszego raportu, Wykonawca zaproponował następujące rekomendacje:

- *Przy projektowaniu działań edukacyjnych w zakresie szkodliwości stosowania używek i substancji psychoaktywnych należy wziąć pod uwagę, że badani uczniowie w najlepszych stosunkach pozostają z przyjaciółmi. Należy zatem przypuszczać, że największy wpływ na zachowanie nastolatków ma najbliższa grupa rówieśnicza i to przede wszystkim w niej zachodzi proces kształtowania się postaw, w tym postaw wobec używek i substancji psychoaktywnych. Wskazane jest zatem podejmowanie działań kompleksowych, obejmujących swoim zasięgiem całą grupę, nie zaś poszczególne jednostki.*
- *Działania edukacyjne i profilaktyczne mogą zostać w pewnym stopniu oparte na osobie matki, jako członka rodziny, z którym uczniowie mają najlepsze relacje, a zatem którego najbardziej szanują i z którego zdaniem najbardziej się liczą.*
- *Szczególne troską należy objąć dziewczęta, ponieważ z badania jasno wynika, że ich samoocena jest niższa niż w przypadku chłopców, zatem mogą być bardziej podatne na negatywny wpływ grupy rówieśniczej oraz na stosowanie używek.*

- *Wzrósł odsetek nastolatków dokonujących samookaleczenia, co wskazuje na zwiększoną potrzebę niesienia pomocy o charakterze psychologicznym. Dziewczęta częściej niż chłopcy przejawiają zachowania autoagresywne.*
- *Istotnym obszarem działań edukacyjnych i profilaktycznych powinien być Internet. Zdecydowana większość uczniów korzysta z niego w swoim wolnym czasie codziennie, a zatem jest on nie tylko źródłem rozrywki, ale również głównym nośnikiem informacji (istnieje większa szansa na dotarcie z właściwym komunikatem).*
- *Wśród uczniów palących papierosy najliczniejsi są ci, którzy palili w całym swoim życiu co najmniej 40 razy. Świadczy to o zwiększonym ryzyku popadania w nałóg tytoniowy, szczególnie wśród chłopców, którzy szybciej zapalają pierwszego papierosa. Sprzyja temu fakt, że większość uczniów nie miałyby problemów ze zdobyciem papierosów. Wskazuje to na konieczność podejmowania interwencji mających na celu sprawdzenie przestrzegania obowiązującego zakazu sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom nieletnim, w punktach oferujących takie wyroby.*
- *Częściej do palenia marihuany lub haszyszu przyznają się chłopcy, z tego względu komunikaty i informacje edukacyjne dotyczące szkodliwości tych używek, powinny być kierowane głównie do tej grupy.*
- *Chłopcy oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych częściej spożywają alkohol (również w okresie tygodnia poprzedzającego udział w badaniu),*

upijają się, nawet do stopnia, w którym zaczynają odczuwać fizyczne dolegliwości związane z nadużyciem alkoholu. Należy zatem traktować ich jako grupę szczególnie zagrożoną popadnięciem w nałóg alkoholowy.

- Pomimo, że gry hazardowe są wśród młodzieży mniej popularne niż w roku 2011, nie należy lekceważyć zagrożenia jakie niesie za sobą uzależnienie od nich. Bardziej podatni są na nie chłopcy, z tego względu komunikaty i informacje edukacyjne dotyczące tej formy spędzania czasu wolnego, powinny być kierowane głównie do tej grupy.*
- Najczęstszym wiekiem inicjacji zażywania narkotyków jest 16 lat i więcej, natomiast w przeciwieństwie do roku 2011, w roku 2015 pojawiły się dane świadczące o rozpoczęciu zażywania narkotyków już w wieku 14 lat i mniej. Oznacza to potrzebę prowadzenia działań edukacyjnych i profilaktycznych już wśród najmłodszych uczniów.*
- Najczęstszym powodem sięgania po narkotyki jest niezmiennie ciekawość i nuda. Z jednej strony, wskazuje to na potrzebę zapewnienia nastolatkom większej liczby ciekawszych form spędzania czasu wolnego, z drugiej zaś na próbę wyjścia naprzeciw zaspokojenia owej ciekawości, zanim postanowią zrobić to sami.*
- Wyniki badania wskazują na dostępność miejsc (lokalii gastronomicznych), w których nieletni mogą bez przeszkód nabyć i spożyć alkohol, większość uczniów również jest zdania, że zdobycie alkoholu nie stanowi dla nich*

problemu. Wskazuje to na konieczność podejmowania interwencji mających na celu sprawdzenie przestrzegania obowiązującego zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, w punktach oferujących alkohol.

- Miejscem w którym uczniowie najczęściej spożywają alkohol jest dom (własny lub cudzy). Widoczna jest konieczność intensywniejszego włączenia rodziców w proces kontroli ilości i częstotliwości spożywania alkoholu przez ich dzieci.*
- W związku z tym, że jednym z głównych skutków spożywania alkoholu jest zaniedbywanie obowiązków szkolnych, widoczna jest konieczność mocniejszego zaangażowania zarówno rodziców jak i nauczycieli w kontrolę i diagnozowanie przyczyn gorszych wyników w nauce, w celu potwierdzenia bądź wykluczenia wpływu spożywania alkoholu.*
- Konieczne jest położenie nacisku na uświadamianie negatywnych konsekwencji spożywania alkoholu, który postrzegany jest przede wszystkim przez pryzmat jego „pozytywnych” konsekwencji (jak np. poczucie relaksu).*
- Wzrost odsetka dziewcząt przejawiających zachowania ryzykowne wskazuje na potrzebę uwzględnienia ich w programach profilaktycznych, w równym stopniu co chłopców.*

- *Pomimo, że narkotykiem z którym uczniowie mają kontakt najrzadziej jest pigułka gwałtu i narkotyki podawane za pomocą strzykawki, nie należy zaniedbywać działań profilaktycznych skierowanych również na te substancje.*
- *Najczęstszym źródłem pozyskiwania narkotyków są znajomi co oznacza, że nie jest wykluczone, że handel/wymiana tymi środkami odbywa się również na terenie szkół lub w ich bliskiej okolicy. Wskazuje to na konieczność zintensyfikowania działań kontrolnych mających na celu wykrywanie i eliminowanie takich zdarzeń.*
- *W celu uzyskania zmiany stanu świadomości uczniowie najczęściej piją mieszankę alkoholu i leków – odnotowano wzrost w porównaniu do roku 2011. Uczniowie zdają się nie zdawać sobie sprawy z konsekwencji zażywania takich „koktajli”. Należy im to uświadamiać.*

7 SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Kategoryzacja odpowiedzi - inne hobby	36
Wykres 1. Badani uczniowie według rodzaju szkoły N=1320	16
Wykres 2. Badani uczniowie według płci N=1320	16
Wykres 3. Badani uczniowie według rodzaju szkoły i płci N=1309	17
Wykres 4. Wiek uczniów N=1320.....	17
Wykres 5. Wykształcenie rodziców N=1320.....	18
Wykres 6. Osoby z którymi mieszkają uczniowie N=1320	19
Wykres 7. Subiektywna ocena statusu materialnego rodziny N=1320.....	20
Wykres 8. Zadowolenie z kontaktów z rodziną i przyjaciółmi N=1320.....	21
Wykres 9. Zadowolenie z kontaktów z matką (macochą) N=1280	22
Wykres 10. Zadowolenie z kontaktów z ojcem (ojczymem) N=1251.....	23
Wykres 11. Zadowolenie z kontaktów z babcią N=1211	24
Wykres 12. Zadowolenie z kontaktów z dziadkiem N=1086.....	25
Wykres 13. Zadowolenie z kontaktów z przyjaciółmi N=1283	26
Wykres 14. Poczucie zadowolenia z siebie N=1296	27
Wykres 15. Poczucie bycia "do niczego" N=1295	28
Wykres 16. Poczucie że ma się kilka dobrych cech N=1288.....	28
Wykres 17. Poczucie że jest się w stanie robić podobne rzeczy jak inne osoby N=1283	29
Wykres 18. Poczucie braku powodów do dumy N=1287.....	30
Wykres 19. Poczucie bycia bezużytecznym N=1275	30
Wykres 20. Poczucie bycia osobą równie wartościową jak inni N=1274.....	31
Wykres 21. Chciałbym mieć więcej szacunku do siebie N=1268.....	32
Wykres 22. Pozytywny stosunek do samego siebie N=1283	32
Wykres 23. Poczucia bycia beznadziejnym N=1285.....	33
Wykres 24. Spędzanie czasu wolnego N=1320	35
Wykres 25. Czy rodzice wiedzą jak spędzasz czas wolny N=1320	39
Wykres 26. Nieobecność w szkole z powodu choroby N=1223	40
Wykres 27. Nieobecność w szkole z powodu wagarów N=1231.....	41
Wykres 28. Nieobecność w szkole z innych powodów N=274.....	41
Wykres 29. Udział w bójce N=346	43
Wykres 30. Udział w wypadku lub zranienie N=741	44
Wykres 31. Występowanie problemów i nieporozumień z rodzicami N=1295	45
Wykres 32. Występowanie problemów i nieporozumień z przyjaciółmi N=1289.....	46
Wykres 33. Nieprzygotowanie do lekcji N=1278	46
Wykres 34. Byłem ofiarą kradzieży lub napadu N=142	47
Wykres 35. Problem z policją N=212.....	48
Wykres 36. Pobyt w szpitalu lub wezwanie karetki N=289	49

Wykres 37. Uprawianie seksu bez prezerwatywy N=260	50
Wykres 38. Wyrzuty sumienia z powodu odbycia stosunku seksualnego N=93.....	51
Wykres 39. Opinie na temat dostępności papierosów N=1320	52
Wykres 40. Opinie na temat dostępności papierosów z uwzględnienie płci i rodzaju szkoły N=1303	53
Wykres 41. Palenie papierosów w ciągu całego życia N=1320	53
Wykres 42. Palenie papierosów w ciągu całego życia z podziałem na płeć i rodzaj szkoły N=1305	54
Wykres 43. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni N=1320	55
Wykres 44. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni z podziałem na płeć i rodzaj szkoły N=1306	56
Wykres 45. Wiek inicjacji palenia papierosów N=800	57
Wykres 46. Rozpoczęcie regularnego palenia papierosów N=354	58
Wykres 47. Opinie na temat dostępności alkoholu N=1320	60
Wykres 48. Dostępność piwa N=1301	61
Wykres 49. Dostępność wina N=1300	61
Wykres 50. Dostępność wódki N=1301.....	62
Wykres 51. Dostępność drinków N=1297.....	63
Wykres 52. Ostatnie spożycie alkoholu N=1320.....	63
Wykres 53. Ostatnie spożycie alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1308	64
Wykres 54. Najczęściej spożywany alkohol N=1320	65
Wykres 55. Najczęściej spożywany alkohol z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1287.....	65
Wykres 56. Ilość spożytego piwa w ciągu ostatnich 30 dni N=1320.....	66
Wykres 57. Ilość spożytego piwa w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1292	67
Wykres 58. Ilość spożytego wina w ciągu ostatnich 30 dni N=1320.....	67
Wykres 59. Ilość spożytego wina w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1267	68
Wykres 60. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni N=1320	69
Wykres 61. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1273	70
Wykres 62. Ilość spożytych drinków w ciągu ostatnich 30 dni N=1320	70
Wykres 63. Ilość spożytej wódki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1256	71
Wykres 64. Odczuwanie skutków picia alkoholu N=1320	72
Wykres 65. Odczuwanie skutków picia alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1050	73
Wykres 66. Zakup piwa dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=1290	74
Wykres 67. Zakup wina dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=129	75
Wykres 68. Zakup wódki dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=288	76
Wykres 69. Zakup drinków dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni N=188	77
Wykres 70. Picie piwa w lokalu N=445	78
Wykres 71. Picie wina w lokalu N=85	79
Wykres 72. Picie wódki w lokalu N=269.....	80
Wykres 73. Picie drinków w lokalu N=257.....	81
Wykres 74. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu - kiedykolwiek w życiu N=1278	82
Wykres 75. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu - ostatni rok N=1284.....	83
Wykres 76. Fizyczne objawy nadużycia alkoholu - ostatni miesiąc N=1274.....	84
Wykres 77. Wiek inicjacji picia alkoholu N=1320	85
Wykres 78. Wiek inicjacji picia piwa N=1295.....	86

Wykres 79. Wiek inicjacji picia wina N=1273.....	87
Wykres 80. Wiek inicjacji picia wódki N=1281.....	88
Wykres 81. Wiek inicjacji picia drinków N=1260.....	88
Wykres 82. Miejsce ostatniego spożycia alkoholu N=1320.....	89
Wykres 83. Miejsce ostatniego spożycia alkoholu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1261.....	90
Wykres 84. Bycie pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni N=1320.....	90
Wykres 85. Bycie pod wpływem alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1298.....	91
Wykres 86. Pierwsze upicie się N=1320.....	92
Wykres 87. Pierwsze upicie się z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1306.....	93
Wykres 88. Prawdopodobieństwo uczucia relaksu po spożyciu alkoholu N=1283.....	94
Wykres 89. Prawdopodobieństwo wystąpienia kłopotów z policją po spożyciu alkoholu N=1279.....	95
Wykres 90. Prawdopodobieństwo szkodenia sobie na zdrowiu po spożyciu alkoholu N=1278.....	96
Wykres 91. Prawdopodobieństwo uczucia szczęścia po spożyciu alkoholu N=1290.....	97
Wykres 92. Prawdopodobieństwo zapomnienia o problemach po spożyciu alkoholu N=1286.....	98
Wykres 93. Prawdopodobieństwo że nie będę w stanie przestać pić N=1283.....	99
Wykres 94. Prawdopodobieństwo że będę miał kaca po spożyciu alkoholu N=1285.....	100
Wykres 95. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu będę bardziej otwarty wobec innych N=1288.....	101
Wykres 96. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu zrobię coś czego będę żałował N=1284.....	102
Wykres 97. Prawdopodobieństwo że będę się dobrze bawił pijąc alkohol N=1285.....	103
Wykres 98. Prawdopodobieństwo że po wypiciu alkoholu będę czuł się chory N=1285.....	104
Wykres 99. Negatywne doświadczenia pod wpływem alkoholu N=1320.....	105
Wykres 100. Udział w bójce po spożyciu alkoholu N=962.....	106
Wykres 101. Ulec wypadkowi po spożyciu alkoholu N=961.....	107
Wykres 102. Poważne problemy z rodzicami po spożyciu alkoholu N=964.....	108
Wykres 103. Poważne problemy z przyjaciółmi po spożyciu alkoholu N=967.....	109
Wykres 104. Zaniedbywanie obowiązków szkolnych po spożyciu alkoholu N=859.....	110
Wykres 105. Być ofiarą kradzieży lub rabunku po spożyciu alkoholu N=818.....	111
Wykres 106. Byłem w szpitalu lub wzywano do mnie karetkę po spożyciu alkoholu N=820.....	112
Wykres 107. Uprawianie seksu bez zabezpieczenia po spożyciu alkoholu N=848.....	113
Wykres 108. Wyrzuty sumienia po uprawianiu seksu po spożyciu alkoholu N=825.....	114
Wykres 109. Zażywanie środków uspokajających N=1320.....	117
Wykres 110. Zażywanie środków uspokajających z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1301.....	118
Wykres 111. Subiektywna łatwość zakupu środków uspokajających N=1304.....	118
Wykres 112. Zażywania leków uspokajających bez zgody lekarza N=1302.....	119
Wykres 113. Opinie na temat dostępności marihuany i haszyszu N=1320.....	120
Wykres 114. Opinie na temat dostępności marihuany i haszyszu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=1304.....	121
Wykres 115. Stosowanie marihuany, haszyszu N=1320.....	122
Wykres 116. Palenie marihuany/haszyszu w gimnazjach N=669.....	123
Wykres 117. Palenie marihuany/haszyszu w szkołach ponadgimnazjalnych N=640.....	124
Wykres 118. Próbowanie marihuany lub haszyszu N=1320.....	124

Wykres 119. Próbowanie marihuany lub haszyszu z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=498.....	125
Wykres 120. Opinie na temat dostępności narkotyków N=1320.....	126
Wykres 121. Subiektywna łatwość zakupu amfetaminy N=1304.....	127
Wykres 122. Subiektywna łatwość zakupu ecstasy N=1304.....	128
Wykres 123. Sposób wejścia w posiadanie narkotyków N=1320.....	128
Wykres 124. Sposób wejścia w posiadanie narkotyków z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=523.....	130
Wykres 125. Powody zażywania narkotyków N=1320.....	131
Wykres 126. Powody zażywania narkotyków z uwzględnieniem płci i rodzaju szkoły N=404.....	132
Wykres 127. Zażywanie amfetaminy N=1303.....	133
Wykres 128. Zażywanie LSD lub innych halucynogenów N=1302.....	134
Wykres 129. Zażywanie cracku N=1302.....	135
Wykres 130. Zażywanie kokainy N=1304.....	136
Wykres 131. Zażywanie heroiny N=1301.....	137
Wykres 132. Zażywanie pigułki gwałtu N=1303.....	138
Wykres 133. Zażywanie sterydów anabolicznych N=1302.....	138
Wykres 134. Zażywanie narkotyków wstrzykiwanych strzykawką N=1302.....	139
Wykres 135. Mieszanie alkoholu z lekami N=1302.....	140
Wykres 136. Wiek inicjacji zażywania narkotyków N=1320.....	141
Wykres 137. Wiek inicjacji zażywania narkotyków – wiek od 9 do 13 lat N=1320.....	142
Wykres 138. Wydatki na używki w ciągu ostatnich 30 dni N=1320.....	144
Wykres 139. Wydatki na papierosy w ciągu ostatnich 30 dni N=439.....	145
Wykres 140. Wydatki na papierosy w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=439	145
Wykres 141. Wydatki na alkohol w ciągu ostatnich 30 dni N=723.....	146
Wykres 142. Wydatki na alkohol w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=718 ..	147
Wykres 143. Wydatki na narkotyki w ciągu ostatnich 30 dni N=198.....	147
Wykres 144. Wydatki na narkotyki w ciągu ostatnich 30 dni z uwzględnieniem wieku i rodzaju szkoły N=196	148
Wykres 145. Palenie papierosów wśród znajomych N=1293.....	149
Wykres 146. Spożywanie alkoholu wśród znajomych N=1287.....	150
Wykres 147. Upijanie się wśród znajomych N=1285.....	151
Wykres 148. Palenie marihuany lub haszyszu wśród znajomych N=1291.....	152
Wykres 149. Zażywanie środków uspokajających bez zgody lekarza wśród znajomych N=1289.....	152
Wykres 150. Zażywanie ecstasy wśród znajomych N=1292.....	153
Wykres 151. Zażywanie substancji wziewnych wśród znajomych N=1291.....	153
Wykres 152. Palenie papierosów wśród rodzeństwa N=1128.....	154
Wykres 153. Picie alkoholu wśród rodzeństwa N=1129.....	154
Wykres 154. Upijanie się wśród rodzeństwa N=1129.....	155
Wykres 155. Palenie marihuany lub haszyszu wśród rodzeństwa N=1125.....	155
Wykres 156. Zażywanie środków uspokajających bez zgody lekarza wśród rodzeństwa N=1127.....	156
Wykres 157. Zażywanie ecstasy wśród rodzeństwa N=1124.....	156
Wykres 158. Stosowanie substancji wziewnych wśród rodzeństwa N=1124.....	157
Wykres 159. Zachowania agresywne wśród młodzieży N=679.....	158
Wykres 160. Zachowania autoagresywne N=1320.....	160

Wykres 161. Ucieczka z domu N=1296.....	160
Wykres 162. Myśli samobójcze N=1296.....	161
Wykres 163. Samookaleczanie się N=1293	162
Wykres 164. Granie w gry hazardowe N=1293	164
Wykres 165. Trudności w zaprzestaniu gry hazardowej N=1293	164

8 NARZĘDZIA BADAWCZE

8.1 KWESTIONARIUSZ ANKIETY